

Nr 161.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1929/1930 till kommerskollegium samt de under kollegium lydande myndigheter och kårer m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Vilhelm Lundvik.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning beträffande punkterna 1 och 3 med chefen för socialdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lundvik:

Vid anmälan den 4 januari 1929 av de frågor, som tillhörde regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, anförde jag, på sätt det vid 1929 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden för sagda dag utvisar, beträffande frågan om anslag till kommerskollegium och de under kollegium lydande myndigheter och kårer huvudsakligen följande.

1926 års besparingssakkunniga hade efter verkställd granskning under förliden höst avgivit ett betänkande med förslag till besparingar och förenklingar i kommerskollegii organisation samt angående omorganisation av bergsstaten och i samband därmed ny lönereglering för denna stats befattningshavare. Därjämte hade de sakkunniga beträffande vissa andra av de kollegium underlydande myndigheter — utan att ifrågasätta några rubbningar i deras nuvarande organisation — föreslagit vissa ändringar i respektive staters uppställning och anslagsbelopp. Att märka vore emellertid, att sagda förslag icke omfattade hela kommerskollegium liksom ej heller samtliga under kollegium lydande myndigheter, i det att nämligen den inom kollegium å extra stat uppförda fartygsinspektionsbyrån och den lokala fartygsinspektionen icke berördes av detsamma. Orsaken därtill vore den, att en av 1928 års riksdag önskad utredning angående vissa fartygsinspektionen rörande frågor ej av de sakkunniga medhunnits. Då emellertid enligt de sakkunnigas mening sistnämnda spörsmål icke syntes stå i sådant sammanhang med övriga kommerskollegium berörande organisationsfrågor, att icke dessa senare kunde självständigt behandlas, samt de sakkunniga ansett ett uppskov med framläggande av förslag i sistberörda delar av flera synpunkter böra om möjligt undvikas, hade de sakkunniga ansett sig böra, utan att avvakta resultatet av den blivande utredningen rörande fartygsinspektionen, avgiva förslag i övriga delar.

Jämte erinran att kommerskollegium redan avgivit utlåtande över de sakkunnigas då föreliggande förslag och att något formellt hinder för att i statsverkspropositionen upptaga dessa frågor till prövning alltså icke föreläge, uttalade jag emellertid vidare, att, då såväl de sakkunnigas redan avgivna förslag och kollegii utlåtande i ämnet som det förslag rörande fartygsinspektionen, vilket införeväntades från de sakkunniga, lämpligen syntes böra i ett sammanhang upptagas till närmare övervägande, särskild proposition, omfattande hela detta anslagskomplex, enligt min mening främdeles borde till riksdagen avlåtas. I avbidan därå borde i förslaget till riksstat för budgetåret 1929/1930 samtliga ifrågavarande anslag allenast beräknas. Utan att för det dåvarande taga ställning till de anslagsberäkningar, varom förslag av de sakkunniga framlagts, eller de jämkningar däri, som av kollegium förordats, tillstyrkte jag, att i statsverkspropositionen anslagen upptoges med de av de sakkunniga föreslagna beloppen i den mån ändringar däri icke av kollegium ifrågasatts. I sistnämnda fall borde i stället kollegii beräkningar tillsvidare följas. De olika anslagen för den lokala fartygsinspektionen, beträffande vilka, såsom nämnts, några förslag då ännu icke avgivits, borde uppföras med samma belopp som i den för nu löpande budgetår gällande riksstaten. Vidkommande slutligen det extra anslaget till kommerskollegii verksamhet, vilket anslag vore avsett till avlönande av, förutom tre andra extra befattningshavare, personalen å fartygsinspektionsbyrån, hade kollegium föreslagit viss minskning, som skulle

åstadkommas genom överflyttning av en utav nämnda tre befattningshavare å kollegii ordinarie stat.

Förberörda av 1926 års besparingssakkunniga avgivna betänkande är dagtecknat den 19 oktober 1928. Vid kommerskollegii den 12 november 1928 häröver avgivna utlåtande äro fogade *dels* till kollegium inkomna yttranden från sprängämnesinspektören, förste torvingenjören och torvingenjörerna, föreståndarne för navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt Sveriges fartygsbefälsförening, *dels* vissa av torvtjänstemännen åberopade handlingar, *dels* avskrifter av yttranden från järnkontoret och sekreteraren i föreningen Bergshanteringens vänner, *dels* ock transumt av två av kollegium på sin tid avgivna utlåtanden rörande uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden.

I ett den 15 december 1928 dagtecknat och den 4 januari 1929 till finansdepartementet inkommet betänkande, vilket sedermera överlämnats till handelsdepartementet, hava nu 1926 års besparingssakkunniga för Kungl. Maj:t framlagt resultatet av en av de sakkunniga med biträde utav ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktören A. Å. Törnkvist och ledamoten av riksdagens första kammare, verkställande direktören i Sveriges redareförening O. A. Nordborg verkställd utredning beträffande kommerskollegii och socialstyrelsens organisation, i vad angår frågor rörande fartygsinspektionen. Sedan kommerskollegium den 26 och socialstyrelsen den 31 januari 1929 avgivit utlåtande över sistberörda betänkande, får jag nu för Kungl. Maj:t anmäla båda förenämnda ärenden och därmed sammanhängande anslagsfrågor.

De olika spörsmålen komma att, med några få av lämplighetshänsyn betingade undantag, av mig i det följande behandlas i enahanda ordningsföljd som den, i vilken de därav berörda anslagen äro i riksstaten upptagna.

Kommerskollegium.

1. Kommerskollegium. I riksstaten för budgetåret 1928/1929 är det ordinarie förslagsanslaget till kommerskollegium upptaget med 511,040 kronor, varjämte för sagda tid till förstärkning av kollegii arbetskrafter anvisats ett extra anslag av 56,100 kronor.

Den av riksdagen godkända staten för kommerskollegium har följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 414,540
Vikariatersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 11,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 85,000

Förslagsanslag kronor 511,040.

[1.]
Kommers-
kollegium.
(ordinarie
anslag.)

Innan jag ingår på en redogörelse för 1926 års besparingssakkunnigas förslag beträffande kommerskollegium och kollegii däröver avgivna utlåtande, skall jag tillåta mig att, med utgångspunkt från de sakkunnigas betänkande, lämna en översikt över kommerskollegii ämbetsuppgifter och nuvarande organisation ävensom tillkomsten av samma organisation samt därefter verkställda organisationsändringar eller framlagda förslag därom.

**Kommers-
kollegii
ämbets-
uppgifter.**

Enligt gällande instruktion för kommerskollegium den 23 oktober 1925 (nr 446) åligger det ämbetsverket i allmänhet att med uppmärksamhet följa utvecklingen av rikets handel, sjöfart, industri och bergshantering samt hantverk och slöjd, att efter omständigheterna vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som kollegium anser lämpliga för befrämjandet av hithörande näringar eller i övrigt för befordrande av de ändamål, kollegii ämbetsbefattning avser, ävensom att handlägga sådana viktigare spörsmål av intresse för dessa näringar, som, ehuru de huvudsakligen tillhöra andra ämbetsmyndigheters verksamhetsområden, antingen kunna bli hänskjutna till kollegii bedömande eller vilka kollegium finner särskild anledning upptaga till behandling. Kollegium bör även inhämta kännedom om de inom kollegii verksamhetsområde fallande näringarnas tillstånd och utveckling i andra länder samt om de anordningar, som till ifrågavarande näringars befrämjande där vidtagits eller vidtagas.

Såsom den centrala statsmyndigheten å näringsstatistikens område har kollegium vidare att till Kungl. Maj:t inkomma med årsberättelser angående rikets handel, sjöfart, industri och bergshantering, så snart sådant låter sig göra efter utgången av det år, som sådan berättelse avser, ävensom att utföra andra näringsstatistiska arbeten. Kollegium skall därjämte i viss i instruktionen närmare angiven omfattning bedriva kommersiell upplysningsverksamhet.

Kommerskollegium är fartygsinspektionens chefsmyndighet, överstyrelse för navigationsskolorna, chefsmyndighet för skeppsmätningssväsendet och bergsöverstyrelse samt utövar den allmänna uppsikten över sjömanshusen. Till kollegium höra sprängämnesinspektionen och statens elektriska inspektion. Kollegium utövar chefskapet över torvtjänstemännen samt över statens instruktörer i hemslöjd, varjämte under kollegium lyda kontrollanterna för undersökning av eldfarliga oljor samt gruvmätarna.

**Kommers-
kollegii
nuvarande
organisation.**

Byråindel-
ningen.

Kommerskollegium utgöres av en generaldirektör såsom chef för kollegium samt sex byråchefer såsom ledamöter. Fem av byråcheferna äro kommerseråd och chefer för var sin av följande å ordinarie stat uppförda byråer, nämligen *handelsbyrån*, *sjöfartsbyrån*, *industribyrån*, *bergsbyrån* och *statistiska byrån*. Den återstående byråchefen är chef för den å extra stat upprättade *fartygsinspektionsbyrån*.

Ett av kommerseråden förordnas att i chefens frånvaro tjänstgöra såsom

chefens ställföreträdare. Detta uppdrag bestrides för närvarande av chefen för industribyrån.

Sjöfartsbyrån är indelad i en administrativ sektion och en fartygsregistreringssektion samt industribyrån i en administrativ sektion och en elektrisk sektion. Under bergsbyrån hör kollegii gruvkartekontor.

Enligt stadgande i instruktionen äger kollegium, då sådant finnes nödigt och i den mån gällande bestämmelser sådant medgiva, förordna tjänsteman av den kollegium underställda lokala personalen att tjänstgöra inom kollegium, därstädes biträda vid handläggningen av särskilt ärende eller biträda vid eller verkställa handläggningen av viss grupp av ärenden. Med tillämpning av detta stadgande har sprängämnesinspektören förordnats att såsom adjungerad ledamot handlägga vissa ärenden inom sitt arbetsområde samt att biträda vid handläggningen av övriga sådana ärenden. Vid beredningen inom kollegium av ärenden rörande torvhanteringen biträder förste torvjören.

Kollegium äger, där så finnes nödigt, kalla tjänsteman av den kollegium underställda personalen att infinna sig i kollegium för överläggning om viktigare frågor inom kollegii verksamhetsområde. I mån av behov äger kollegium ock vid behandlingen av visst ärende eller visst slag av ärenden anlita sakkunnig person, som ej är anställd inom verket eller tillhör den verket underställda personalen.

Fördelningen av ärendena mellan de olika byråerna och sektionerna är jämlikt stadgande i instruktionen i huvudsak följande.

Fördelningen
av ärendena
å de olika
byråerna.

Å *handelsbyrån* handläggas ärenden angående
traktater och andra överenskommelser med främmande makter, i den mån hithörande angelägenheter äro av övervägande betydelse för handelsns intressen,
tullfrågor, däri inbegripna frågor om frihamnar och frilager, med undantag av ärenden, som höra till industribyrån eller bergsbyrån,
anslag för handelsändamål,
taxor å hamnavgifter och grundpenningar samt å avgifter för begagnande av kanaler och andra vattenfarleder inom riket ävensom reglementen härför, städers och köpingars förmåner och åligganden med avseende å handeln, inrättande samt förändring och indragning av marknader ävensom reglering av terminer för dem,
rätt att driva näringsverksamhet i allmänhet, i den mån hithörande ärenden äro av övervägande betydelse för handelsns intressen,
lotterier,
yrkesutbildningen inom handeln, i den mån hithörande ärenden ej skola annorstädes handläggas,
stipendieväsendet för handelsns främjande samt
handelskamrar och andra organisationer av handelsidkare ävensom
i övrigt alla ej särskilt nämnda ärenden, som angå handeln.

Å *sjöfartsbyråns administrativa sektion* handläggas de ärenden, som ankomma på kollegium såsom överstyrelse för navigationsskolorna eller chefsmyndighet för skeppsmätningstväsendet eller med vilka kollegium i övrigt har att taga befattning jämlikt sjölagen eller andra sjöfarten rörande bestämmelser — med undantag av de ärenden, som skola handläggas å fartygsregistreringssektionen eller fartygsinspektionsbyrån — ävensom övriga ärenden rörande sjöfarten, såsom angående

traktater och andra överenskommelser med främmande makter, i den mån hithörande angelägenheter äro av övervägande betydelse för sjöfartens intressen,

fartygssubventioner,

rederilån,

efterhandskontrollen å fartygs sjösäkerhet,

sjömanshusen,

sjöfolks på- och avmönstring,

sjöfolks pensionering,

sjöfartsavgifter, med undantag av sådana, som tillhöra handelsbyrån, fastställande av hamnområde,

behörighet för befäl å svenska handelsfartyg samt

sammanslutningar inom sjöfartsnäringen.

Å sektionen handläggas även frågor om övriga åtgärder eller anordningar i allmänhet, som beröra sjöfarten och vilka icke skola inom kollegium annorstädes handläggas, ävensom ärenden angående smittsamma sjukdomar i utlandet.

Å *fartygsregistreringssektionen* handläggas ärenden angående förande av register över svenska fartyg,

utfärdande av nationalitets- och registreringshandlingar för svenska fartyg,

tillämpningen i övrigt av bestämmelserna rörande registrering av svenska fartyg och vad med sådana ärenden äger samband,

signalsystem för svenska fartyg,

utarbetande av publikationen Sveriges skeppslista samt

fullgörande av vad kollegium åligger i fråga om stämpel till anmälningar om köp eller byte av fartyg eller fartygslott.

Å *industribyråns administrativa sektion* handläggas ärenden angående följande frågor, i den mån de avse industri, varmed bergsbyrån icke har att taga befattning, eller ock avse hantverk eller slöjd, nämligen:

hithörande näringars råvaruanskaffning och produktionsförhållanden,

traktater och andra överenskommelser med främmande makter, i den mån hithörande angelägenheter äro av övervägande betydelse för samma näringars intressen,

tulltaxan och restitution av tull, i den mån sådan restitution närmast kommer industrien tillgodo,

statslån och statsanslag för främjande av de förenämnda näringarna,

utställningar och varumässor,
rätt att förvärva fast egendom eller andra naturtillgångar eller ideell andel däri eller rätt att idka näringsverksamhet, i den mån sistnämnda frågor äro av övervägande betydelse för hithörande näringars intressen,
yrkesutbildningen inom samma näringar, i den mån dylika ärenden ej skola inom kollegium annorstädes handläggas,
stipendieväsendet för främjande av samma näringar,
materialprovning, i den mån sådana ärenden ej tillhöra fartygsinspektionsbyrån,
giftiga ämnen och apoteksvaror samt andra tillverkningar, för vilka särskild lagstiftning är eller blir gällande,
den tillsyn, som ämbetsverket har att i olika avseenden utöva inom hithörande näringsgrenar, samt
sammanslutningar och organisationer av utövare av nämnda näringar samt av ingenjörer och andra tekniker ävensom
i övrigt alla ej särskilt nämnda ärenden, som angå samma näringar.
Å sektionen handläggas även ärenden angående statens instruktörer i hemslöjd och befattningshavarna inom statens elektriska inspektion.

Å *elektriska sektionen* handläggas ärenden angående
elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring,
tillsynen över desamma,
registrering av elektriska anläggningar och vad med sådana ärenden står i samband,
statslån för vattenkraftsanläggningar och elektriska distributionsanläggningar samt
upplysningsverksamhet rörande elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring ävensom
övriga frågor, som avse utförande och skötsel av sådana anläggningar eller därmed äga sammanhang.

Å *bergsbyrån* handläggas de ärenden, som avse gruv- och brukshanteringarna samt stenindustrien och därför tillkomma kommerskollegium i egenskap av bergsöverstyrelse. I den mån ärendena avse nämnda näringar handläggas å byrån frågor motsvarande dem, vilka i allmänhet tillhöra industribyrån. Vidare höra till byråns handläggning ärenden angående

kronans gruvägarintressen,
gruv- och bruksregister,
förvaltning och användning av de under kommerskollegii vård eller in-seende ställda kassor, som äga sammanhang med de under denna byrå hörande näringsgrenarna,

bergsstaten i orterna samt bergsstatstjänstemännens förhållande i tjänsten och däri fattade beslut, i den mån dessa ej tillhöra domstols handläggning, de för nyttjande av bergsstaten avsedda boställena,
gruvmätarna och gruvkarteväsendet samt

utövning av de till bergskollegii ämbetsbefattning hörande befogenheter, som enligt kungörelsen den 11 december 1857 angående bergskollegii upphörande såsom särskilt ämbetsverk övertagits av kommerskollegium och icke författningsenligt upphört att vara föremål för kommerskollegii handläggning.

Å bergsbyrån handläggas vidare ärenden angående explosiva varor och eldfarliga oljor samt den tillsyn, som ämbetsverket har att utöva inom dithörande näringsgrenar, ävensom angående torvhanteringen samt sprängämnesinspektionens befattningshavare och torvtjänstemännen.

Å *statistiska byrån* handläggas ärenden angående periodiska och tillfälliga berättelser rörande förhållanden inom handel, sjöfart, industri och bergshantering samt hantverk och slöjd, utgivande av tidskriften *Kommersiella meddelanden* samt kommersiell upplysningsverksamhet (i viss i instruktionen angiven omfattning) ävensom

i övrigt de ärenden, vilka stå i närmare samband med byråns verksamhet och ej tillhöra annan byrå.

Å *fartygsinspektionsbyrån* handläggas i allmänhet de på kollegium såsom fartygsinspektionens chefsmyndighet ankommande ärendena.

I fråga om handläggningen av ärenden rörande ämbetsverkets organisation, instruktion, arbetsformer, personal, ekonomiska angelägenheter, lokaler och inventarier (de s. k. äldste-ledamotsärendena) gäller, att ifrågavarande ärenden, vilka ursprungligen varit samtliga förlagda till sjöfartsbyrån men, med undantag för frågor angående verkets organisation, instruktion och arbetsformer, de senare åren av vissa personella skäl handlagts å industribyrån, helt nyligen i sin helhet tills vidare överflyttats till sjöfartsbyrån. Härvid handläggas ärenden av ekonomisk natur samt personalärenden — med vissa undantag — av sekreteraren å sjöfartsbyrån (tidigare å industribyrån) i egenskap av adjungerad ledamot.

Ärendenas
avgörande.

De till kommerskollegium hörande ärendena avgöras *antingen* i plenum av generaldirektören och vederbörande ledamöter gemensamt *eller* av generaldirektören på föredragning av vederbörande ledamot *eller ock* av vederbörande ledamot.

Vid handläggning i plenum skola närvara *antingen* generaldirektören, föredraganden samt i övrigt, såvida hinder därför icke möter, kollegii samtliga byråchefer och i varje fall minst två av dem *eller* generaldirektören, föredraganden och minst en byråchef. Är den tjänstgörande chefen för viss byrå hindrad närvara samt berör ärendet det verksamhetsområde, som tillkommer adjungerad ledamot å samma byrå, äger generaldirektören tillkalla den sistnämnde att i byråchefens ställe närvara. Såsom kollegii beslut gäller den mening, varom de flesta närvarande förena sig, eller vid lika röstetal för olika meningar den, som omfattas av generaldirektören. I plenum av

ena eller andra slaget avgöras huvudsakligen ärenden rörande kollegii organisation, instruktion och arbetsformer samt i allmänhet personalärenden.

Beträffande övriga ärenden gäller såsom huvudregel, att de avgöras av generaldirektören. Enligt stadgande i instruktionen äger kollegium emellertid överlämna åt vederbörande byråchef samt åt vissa andra tjänstemän i egenskap av adjungerade ledamöter att avgöra viss grupp av ärenden, vilka ankomma på kollegii handläggning. Med tillämpning av detta stadgande har i vidsträckt omfattning beslutanderätt i förekommande ärenden uppdragits dels åt byråcheferna, dels åt navigationsskoleinspektören, skeppmättningsöverkontrollören, byrådirektörerna å fartygsregistreringssektionen och elektriska sektionen, sprängämnesinspektören ävensom, beträffande vissa mindre betydande ärenden, åt sekreterarna å sjöfarts-, industri- och bergsbyråerna samt föreståndaren för gruvkartekontoret. Åt samma tjänstemän har vidare uppdragits att såsom adjungerade ledamöter föredraga vissa andra grupper av ärenden inför generaldirektören eller vederbörande byråchef.

Den i kommerskollegium anställda *personalen* är fördelad på de olika avdelningarna på följande sätt:

Personalens
fördelning på
de olika by-
råerna och av-
delningarna.

Handelsbyrån.

- 1 kommerseråd (B 30);
- 2 notarier (B 21);
- 1 förste amanuens (17:e lönegr.) med heltidstjänstgöring;
- 1 kontorsbiträde (B 4).

Sjöfartsbyrån.

- 1 kommerseråd (B 30).

Administrativa sektionen.

- 1 sekreterare (B 24);
- 1 notarie (B 21);
- 1 förste amanuens (17:e lönegr.) med halvtidstjänstgöring;
- 1 extra befattningshavare (14:e lönegr.) med halvtidstjänstgöring;
- 2 kontorsbiträden (B 4);
- 1 navigationsskoleinspektör (B 29);
- 1 förste amanuens (18:e lönegr.) med 5 timmars daglig tjänstgöring (tid-
tals heltidstjänstgöring);
- 1 e. o. kontorsbiträde (4:e lönegr.) under halva tjänstgöringstiden (biträder
i övrigt sjötekniska biträdet).
- 1 skeppsmättningsöverkontrollör och överinspektör (B 29);
- 1 e. o. kontorsbiträde (4:e lönegr.) under en timme dagligen (tjänstgör i
övrigt å registratorskontoret).

- 1 sjötekniskt biträde (B 24);
- 1 e. o. kontorsbiträde (4:e lönegr.) under halva tjänstgöringstiden (se ovan).
- 1 sjöåklagare (årsarvode 4,000 kronor).

Fartygsregistreringssektionen.

- 1 byrådirektör (B 28);
- 1 notarie (B 21);
- 1 förste amanuens (18:e lönegr.) under halva tjänstgöringstiden (tjänstgör i övrigt å industribyråns administrativa sektion);
- 1 extra kanslibiträde (7:e lönegr.).

Industribyrån.

- 1 kommerseråd (B 30).

Administrativa sektionen.

- 1 sekreterare (B 24);
- 1 förste byråingenjör (B 24);
- 1 notarie (B 21);
- 1 förste amanuens (18:e lönegr.) med heltidstjänstgöring;
- 1 förste amanuens (18:e lönegr.) under halva tjänstgöringstiden (jmf. fartygsregistreringssektionen);¹
- 1 förste amanuens (18:e lönegr.) med halvtidstjänstgöring;
- 2 kontorsbiträden (B 4);
- 1 e. o. kontorsbiträde (4:e lönegr.).
- 1 teknisk konsulent (B 24);
- 1 e. o. kontorsbiträde (4:e lönegr.).

Elektriska sektionen.

- 1 byrådirektör och överinspektör (B 29);
- 1 förste byråingenjör (B 24);
- 1 extra förste byråingenjör (B 24);
- 1 förste amanuens (18:e lönegr.) med heltidstjänstgöring;
- 1 kanslibiträde (B 7);
- 2 e. o. kontorsbiträden (4:e lönegr.).

Anm. 1 extra kontorsbiträde (4:e lönegr.), avlönat från extra anslaget till kommerskollegii verksamhet, samt vikarierna å två på kollegii stat uppförda skrivbiträdestjänster, vilkas ordinarie innehavare förordnats å högre befattningar, tjänstgöra hos statens elektriska inspektion.

¹ Denne amanuens, som under vissa äldste-ledamotsärendens tidigare förläggning å industribyrån biträtt den för dessa ärendens handläggning adjungerade ledamoten, biträder jämväl efter dessa ärendens förflyttning till sjöfartsbyrån i motsvarande utsträckning som förut samme adjungerade ledamot (nu sekreterare å sjöfartsbyrån) med nämnda ärenden.

Bergsbyrån.

- 1 kommerseråd (B 30);
- 1 sekreterare (B 24);
- 1 förste byråingenjör (B 24);
- 1 andre amanuens (14:e lönegr.) med halvtidstjänstgöring;
- 1 kontorsbiträde (B 4);
- 1 kontorsbiträde (B 4) med tjänstgöring även hos sprängämnesinspektören i dennes egenskap av adjungerad ledamot i kollegium.

1 adjungerad ledamot, sprängämnesinspektören (B 28);

- 1 förste byråingenjör (B 24), föreståndare för gruvkartekontoret;
- 1 kanslibiträde (B 7) med tjänstgöring å gruvkartekontoret.

Statistiska byrån.

- 1 kommerseråd (B 30);
- 1 redaktör (B 24);
- 3 förste aktuarier (B 24);
- 3 aktuarier (B 21);
- 3 förste amanuenser (18:e lönegr.) med heltidstjänstgöring;
- 1 förste amanuens (18:e lönegr.) med halvtidstjänstgöring;
- 1 extra befattningshavare (18:e lönegr.) med 2 timmars daglig tjänstgöring;
- 3 kansliskrivare (B 11);
- 4 kanslibiträden (B 7);
- 1 e. o. kanslibiträde (7:e lönegr.)
- 9 kontorsbiträden (B 4);
- 5 e. o. kontorsbiträden (4:e lönegr.);
- 2 extra befattningshavare (2:a lönegr.).

Fartygsinspektionsbyrån (på extra stat).

För den å denna byrå tjänstgörande personalen skall jag längre fram lämna närmare redogörelse. Jag vill emellertid redan nu omnämna, att å byrån, bland andra, tjänstgör vikarien å en vakant sekreterartjänst, som är uppförd å kollegii ordinarie stat och ursprungligen var avsedd för handelsbyrån.

Kassakontoret.

- 1 kamrerare (B 24);
- 1 kansliskrivare (B 11);
- 1 e. o. kontorsbiträde (4:e lönegr.)

Registratorskontoret.

- 1 registrator (B 21);

1 kanslibitråde (B 7);

1 e. o. kontorsbiträde (4:e lönegr.);

1 e. o. kontorsbiträde (4:e lönegr.) med omkr. 6 timmars daglig tjänstgöring (jfr ovan under sjöfartsbyrån);

1 extra befattningshavare med 3 timmars daglig tjänstgöring (årsarvode 645 kronor).

Vaktpersonal.

1 förste expeditionsvakt (B 7);

5 expeditionsvakter (B 5);

1 e. o. expeditionsvakt (5:e lönegr.).

1 extra befattningshavare (2:a lönegr.) för skötseln av telefonväxeln.

Tillkomsten av nuvarande organisation.

Kommerskollegii nuvarande organisation grundar sig i sina huvuddrag på beslut vid 1919 års riksdag. Den då genomförda omorganisationen anslöt sig i väsentliga delar till de förslag, som framlagts i departementalkommittéernas gemensamt med kommerskollegiikommittén den 5 juli 1913 avgivna betänkande angående handelsdepartementet.

Före omorganisationen hade kommerskollegium utgjorts av en generaldirektör såsom chef för kollegium samt tre kommerseråd och en byråchef såsom ledamöter. De tre kommerseråden voro chefer för var sin byrå, nämligen *utrikesbyrån* för ärenden angående utrikes handeln och sjöfarten, *inrikesbyrån* för ärenden angående inrikes handeln och sjöfarten samt *industribyrån* för ärenden angående bergshanteringen och andra industriella näringar. Byråchefen förestod kommerskollegii *avdelning för näringsstatistik*. Å industribyrån fanns utom ordinarie kommerserådet anställd en extra föredragande. Inom inrikesbyrån handlades ärenden angående svenska fartygs registrering av en på extra stat uppförd fartygsregistreringsavdelning, vars föreståndare var adjungerad ledamot i kollegium. För utförande av den kollegium åliggande förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet fanns (från och med år 1915) inom utrikesbyrån likaledes på extra stat upprättad en fartygsinspektionsavdelning under ledning av en överinspektör.

Genom upprättandet av särskilda byråer för handel och sjöfart avsågs framför allt att vinna enhetlig ledning i handläggningen av ärenden rörande dessa näringsgrenar. Såsom skäl för bergs- och industribyråns uppdelning anfördes i första hand omfattningen av byråns arbetsuppgifter men även önskvärdheten av att bergsärendena erhöles en mera effektiv omvårdnad från statens sida. Dessutom betonades vikten av att kollegium såsom bergsöverstyrelse komme att direkt förfoga över bergstekniskt sakkunniga arbetskrafter. Upprättandet av en självständig fartygsinspektionsbyrå ansågs motiverat på grund av dels omfattningen av den nya sjöfartsbyråns göromål, dels den stora vikten och i viss mån egenartade beskaffenheten av

fartygsinspektionsärendena, dels slutligen önskvärldheten av att förhandskontrollen å sjövärdigheten utövades på ett mera självständigt sätt. Med hänsyn till svårigheten att definitivt fastslå den lämpligaste organisationsformen uppfördes fartygsinspektionsbyrån tills vidare endast på extra stat. För den kommersiella informationsverksamheten inrättades å extra stat en upplysningssektion inom handelsbyrån, vilken alltså, i likhet med vad fallet ännu är med sjöfarts- och industribyråerna, uppdelades på två sektioner.

Handelsbyråns upplysningssektion indrogs från och med den 1 juli 1924 i samband med en begränsning av kommerskollegii ämbetsbefattning i fråga om den kommersiella upplysningsverksamheten.

Beträffande de befattningar, som vid omorganisationen uppfördes å kommerskollegii ordinarie stat, hava sedermera — bortsett från de jämkningar, som betingats av de under senare år genomförda löneregleringarna för den civila statsförvaltningen i allmänhet — icke skett några andra förändringar än att vid 1921 års riksdag å kollegii stat uppfördes ytterligare fyra kvinnliga biträdesbefattningar, nämligen två kontorsbiträdes- och två skrivbiträdesbefattningar. Från och med den 1 juli 1923 indrogs en dittills å extra stat uppförd sekreterartjänst å fartygsinspektionsbyrån, varvid förutsattes, att den å handelsbyrån placerade, å ordinarie staten uppförda sekreteraren skulle överflyttas till tjänstgöring å fartygsinspektionsbyrån. Härigenom hava de vid omorganisationen för kollegii ordinarie byråer avsedda sekreterartjänsterna i verkligheten minskats från fyra till tre, ehuru denna minskning ej kommit till uttryck i den ordinarie staten för ämbetsverket.

Förslag om vissa ytterligare inskränkningar i den år 1919 tillkomna organisationen hava i samband med besparingsarbetet inom statsförvaltningen tidigare framkommit. I ett den 4 februari 1925 dagtecknat betänkande föreslog sålunda 1923 års besparingskommitté, vad byråindelningen i kollegium angår, indragning av en byrå på det sätt, att i stället för de nuvarande handels-, sjöfarts-, industri- och bergsbyråerna skulle inrättas en handels- och sjöfartsbyrå, en industri- och bergsbyrå samt en allmän byrå. Till de av kommittén beträffande organisationen i övrigt framlagda förslagen skall jag längre fram i min redogörelse återkomma. Kommitténs förslag rörande omläggning av byråindelningen mötte emellertid från kommerskollegii sida starka invändningar.

I propositionen nr 178 till 1925 års riksdag framlade Kungl. Maj:t därefter i anledning av kommittébetänkandet förslag till vissa förändringar i kommerskollegii och under kollegium lydande myndigheters stater. Beträffande byråindelningen i kollegium anförde föredragande departementschefen härvid bland annat följande. Departementschefen hade, utan att vilja i allo ansluta sig till kollegii argumentering, icke kunnat undgå att finna vissa av de av kollegium uttalade betänkligheterna tungt vägande. Särskilt syntes det departementschefen kunna ifrågasättas, huruvida icke — åtminstone med den dåvarande arbetsbelastningen å kollegii sjöfarts- och industri-

Tidigare verkställda organisationsändringar ävensom framlagda förslag därom.

byråer — cheferna för de av kommittén förordade två fackbyråerna, handels- och sjöfarts- respektive industri- och bergsbyrån, skulle komma att, trots inrättande av den av kommittén föreslagna allmänna byrån, påläggas så tyngande och omfattande arbetsuppgifter, att det bleve förenat med stora vanskligheter att på ett tillfredsställande sätt fullgöra desamma. En annan omständighet, som syntes departementschefen tala mot kommitténs förslag i nu ifrågavarande del, vore, att enligt förslaget kollegium skulle berövas den tillgång till bergsteknisk sakkunskap och erfarenhet, som för närvarande vore representerad i chefens för bergsbyrån person. Ett dylikt försvagande av kollegii auktoritet och sakkunskap i bergstekniska frågor skulle svårligen kunna undgå att medföra ogynnsamma verkningar såväl för bergshanteringen i allmänhet som framför allt för tillvaratagandet av statens egna intressen på detta område. Staten vore och hade under senare år i allt större omfattning blivit ägare till eller delägare i olika malmfyndigheter inom landet, vilkas tillvaratagande för statens vidkommande tills vidare i främsta rummet ankomme på kollegium såsom central förvaltningsmyndighet för kronans gruvegendom. De nuvarande anordningarna för tillvaratagande av statens gruvägarintressen vore visserligen att betrakta såsom allenast provisoriska och syntes väl icke, förrän den under utredning varande frågan rörande ny gruvlagstiftning vunnit sin lösning, kunna utbytas mot ett mera definitivt förvaltningssystem. Med full visshet syntes dock kunna sägas, att de uppgifter, som i ifrågavarande hänseende påvilade kollegium, komme att under den tid, som närmast stundade, bliva alltmera makt-påliggande. Det skulle, såvitt departementschefen kunde finna, under sådana omständigheter vara föga välbetänkt, om staten, utan att samtidigt träffa andra betryggande anordningar för förvaltningen av sin gruvegendom, indroge den byrå inom den centrala statsförvaltningen, vars chef bättre än någon annan till statens förfogande stående person ägde förutsättning att bedöma dessa ofta synnerligen invecklade frågor, och sålunda försvagade sina möjligheter att på ett ur ekonomisk synpunkt effektivt sätt tillgodogöra sig de i statens ägo befintliga naturtillgångar, om vilka här vore fråga. Ehuru departementschefen sålunda icke för det dåvarande kunde biträda kommitténs förslag rörande omläggning av den ordinarie byråindelningen inom kommerskollegium, uttalade departementschefen, att vid uppstående ledighet å kommerserädstjänst, d. v. s. vid en tidpunkt, då en eventuell indragningsåtgärd beträffande sådan tjänst kunde medföra omedelbar besparingseffekt, det syntes departementschefen böra tagas under förnyat övervägande, huruvida med hänsyn till då föreliggande förhållanden kommitténs förslag kunde anses böra realiseras eller omläggning av byråindelningen på annat sätt borde ske. I enlighet med den ståndpunkt departementschefen sålunda intagit innefattade propositionen, såvitt angick byråindelningen, icke någon ändring av organisationen.

Riksdagen erinrade bland annat, att besparingskommittén icke dittills gått in på den gren av kommerskollegii verksamhet, som avsåge det rent sta-

tistiska arbetet. När frågan om ämbetsverkets lämpliga framtida organisation sålunda icke kunde slutligt behandlas, hade riksdagen ansett sig böra stanna vid att låta anslagen till kommerskollegium jämte underlydande stater utgå med samma belopp som tidigare, dock med vissa av den vid samma års riksdag verkställda nyregleringen av kvinnliga befattningshavares löner betingade mindre jämkningar. Riksdagen förutsatte därvid, att vid uppkommande ledighet å de av kommittén till indragning ifrågasatta ordinarie befattningarna inom kollegium ett återbesättande med ny ordinarie befattningshavare icke ägde rum utan att riksdagen dessförinnan i varje särskilt fall blivit satt i tillfälle att pröva frågan om befattningens fortsatta bibehållande.

Jag övergår nu till att behandla de föreliggande omorganisationsförslagen.

Efter att hava lämnat den ovan av mig återgivna redogörelsen rörande kommerskollegii ämbetsuppgifter och nuvarande organisation m. m. ingå 1926 års besparingssakkunniga i sitt förstnämnda betänkande den 19 oktober 1928 till en början på frågan om byråindelningen i kollegium.

1926 års besparingssakkunnigas betänkande den 19 oktober 1928.

I avseende härå anför de sakkunniga följande:

»Vid den undersökning rörande kommerskollegii organisation, som besparingssakkunniga i enlighet med det dem givna uppdraget nu haft att företaga, hava de sakkunniga med hänsyn till de uttalanden, som av föredragande departementschefen och riksdagen gjordes under behandlingen av nyss omförmälda förslag om inskränkning av antalet byråer i kollegium, och då numera ledighet uppstått å två av byråchefstjänsterna, ansett sig böra till en början upptaga till övervägande frågan om byråindelningen i kollegium. De sakkunniga hava härvid funnit sig kunna bortse från dels statistiska byrån, rörande vars behövlighet, så länge näringsstatistiken är förlagd till kommerskollegium, några delade meningar knappast lära förekomma, dels fartygsinspektionsbyrån, beträffande vilken de sakkunniga, efter vad ovan anförts, senare i annat sammanhang skola yttra sig.

Byråindelningen.

En granskning av arbetsförhållandena i kollegium giver omedelbart vid handen, att arbetsmängden är mycket ojämnt fördelad mellan de fyra för behandlingen av de egentliga administrativa ärendena avsedda ordinarie byråerna: handelsbyrån, sjöfartsbyrån, industribyrån och bergsbyrån. Arbetsuppgifterna äro nämligen å såväl handelsbyrån som bergsbyrån av betydligt mindre omfattning än å någondera av de båda övriga byråerna. Den tanken ligger vid sådant förhållande nära till hands att genom en sammanslagning av endera av de båda till verksamhetsområdet mindre byråerna med någon av övriga byråer åstadkomma en minskning av byråernas antal i förening med en jämnare fördelning av arbetsbördan.

Vad då först angår möjligheten av en sammanslagning av bergsbyrån med industribyrån, hava de sakkunniga beaktat, att efter organisationsfrågans behandling vid 1925 års riksdag till bergsbyrån överflyttats vissa grupper av ärenden, förut tillhörande industribyrån — rörande explosiva varor och eldfarliga oljor — varigenom en utjämning av arbetsmängden mellan dessa byråer i någon mån skett. Även om möjligheten att sammanföra industri- och bergsbyråerna till en byrå enligt de sakkunnigas mening i och för sig

icke bör anses helt utesluten, därest hänsyn tages allenast till arbetets omfattning å den sammanslagna byrån, hava de sakkunniga dock ur andra synpunkter funnit en dylik anordning icke för närvarande kunna förordas. Då det knappast, åtminstone ej i regel, torde ifrågakomma att såsom chef för en sammanslagen industri- och bergsbyrå placera en fackman å bergshanteringens område, skulle efter en indragning av bergsbyrån kommerskollegium — som från det gamla bergskollegium övertagit de centrala statliga förvaltningsuppgifterna i avseende å bruks- och gruvhanteringen — ej längre vid handhavandet av denna gren av sin ämbetsförvaltning kunna påräkna stödet av en ledamot med speciell bergsteknisk utbildning och erfarenhet. På sätt föredragande departementschefen i sitt förut återgivna uttalande år 1925 utvecklat, skulle ett dylikt försvagande av kommerskollegii sakkunskap på bergshanteringens område svårigen kunna undgå att medföra ogynnsamma verkningar särskilt i fråga om tillvaratagandet av statens egna intressen på detta område. Med hänsyn till omfattningen av kronans gruvägarintressen bör enligt de sakkunnigas uppfattning denna synpunkt tillmätas en synnerlig vikt vid bedömandet av förevarande spörsmål. Under nuvarande förhållanden hava besparingssakkunniga därför stannat vid att ej på denna punkt föreslå någon förändring i kollegii organisation. Skulle utvecklingen komma att leda därhän, att ett särskilt organ för förvaltningen av kronans gruvegendom upprättades, komme härigenom enligt de sakkunnigas mening frågan om bibehållandet i kommerskollegium av en särskild ledamot för ärenden rörande bergshanteringen i ett väsentligt ändrat läge.

Beträffande därefter handelsbyrån hava besparingssakkunniga med hänsyn till den jämförelsevis ringa omfattningen av byråns arbetsuppgifter funnit det kunna med fog ifrågasättas att indraga byrån och därigenom vinna en ur besparingssynpunkt önskvärd inskränkning av organisationen. Härvid skulle det antagligen bliva erforderligt att uppdraga handläggningen av ärenden rörande hamntaxor m. fl. avgifter, vilka för närvarande utgöra en betydande del av byråchefens föredragning, åt en särskild föredragande, vilken med hänsyn till dessa ärendens ganska ensartade karaktär borde kunna placeras i en lägre lönegrad än byråchefsggraden, exempelvis 26:te lönegraden. Övriga å handelsbyrån ankommande ärenden finge fördelas å återstående byråer, i främsta rummet industri- och sjöfartsbyråerna. Under besparings-sakkunnigas överläggningar rörande hithörande spörsmål har emellertid i detta sammanhang från verksledningens sida framhållits, att erfarenheten från arbetet i kommerskollegium under senare år ådagalagt nödvändigheten av att ämbetsverket hade till sitt förfogande en i juridiska och allmänna administrativa spörsmål särskilt förfaren ledamot, vilken kunde deltaga i det mångskiftande och omfattande arbete med utarbetande av författningsförslag, som åvilade kollegium. Detta arbete måste visserligen i första hand utföras av den tekniskt utbildade personalen å det förvaltningsområde, författningen avsåge att reglera, men ett tillfredsställande resultat av författningsarbetet kunde svårigen vinnas, därest ej redan från början i detsamma deltoge en skolad jurist. Åt en ledamot med nu antydda kvalifikationer kunde emellertid vid sidan av författningsarbetet uppdragas handläggningen av åtminstone huvudparten av de på handelsbyrån nu ankommande ärendena ävensom ärenden angående kollegii organisation, ekonomi och personal, de s. k. äldste-ledamotsärendena. En förutsättning för en organisation enligt nu angivna linjer vore emellertid, att antalet ordinarie ledamöter bibehålles oförändrat.»

Med beaktande av vad sålunda från kommerskollegii sida anförts hava de sakkunniga funnit sig icke böra påyrka indragning av någon av de ordinarie byråerna i kollegium. De sakkunniga hava förklarat sig därvid utgå ifrån, att en sådan omläggning av byråindelningen komme till stånd, att åt en av ledamöterna uppdroges att på antytt sätt deltaga i författningsarbetet jämväl å övriga byråer. Huruvida den byrå, för vilken ifrågavarande ledamot bleve chef, borde erhålla ändrad benämning, exempelvis administrativa byrån eller kanslibyrån, eller till äventyrs samtliga byråer i ämbetsverket borde, såsom inom vissa verk vore brukligt, betecknas allenast såsom första, andra, tredje byrån etc., vore en fråga, till vilken de sakkunniga icke ansett sig böra intaga någon bestämd ståndpunkt.

*Hemstäl-
lan be-
träf-
fande
byråindel-
ningen.*

Vad härefter angår personalen å de olika avdelningarna i kollegium hava de sakkunniga uttalat sig på följande sätt:

*Ifrågasatta
organisations-
ändringar be-
träf-
fande per-
sonalen.*

»Å handelsbyrån äro för närvarande placerade två notariebefattningar. Av dessa synes den ena kunna undvaras. Vid den ovan tillstyrkta omläggningen av byråindelningen torde det nämligen vara tillräckligt, om den för juridiskt-administrativa spörsmål avsedda byråchefen erhåller biträde av en notarie. De sakkunniga föreslå följaktligen indragning av en notarie-tjänst.

Handelsbyrån.

I fråga om sjöfartsbyrån hava de sakkunniga icke funnit anledning föreslå någon personalindragning.

Sjöfartsbyrån.

Vad industribyråns administrativa sektion beträffar, har fråga tidigare varit väckt om indragning av den å byrån anställda tekniska konsulentens befattning. Rörande tillkomsten av denna befattning ävensom de med densamma förenade arbetsuppgifterna få de sakkunniga erinra följande.

*Industri-
byråns admi-
nistrativa
sektion.*

I en den 19 augusti 1912 dagtecknad framställning hemställde Sveriges hantverksorganisation hos Kungl. Maj:t om vidtagande av åtgärder för anställande av en hantverksskonsulent jämte behövt biträde inom närings-administrationen. Kommerskollegiikommittén avgav den 24 oktober 1912 utlåtande över framställningen och anförde därvid bland annat följande. Bland de på centralförvaltningen ankommande ärenden, som direkt berörde hantverksyrkena, framträdde tvenne större grupper, nämligen dels spörsmål om yrkesutbildningen och dels frågor rörande yrkenas befrämjande i allmänhet. I båda dessa avseenden hade i vårt land hittills icke mycket åtgjorts från det allmännas sida, utan i stort sett hade det överlämnats åt näringsutövarna själva att tillvarataga sina och yrkenas intressen. I likhet med vad som skedde i flertalet andra länder, där staten numera ägnade en mycket livlig uppmuntran åt dessa angelägenheter, borde dock även hos oss det allmänna lämna sitt kraftiga stöd åt de från hantverksnäringsens egna idkare utgående strävandena för yrkesutbildningens förkovran och yrkenas höjande. Kommittén höll emellertid före, att de göromål med hantverkets angelägenheter, som skulle anförtros åt den föreslagna befattningens innehavare, icke skulle redan från början bliva av den omfattning, att man med fog kunde påyrka, att han skulle avses uteslutande därför. Under hänvisning till arbetsbördan i allmänhet på industribyrån och särskilt den omständigheten, att på byrån icke funnes någon befattning, avsedd att be-

reda byråchefen biträde vid beredningen av andra förekommande ärenden av ingenjörsteknisk natur än rörande inspektion av elektriska anläggningar, föreslog kommittén anställande å nämnda byrå av en tekniskt utbildad tjänsteman, åt vilken skulle anförtros, förutom frågorna rörande yrkesutbildning och yrkenas befrämjande, beredandet av ärenden angående utdelande av stipendier för bergs- och andra tekniker, för hantverksmästare och för arbetare samt granskningen av stipendiateras berättelser ävensom angående manufakturförlagslån. Befattningen i fråga borde erhålla karaktären av en teknisk sekreterare- och assistenttjänst med uppgift därjämte att handlägga ärenden angående yrkesutbildningen och hantverkets befrämjande. Befattningens innehavare finge sålunda inom kollegiet i viss mån egenskapen av hantverkskonsulent.

I huvudsak i överensstämmelse med kommitténs förslag hemställde Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1913 års riksdag om inrättande på extra stat av en befattning såsom teknisk konsulent (benämningen föreslagen av kommerskollegium) å industribyrån. Vederbörande departementschef förklarade sig anse det åtminstone för det dåvarande ändamålsenligast, att den föreslagna tjänstemannens uppgift icke begränsades till hantverksärendena utan att hans arbetskraft toges i anspråk för de industribyråns ärenden i allmänhet, i vilkas utredning han på grund av sina fackinsikter vore särskilt skickad att deltaga.

Kungl. Maj:ts framställning bifölls av riksdagen, som emellertid anförde, att ett direkt inordnande av ifrågavarande befattning såsom en sekreterare- och assistenttjänst å kommerskollegii industribyrå kunde medföra den olägenheten, att fullgörandet av rent expeditionella och tekniska uppdrag å byrån bleve huvudsak och arbetet för hantverksintressets främjande bisak. Enligt riksdagens åsikt borde förhållandet vara det motsatta. Vid besättandet av denna tjänst syntes det vara av synnerlig vikt, att därtill förvärvades en med hantverkets ställning och behov förtrogen och för detta näringsområdes höjande intresserad person, som sattes i tillfälle att ägna huvudparten av sin kraft åt denna uppgift, vilket givetvis icke hindrade, att han, i den mån tid och förhållanden medgäve, i övrigt toges i anspråk för jämväl annat arbete å industribyrån.

Å ordinarie stat uppfördes befattningen vid kommerskollegii omorganisation år 1919.

De ärenden, som falla under tekniska konsulentens verksamhetsområde, beröra huvudsakligen följande ämnen:

- 1) reseunderstöd åt arbetare, verkmästare, hantverkare och i viss mån även tekniker samt reseunderstöd från Possehliska stipendiefonden;
- 2) lån från hantverkslånefonden;
- 3) statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier;
- 4) mässor och utställningar m. m., som avse hantverk och konstindustri; samt
- 5) frågor av mera allmänt intresse för hantverket och den mindre industrien, såsom organisations- och yrkesutbildning, läringsväsende, kooperation m. m.

Såsom förhållandena utvecklat sig, hava tekniska konsulentens arbetsuppgifter kommit att väsentligen begränsa sig till ärenden rörande hantverkslån samt utdelande av understöd, stipendier och premier jämte därmed sammanhängande frågor.

I sitt ovannämnda betänkande den 4 februari 1925 föreslog 1923 års be-

sparingskommitté indragning av konsulentbefattningen. Kommerskollegium, som i sitt över kommittebetänkandet avgivna utlåtande icke motsatte sig detta förslag, uttalade emellertid, att ett upphörande av konsulentens verksamhet inom kollegium måste medföra behov av ersättning i annan arbetskraft, exempelvis i form av en teknisk amanuens.

Jämväl besparingssakkunniga hava vid sin granskning av kommerskollegii organisation funnit ifrågavarande tjänst kunna för framtiden undvaras och anse sig därför böra föreslå, att tjänsten vid den nuvarande innehavarens avgång indrages. Vid de överläggningar de sakkunniga haft rörande denna fråga med ämbetsverkets ledning har framhållits behovet av att i utbyte mot den till indragning föreslagna tjänsten å industribyrån anställas en tekniskt utbildad amanuens. Då innehavaren av tjänsten, så länge han kvarstår å densamma, givetvis bör liksom hittills inom kollegium tagas i anspråk för de arbetsuppgifter, som befinnas lämpligen kunna äläggas honom, och då den definitiva indragningen av tjänsten med hänsyn till tjänstinnehavarens levnadsålder icke kan förväntas komma att genomföras inom de närmaste åren, hava besparingssakkunniga ansett prövningen av behovet av annan arbetskraft i den indragna befattningens ställe böra anstå till dess frågan härom blivit aktuell.

Den administrativt utbildade personalen å industribyrån utgöres, förutom av amanuensbiträde, av en i 24:e lönegraden placerad sekreterare samt en notarie. Då innehavaren av den för byrån avsedda sekreterartjänsten tills vidare uppehåller den för närvarande vakanta befattningen såsom chef för sjöfartsbyrån, uppehålls sekreterartjänsten tills vidare av notarien å byrån, och har en heltidsamanuens förordnats att tills vidare bestrida notariatetjänsten. Enligt besparingssakkunnigas mening bör det vara tillräckligt att för de juridiskt administrativa göromålen å industribyrån avse allenast *en* ordinarie befattningshavare, vilken torde böra intaga sekreterares ställning. Notariatetjänsten skulle följaktligen för framtiden kunna undvaras. Den sålunda ifrågasatta organisationsändringen torde såvitt möjligt böra genomföras i samband med inträffande ledighet å en sekreterartjänst i kollegium. Den till levnadsåren äldste innehavaren av sådan tjänst uppnår pensionsåldern i september 1930.

Rörande organisationen å industribyråns elektriska sektion skola de sakkunniga senare yttra sig i samband med frågan om statens elektriska inspektion. Redan här må dock anmärkas, att de sakkunniga icke hava funnit möjligt att föreslå någon personalindragning å sektionen.

Industribyråns
elektriska
sektion.

Av de båda förste byråingenjörerna å bergsbyrån har den ene att förestå gruvkartekontoret, att föra register över kronans gruvegendom samt att biträda vid handläggningen av ärenden rörande kronans gruvegendom m. m. Den andra av ifrågavarande tvenne befattningar, vilka båda tillkommo vid 1919 års omorganisation av kollegium, inrättades till överbärande del för arbetet med utarbetande av specialbeskrivningar över immutningsbara fyndigheter och stenkolsfyndigheter m. m. I sådant hänseende skulle det nämligen åligga kommerskollegium att i samråd med och under medverkan i lämplig omfattning från Sveriges geologiska undersökning utarbета dylika specialbeskrivningar, vilka skulle i tryck offentliggöras. Stadgande härom infördes i kommerskollegii instruktion den 31 december 1919 (nr 891) samt därefter i instruktionen den 31 december 1921 (nr 874), vilken gällde till ikraftträdandet den 1 december 1925 av den nuvarande instruktionen för kollegium. 1923 års besparingskommitté föreslog i sitt ovannämnda be-

Bergsbyrån.

tänkande, att förevarande arbetsuppgift måtte upphöra samt den ena förste byråingenjörstjänsten å bergsbyrån i samband därmed indragas. Kollegium tillstyrkte i sitt över betänkandet avgivna utlåtande, att med utarbetande av dylika specialbeskrivningar skulle tills vidare anstå, men kollegium förbehöll sig att i sinom tid, då statsfinansiellt mindre brydsamma förhållanden rådde och arbetet å bergsbyrån utan att erfordra särskild personalförstärkning sådant medgäve, få inkomma med det förslag om arbetets återupptagande, vartill omständigheterna kunde föranleda. Mot förslaget att indraga den ena av förste byråingenjörstjänsterna å bergsbyrån hade kollegium intet att erinra. En av kollegii ledamöter, chefen för bergsbyrån, avstyrkte i avgiven reservation kommitténs förslag om upphörande av ifrågavarande specialbeskrivningars utarbetande. Föredragande departementschefen anförde vid framläggande av 1925 års ovannämnda proposition i denna del, att från hans sida i princip intet vore att erinra mot att ifrågavarande verksamhet åtminstone tills vidare nedlades, varför departementschefen förordade, att den för arbetet avsedda förste byråingenjörsbefattningen indroges. På sätt ovan nämnts, ledde propositionen icke till någon förändring i staten för kollegium. I nu gällande, den 23 oktober 1925 utfärdade instruktion för kollegium har emellertid det ovan återgivna stadgandet i tidigare instruktioner rörande utarbetandet av gruvbeskrivningar utgått. Enligt vad de sakkunniga inhämtat har visserligen utarbetandet fortgått men publice-randet på statens bekostnad av beskrivningarna inställt.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit hava de sakkunniga funnit sig böra upptaga förslaget om indragning av den ifrågavarande förste byråingenjörstjänsten.

I detta sammanhang torde böra beröras en fråga, som står i visst samband med nu behandlade spörsmål, nämligen frågan om torvärendenas handläggning inom kollegium. För närvarande biträder å bergsbyrån vid beredning av ärenden rörande torvhanteringen förste torvingenjören, åt vilken tjänsterum anvisats i kollegii ämbetslokaler. Enligt beslut vid 1928 års riksdag skall befattningen såsom förste torvingenjör indragas från och med den 1 maj 1929. Vid framställandet av förslag härom var — på sätt framgår av statsverkspropositionen till 1928 års riksdag (tionde huvudtiteln, sid. 133) — avsikten inom kollegium, att de med befattningen förenade göromålen, särskilt i den mån de avsåge biträde åt kollegium, skulle uppdragas åt den nyssnämnda förste byråingenjören; dessutom skulle ju kollegium även hava möjlighet att vid tillfälle för erhållande av erforderligt biträde tillkalla de kvarvarande torvtjänstemännen ävensom utomstående sakkunniga. I vissa fall skulle förste byråingenjören även kunna tillhandagå allmänheten med det biträde, som förste torvingenjören hittills haft att lämna. Sedermera har — i början av innevarande budgetår — en av de tre torvingenjörer, för vilkas fortsatta anställande anslag beviljats, avlidit. I skrivelse den 2 augusti 1928 har kommerskollegium anmält, att de med den lediga torvingenjörsbefattningen förenade göromålen syntes, så länge förste torvingenjören kvarstode i tjänsten, kunna genom en förändring i arbetsfördelningen torvtjänstemännen emellan ombesörjas av dessa, vadan för närvarande behov icke syntes föreligga att tillsätta den ledigblivna torvingenjörstjänsten.

Nu berörda förhållanden böra enligt besparingssakkunnigas mening icke utgöra hinder för att förste byråingenjörstjänsten indrages. Det lär nämligen ej böra ifrågakomma att enbart för torvärendenas handläggning i kollegium bibehålla en ordinarie tjänsteman i så hög tjänsteställning som

förste byråingenjören. Om emellertid befattningens nuvarande innehavare, såsom de sakkunniga ännu föreslå, uppföres på övergångsstat, bör han givetvis, så länge han kvarstår å sådan stat, tagas i anspråk för dessa och andra göromål inom kollegium. Vid förste byråingenjörens avgång från tjänsten torde frågan om de för torvärendenas handläggning i kollegium erforderliga arbetskrafterna med hänsyn till då rådande förhållanden upptagas till förnyad prövning. Enligt de sakkunnigas mening bör vidare något återbesättande av den ledigblivna torvingenjörstjänsten icke ifrågakomma utan befattningen fr. o. m. nästa budgetårs ingång indragas.

Vad statistiska byrån angår, få de sakkunniga till en början erinra, att de sakkunniga genom särskilda skrivelser den 11 augusti 1927 och den 15 mars 1928 framlagt vissa förslag rörande inskränkningar i de av kommerskollegium utgivna årliga näringsstatistiska berättelserna. I sagda skrivelser hava de sakkunniga däremot ej ingått på frågan om det statistiska arbetets organisation inom kollegium.

Statistiska
byrån.

Den å statistiska byrån anställda personalen är fördelad mellan de olika huvudgrenarna av byråns verksamhet på följande sätt:

handelsstatistiken: 1 förste aktuarie, 1 aktuarie, 1 förste amanuens med halvtidstjänstgöring, 1 kansliskrivare, 3 kanslibiträden, 1 kontorsbiträde och 2 extra ordinarie kontorsbiträden;

sjöfartsstatistiken: 1 förste aktuarie, 1 aktuarie, 1 kansliskrivare, 2 kontorsbiträden och 2 extra ordinarie kontorsbiträden;

statistiken över industri och bergshantering: 1 förste aktuarie, 1 aktuarie, 1 förste amanuens med heltidstjänstgöring, 1 kansliskrivare, 5 kontorsbiträden (därav 3 vikarier å vakanta befattningar), 1 extra ordinarie kontorsbiträde och 2 extra befattningshavare;

utgivande av Kommersiella meddelanden: 1 redaktör, 1 förste amanuens med heltidstjänstgöring, 1 kanslibiträde och 1 kontorsbiträde.

Härtill kommer viss personal för det med utgivande av publikationen Ekonomisk översikt förbundna arbetet, vartill de sakkunniga senare skola återkomma.

Anmärkas bör, att den nu angivna fördelningen av personalen mellan olika verksamhetsgrenar icke ständigt kan till alla delar följas. Allt efter arbetets växlande omfattning måste givetvis omflyttning av personalen äga rum.

I sin ovannämnda skrivelse den 15 mars 1928 hava de sakkunniga närmare utvecklat sin ställning till frågan om handelsstatistikens förläggning och därvid efter övervägande av skilda alternativ kommit till den slutsatsen, att de sakkunniga icke anse sig kunna tillstyrka någon förändring härutinnan i vare sig den ena eller den andra riktningen. I enlighet härmed finna de sakkunniga sig vid bedömande av personalbehovet å statistiska byrån böra utgå från att den nuvarande arbetsfördelningen mellan generaltullstyrelsen och kommerskollegium i fråga om handelsstatistikens färdigställande allttjämt bibehålles och att alltså det löpande handelsstatistiska arbetet kommer att liksom hittills till väsentlig del utföras genom generaltullstyrelsens statistiska avdelning. Utgående från denna förutsättning och med beaktande av de arbetsuppgifter, som enligt berörda arbetsfördelning mellan ämbetsverken i fråga om handelsstatistiken falla på kommerskollegium, hava de sakkunniga funnit uppenbart, att den kvalificerade ordinarie personal — en förste aktuarie och en aktuarie — som enligt gällande organisation är avsedd för handelsstatistiken, kan minskas. Enligt inhämtade upplysningar tages förste aktuarien i regel ej i anspråk för det löpande

handelsstatistiska arbetet utan handlägger, jämte kommerskollegii prisindexstatistik, speciella utredningsuppgifter å handelsstatistikens område. Då en befattningshavare allttjämt lärer bliva erforderlig för dessa arbetsuppgifter, anse besparingssakkunniga sig böra föreslå, att denna befattning bibehålles men att befattningen såsom aktuarie — vilken huvudsakligen sysselsättes med granskningsarbete för de handelsstatistiska berättelserna — indrages.

I besparingssakkunnigas båda skrivelser den 11 augusti 1927 och den 15 mars 1928 hava, såsom nämnts, föreslagits åtskilliga inskränkningar i de av kommerskollegium utgivna statistiska publikationerna. Även om dessa inskränkningar, som i vissa delar redan blivit av kommerskollegium genomförda, icke torde, vad personalkostnaderna angår, kunna leda till några besparingar av större betydelse, medföra de dock vissa lättnader i arbetet. Med hänsyn i övrigt till inhämtade upplysningar rörande personalbehovet å byrån hava de sakkunniga ansett, att åtminstone två av de nio å statistiska byrån placerade kontorsbiträdesbefattningarna böra kunna indragas.

I fråga om tidskriften Kommersiella meddelanden vilja besparingssakkunniga dels uttala, att något större koncentration synes lämpligen kunna iakttagas vid publicerandet av berättelser och rapporter från svenska konsulat i utlandet, dels ock ifrågasätta, huruvida det kan anses erforderligt att i den utsträckning, som nu sker, i tidskriften intaga av kommerskollegium efter vederbörlig remiss avgivna utlåtanden i skilda ärenden. I den omfattning, publicering av ämbetsverkets utlåtanden för närvarande äger rum, torde anordningen icke äga motsvarighet beträffande något annat centralt ämbetsverk.

I nära anknytning till det byrån åvilande arbetet handhaves utgivandet av publikationen Ekonomisk översikt. Rörande denna publikations tillkomst få de sakkunniga erinra följande. Genom beslut den 8 april 1921 anbefallde Kungl. Maj:t kommerskollegium och socialstyrelsen att tills vidare under rådande tryckta och osäkra läge i ekonomiskt och andra avseenden enligt vissa angivna riktlinjer utfylla och vidga den på de båda ämbetsverken ankommande upplysningsverksamheten å de ekonomiska och sociala områdena, och förordnade Kungl. Maj:t i samband därmed, bland annat, att ämbetsverken vid fullgörande av uppdraget skulle åtnjuta biträde av särskilt tillkallade sakkunniga. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1921 inskränktes upplysningsverksamheten till avgivande av periodiska redogörelser för det allmänna ekonomiska och sociala läget. De sakkunnigas uppdrag upphörde, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1922, med utgången av år 1922. Kommerskollegium och socialstyrelsen bemyndigades likväl att för fullföljande av upplysningsverksamheten i de förutvarande sakkunnigas ställe gemensamt tillkalla en sakkunnig person. I anledning härav hava ämbetsverken för ifrågavarande ändamål tillkallat viss person att tjänstgöra såsom nationalekonomisk expert vid berörda verksamhets bedrivande. Den ifrågavarande verksamheten avser utarbetande av redogörelser för det allmänna ekonomiska och sociala läget, vilka pläga utgivas av trycket i fyra kvartalshäften med titeln Ekonomisk översikt, vilka biläggas vissa häften av Kommersiella meddelanden och Sociala meddelanden. Såsom redaktör för publikationerna har under de senare åren fungerat en tjänsteman i kommerskollegium. Vid hans sida finnas för de med publikationernas utarbetande och utgivande förenade göromålen å statistiska byrån anställda en förste amanuens med heltidstjänstgöring, en extra befattningshavare i 18:e lönegraden med två timmars

daglig tjänstgöring samt ett extra ordinarie kanslibitråde. Kostnaden för den särskilt tillkallade sakkunnige samt för nyssnämnda amanuens- och biträdespersonal bestrides från tionde huvudtitelns kommittéanslag och har de senaste budgetåren uppgått till omkring 13,000 kronor (1927/1928: 12,578 kronor 8 öre).

Besparingssakkunniga, som icke hava någon förändring att föreslå beträffande förevarande publikationers innehåll och uppställning utan fastnera förorda, att desamma i oförändrad form alltjämt utgivas, hava emellertid ansett, att den för ifrågakvarande verksamhets bedrivande erforderliga särskilda personalen bör upptagas på kommerskollegii stat. Vid bestämmandet av kommerskollegii anslag till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. böra sålunda medel beräknas för avlönande av ovannämnda amanuens- och biträdespersonal. Någon särskild sakkunnig för national-ekonomiska frågor torde däremot icke i fortsättningen behöva tillkallas, vadan det för den sakkunnige nu bestämda arvodet (3,600 kronor för år) kan besparas.

Såsom biträden åt kamreraren tjänstgöra å kassakontoret en kansliskrivare och ett e. o. kontorsbiträde. Sedan år 1919 hava medel årligen anvisats å extra stat för anställande å kamrerare- och kassakontoret av ett kvinnligt biträde, från och med den 1 juli 1925 med placering i lönegraden B 7 (kanslibitråde). Av lämplighetshänsyn har emellertid en omflyttning skett, så att detta kanslibitråde placerats till tjänstgöring å fartygsregistreringssektionen. I stället har innehavaren av en för denna sektionens räkning på ordinarie stat uppförd kanslibiträdesbefattning förflyttats till registratorskontoret och en för sistnämnda kontor avsedd kansliskrivare avdelats till tjänstgöring å kassakontoret.

Å registratorskontoret äro anställda, utom registratorn, vilkens befattning tillhör lönegraden B 21, samt nyssnämnda ordinarie kanslibitråde, två extra ordinarie kontorsbiträden ävensom en extra befattningshavare med tre timmars daglig tjänstgöring (årsarvode 645 kronor).

Vad först angår arbetet å registratorskontoret, åligger kontoret diarieföring av inkommande handlingar med undantag av ärenden tillhörande elektriska sektionen, fartygsregistreringssektionen, fartygsinspektionsbyrån och statistiska byrån ävensom i övrigt åtskilliga ärenden å bergs-, industri- och sjöfartsbyråerna. Dessutom handhar kontoret ordnande och förvaring efter ett särskilt uppställt dossiersystem av kollegii arkiv, såvitt angår handelsbyrån, sjöfartsbyrån och industribyråns administrativa sektion, ävensom handlingar rörande de s. k. äldste-ledamotsärendena och hemliga handlingar. I samband härmed föras åtskilliga register. Att märka är vidare, att även å de avdelningar av kollegium, vilkas handlingar diarieföras å registratorskontoret, särskild diarieföring i viss utsträckning förekommer.

Vid företagen granskning av diarie- och registerföringen inom ämbetsverket hava besparingssakkunniga icke kunnat undgå det intrycket, att arbetet är väl omständligt och tyngande organiserat. Enligt de sakkunnigas mening böra ej oväsentliga förenklingar härutinnan kunna vidtagas. De sakkunniga hava emellertid ej ansett sig böra i detalj ingå på denna fråga utan förutsätta att genom ämbetsverkets egen försorg de förenklingar i arbetsmetoderna, som äro möjliga, komma till stånd.

Beträffande registratorstjänsten innefattade 1925 års förut omförmälda proposition förslag om tjänstens indragning. I överensstämmelse med det förfarande, som under de senaste åren ägt rum beträffande motsvarande tjänster i statsdepartementen och vissa centrala ämbetsverk, torde registra-

Kassa- och
registrators-
kontoren.

torsbefattningen i kommerskollegium böra placeras i 14:e lönegraden. Till biträde åt registratorn synes böra avses ett ordinarie kontorsbiträde jämte ett eller två extra ordinarie kontorsbiträden. Den för tjänstgöring hos registratorn avsedda kansliskrivarens befattning skulle alltså indragas.

Kamrerartjänsten bör enligt de sakkunnigas förmenande utbytas mot en befattning såsom bokhållare (revisor och bokhållare) i 21:a lönegraden. Såsom biträde åt denne bör avses ett kanslibitråde (tills vidare liksom hittills å extra stat). Ett e. o. kontorsbiträde, som nu tjänstgör hos kamreraren, bör alltså enligt de sakkunnigas mening kunna undvaras.

Vaktpersonalen m. m.

Beträffande vaktpersonalen och den för skötande av telefonväxeln anställda befattningshavaren hava de sakkunniga icke funnit anledning föreslå någon förändring.»

De sakkunnigas betänkande, i vad angår den ordinarie personalen hos kommerskollegium, innefattar alltså följande förslag:

Sammanfattning av besparings-sakkunnigas förslag beträffande den ordinarie personalen.

Den för handelsbyrån ursprungligen avsedda, numera å fartygsinspektionsbyrån placerade sekreterartjänsten, som för närvarande är vakant, skulle från och med nästa budgetårs ingång avföras ur staten;

1 förste byråingenjörstjänst (å bergsbyrån), den tekniska konsulentbefattningen, 1 aktuarie-, 2 notarie-, 1 kansliskrivare- och 2 kontorsbiträdesbefattningar skulle indragas;

kamrerartjänsten skulle utbytas mot en befattning såsom revisor och bokhållare i 21:a lönegraden;

registratorsbefattningen skulle sänkas från 21:a till 14:e lönegraden; och en ny kontorsbiträdesbefattning, avsedd för registratorskontoret skulle inrättas.

Genomförandet av berörda förslag skulle enligt de sakkunnigas mening tillgå på följande sätt.

Då tre kontorsbiträdesbefattningar för närvarande vore vakanta, kunde de två befattningar i denna grad, som föreslagits skola indragas, från och med ingången av nästa budgetår avföras ur staten. Övriga till indragning föreslagna befattningar borde uppföras å övergångsstat för att vid inträffande ledighet indragas. Kamrerare- och registratorstjänsterna syntes lämpligen böra kvarstå å den ordinarie staten med anmärkning om den förändring, som vid inträffande ledighet å vardera befattningen skulle vidtagas. Den å registratorskontoret föreslagna kontorsbiträdesbefattningen borde upptagas å staten med anmärkning, att befattningen ej finge tillsättas, innan den å övergångsstat uppförda kansliskrivaren avgått från tjänsten.

Vad angår den vakanta sekreterartjänsten, som föreslagits till avförande ur staten, hava de sakkunniga förklarat sig förutsätta, att, för den händelse förslag om fartygsinspektionsbyråns framtida organisation icke skulle hinna framläggas för 1929 års riksdag, anslag å extra stat anvisades för fortsatt anställande under budgetåret 1929/1930 av en sekreterare å sagda byrå.

Anslagsberäkning.

Vad härefter angår beräkningen av det ordinarie anslaget till kommerskollegium hava de sakkunniga anfört följande:

»Anslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän torde i anslutning här- till för budgetåret 1929/1930 böra beräknas till 362,752 kronor eller i av- rundat belopp 362,800 kronor. Till avlöningar till tjänstemän å övergångs- stat torde därutöver böra upptagas ett belopp av 42,684 kronor eller i runt tal 42,700 kronor.

Angående beräkningen av det i staten för kommerskollegium uppförda anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. få de sakkunniga vidare anförä följande.

Efter förslag till 1926 års riksdag vidtogs beträffande de olika departe- mentens anslag till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare från och med budgetåret 1926/1927 den förändringen, att dessa anslag, som tidigare varit begränsade, erhöles förslagsanslags natur. Anslagen specificerades här- vid på tre skilda poster, av vilka två poster, som icke skulle få överskridas, avsågos, den ena för grundavlöningar till extra ordinarie tjänstemän och den andra för extra befattningshavare, tillfällig personal, renskrivning, över- tidsersättning m. m., medan från den tredje posten, som beräknades för- slagsvis, skulle utgå vad som erfordrades till beredande av avlöningsförhöj- ningar åt extra ordinarie tjänstemän ävensom enligt gällande författningar uppkommande kostnader för läkarvård jämte läkemedel o. dyl. samt begravn- ingshjälp till sådan personal. Avsikten var härvid att jämväl för övriga nyreglerade verk efter hand genomföra denna omläggning.

Även beträffande kommerskollegium lär en dylik uppdelning av ifråga- varande anslag böra vidtagas.

Vad den extra ordinarie personalens placering i lönegrader angår, hava de sakkunniga uppmärksammat, att samtliga amanuenser i ämbetsverket, på ett undantag när, äro placerade såsom förste amanuenser i 17:e eller, i flertalet fall, 18:e lönegraden. Från ämbetsverkets sida har upplysts, att anledningen till den höga lönegradsplaceringen av amanuenspersonalen sam- manhänger därmed, att ifrågavarande befattningshavare i allmänhet under mycket lång tid innehaft sina anställningar i ämbetsverket. Med hänsyn härtill och då ett genomförande av ovan framställda förslag beträffande den ordinarie staten givetvis kan förväntas i ogynnsam riktning påverka den ifrågavarande personalens ställning, hava de sakkunniga ansett sig böra vid beräkningen av anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare utgå ifrån de extra ordinarie tjänstemännens nuvarande placering i löne- hänseende, men hava de sakkunniga samtidigt velat uttala, att det synes önskvärt, att i samband med nyanställning av amanuenser en lämpligare fördelning av denna personal å förste amanuenser och andre amanuenser komme till stånd.

Med hänsyn till att den extra ordinarie personalen i kommerskollegium i ganska avsevärd omfattning erhåller och även framdeles torde komma att erhålla sin avlöning genom vikariat å ordinarie tjänster hava de sakkunniga funnit sig böra vid beräkningen av anslaget till avlöningar till icke-ordi- narie befattningshavare utgå från det nuvarande anslagsbeloppet, 85,000 kronor, minskat med 2,000 kronor, motsvarande ungefärliga avlöningen till det e. o. kontorsbiträde å kamrerarekontoret, som enligt det föregående skulle indragas. Till återstående beloppet, 83,000 kronor, böra läggas 9,000 kronor för bestridande av avlöningar till den ovan omförmälda, för utgivande av Ekonomisk översikt anställda amanuens- och biträdespersonalen. Från det sålunda erhållna beloppet bör utbrytas en mindre, förslagsvis beräknad post för avlöningsförhöjningar till extra ordinarie tjänstemän m. m., varefter

återstoden av anslaget på lämpligt sätt fördelas å de två övriga poster, som böra ingå i anslaget.

I enlighet härmed samt med hänsyn till av de sakkunniga i det föregående framställda förslag angående den icke-ordinarie personalen ävensom i övrigt inhämtade upplysningar rörande behovet av dylik personal hava de sakkunniga beräknat förevarande anslag på följande sätt:

	Statistiska byrån kronor	Kollegium i övrigt kronor	Summa kronor
Grundavlöningar till e. o. tjänstemän	28,200	35,500	63,700
Avlöningsförhöjningar till d:o m. m.	2,100	3,200	5,300
Extra befattningshavare m. m.	9,000	14,000	23,000
	39,300	52,700	92,000.

Av ifrågavarande anslag skulle alltså få av collegium användas:
till grundavlöningar till extra ordinarie tjänstemän, högst... kronor 63,700
» extra befattningshavare, sakkunniga, tillfällig personal,
renskrivning, övertid ersättning m. m., högst kronor 23,000,
varutöver från anslaget skulle få utgå vad som erfordras till beredande av
avlöningsförhöjningar åt extra ordinarie tjänstemän ävensom enligt gällande
författningar uppkommande kostnader för läkarvård jämte läkemedel och
dylikt samt begravningshjälp till sådan personal.

I samband med de år 1926 genomförda personalindragningarna i departementen vidtogs den ändringen i departementens stater, att anslagen till vikariatsersättningar nteslötos. Härvid förutsattes, att samtliga vikariatskostnader för uppehållande av ordinarie befattningar skulle bestridas från vederbörande anslag till avlöningar till ordinarie tjänstemän. Samtidigt uttalades, att man även beträffande de till allmänna civilförvaltningen hörande ämbetsverken borde övergå till samma system, dock ej förrän i samband med de förändringar av staterna i övrigt, vilka kunde föranledas av besparingsarbetets utsträckande till ämbetsverken i allmänhet. I överensstämmelse härmed läser nu i staten för kommerskollegium vikariatsersättningsanslaget — för innevarande budgetår 11,500 kronor — böra uteslutas.

I enlighet med vad sålunda blivit anfört skulle ordinarie avlöningsstaten för kommerskollegium för budgetåret 1929/1930 erhålla följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 362,800
» » icke-ordinarie befattningshavare m. m., för-	
slagsanslag	» 92,000

Summa kronor 454,800.

På sätt ovan angivits torde vidare övergångsstaten böra bestämmas sålunda:

Avlöningar, förslagsanslag kronor 42,700.

Ordinarie förslagsanslaget till kommerskollegium torde emellertid kunna bestämmas något lägre än staternas sammanlagda slutsumma. En av de ordinarie notarierna i ämbetsverket uppehåller nämligen sedan flera år den ovannämnda sekreterartjänsten å fartygsinspektionsbyrån. Därest denne notarie, såsom synes ligga nära till hands, överföres å övergångsstat, torde vid anslagsberäkningen hänsyn böra tagas till att hela avlöningen till ifrågavarande befattningshavare, vid bifall till de sakkunnigas ovan framställda förslag om sekreterartjänsten, kommer att utgå å extra stat. Den härigenom minskade kostnaden å övergångsstaten bör beräknas till 7,200 kronor. Då

anslagsbeloppet vidare torde kunna minskas med 2,700 kronor, motsvarande beräknad avlöning å en kontorsbiträdestjänst, som enligt det föregående bör tills vidare hållas vakant, skulle följaktligen förslagsanslaget till kommerskollegium för nästkommande budgetår upptagas med 487,600 kronor mot 511,040 kronor för innevarande budgetår.

I detta sammanhang vilja de sakkunniga erinra, att ett bifall till de sakkunnigas ovan framställda förslag angående den för Ekonomisk översikt anställda särskilda personalen skulle medföra en minskad belastning å tionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga med omkring 12,500 kronor.

Vad beträffar de befattningshavare, som komma att uppföras å övergångsstat i kommerskollegium, utgå de sakkunniga ifrån att, vid uppkommande ledighet å befattning å ordinarie staten, till sådan befattning skall överflyttas innehavare av motsvarande tjänst å övergångsstaten. Sker detta, torde det kunna förväntas, att övergångsstaten skall ganska snart komma att avsevärt reduceras.

Därest vikarie skulle erfordras för befattningshavare å övergångsstat, torde ersättningen till sådan vikarie lämpligen kunna bestridas av anslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän.»

Såsom redan nämnts har kommerskollegium den 12 november 1928 avgivit utlåtande över de sakkunnigas nyss omhandlade betänkande av den 19 oktober samma år.

Vad angår det ordinarie anslaget till kommerskollegium, framhåller kollegium till en början, att kollegium kunde sägas nu hava under en sammanlagd tid av över två decennier nära nog ständigt varit föremål för planer på omorganisation eller underkastats förändringar i anslagshänseende, vilka inverkat på personalbeståndet. Efter att hava närmare redogjort för vad å dithörande område ifrågasatts eller redan åtgjorts, anför kollegium vidare följande:

»Det säger sig självt, att ett ämbetsverk sådant som kollegium icke kan undgå att även med avseende å sin organisation röna inflytande av sådana säkerligen i särskild grad växlande förhållanden, som gälla i fråga om de områden av näringslivet, vilka äro föremål för kollegii ämbetsförvaltning och uppmärksamhet. Men å andra sidan är det naturligt, att alltför långvariga provisorietillstånd för organisationen och osäkerhetstillstånd beträffande personalen måste i längden komma att ogynnsamt återverka på ämbetsverkets möjligheter att på ett i alla avseenden tillfredsställande sätt fylla sina olika uppgifter. I belysning av vad ovan, utan ett ingående på långt när på alla detaljer, antytts rörande de olika stadier, som frågan om kollegii organisation under en längre tid med jämförelsevis korta mellanrum undergått, lär det icke heller kunna med fog förnekas, att arbetsförhållandena måst för verkets såväl ledning som personal i övrigt verka avsevärt påfrestande. I samma mån därför som det nu framlagda förslaget rörande kollegium äsyftar att bringa till slut nu antydda provisorie- och osäkerhetstillstånd, i motsvarande grad måste förslaget i fråga från kollegii sida hälsas med synnerlig tillfredsställelse.

Även i ett annat viktigt avseende är det föreliggande förslaget, med hän-

Kommers-
kollegii ut-
låtande den
12 november
1928.

syn till kollegii egen erfarenhet av verkets arbete, ägnat att hos kollegium väcka tillfredsställelse. Kollegium syftar härvid på det förhållandet, att de sakkunniga, med beaktande av inhämtade upplysningar, funnit sig icke böra påyrka någon förändring av antalet byråer inom kollegium. De sakkunnigas förslag anknyter sig härigenom till den nuvarande organisationen, vilken också, såvitt kollegium kunnat finna, under den tid, densamma varit i verksamhet, trots nyss antydda ogynnsamma förhållanden likväl fungerat på ett i stort sett tillfredsställande sätt.»

Kollegium uttalar i detta sammanhang, att, trots att de sakkunniga icke ansett sig böra påyrka indragning av någon utav kollegii byråer, kollegium ansett sig icke kunna underlåta att framhålla, hurusom kollegium hade ett bestämt intryck av att omfattningen och vikten av det särskilt å handelsbyrån åvilande arbetet vore föremål för ett visst underskattande. Enligt kollegii åsikt vore de avgöranden, som ankomme på handelsbyrån, av sådan vikt och kvalificerad innebörd, att de i och för sig till fullo motiverade en byrå med självständig inriktning på dithörande spörsmål. Sedd i belysning av nämnda byrås personalutrustning finge arbetsbördan ej heller kvantitativt underskattas. Då vidare arbetsbördan på industri- och sjöfartsbyråerna redan nu tangerade den gräns, vars överskridande skulle ställa allt för stora anspråk på tjänstemännens arbetsförmåga, kunde en fördelning av handelsbyråns arbetsuppgifter på andra byråer i kollegium även av sistberörda skäl icke rimligen ifrågasättas. Den av de sakkunniga för sådant fall antydda speciella anordningen med en särskild föredragande beträffande en viss viktig ärendesgrupp kunde icke väsentligen påverka detta förhållande.

Härefter ingår kollegium på den av de sakkunniga föreslagna anordningen för utförande av det kollegium åvilande författningsarbetet; och uttalar kollegium i fråga härom följande:

*Utförandet
av det å
kollegium
åvilande för-
fattnings-
arbetet.*

»Då de sakkunniga, efter samråd med verksledningen inom kollegium, beröra frågan om särskilda anordningar för ett tillfredsställande utförande av det författningsarbete, som åvilar kollegium, är kollegium berett att vitsorda, att de sakkunniga pekat på en bestämd brist i verkets nuvarande organisation, som visserligen av alldeles särskilda skäl icke tidigare gjort sig så kraftigt gällande men som otvivelaktigt på senaste tid alltmer framträtt och vars undanröjande ur många synpunkter skulle vara till stort gagn. I viss ej oväsentlig utsträckning åvilar kollegium utarbetandet eller granskning av författningsförslag, berörande olika grenar av kollegii förvaltningsområde och särskilt avseende den rent administrativa lagstiftningen. En mera ingående exemplifiering härutinnan skulle föra alltför långt. Såsom mera viktiga frågor inom hithörande lagstiftningsområden torde emellertid förtjäna omnämnas särskilt författningarna rörande elektriska anläggningar m. m., gruvlagstiftning med lagstiftning rörande statens gruvägarintressen, näringsfrihetslagstiftning, lagstiftning rörande navigations-skolorna och behörigheten hos fartygsbefälet samt lagstiftning rörande den preventiva sjösäkerhetskontrollen.

Det skulle otvivelaktigt bereda de olika byråerna inom kollegium en beaktansvärd och, särskilt såvitt angår vissa byråer, även välbehövlig lättnad, om inom verket funnes tillgång till en arbetskraft, som vore speciellt in-

riktad på och ägde förmåga att intaga en ledande ställning ifråga om det verket sålunda ävilande lagstiftningsarbetet. Avlyftandet från de särskilda byråerna av en stor del av detta arbete och särskilt ansvaret för detsamma ur författningsteknisk synpunkt skulle även bidra till en utjämning av arbetsbördan de olika byråerna emellan.

Benämningen å förevarande byrå skulle, även om vissa mindre betydande ärendesgrupper lades på annat håll, lämpligen kunna bli »handels- och administrativa byrån». Någon ändring av namnen på övriga byråer synes knappast erforderlig eller lämplig, då de var för sig dock alltså kommit att i huvudsak representera ganska väl avgränsade fackområden, vilka kommit till uttryck i deras nuvarande benämningar.»

Beträffande härefter de sakkunnigas förslag till personalindragningar inom kommerskollegium anför kollegium följande:

»Om, såsom föreslagits, nu angivna speciella funktioner, som givetvis komme att omfatta även överhuvud taget den speciella handelslagstiftning, varav handelsbyråns arbete redan nu beröres, skulle tillika med ärendena angående kollegii organisation, ekonomi och personal, de s. k. äldste-ledamotsärendena, tillföras nämnda byrå och densamma därjämte skulle, såsom avsetts, behålla handläggningen av åtminstone huvudparten av de på byrån nu ankommande ärendena, synes det kollegium emellertid uppenbart, att byråns arbetsbörda bleve betydande. Dess förmåga att på tillfredsställande sätt fullgöra sina uppgifter blir givetvis beroende på de arbetskrafter, som ställas till byråns förfogande. Det är därför av naturliga skäl endast med tvekan, som kollegium ansett sig icke böra motsätta sig den av de sakkunniga föreslagna indragningen av den ene av de två till byråns förfogande nu stående notarierna. Denna indragning måste emellertid med säkerhet komma att medföra ökad belastning av anslagsposten till icke-ordinarie befattningshavare.

Såsom en given följd av en dylik indragning men å andra sidan också såsom ett självständigt intresse måste kollegium framhålla vikten av att den återstående notarien på förevarande byrå utbytes mot en sekreterare. Redan i framställning den 27 augusti 1924 angående anslagen till kollegium berörde kollegium sin ställning till den då nyligen företagna indragningen av sekreterarbefattningen å handelsbyrån och de konsekvenser denna medfört. Vad kollegium då anförde på förevarande punkt och vartill kollegium tillåter sig nu hänvisa, får givetvis i tillämpliga delar i hög grad ökad räckvidd i betraktande av de organisatoriska anordningar, som nu avses skola vidtagas beträffande byrån. Behovet av att kunna åt en administrativt välkvalificerad kraft överlåta beredningen och även handläggningen i övrigt av vissa på byråns föredragning fallande ärendesgrupper, bland annat de tidsödande ärendena angående hamntaxor m. m., blir härigenom än mera påfallande. De rent organisatoriska olägenheterna av frånvaron av en sekreterare på byrån, vilken såsom byråchefens närmaste man vid förfall för denne står närmast att vikariera å byråchefstjänsten, och den olika ställning byrån härigenom skulle komma att intaga jämfört med övriga byråer i verket, komme ock att i ökad grad göra sig gällande. Kollegium måste därför påyrka, att den enligt de sakkunnigas förslag bibehållna notarietjänsten å byrån ombildas till sekreterartjänst.

Bland den på industribyråns administrativa sektion för närvarande anställda personalen upptaga de sakkunniga en förste amanuens med heltids-

*Personal-
frågor.
Handelsbyrån.*

*Industribyråns
administrativa
sektion.*

tjänstgöring. I samband med äldste-ledamotsärendenas av vissa personella skäl föranledda och såsom en allenast tillfällig anordning betraktade överflyttning till sjöfartsbyrån samt de till följd av vakans å befattningen såsom chef för sistnämnda byrå vidtagna omplaceringarna i övrigt av personalen på industribyråns administrativa sektion har emellertid, såsom jämväl av de sakkunniga berörts, innehavaren av ovannämnda amanuensbefattning förordnats att tillsvidare bestrida notarietjänsten på sektionen. Då ersättare för amanuensen ej anskaffats, är personalen å sektionen alltså på senare tid minskad med en förste amanuens med heltidstjänstgöring. I samband härmed bör understrykas, att den ene av sektionens återstående amanuenser har en mycket begränsad tjänstgöring å byrån, där han endast handlägger vissa ärendesgrupper, varför hans tjänstgöringstid på denna byrå är icke obetydligt mindre än för en amanuens med halvtidstjänstgöring.

Efter påvisande att den administrativt utbildade personalen å industribyrån (i dess helhet) utgöres, förutom av amanuensbiträde, av en sekreterare och en notarie, hava de sakkunniga uttalat såsom sin mening, att det borde vara tillräckligt att för de juridiskt administrativa göromålen å industribyrån avse allenast *en* ordinarie befattningshavare, vilken torde böra intaga sekreterares ställning. Notarietjänsten skulle följaktligen för framtiden kunna undvaras.

I anledning av de sakkunnigas indragningsförslag i förenämnda avseende måste kollegium göra följande erinringar.

Med genomförande f. o. m. år 1920 av kollegii omorganisation uppfördes för de juridiskt-administrativa göromålen å industribyrån *tre* ordinarie befattningshavare: en sekreterare och två notarier. Vid reduceringen år 1923, på sätt ovan angivits, av handelsbyråns personal överflyttades sedermera en av nämnda notarier till handelsbyrån.

Indrages nu, på sätt de sakkunniga föreslagit, den återstående notariebefattningen, skulle sektionens administrativt utbildade personal komma att bestå av, förutom sekreteraren, endast tre amanuenser, varav en med heltidstjänstgöring och av de två andra den ena med halvtidstjänstgöring och den andra med än mindre tjänstgöringstid på sektionen. En dylik personaltillgång av nämnda slag anser kollegium mindre lämplig för ett tillfredsställande utförande av byråns betydande administrativa arbetsuppgifter. Då de sakkunniga bland sektionens administrativa personal i stället för notarien upptagit en heltidsamanuens i 18:de lönegraden, vilken som nämnts ej längre finnes, komme den besparing, som ett genomförande av de sakkunnigas förslag jämfört med kollegii förslag skulle medföra, i verkligheten att såvitt angår industribyrån inskränka sig till skillnaden mellan avlöningen för en heltidsamanuens i 18:e lönegraden och för en notarie eller högst något mer än 2,000 kronor, dyrtidstillägg inräknat. Kollegii yrkande om bibehållande av byråns enda återstående notariebefattning måste därför ur ekonomisk synpunkt anses såsom en mycket rimlig begäran.

I sak påkallas notariebefattningens bibehållande av ett stort behov att utöver den administrativt utbildade sekreteraren och den tekniskt skolade förste byråingenjören äga tillgång till en ytterligare befattningshavare, som äger större kvalifikationer och erfarenhet än som i regel kunna påräknas av en amanuens.

Innehavaren av den å industribyrån kvarvarande notariebefattningen intager, såsom närmaste administrativt utbildade befattningshavare under sekreteraren, i **huvudsak** ställning såsom biträde vid handläggningen av de sekreteraren åvilande göromålen och vikarie för denne vid inträffande förfall.

Vid ökad belastning för sekreteraren uppstår givetvis behov av avlyftning av en del av dennes arbetsbörda på annan tjänsteman, som har kvalifikationer och erfarenhet att i dylika nödfall fullgöra sekreterarens funktioner i vissa avseenden. Sektionen har att verkställa utredningar i ett stort och växande antal omfattande och krävande ärenden. Det händer ej sällan, att såväl byråchefen som sekreteraren och förste byråingenjören samtidigt äro fullt upptagna av handläggningen av dylika ärenden.

Det är i sådant fall önskligt att äga tillgång till en notarie, som dels kan självständigt bereda löpande ärenden och dels biträda med vissa delar av utredningen. I samband härmed må framhållas, att chefen för byrån såsom särskilt företrädare inom kollegium av sakkunskap på det industriella området har att deltaga i handläggningen av ett stort antal ärenden tillhörande andra byråer. Vidare må ej förglömmas, att sekreteraren, som enligt besparingssakkunnigas förslag bleve den *enda* administrativt utbildade ordinarie tjänstemannen på industribyrån — elektriska sektionen jämväl medräknad — dels har sig anförtrodd befogenheten att besluta i vissa stipendie- och hantverksärenden, dels är föredragande i vissa dylika och andra ärenden, dels ock deltagar i avgörandet av ärenden rörande elektriska registreringar. Med undantag av sistnämnda grupp äro berörda ärenden väl i allmänhet till sin beskaffenhet enkla, men taga dock genom sitt stora antal ej obetydlig tid i anspråk.

Slutligen må erinras därom, att erfarenheten givit vid handen, hurusom det möter nästan oöverstigliga hinder att på en byrå eller ens i ett verk en längre tid bibehålla i amanuensställning en person tillräckligt kvalificerad för att kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra åligganden, som eljest skulle tillkomma en ordinarie tjänsteman. En ytterligare svårighet skulle säkerligen för kollegii del göra sig gällande härutinnan, därest genom en minskning av de ordinarie befattningshavarnas antal i den omfattning, som av besparingssakkunniga förordas, förhållandet mellan ordinarie och icke ordinarie personal skulle i hög grad förskjutas och befodringsutsikterna för den sistnämnda därigenom ytterligare minskas.

Kollegium, som sålunda instämmer med de sakkunniga ifråga om hela antalet administrativt utbildade befattningshavare, vilka kunna anses erforderliga för industribyråns del, vill dock hemställa, att i detta antal fortfarande måtte ingå såsom ordinarie en notariebefattning.»

I anledning av att de sakkunniga längre fram i betänkandet beträffande frågan om anvisande av extra anslagsmedel till förstärkning av kollegii arbetskrafter uttalat sig för fortsatt bibehållande å extra stat av en förste byråingenjörstjänst å industribyråns elektriska sektion, har kollegium i detta sammanhang hemställt, att sagda tjänst måtte uppföras å kollegii ordinarie stat. I avseende härå har kollegium anfört följande:

»På sätt de sakkunniga påvisat, beviljades under åren efter kollegii organisation vid olika tillfällen av riksdagen anslag till förstärkning av arbetskrafterna å industribyråns elektriska sektion. Av berörda extra arbetskrafter återstår numera, förutom ett kontorsbiträde, allenast en förste byråingenjör (B 24), som har till huvuduppgift behandling av ärenden rörande lån ur de genom 1918 och 1919 års riksdagars beslut inrättade kraftlednings- och vattenkraftslänefonderna.

Anslag till anställande av en befattningshavare i motsvarande lönegrad

Industribyråns
elektriska
sektion.

anvisades av riksdagen redan från och med den 1 april 1919, men blev befattningen tillsatt först från och med den 1 augusti 1919.

Redan i samband med av Kungl. Maj:t till 1925 års riksdag framlagt förslag om indragning av nämnda byråingenjörsbefattning påyrkades inom riksdagen motionsvis befattningens uppförande på ordinarie stat.

Yrkandet härom framställdes jämväl senare av kollegium i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 augusti 1926. Däri framhöll kollegium, att det arbete, som främst åvilat befattningshavaren ifråga, nämligen förberedningen av ärenden rörande lån från de ovannämnda lånefonderna, ständigt stegrats och måste antagas komma att bliva i huvudsak bestående under överskådlig tid framåt. Kollegium lämnade samtidigt därmed en närmare utredning angående omfattningen av nämnda låneärenden och deras handläggning samt påvisade, att i nära samband därmed stod en av ifrågavarande befattningshavare utövad övervakande och rådgivande verksamhet rörande de låneinnehavande företagens bokföring m. m., som med hänsyn till storleken av statens ifrågavarande låneengagement och låntagarnas i regel stora behov av tekniskt-ekonomiska råd och anvisningar för företagens skötsel vore betydelsefull. Med anledning av berörda indragningar å sektionen hava å byråingenjören överflyttats ärenden angående registrering av elektriska anläggningar samt, i den mån hans tid det tillätit, jämväl andra ärenden, vilka äga samband med landsbygdens elektrifiering. De göromål, som sålunda åvilade — och alltjämt åvila — byråingenjören kunde, enligt vad kollegium då uttalade, icke avlyftas på någon av sektionens två ordinarie tekniskt utbildade tjänstemän. Med hänsyn till vad kollegium anfört ansåg kollegium välgrundade skäl föreligga för den extra byråingenjörsbefattningens överförande på ordinarie stat.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t (X huvudtiteln år 1927 sid. 4) blev kollegii yrkande emellertid icke upptaget till behandling, då föredragande departementschefen, med hänsyn till att frågan om omorganisation av kollegium vore föremål för utredning, ansåg, att det ordinarie anslaget till kollegium borde bestämmas till enahanda belopp som för då löpande budgetår.

De sakkunniga hava vid sin nu företagna granskning av arbetet på elektriska sektionen kommit till den uppfattningen, att den ifrågavarande befattningen svårigen kunde för närvarande undvaras.

Erfarenheten från den tid, som förflutit sedan kollegium framförde sitt yrkande om uppförande av ifrågavarande förste byråingenjörsbefattning på ordinarie stat, har bekräftat kollegii uttalanden om ett bestående behov av befattningen, som nu snart förefunnits under tio år. De sakkunnigas utredning har ej heller jävat denna uppfattning. På grund härav och då elektriska sektionen arbetar med ett minimum av arbetskrafter — vilket i viss mån kan anses vara av de sakkunniga vitsordat, då de sakkunniga uttalat, att de icke funnit möjligt att föreslå någon personalindragning å sektionen — torde det få anses billigt, att befattningen från och med budgetåret 1929/1930 uppföres på ordinarie stat.»

Kommerskollegium övergår härefter till de sakkunnigas förslag i fråga om bergsbyråns personal; och uttalar sig kollegium i dithörande ämne på följande sätt:

Bergsbyrån.

»I anledning av förslaget om indragning av en förste byråingenjörsbefattning å bergsbyrån hava fullmäktige i Järnkontoret hemställt, att ifrågavarande befattning måtte bibehållas under framhållande av att de special

beskrivningar över fyndigheter, med vilkas utarbetande befattningens innehavare till större delen varit sysselsatt, vore av synnerlig betydelse och att en indragning av befattningen skulle föra med sig, att arbetet på åstadskommandet av dessa beskrivningar, mot vilkas upphörande fullmäktige bestämt uttala sig, skulle bliva mindre enhetligt och under alla förhållanden fortga synnerligen långsamt. Även i yttrandet från sekreteraren i föreningen Bergshanteringens vänner beklagas förslaget att indraga den avsedda förste byråingenjörstjänsten, om indragningen skulle medföra upphörandet av specialbeskrivningarna.

I sitt yttrande den 28 februari 1925 förklarade sig kollegium icke hava någon erinran att framställa mot indragning av tjänsten ifråga, men har kollegium sedermera i underdånig skrivelse den 25 augusti 1927 med förslag rörande anslag till torvstaten för budgetåret 1928/1929 anmält sin avsikt vara att till ovan avsedda förste byråingenjör överflytta en del av de arbetsuppgifter, som nu åvila förste torvingenjören, när denne nästa år avgår med pension.

De sakkunniga hava i detta sammanhang framhållit, att det icke borde ifrågakomma att *enbart* för torvärendenas handläggning i kollegium bibehålla en ordinarie tjänsteman i så hög tjänsteställning som förste byråingenjören, en uppfattning till vilken kollegium ansluter sig. Med hänsyn till det intresse för fortsättandet av utarbetande av specialbeskrivningar, som ådagalagts av bergshanteringens målsmän, synes det emellertid böra möta betänkligheter att inställa eller försvåra detta arbete och alltså även att sänka tjänsteställningen för den därmed huvudsakligen sysselsatta tjänstemannen, då det i sådant fall knappast vore att säkert påräkna erforderlig kompetens för arbetet.

Kollegium anser sig även böra omnämna, att den beskrivning över Nordmarks malmtrakt, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 10 februari 1928 icke nu kommer att av kollegium befordras till trycket, i stället publiceras av en enskild sammanslutning.

Efter den omorganisation av bergsstaten, som kollegium förmodar komma att nu snart genomföras, torde icke heller biträde av i Stockholm stationerade befattningshavare på bergsstaten längre vara att påräkna och inkallandet av bergsstatstjänstemän från landsorten till tjänstgöring i kollegium försvåras, om deras antal minskas, samt kommer alltid att bliva förenat med särskilda kostnader.

Kollegium finner väl icke tillräckliga skäl föreligga att frångå sin redan tidigare intagna ståndpunkt till frågan om förevarande förste byråingenjörsbefattning, men förbehåller sig att vid den tidpunkt, då den nuvarande tjänsteinnehavaren lämnar kollegium, framlägga det förslag i ämnet, vartill omständigheterna då kunna föranleda.»

I fråga om övriga av de sakkunniga framlagda förslag till personalindragningar anför kollegium följande:

»I övriga hittills ej berörda delar vill kollegium, med hänsyn även till de överläggningar med de sakkunniga, som förekommit, ej motsätta sig de sakkunnigas förslag om förändringar i eller indragningar av personal hos kollegium. Beträffande särskilt indragningen av befattningen såsom teknisk konsulent åberopar kollegium, vad kollegium i sitt meromnämnda utlåtande den 28 februari 1925 anfört rörande behovet av ersättning för denne med en teknisk amanuens vid den tidpunkt, då konsulentens arbetskraft i verkligheten undandrages kollegium.

Genom notarietjänstens å industribyråns bibehållande i enlighet med kollegii förslag kunde synas som om motsvarande besparing skulle kunna göras å anslagsposten till icke-ordinarie befattningshavare. Kollegium vill emellertid erinra om vad kollegium här ovan antytt om följderna för handelsbyråns vidkommande, med avseende å förevarande anslagsposts belastning, av indragningen av en notarie å nämnda byrå, vartill kommer, att det för sjöfartsbyråns sedan en längre tid gjort sig gällande ett starkt behov av ökad skrivhjälp, som i längden icke lär kunna avvisas, för den händelse överansträngning av därvarande skrivpersonal skall undvikas och skrivgöromålen skola kunna tillfredsställande fullgöras. Kollegium ser sig på nu angivna skäl icke hava någon möjlighet att föreslå någon minskning av denna anslagspost utöver vad de sakkunniga föreslagit.»

Kollegium upptager här efter till behandling några av de sakkunniga i deras betänkande icke berörda spörsmål, nämligen om placering i lönegrad av vissa tjänster, som tidigare tillhört den s. k. andra normalgraden, om förändrad benämning å det i kollegii ordinarie stat upptagna sjötekniska biträdet samt om beredande av viss tids kostnadsfri ledighet åt den från anslaget till icke-ordinarie befattningshavare m. m. avlönade sjöåklagaren. I avseende härå utlåter sig kollegium på följande sätt:

Av kollegium
framlagt för-
slag om pla-
cering i högre
lönegrad av
vissa tjänster
m. m.

»Frågan om placering i lönegrad av sådana tjänster inom kollegium, som tidigare tillhört den s. k. andra normalgraden, synes icke hava av de sakkunniga upptagits till närmare dryftande. Kollegium anser sig emellertid böra hemställa, att denna fråga nu upptages till definitivt avgörande. Enligt kollegii åsikt skulle ett fastslående av samtliga nu ifrågavarande befattningars placering allenast i 24:e lönegraden innebära en orättvis undervärdering av kollegii lighthörande tjänster. Kollegium får i detta ämne i tillämpliga delar åberopa sitt underdåniga utlåtande den 17 januari 1924 över ett av Allmänna civilförvaltningens lönenämnd den 9 november 1923 avgivet underdånigt yttrande angående uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden m. m., i vad angår befattningshavare hos kollegium. Transumt av detta utlåtande bifogas. Härutöver föranleder det förevarande spörsmålet nu ej annat uttalande från kollegii sida än att kollegium ansett sig böra erinra dels därom, att Eders Kungl. Maj:t i propositionen nr 178 vid 1925 års riksdag angående anslag för budgetåret 1925/1926 till bland annat kollegium föreslagit tre sekreterartjänster inom kollegium till placering i lönegrad B 26, vilket förslag emellertid med hänsyn till organisationsfrågans läge icke föranledde något riksdagens ställningstagande, dels ock om vissa motioner i riksdagens båda kamrar såväl år 1925 som år 1926 angående sjötekniska bitrådets benämning och placering i lönegrad samt om kollegii utlåtande den 12 maj 1925 till riksdagens statsutskott rörande bland annat denna fråga, i vilket utlåtande, varav transumt i nämnda del här bifogas, kollegium jämte tillstyrkande av sjötekniska bitrådets placering i lönegraden B 26, föreslog, att befattningens innehavare hädanefter skulle benämnas »sjöteknisk statskonsulent». Kollegium åberopar nu beträffande sjötekniska biträdet, vad kollegium i sistnämnda utlåtande tillstyrkt och föreslagit.

För närvarande utgår från det i staten för kollegium uppförda anslaget till icke-ordinarie befattningshavare m. m., efter riksdagens prövning av beloppet, ett årligt arvode till en sjöåklagare av 4,000 kronor, varå dyr-

tidstillägg åtnjutes enligt för reglerade verk gällande grunder. Den nuvarande innehavaren av sjöåklagarebefattningen innehar jämsides därmed en ordinarie befattning i allmän tjänst, å vilken åtnjutes årlig semester. Det har därför av naturliga skäl visat sig vara förenat med åtskilliga olägenheter att icke sjöåklagaren jämväl i denna sin egenskap kan komma i åtnjutande av någon tids kostnadsfri ledighet. Dessa olägenheter komma givetvis att jämväl för framtiden alltid göra sig gällande, därest icke särskilda åtgärder vidtagas. I sådant syfte hemställer kollegium, det täcktes Eders Kungl. Maj:ts utverka bemyndigande för kollegium att bevilja sjöåklagaren kostnadsfri ledighet under högst en månad årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, ävensom att till vikarie under sådan ledighet från förenämnda anslag utbetala ett arvode av högst 300 kronor för månad räknat jämte dyrtidstillägg härå enligt ovannämnda grunder.»

Kommerskollegium sammanfattar den ställning, kollegium intagit gentemot de sakkunnigas förslag beträffande den ordinarie staten för ämbetsverket på följande sätt:

Sammanfattning av kommerskollegii utlåtande.

»Såsom sammanfattning av den ställning kollegium här ovan intagit till olika frågor berörande kollegii centrala organisation kan framhållas, att avseende vid vad kollegium på olika punkter föreslagit i själva verket — om här fränses från de ändringar, som må föranledas av vissa befattningars i nuvarande lönegraden B 24 hänförande till lönegraden B 26 — icke medför andra ändringar i de sakkunnigas förslag än att den i den ordinarie staten för närvarande upptagna fjärde sekreteraren icke, på sätt de sakkunniga föreslagit, avföres ur staten utan att i den nya staten upptagas liksom hittills fyra sekreterare, vidare att antalet förste byråingenjörer upptages till fyra i stället för tre och att beteckningen »sjötekniskt biträde» ändras till »sjöteknisk statskonsulent» samt slutligen att det extra anslaget till upprätthållande av kollegii verksamhet minskas med ett belopp motsvarande avlöningen till den förste byråingenjör, som enligt kollegii förslag skulle flyttas till den ordinarie staten.»

I nyssnämnda utlåtande den 17 januari 1924 över ett av allmänna civilförvaltningens lönenämnd avgivet förslag angående uppflyttning i dåvarande 16:e lönegraden av sekreterarne å sjöfarts-, industri- och bergsbyråerna uttalade kollegium, att mångfalden av de arbetsuppgifter, som påvilade kollegium, deras sinsemellan skiftande art och uppgifternas merendels ingripande betydelse för det allmänna ekonomiska livet syntes kollegium i särskild grad påkalla, att goda möjligheter bereddes att för uppgifternas behöriga fyllande förvärva och i längden behålla de möjligast bästa arbetskrafter. Man borde därvid enligt kollegii mening tillerkänna särskild betydelse åt det faktiska förhållandet, att för innehavarna av nu åsyftade respektive tjänster inom kollegium i mycket stor utsträckning krävdes såsom kompetensvillkor grundlig teknisk, juridisk eller annan facklig utbildning i förening med mångsidig administrativ förfarenhet.

För kollegii vidkommande funne kollegium förty fullgiltiga skäl föreligga

för uppställande av krav på att samtliga tjänster av förutvarande andra normalgraden inom kollegium för framtiden hänfördes åtminstone till 16:e lönegraden. Att därvid göra åtskillnad mellan tjänster å ordinarie stat och sådana på extra stat syntes kollegium icke sakligt befogat.

Kollegium ansåge sig emellertid böra för det fall, att Kungl. Maj:t skulle finna hinder av principiell natur föreligga för ett ståndpunktstagande i full anslutning till vad kollegium för sin del måst påyrka, anvisa en annan linje, efter vilken enligt kollegii mening det föreliggande spörsmålet skulle kunna vinna en åtminstone i viss mån tillfredsställande provisorisk lösning. Kollegium ville därutinnan hänvisa på den för övrigt rätt nära till hands liggande utvägen att tillmäta viss betydelse åt den även av lönenämnden beaktade omständigheten, huruvida innehavaren av en tjänst hade ställning som byråchefens närmaste man. Vad kollegium ovan framhållit, särskilt i fråga om vikten i allmänhet av de kollegium påvilande arbetsuppgifterna, medförde följriktigt, syntes det kollegium, att nämnda omständighet för kollegii vidkommande måste tillerkännas väsentligt större betydelse för bedömandet av vederbörande befattnings ställning i löne- och andra hänseenden än lönenämnden synts vilja fastslå såsom mera allmänt tillrädligt. Det borde nämligen beaktas, att i kollegium jämlikt bestämmelse i den för verket gällande instruktionen åt byråcheferna i stor utsträckning överlämnats befogenheten och skyldigheten att avgöra vissa grupper av ärenden, vilka visserligen icke ansetts vara av sådan vikt, att generaldirektörens medverkan vore erforderlig, men likväl ofta för den allmänhet, som därav berördes, vore av stor betydelse, särskilt i de fall, då, såsom ej sällan förekomme, det fattade beslutet innebure avgörande av ansökningar om särskild befogenhet i det ena eller andra avseendet. Det syntes vara ett sakligt intresse, att den tjänst, vars innehavare måste vara beredd att självständigt lägga hand vid ärenden av ifrågavarande slag och att inför generaldirektören föredraga ärenden av större vikt eller svårare beskaffenhet, bereddes sådan ställning, att man vid tjänstens besättande kunde förvänta sökande med tillräckliga kvalifikationer för fyllande av de krav, som måste ställas på dess innehavare.

Från nu anförda synpunkter måste enligt kollegii mening åtminstone 16:e lönegraden anses vara synnerligen väl motiverad för följande tjänster i kollegium, nämligen för en sekreterartjänst å sjöfartsbyrån, en förste byråingenjörstjänst på industribyråns administrativa sektion, en förste byråingenjörstjänst å bergsbyrån, en förste aktuarietjänst å statistiska byrån samt en förste byråinspektörstjänst å fartygsinspektionsbyrån. Innehavarna av dessa tjänster ifrågakomme nämligen i regel främst till vikarier för respektive byråchefer.

För varje fall måste det anses vara på ett bindande sätt utrett och från alla sakkunniga håll redan förut samstämmade godtaget, att, förutom den ovannämnda sekreterartjänsten å sjöfartsbyrån, de båda övriga av lönenämnden till uppflyttning i 16:e lönegraden förordade sekreterartjänsterna å

industribyråns administrativa sektion och bergsbyrån borde bli hänförda till nämnda lönegrad, detta på grund av den avgörande-befogenhet respektive föredragning, som enligt särskilda kollegii beslut överlämnats åt dem.

Kollegium finge slutligen framhålla, att, sedan den förut å handelsbyråns administrativa sektion placerade sekreterartjänsten överflyttats till fartygsinspektionsbyrån, kollegium ansåge flertalet av de skäl, som motiverade förenämnda tre sekreterartjänsters hänförande till åtminstone 16:e lönegraden, påkalla även nu ifrågavarande sekreterartjänsts uppflyttning i högre lönegrad. Det lagstiftningskomplex, vars tillämpning utgjorde föremål för denna byrås verksamhet, måste nämligen anses vara av beskaffenhet att under alla förhållanden kräva en administrativt högt kvalificerad tjänsteman.

I sitt utlåtande den 12 maj 1925 till riksdagens statsutskott i anledning av två inom riksdagen väckta motioner (I: 266 och II: 428) rörande uppflyttning i högre lönegrad av den å kollegii stat uppförda befattningen såsom sjötekniskt biträde samt förändring av befattningens benämning erinrade kollegium om sitt nyss återgivna utlåtande den 17 januari 1924, däri kollegium hemställt om uppflyttning av bland andra ifrågavarande befattning. Utöver de skäl, som kollegium då generellt anförde för uppflyttning av samma befattning, finge kollegium understryka vad i motionerna anförts rörande arten av de sjötekniska biträdet åvilande arbetsuppgifterna samt de kvalifikationer, som därför erfordrades, därvid främst finge framhållas betydelsen och den säregna beskaffenheten av de funktioner i fråga om den repressiva statskontrollen å fartygs sjövärdighet, som ålåge denne befattningshavare, ävensom svårigheten att inom fartygsbefälhavarekåren, ur vilken befattningen måste rekryteras, finna aspirant med, förutom andra nödiga kvalifikationer, tillräckligt mångsidig allmänbildning för att kunna i allo fylla de krav, som borde ställas å dess innehavare.

Vad anginge benämningen å befattningen ansåge kollegium den i motionerna föreslagna, nämligen sjöfartsinspektör, icke lämplig, då med densamma icke vore förenad någon som helst inspektionsverksamhet i egentlig mening. Kollegium delade emellertid motionärernas uppfattning, att den nuvarande benämningen borde utbytas mot annan mera lämplig sådan. Efter övervägande av olika förslag i ämnet hade kollegium funnit sig böra framställa förslag om att befattningens innehavare benämndes »sjöteknisk statskonsulent», vilken benämning finge anses närmast motsvara de arbetsuppgifter, som åvilade befattningshavaren ifråga.

Jag övergår nu till frågan om den centrala fartygsinspektionens organisation, vilken, såsom tidigare nämnts, av 1926 års besparingssakkunniga behandlats i ett särskilt, den 15 december 1928 dagtecknat betänkande.

Uti detta betänkande hava de sakkunniga, jämte det att de förorda införande av en viss anordning, som skulle skänka fastare former åt socialstyrelsens medverkan vid handläggningen av sådana fartygsinspektions-

ärenden, som gälla övervakandet av arbetarskyddsbestämmelsernas efterlevnad eller andra frågor av företrädesvis social innebörd, föreslagit, att, vad kommerskollegium angår, den inom kollegium för närvarande å extra stat inrättade fartygsinspektionsbyrån måtte uppföras å kollegii ordinarie stat.

Innan jag närmare ingår på de sakkunnigas nu berörda förslag, ber jag att få lämna en redogörelse för tillkomsten av nuvarande organisation i fråga om fartygsinspektionens centrala ledning och de förslag till förändringar därutinnan, som sedan framställts.

**Tillkomsten
av nuvarande
organisation
i fråga om
fartygsin-
spektionens
centrala led-
ning**

*Sjöfartssäker-
hetskom-
mittén 1910.*

Den s. k. sjöfartssäkerhetskommittén, som i betänkande den 16 december 1910 avgav förslag angående kontroll å fartygs sjövärdighet m. m., yttrade rörande den centrala kontrollmyndighetens organisation, bland annat, att kommittén funne det vara en ovillkorlig förutsättning för ett rätt utövande av statens tillsyn å fartyg, att handhavandet härav lämnades till en *central* myndighet, så inrättad, att dess tillsynsverksamhet utövades efter enhetliga grunder, med genomförd likformighet i tillämpningen av givna säkerhetsbestämmelser, med full sakkunskap i de ärenden, vilka ankomme på dess prövning, och med möjlighet att skyndsamt vidtaga nödiga åtgärder till fartygssäkerhetens betryggande under minsta möjliga olägenhet för sjöfartsnäringens idkare. Vid övervägande av det sätt, varpå en blivande teknisk centralmyndighet för fartygskontroll lämpligen skulle kunna inordnas i den dåvarande statsförvaltningen här i landet, hade kommittén funnit den ifrågasatta myndighetens blivande verksamhet vara av den beskaffenhet, att den lämpligast borde övertagas av kommerskollegium, som för det dåvarande handlade till sjöfarten hörande ärenden i allmänhet och särskilt hade till uppgift att övervaka säkerheten ombord å fartyg i de avseenden denna vore genom gällande bestämmelser underkastad offentlig kontroll. I stället för en sådan anordning hade, i saknad av ett särskilt departement för sjöfartsärenden, allenast inrättandet av ett fristående, under något av statsdepartementen direkt lydande verk kunnat komma i betraktande. Men då frågan om införandet av en centralmyndighet för behandlingen av tekniska ärenden i allmänhet icke för det dåvarande vore aktuell och inrättandet av ett dylikt verk speciellt för fartygskontrollen så mycket mindre syntes böra ifrågakomma, som detta innebure lösryckande från kommerskollegium av en verksamhet, för vilken denna myndighet, så långt som den dittillsvarande kontrollen sträckte sig, redan vore inrättad, hade kommittén icke funnit anledning föreslå ett anordnande av tillsynen å fartyg på sistberörda sätt. Ett bestämt skäl för att hos kommerskollegium förlägga ledningen av kontrollen jämväl på av kommittén föreslagna nya områden förefunnes också däruti, att kommerskollegium enligt sjölagen, i vars grunder kommittén icke i detta avseende tillstyrkte någon ändring, hade till uppgift att övervaka undersökningsförfarandet efter inträffad sjöolycka. Det syntes kommittén uppenbart, att en likformig och skyndsamt tillämpning av givna

säkerhetsföreskrifter borde väsentligen främjas genom att den preventiva och den repressiva kontrollen över fartygs säkerhet förenades hos samma överordnade myndighet. Tillräcklig garanti för sakkunskap, opartiskhet och självständighet hos de personer, vilka ägde att utföra de olika åtgärderna för kontrollens utövande i skilda riktningar, borde därjämte erhållas genom tillseende därav, att olika härför inrättade organ bleve för sina respektive ändamål lämpliga och skickliga samt i viss mån av varandra oberoende. Liksom det sjötekniska bitrådet och den särskilda åklagaren enligt kommitténs förslag skulle direkt under kommerskollegium vara verksamma för utredning och åtal på grund av inträffade sjöolyckor, ansåge kommittén, att kommerskollegium borde utöva den tillsyn, varigenom fartygs beskaffenhet skulle kontrolleras, genom särskilt för ändamålet inrättade organ, som inom sitt anvisade område skulle under självständigt ansvar uteslutande öva den *tekniska tillsynen* med vad därmed ägde omedelbart samband för säkerhetens betryggande.

Kommerskollegium anförde i sitt den 24 augusti 1912 över kommittéförslaget avgivna utlåtande i nu förevarande del huvudsakligen, att, såvitt kollegium då kunde överskåda saken, den centrala myndigheten borde införlivas med kollegium eller annat i dess ställe blivande ämbetsverk samt utgöras av en mer eller mindre självständigt ställd chef, vilken i regel borde vara fartygstekniskt (både skeppsbyggeri- och maskintekniskt) utbildad, samt viss närmare angiven biträdande personal.

Kommerskollegii utlåtande den 24 augusti 1912.

I proposition nr 234 till 1913 års riksdag gjorde Kungl. Maj:t framställning om anvisande av medel på extra stat för år 1914 för anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m. Då emellertid något förslag rörande den till grund för kontrollens anordnande avsedda lagstiftningen icke hann föreläggas 1913 års riksdag, återtogs propositionen.

1913 års proposition angående provisoriskt anordnande av sjöfartskontroll under år 1914.

Vid propositionens framläggande hade föredragande departementschefen ifråga om den centrala kontrollmyndigheten anført bland annat följande.

För såvitt frågan gällde en slutgiltig lösning av spörsmålet om den centrala tillsynsmyndighetens organisation, borde den närmast ankomma på utlåtande av kommerskollegiikommittén, eventuellt gemensamt med departementalkommitterade. Något dylikt utlåtande vore emellertid ännu icke avgivet. Det gällde nu att omedelbart framlägga plan till sakens provisoriska ordnande, åtminstone för tiden till 1914 års slut, och i sådant syfte tillåte departementschefen sig framhålla följande synpunkter och önskemål.

Det syntes vara en fullt naturlig och riktig anordning att, såsom sjöfarts-säkerhetskommittén förutsatte, den högsta ledningen av statskontrollens verksamhet förlades till den myndighet, som hade att i främsta rummet företräda sjöfartsintressena i statsförvaltningen. Så vore ock i allmänhet fallet i andra länder. En dylik anordning vore även ur den synpunkten förmånlig, att densamma ställde sig ekonomiskt vida mindre betungande, än om man för ändamålet skulle inrätta ett särskilt ämbetsverk. Den fara låge jämväl

nära till hands, att, om fartygsinspektionen anordnades som ett från den centrala sjöfartsmyndigheten fullt fristående organ, den åsyftade kontrollen kunde till skada för sjöfartsnäringen komma att handhavas utan tillräcklig kännedom om samma närings villkor och behov. Vidare erinrades om det förhållande, att den visserligen efter ringa mått tilltagna fartygsinspektion, som redan vore anordnad dels för passagerarångfartyg dels ock för vissa begränsade områden av den allmänna sjösäkerheten, lydde under eller vore anknuten till sjöfartsorganet, vadan för kontinuitetens bevarande samt för tillgodogörande av dittills vunnen erfarenhet syntes helt naturligt, att jämväl den blivande, vida mera omfattande allmänna fartygsinspektionen nära anknötes till samma sjöfartsorgan. Särskilt viktigt vore det att genom fartygsinspektionens förläggande till statens allmänna sjöfartsorgan detta på ett för sjöfarten synnerligen betydelsefullt område komme att tillföras en fond av sakkunskap och erfarenhet, som kunde väntas bliva till mycket gagn för denna myndighets verksamhet i allmänhet.

Vid behandlingen av detta spörsmål hade departementschefen tagit under övervägande, om och i vilken mån den sociala förvaltningen och dess centrala organ, socialstyrelsen, borde övertaga eller äga inflytande å den gren av statsförvaltningen, som skulle hava omsorgen om de med den nya lagstiftningen och dess tillämpning avsedda intressen, däri inginge, bland annat, hänsynen till arbetarskydd.

Till belysning av ämnet återgav departementschefen det viktigaste av vad kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade i sitt den 18 november 1911 avlämnade betänkande om socialstyrelsen anført i fråga om hänförandet till socialförvaltningen av arbetarskydd i vissa på speciallagstiftning beroende näringar, däribland sjöfarten. Kommittéerna hade i denna del yttrat huvudsakligen följande.

Dessa olika grenar av speciallagstiftning innehölle obestriddligen viktiga sociala moment, i det att de åsyftade skydd mot de med yrkesutövningen å respektive områden förenade risker. Men detta skydd avsåge ej blott anställd personal utan utsträcktes här till att gälla, allt efter omständigheterna, enskild och allmän egendom, offentlig ordning och säkerhet, allmän trafik m. m. Härmed sammanhänge, att ifrågavarande författningar innehölle ingående bestämmelser rörande vederbörande arbetsföretags anordnande och drift. De sociala momenten i dylika specialförfattningar vore sålunda så nära sammanvävda med de tekniskt-ekonomiska, att författningarnas tillämpning i avseende å det ena området med nödvändighet måste inverka även på det andra. Och då författningarnas tyngdpunkt låge på det ekonomiska området, ansåge kommittéerna lämpligast, att ärenden av hörande slag icke tillhörde den sociala förvaltningen utan det blivande organet för de ifrågakommande näringsintressena. Sistnämnda förvaltning borde sålunda handhava lagstiftningsarbetet på dessa områden samt utfärda föreskrifter och anvisningar till ledning för de tjänstemän, som skulle tillämpa författningarna. Men givetvis måste den sociala förvaltningen

tillförsäkras behörigt inflytande i vad anginge arbetarskyddet. Av det nu anförda framginge, att jämväl de tjänstemannakårer, åt vilka den speciella tillsynen över hithörande författningar anförtrotts, borde anknytas till näringsförvaltningen. Det ville dock synas, som om dessa tjänstemän därjämte borde, med avseende på sina uppgifter på arbetarskyddets område, stå i viss närmare beröring med den till socialförvaltningen förlagda yrkesinspektionens chefsmyndighet.

I en till Kungl. Maj:t inkommen skrift hade, fortsatte departementschefen, Stockholms styrmansförening uttalat sig för att tillsynsmyndigheten för fartygsinspektörerna förlades till socialstyrelsen och icke till kommerskollegium samt till stöd härför anført, i huvudsak, att då kollegii huvuduppgift inom statsförvaltningen vore att på alla områden tillvarata näringarnas rent ekonomiska intressen, men sjöfartssäkerhetslagstiftningen på många håll inom redarekretsar komme att betraktas såsom ett intrång i den ekonomiska förvärvsfriheten och som ett avbräck för rörelsens största möjliga avkastning, kollegium måste såsom tillsynsmyndighet komma i en ömtålig mellanställning; att med hänsyn härtill yrkesinspektionen överflyttats till socialstyrelsen; samt att genom den inom socialstyrelsen för det dåvarande pågående arbetsstatistiska undersökningen rörande sjömansyrket socialstyrelsen på grundval av undersökningens materiel fått en inblick i sjömansyrkets olika förhållanden, vilken syntes bliva till stort gagn för den blivande inspektionsverksamheten.

Det gällde, yttrade departementschefen, för det dåvarande att taga ståndpunkt till detta spörsmål endast med hänsyn till den närmaste tiden, och från denna utgångspunkt samt med stöd av vad som anförts av sjöfartssäkerhetskommittén och kommerskollegium ävensom på de av departementschefen nyss angivna grunder tvekade departementschefen icke att förorda, att den centrala fartygsinspektionen tillsvidare inordnades i kommerskollegium, något som ock stode i överensstämmelse med det anförda principuttalandet av kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade, vilket departementschefen för sin del biträdde. Men själva förläggningen till kommerskollegium borde ej hindra, att intresset av arbetarskydd inom sjöfartsnäringen vunne beaktande även under det stundande provisoriet. Departementschefen hyste den tillförsikt, att vid tillämpningen från fartygsinspektionens och de underlydande organens sida av sjölagens och de av Kungl. Maj:t utfärdade administrativa författningarnas bestämmelser på området man skulle taga vederbörlig hänsyn till nyssnämnda intresse, och ett ytterligare i sådant syfte verkande medel vore den i instruktionerna för kommerskollegium och socialstyrelsen fastslagna befogenheten för det ena verket att påkalla deltagande för sig vid behandling hos det andra verket av frågor utav förevarande art. Med nyss anförda principuttalande skulle det visserligen vara förenligt att gå något längre samt överväga spörsmålet om en tudelning av de sjöfartssäkerheten rörande förvaltningsfrågor därhän, att de som enbart eller i övervägande grad rörde arbetarskydd komme under direkt behand-

ling av socialstyrelsen och denna underordnade organ. Men den av sjöfarts-säkerhetskommittén och eljest i ämnet förebragta utredningen innefattade ej tillräcklig grund för att ett sådant steg toges, helst som ej heller tiden med-givit kommerskollegii och socialstyrelsens hörande över ett dylikt uppslag. Under nuvarande omständigheter finge departementschefen begränsa sig till ett uttalande, att denna fråga innefattade en framtidstanke, som förtjänade att efter vederbörlig utredning tagas i grundligt överbäggande.

Anförande till
statsråds-
protokollet
över finans-
ärenden den
30 januari
1914.

Vid remiss till lagrådet den 30 januari 1914 av förslag till lag om tillsyn å fartyg anförde föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet över finansärenden rörande nu förevarande spörsmål vidare bland annat följande.

Fullständig enighet hade rått därom, att den blivande fartygskontrollen icke vore av beskaffenhet att påkalla bekostandet av ett särskilt ämbetsverk för ändamålet. Ända till det sista skedet av ärendets beredning hade man jämväl varit enig därom, att den centrala tillsynsmyndigheten, åtminstone till dess ett särskilt handels- och sjöfartsdepartement blivit inrättat, borde anknytas till kommerskollegium, som hade att i främsta rummet företräda sjöfartsintressena i statsförvaltningen. Inom sjöfartssäkerhetskommittén gjordes ingen häremot avvikande åsikt gällande, ehuru väl herr Hök, under instämmande av herrar Gummeson och Lindley, med skiljaktighet från majoritetens motivering framförde den meningen, att man borde försäkra sig om, att tillsynsmyndighetens chef bleve en högt kvalificerad, speciellt *fartygstekniskt* utbildad person, som icke kunde befaras åsidosätta sjöfartssäkerheten för *andra* sjöfartsintressen.

Efter att hava erinrat om ovan återgivna uttalande av departementalkommitterade och kommerskollegiikommittén samt den av Stockholms styrmansförening framförda meningen ävensom 1913 års nyss berörda proposition i ämnet anförde departementschefen vidare, att i det framlagda lagförslaget hade det centrala tillsynsorganet betraktats såsom en särskild myndighet med benämning fartygsinspektionens chefsmyndighet utan angivande av, huruvida densamma skulle verka fullt fristående från andra myndigheter eller ingå såsom del i någon förut befintlig. Vid äskande av anslag till fartygsinspektionen vore det emellertid departementschefens mening att, i anslutning till den ståndpunkt, som intagits jämväl av de i ärendets beredning härutinnan deltagande representanterna för socialstyrelsen, förordas chefsmyndighetens anknytande till det dåvarande sjöfartsorganet, kommerskollegium, detta på huvudsakligen följande grunder.

Till en början syntes det icke kunna bestridas, att starka praktiska skäl, åtminstone vid en första organisation av den ifrågavarande tillsynsmyndigheten, talade för dess införlivande med kommerskollegium. Den repressiva kontroll över fartygs säkerhet, som utövades genom undersökning av sjöolyckor och ansvars utkrävande, låge enligt gällande sjölager hos kommerskollegium, och från intet håll hade fråga väckts om upphörandet av sagda förhållande,

men väl om avvägbringandet av större enhetlighet och effektivitet i ledningen av kommerskollegii tillsyn härutinnan. På grundval av sjöfartssäkerhetskommitténs enhälligt beslutade förslag om åtgärder till vinnande av sistberörda syfte vilade ock det inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till ändring i vissa delar av sjölagen. Enligt detta förslag komme bland annat området för undersökning efter inträffad sjöolycka att utvidgas till svårare olycks- och sjukdomsfall bland de å fartyg ombordvarande, och rapporterna häröver skulle insändas till kommerskollegium för åtgärd. Den sjötekniska sakkunskap, som borde anlitas vid frågan om åtals anställande, funnes ock företrädd hos kommerskollegium, liksom det vore meningen att träffa motsvarande anordning vid inrättandet av den särskilda sjöåklagarmyndigheten. Naturligen vore det för olika tillsynsåtgärders samverkan till sjöfartens säkerhet av betydelse att den repressiva kontrollen kunde utövas i ett visst samband med den preventiva och att omedelbar tillgång till endera tillsynsgrenens erfarenhet och material stode den andra till buds. Så mycket mera naturligt förefölle det att vid en nu företagen utvidgning av statskontrollen å fartyg förlägga denna till kommerskollegium, som man därvid ägde fördelen att bygga på en redan påbörjad utveckling. Den ditiillsvarande tillsynen över passagerarfartyg utövades under inseende av kommerskollegium, och hos denna myndighet vore också de anstalter förlagda, vilka på senare tid inrättats för att provisoriskt fylla de internationella fordringarna på fartygs beskaffenhet och kontrollen däröver (inspektion å bärgningsredskap och utfärdande av fribordscertifikat). Och slutligen anmärktes det förhållandet, att fartygskontrollen i de länder, efter vilkas lagstiftning vi för vår sjöfarts obehindrade bedrivande vore nödsakade att i viktiga avseenden anpassa oss, inginge såsom ett led i den centrala sjöfartsförvaltningen. Då den internationella utvecklingen på förevarande område, med den ömsesidiga tillämpningen av fartygskontrollen, som densamma medfört, krävde ständig kommunikation emellan de statsmyndigheter, vilka i de skilda länderna utöva kontrollen, vore det av icke ringa vikt för ärendenas skyndsamma och tillfredsställande avgörande, att desamma å ömse sidor behandlades av de myndigheter, vilka hade den utrikes sjöfarten inom sitt tjänsteområde. Huru angelägen man än borde vara att undvika obehörig inverkan av enskilda sjöfartsintressen på frågor, som rörde säkerheten, måste väl dock erkännas, att det för behandlingen av dessa spörsmål, särskilt i deras internationella sammanhang, vore nödigt att äga kännedom om sjöfartens allmänna läge, och de i berörda hänseende erforderliga kvalifikationerna hos den förvaltande myndigheten syntes i allt fall företrädesvis vara till finnandes hos det centrala sjöfartsorganet. Skulle den ifrågavarande kontrollverksamheten ordnas fristående från kommerskollegium, bleve det fördenskull av nöden att tillsynsmyndigheten som regel inhämtade kommerskollegii yttrande, vilket icke allenast komme att vålla tidsutdräkt, utan även lätt gäve upphov till en viss osäkerhet i tillsynens utövande.

För att gent emot nyss anförda omständigheter motivera den övervägande

lämpligheten av att ordna tillsynen på annat sätt än i samband med den centrala sjöfartsförvaltningen skulle det vara nödigt att påvisa, att ärendenas egen natur påkallade deras behandling annorstädes eller att frågan ur kostnads- eller andra hänsyn gjorde detta önskligt. Då det med betydande kostnader förbundna inrättandet av en inom statsförvaltningen alldeles fristående tillsynsmyndighet icke ifrågasatts, återstode härvid att taga under övervägande den framkomna tanken på fartygstillsynens inordnande under socialstyrelsen. Enär även med detta förslag befattningshavarna inom den centrala myndigheten måste äga speciell fackkunskap och behövas till visst antal, varför dittillsvarande tjänstemän inom socialstyrelsen icke kunde övertaga någon väsentlig del av de nya specialuppgifterna, vore ur kostnadssynpunkt intet att vinna med förslaget. Beträffande åter kontrollärendenas beskaffenhet vore det väl obestridligt, att en del av dessa stode det område, varpå yrkesinspektionen vore verksam, synnerligen nära. Detta vore fallet beträffande tillsyn över lastnings- och lossningsarbete ombord å fartyg samt inspektion av bostads- och andra levnadsförhållanden ombord. Men nyssberörda del av den nya myndighetens verksamhet komme ingalunda att bliva den mest omfattande. Den speciallagstiftning, vars tillämpning skulle efterseas, gällde icke blott arbetarskydd, utan anginge fartygsmaterielens beskaffenhet och rederirörelsens anordnande överhuvud med hänsyn till allmän och enskild säkerhet. Tillsynsmyndigheterna avsåges skola i möjligaste mån gå vederbörande näringsidkare tillhanda redan vid fartygets konstruktion och byggande; förrätta och övervaka besiktningar och inspektioner å fartyg i alla dess delar; göra passagerarfartygsbesiktningar och utfärda certifikat på grundvalen av dessa; fastställa lastmärke och utfärda fribordscertifikat ävensom andra certifikat och handlingar, vilka med hänsyn bland annat till den utrikes sjöfarten påfordrades etc., allt åtgärder, vilka toge en övervägande del av myndighetens verksamhet i anspråk och som visserligen vore av betydelse ur arbetarskyddssynpunkt, men därjämte ägde det allmännare syftet att skydda fartyg, passagerare och gods likaväl som de ombord anställda personerna.

Att överföra den antydda verksamheten till socialstyrelsen vore att belasta denna myndighet med en mängd för densamma främmande uppgifter, utan att därmed vunnes något praktiskt syfte, men tvärtom bestämda olägenheter vållades.

Mot fartygskontrollens förläggning hos kommerskollegium hade väsentligen anmärkts, att man icke kunde från kommerskollegium påräkna en lika intresserad och sakkunnig behandling av de rent sociala frågorna, som från den myndighet, som hade de sociala ärendena till sin huvuduppgift. Obestridligen funnes i denna uppfattning åtskilligt beaktansvärt. Det medgäves gärna, att kommerskollegium *såsom en helhet betraktat*, med den mångskiftande verksamhet, som ålåg detta verk, icke kunde väntas ägna ett lika stort intresse och ett lika sakkunnigt arbete åt speciellt arbetarskyddsbestämmelsernas övervakande, som man ville påräkna från social-

styrelsens sida. Men farhågorna i berörda hänseende kunde undanröjas på annat sätt än genom att förlägga det hela eller någon del av ärendena till socialstyrelsens direkta avgörande. Sjöfartssäkerhetskommittén hade velat tillgodose syftet av en snabb, fackkunnig och intresserad ledning av fartygstillsynen genom förslaget om att den centrala fartygsinspektionen, ehuru anknuten till kommerskollegium, skulle vara en i första hand självständigt *beslutande* myndighet. Av organisatoriska och andra skäl syntes förverkligandet härav stöta på svårigheter, vilka departementschefen i motiveringen till den förutnämnda propositionen till 1913 års riksdag om anordnande av utvidgad statskontroll närmare vidrört. Men i själva verket syntes, även om kommerskollegium framstode såsom den formellt beslutande myndigheten, den däri införlivade chefsmyndigheten såväl kunna som böra inrättas så, att densamma erhöles tillräcklig förmåga av initiativ samt erforderlig självständighet och handlingskraft för tillsynens effektiva bedrivande. Härvid vore det av vikt att vinna största möjliga trygghet för att fartygsinspektionens chef, såsom de ovan omförmälda ledamöterna av sjöfartssäkerhetskommittén herrar Hök, Gummesson och Lindley också framhållit, måtte bli en på det speciellt fartygstekniska området högt kvalificerad person, som vore förtrogen med de internationella fordringarna på fartygsäkerheten och även utåt vore lämplig att representera den svenska fartygstillsynen.

Därjämte borde socialstyrelsens speciella intresse och sakkunskap för en yrkesinspektions uppgifter även inom ifrågavarande tillsynsgren kunna tillgodos göras medels ett ordnat samarbete mellan nämnda myndighet och kommerskollegium, särskilt med avseende å arbetarskyddet och i övrigt, där de båda myndigheternas arbetsfält vore likartade eller gränsade till varandra. En dylik samverkan vore redan enligt gällande instruktioner förutsatt att i allmänhet äga rum mellan de båda verken. Mellan fartygsinspektionens chefsmyndighet och socialstyrelsen borde emellertid samarbetet bli mera konstant. Redan vid den första organisationen av fartygsinspektionens chefsmyndighet borde en sådan samverkan konstitueras, socialstyrelsens redan vunna erfarenhet utnyttjas samt tillsynsverksamheten å fartyg speciellt beträffande arbetarskyddet gemensamt planläggas. Denna samverkan för tillgodoseende av de rent sociala uppgifterna borde därefter permanent bibehållas, icke allenast tillfälligtvis etableras. Frågor av ovanberörda beskaffenhet borde sålunda göras till föremål för gemensam handläggning av de båda ämbetsverken, ehuru väl beslutanderätten i ärenden, som komme under lagen om tillsyn å fartyg, självfallet borde tillkomma kommerskollegium. För att härunder bereda socialstyrelsen möjlighet att verksamt deltaga i de sjöfartstekniska detaljernas bedömande syntes anställandet av tillsvidare en tjänsteman hos nämnda styrelse med nautisk eller eventuellt fartygsteknisk utbildning vara erforderligt.

Genom dylika anordningar finge socialstyrelsen behörigt inflytande på kommerskollegii tillsynsverksamhet, utan att verkställigheten av nödiga

kontrollåtgärder förrycktes eller försenades. Tvångsåtgärderna vore beträffande sjöfartssäkerheten av annat slag än vid arbetarskyddet i land. I det senare fallet kunde den lokala yrkesinspektionen ingripa allenast genom Konungens befallningshavande i orten. Vore däremot ett fartyg osäkert, förfores på annat sätt. Varje fel eller brist i fartyget vore i och för sig en förseelse, som, därest åtal följde, komme att bestraffas. Den hos kommerskollegium anställde, särskilde sjöåklagaren, i vars tjänsteplikt det skulle ingå att utan angivelse beivra de svårare förseelserna, borde äga omedelbar tillgång till de häröver hos fartygsinspektionens chefsmyndighet befintliga rapporter. Kunde fartyget på grund av bristande sjövärdighet icke med säkerhet nyttjas, vore det ett verksamt medel att vägra fartyget registrering eller nationalitetshandling. Då nu utfärdandet härav vore beroende på kommerskollegii åtgärd, syntes kollegium lämpligen böra äga att omedelbart taga kännedom om och materiellt pröva de sakförhållanden, som utgjorde grunden för en åtgärd, för vilken kollegium självt vore ansvarigt. Vad slutligen beträffade de svåraste fallen av fartygs osäkerhet, där omständigheterna nödvändiggjorde ett ofördröjligt kvarhållande av fartyget efter direkt beslut från den centrala tillsynsmyndigheten själv eller dess underordnade organ, syntes det med fog kunna påstås, att det centrala sjöfartsorganet, därest detta icke skulle tillvitas att taga hänsyn till enskilda intressen framför de allmänna, vore mest skickat att, med stöd av därinom befintlig, väl kvalificerad sakkunskap, på ett *allsidigt* sätt pröva behövligheten och utsträckningen av en i sina konsekvenser så vittgående åtgärd som ett förbud mot fartygs nyttjande innebure.

Med en fullt kompetent, i erforderlig utsträckning självständigt verksam chef för fartygsinspektionen, en fast ordnad samverkan mellan socialstyrelsen och fartygsinspektionens chefsmyndighet för tillgodoseende av de företrädesvis sociala uppgifterna samt en av kompetent sjötekniker biträdd, väl kvalificerad sjöåklagare syntes det på angivna skäl bliva tillräckligt sörgt för arbetarskyddet ombord å våra fartyg även om man, för undvikande av organisatoriska och andra väsentliga olägenheter, införlivade fartygsinspektionens chefsmyndighet med kommerskollegium såsom det centrala förvaltningsorganet för sjöfartsärenden i allmänhet. Skulle det emellertid visa sig, att i detta avseende träffade anordningar icke verkade tillfredsställande, kunde ju en omorganisation härutinnan göras på grund av vunnen erfarenhet om den nu föreslagna tillsynens verkningar. Chefsmyndighetens särskilda uppgifter samt dess samarbete med socialstyrelsen borde genom av Konungen utfärdad instruktion närmare bestämmas.

I propositionen nr 122 till 1914 års senare riksdag framlade Kungl. Maj:ts förslag angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m. Vid frågans anmälan i statsrådet den 29 maj 1914 hade föredragande departementschefen till protokollet över finansärenden nämnda dag, efter att hava erinrat om vad som tidigare i ärendet förekommit, anfört följande.

Frågans behandling vid 1914 års senare riksdag.

Anförande till statsrådsproto-

Socialstyrelsen, som anmodats att inkomma med det utlåtande, vilket från styrelsens sida kunde föranledas av den ökning i styrelsens arbetskrafter, som i ovanberörda anförande till statsrådsprotokollet den 30 januari 1914 ifrågasatts, hade den 28 april 1914 avgivit sådant utlåtande. Vid berörda utlåtande funnes emellertid fogad en av socialfullmäktigen H. Lindqvist avgiven reservation, vilken departementschefen i betraktande av dess principiella innebörd ansåg sig böra återgiva. Reservationen var av följande lydelse:

kollet över
finansärenden
den 29 maj
1914.

»De uppgifter, som skulle komma att åligga den föreslagna fartygsinspektionen, måste enligt min mening till stor, ja måhända övervägande del anses fullfölja syften av social innebörd. Bestämmelserna om sjövärdighet ha ju ifråga om lastfartyg i främsta rummet till ändamål att skydda besättningen mot olycksfall i arbete. Beträffande passagerarfartyg ha berörda bestämmelser tydligen delvis samma ändamål, och ifrågasättas kan därjämte med skäl, om icke syftet med hänsyn till passagerarna jämväl är att anse såsom huvudsakligen socialt — föreskrifterna om emigranternas befordring till främmande världsdel räknas självklart till den sociala lagstiftningen. Andra till fartygsinspektionen hörande frågor, såsom rörande skyddsanordningar vid maskiner och redskap, åtgärder till främjande av arbetets sundhet, besättningens kost-, logi- och sjukvårdsförhållanden ombord, minderårigas användande m. m., äro uppenbarligen att hänföra till det sociala området.

Med hänsyn till motsättningen mellan sociala och ekonomiska intressen, måste de förra så vitt möjligt tillgodoses genom särskild lagstiftning och tillsyn. Så har beträffande flertalet slag av verksamhet skett genom lagen om arbetarskydd och yrkesinspektionen, och jag kan icke se, varför ej samma regel borde tillämpas jämväl i avseende å sjöfarten. Enklast skulle detta åvägabringas genom en utsträckning, måhända i samband med vissa förändringar, av nämnda lag och inspektion till sjöfarten.

Genom att uppdraga den lokala fartygsinspektionen åt yrkesinspektionen, vilket i väsentlig mån antagligen låte sig väl göra, skulle ej blott de sociala intressena bli bättre tillgodosedda, utan uppenbarligen även betydande besparingar göras för statsverket. Under vintertiden, då sjöfarten i åtskilliga hamnar är inställd och i de övriga är i betydlig grad inskränkt, skulle särskilda fartygsinspektörer på många platser få intet eller föga att göra. Införlivade med yrkesinspektionen åter skulle de kunna användas till andra göromål under vintertiden. Erforderlig sakkunskap är för övrigt, enligt vad jag inhämtat, redan tillfinnandes inom yrkesinspektionen. Sålunda har en yrkesinspektör haft anställning vid varv i olika länder och i sjö-tjänst samt även utfört besiktningar av fartyg för sjöförsäkring, och en assistent har tidigare tillhört mariningenjörskåren. Bland underinspektörerna har vidare ett flertal tidigare tjänstgjort som fartygsmaskinister, tre av dem vid flottan. Yrkesinspektörerna äro redan nu, med undantag för en, som lämpligen torde kunna förflyttas, ganska ändamålsenligt fördelade på de större hamnstäderna. Å mindre hamnplatser borde yrkesinspektionens kommunala tillsynsorgan, vartill med tiden väl även hamnmyndigheterna komma att räknas, kunna vara till avsevärd nytta för fartygsinspektionen. Naturligen borde också staten för denna inspektion tillgodogöra sig den medverkan, tull- och lotsverken lämpligen kunde giva.

Då sålunda från såväl socialpolitisk som statsfinansiell synpunkt med fog kan ifrågasättas att åt statskontrollen å fartygs sjövärdighet m. m. jämte i samband därmed tillämnade förändringar i sjölagstiftningen giva en helt

annan gestaltning än den föreslagna, har jag ansett, att socialstyrelsen, oaktat den därom ej erhållit uppdrag, bort ingå i prövning av den föreliggande frågan i hela dess vidd och därefter avgiva det yttrande och förslag, vartill prövningen kunnat föranleda.»

Ett bestämt uttalande till förmån för centralmyndighetens förläggande till kommerskollegium föreläge å andra sidan, fortsatte departementschefen, från Sveriges allmänna sjöfartsförening, å vars kort tid förut hållna årsmöte en sådan förläggning enhälligt förordats.

Vid övervägande av de olika synpunkter, som gjort sig gällande i denna förlägningsfråga, kunde departementschefen ej annat än ansluta sig till den ståndpunkt, som enligt det förut åberopade anförandet till statsrådsrådsprotokollet den 30 januari 1914 intagits av hans företrädare i ämbetet, ävensom till den utförliga motivering, varå densamma grundats. Närmare bestämmelser rörande ifrågavarande samarbete mellan kommerskollegium och socialstyrelsen syntes böra i instruktionsväg meddelas av Konungen i den mån saken ej kunde ordnas genom överenskommelse mellan ämbetsverken.

Personal i
kommers-
kollegium.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle inom kommerskollegium (å extra stat) upprättas en fartygsinspektionsavdelning, vilken, intill dess den föreslagna sjöfartsbyrån kunde komma till stånd, närmast borde anslutas till byrån för ärenden angående utrikes handeln och sjöfarten (utrikesbyrån). I spetsen för avdelningen skulle ställas en chef, överinspektören, närmast sorterande under byråchefen å utrikesbyrån men i övrigt beklädd med den vidsträckta beslutanderätt, som ärendenas ofta brådskande beskaffenhet krävde. En ganska vittomfattande decentralisation läte sig ock på detta område väl försvara, med hänsyn till att göromålen merendels krävde en uteslutande teknisk sakkunskap, vilken i allmänhet ej syntes vara förefintlig hos överinspektörens överordnade.

Särskilda utskottet nr 2, som behandlade propositionen, hade icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i nu berörda delar, och riksdagen biföll förslaget oförändrat.

Personal i
socialsty-
relsen.

I anledning av särskild framställning från Kungl. Maj:t anvisade riksdagen vidare medel för anställande i socialstyrelsen av en byråassistent för sjöfartsärenden samt en nautiskt utbildad amanuens och ett kvinnligt biträde m. m.

1919 års
riksdag.

I statsverkspropositionen till 1919 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till omorganisation av kommerskollegium. Såväl kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade som kommerskollegium hade ansett, att samtliga sjöfartsärenden, även ärenden rörande fartygsinspektionen, borde handläggas å en och samma byrå. Föredragande departementschefen förordade emellertid på angivna skäl inrättande av en särskild fartygsinspek-

tionsbyrå och anförde vidare i fråga om fartygsinspektionens förläggning följande.

Skäl kunde visserligen anföras för den mening, som tidigare hävdats av, bland andra, socialstyrelsen, att fartygskontrollen på grund av dess sociala betydelse borde tillkomma en avdelning inom nämnda styrelse, eller ock kunde ifrågasättas att ordna fartygsinspektionen såsom en självständig myndighet. Då tillräcklig utredning för ett slutligt ståndpunktstagande till endera av dessa organisationsformer icke förefunnes samt frågan om inrättande av ett socialdepartement härvidlag också kunde vara av betydelse, hemställde departementschefen, att fartygsinspektionen måtte tills vidare organiseras såsom en byrå inom kommerskollegium.

I enlighet härmed föreslogs i propositionen upprättande inom kommerskollegium av dels en sjöfartsbyrå, dels en fartygsinspektionsbyrå, den senare dock på extra stat. Förslaget i dessa delar bifölls av riksdagen, som emellertid uttalade, att riksdagen funnit det tveksamt, huruvida tillräckliga skäl kunde anses anförda för förslaget om inrättande av en särskild fartygsinspektionsbyrå, då dess uppgifter syntes åtminstone tills vidare kunna ganska väl fyllas av en sektion för fartygsinspektion inom sjöfartsbyrån, men med hänsyn till vad departementschefen därom anfört samt då byrån i fråga föreslagits till uppförande å extra stat, hade riksdagen funnit sig kunna bifalla förslaget jämväl i denna del.

Vid 1926 års riksdag hemställdes sedermera i en inom andra kammaren väckt motion (nr 144), att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning av frågan om överflyttande från kommerskollegium till socialstyrelsen av de sjöfartssäkerhetskontrollen rörande frågor, som enbart eller i övervägande grad rörde arbetarskyddet, samt framläggande för riksdagen snarast av förslag till sådan överflyttning i den omfattning, som genom utredningen kunde ådagaläggas vara ändamålsenlig. Över motionen inhämtade riksdagens vederbörande utskott yttranden från kommerskollegium och socialstyrelsen. Dessa yttranden, vilka finnas in extenso avtryckta såsom bilagor till statsutskottets utlåtande nr 120 vid 1926 års riksdag, voro av huvudsakligen följande innehåll.

Kommerskollegium uttalade i sitt den 12 mars 1926 avgivna yttrande, att kollegium för sin del icke funnit skäl föreligga för en ändring i den dittills bestående ordningen. Till stöd härför anförde kollegium, bland annat, följande.

De förhållanden, som utgjorde föremål för fartygsinspektionens verksamhet, kunde i korthet angivas vara *dels* allmän säkerhet med avseende å fartyget samt säkerhetsförhållanden, som väsentligen rörde de ombordvarande, *dels* åtgärder till förhindrande av olycksfall, *dels* ock hygieniska förhållanden med avseende å besättningens bostäder samt dylika förhållanden ombord i allmänhet. Det borde bemärkas, att dessa förhållanden och

Förslag till förändringar i fråga om fartygsinspektionens centrala ledning.

1926 års riksdag.

Motioner.

Kommerskollegii yttrande den 12 mars 1926.

särskilt de, som fölle inom de båda första grupperna, ofta vore i vederbörande författningar behandlade i intimt sammanhang med varandra och i vart fall reglerade utan hänsyn till någon sådan systematisk åtskillnad, som i motionen ifrågasatts.

Vad beträffade den av motionärerna åsyftade uppdelningen av fartygsinspektionens nuvarande verksamhet i sjöteknisk kontroll och social tillsyn ville collegium till en början framhålla, att det skulle vara principiellt oriktigt att företaga en sådan tudelning av det enkla skäl, att sjösäkerheten hos fartyget såsom sådant ju i själva verket vore en arbetarskyddsfråga av främsta ordningen. Det syntes sålunda icke vara ändamålsenligt att till arbetarskyddet hänföra övervakningen av sådana mindre risker, som utgjordes av otillfredsställande hygieniska anordningar ifråga om bostäder, sundhetsförhållanden etc. eller otillräckliga skyddsanordningar till undvikande av oftast relativt mindre allvarliga olycksfall vid lastning och lossning, såsom krossade fingrar eller dylikt, medan däremot övervakandet av de större riskerna, omfattande fartyg med man och allt, betraktades såsom en arbetarskyddet ovidkommande fråga. Snarare finge väl tillsynen över vidtagandet av skilda anstalter till tryggande av de sjöfarandes liv anses vara det förnämsta arbetarskyddet, under det att de angelägenheter, med vilka tillsynen hade att taga befattning för tryggande av besättningens hälsa och trevnad ombord och annat dylikt, jämväl ur rent social synpunkt torde böra, ehuru i sig själva synnerligen viktiga, anses komma mera i andra rummet.

Om det vore riktigt, å ena sidan, att fartygskontrollen, såsom det förmenades, med sin nuvarande förläggning icke vore fullt effektiv, samt, å andra sidan, att arbetarskyddskontrollen skulle bli effektivare, om den förlades till socialstyrelsen, skulle tydligen genomförandet av den ifrågasatta tudelningen få till följd, att kontrollen över åtgärder för mindre riskers undanröjande bleve strängare än kontrollen i fråga om större risker, vilket resultat väl näppeligen varit avsett.

För övrigt borde i detta sammanhang erinras, att önskemål beträffande fartygsbesättningens trevnad och hygieniska förhållanden, såsom exempelvis ventilering av och tillträde till bostäder, kunde vara av beskaffenhet att komma i konflikt med rena sjösäkerhetshänsyn, varför dessa frågor borde bedömas samtidigt. Att en av flera myndigheter utövad kontroll å ett och samma fartyg måste medföra oreda, ja även risker, låge därför redan av denna anledning i öppen dag.

Härtill komme, att det, enligt collegii förmenande, icke låte sig göra att fastställa en bestämd åtskillnad mellan begreppen allmän sjösäkerhet och sjösäkerhetsförhållanden, som i första hand avsåge besättningen, vilket likaledes utgjorde ett principiellt och väsentligt hinder för en uppdelning av tillsynsverksamheten på skilda händer. Denna mening, åt vilken collegium jämväl givit uttryck i ett den 6 november 1925 avgivet yttrande i anledning av vissa från internationella arbetsbyrån gjorda förfrågningar, hade så till vida delats av socialstyrelsen, att styrelsen i utlåtande i frågan förklarar det möta stora svårigheter att uppdraga någon bestämd gräns mellan begreppen i fråga.

Därest vid en ifrågasatt tudelning av kontrollärendena tillsynen över passagerarfartyg såsom sådana skulle skiljas från de sociala arbetarskyddsfrågorna, så syntes jämväl detta innebära en principiell oriktighet, då passagerarfartygskontrollen till sin natur vore och alltid ansetts vara — förutom en allmän ordnings- och säkerhetsangelägenhet — ett socialt intresse. Att

återigen ett skiljande av dessa ärenden från den egentliga sjöfartssäkerhetskontrollen skulle innebära betydande olägenheter syntes kunna enklast påvisas genom att erinra om betydelsen av passagerarfartygscertifikatet, för vars utfärdande fordrades sjövärdighet såväl hos fartyget såsom sådant som ock beträffande dess utrustning och anordningar. Som dylikt certifikat vore obligatoriskt för passagerarfartyg, innebure nämnda fordran en fullständigt säker garanti att å fartyget i något avseende anmärkta brister utan dröjsmål avhjälpes, såvida fartygsägaren icke avstode ifrån att nyttja sitt fartyg för passagerares befordran. Om och när den sedan längre tid tillbaka svävande frågan om införande av s. k. fartygscertifikat, avsedda att utgöra behörighetshandling för nyttjande av lastfartyg, löstes i positiv riktning, komme detta att skänka tillsynsmyndigheternas åtgärder enahanda effektivitet beträffande sistnämnda fartyg. Det vore emellertid uppenbart, att ett utbrytande av arbetarskyddskontrollen från den övriga tillsynen skulle i avsevärd grad förtaga verkan av samma kontroll, såvida icke beslut om utfärdande av certifikat finge fattas först efter gemensam beredning mellan ifrågakommande ämbetsverk, vilket otvivelaktigt skulle innebära en i vissa fall så betydande olägenhet, att införande av en dylik ordning knappast kunde sättas ifråga.

Kollegium framhöll därefter, att även andra skäl av praktisk art syntes tala mot en tudelning av ifrågavarande kontroll. I avseende härå anförde kollegium följande.

Som det väl å ena sidan finge antagas, att de kontrollorgan, som för närvarande funnes inom yrkesinspektionen, hade full sysselsättning med sina nuvarande uppgifter och således icke kunde tåla en mera avsevärd utökning i desamma, medan å andra sidan, såsom ofta och med rätta framhållits, fartygsinspektionens nuvarande personalutrustning vore otillräcklig för inspektionens uppgifter, så skulle ett överförande till socialstyrelsen av arbetarskyddskontrollen uppenbarligen förutsätta en ökning av tillsynsorganens personal. Det borde nämligen anmärkas, att antalet av allenast sådana tillsynsförrättningar, som i främsta rummet kunde anses hava karaktär av arbetarskyddskontroll, nämligen inspektionen avseende bostäder och andra för besättningen avsedda rum samt övriga förhållanden, beträffande vilka socialstyrelsens särskilda medverkan vore föreskriven i § 2 tillsynsförordningen, under de senaste tre åren utgjort ej mindre än 904 i medeltal per år räknat. Överflyttandet av detta högst väsentliga antal förrättningar på andra tillsynsorgan måste obestriddligen innebära en avsevärd arbetsökning för dessa.

När det, såsom i motionen framhölles, på sin tid förmenats, att sjövärdighetskontrollens förläggning till yrkesinspektionen, särskilt med hänsyn till arbetsförhållandena vintertid, skulle komma att innebära en viss besparing, syntes detta hava varit beroende på, att man ej haft fullt klart för sig, huru den nya kontrollorganisationen skulle komma att verka och hur den svenska sjöfarten skulle komma att utveckla sig. Denna påginge ju numera även i våra nordligare hamnar så gott som hela året om, och den tid, då väderleksförhållandena vållade inskränkning i sjöfarten, erfordrades mer än väl för att fartygsinspektörerna skulle kunna övervaka avhjälpandet å de upplagda fartygen av sådana anmärkta brister, som icke kunde utföras under själva seglationen, om ej denna skulle därav lida intrång.

Ett annat praktiskt hinder för den ifrågasatta tudelningen låge i det intima sambandet mellan den preventiva kontrollen och den repressiva, vilken senare i första hand ombesörjdes av kommerskollegii sjöåklagare och sjötekniska

biträde, som båda, sina instruktioner likmätigt, hade att taga befattning jämväl med ärenden av den natur, att de borde räknas till rena arbetarskyddsfrågor. Det vore utom all fråga, att det formfria samarbete mellan de olika kontrollorganen, som med den rådande ordningen kunde försiggå utan besvär och tidsutdräkt, skulle omöjliggöras, i den mån viss del av kontrollen förlades till annat ämbetsverk, såvida icke en uppdelning av arbetet på flera händer vidtoges.

I detta sammanhang finge jämväl beaktas, att i den mån en betryggande bemanning kunde anses utgöra en arbetarskyddsangelägenhet, en del av de frågor, som för närvarande handhades av navigationsskoleinspektören och kollegii sjöfartsbyrå i dess egenskap av sjömanshusens chefsmyndighet, vid en konsekvent genomförd uppdelning skulle komma att splittras på skilda håll, vilket emellertid icke ens syntes kunna ifrågasättas.

Slutligen funnes ännu en praktisk sida av saken, som gjorde, att en tudelning av kontrollen knappast läte sig utföra, nämligen hänsyn till de rent internationella förhållandena. På grund av sjöfartens internationella karaktär måste varje lagstiftning på området bliva internationell eller i vart fall så nära som möjligt ansluta sig till internationella förebilder. Det vore ju också intresset av att åstadkomma internationell likformighet, som föresvävat den internationella arbetsbyrån i Genève vid avfattandet av de frågor rörande bland annat allmänna principer för tillsynen över sjöfolkets arbetsförhållanden, vilka nyligen blivit för Sveriges vidkommande besvarade. För genomförande av en dylik samstämmighet krävdes emellertid också internationell likformighet i fråga om kontrollorganen och i intet annat land funnes någon tudelning genomförd i fråga om sjösäkerhetskontrollen. I England hade man till och med efter vad kollegium försport börjat dryfta frågan, huruvida icke viss tillsyn beträffande säkerhetsåtgärder vid fartygs lossning och lastning, vilka närmast avsåge tryggheten av stuveriarbetarnas säkerhet, borde överflyttas till den myndighet, som handhade sjöfartssäkerhetskontrollen.

Vidkommande de internationella förhållandena borde till sist jämväl framhållas, att de förhandlingar mellan olika länder, som lagstiftningen på området förutsatte, i hög grad komme att försvåras, därest ett land därvid skulle representeras av skilda myndigheter.

Efter att därefter hava uttalat, att, då det, såsom kollegium uppvisat, icke vore vare sig av principiella eller praktiska skäl lämpligt eller ens möjligt att uppdelna den statliga fartygskontrollen i ett rent sjösäkerhetsmoment och ett mera socialt moment, det av motionärerna åsyftade resultatet icke kunde nås med mindre fartygsinspektionen i dess helhet bleve överflyttad till socialstyrelsen, förklarade sig kollegium — med den ställning kollegium intagit till det i motionen väckta spörsmålet — böra framlägga de skäl och synpunkter, på grundval av vilka jämväl detta senare alternativ syntes kollegium kunna, utan igångsättande av särskild utredning, till innebörd och verkningar bedömas.

Ett av de förnämsta skäl, som legat till grund för den nuvarande ordningen, hade, yttrade kollegium, varit den omständigheten, att handhavandet av sjöfartssäkerhetskontrollen förutsatte en så intim beröring med andra sjöfarten vidkommande frågor, att den näppeligen läte sig på ett effektivt sätt utföra utan att vara anknuten till det organ, som handlade sjöfartsfrågor i allmänhet. Detta skäl, vars giltighet för vårt lands del bestyrktes av erfarenheten, syntes jämväl hava varit den avgörande orsaken till att

man i andra sjöfartsländer och särskilt i grannländerna anknutit fartygsinspektionen till sjöfartsorganen.

I detta sammanhang kunde ävenledes framhållas, att det jämväl för handhavandet av de sjöfartsnäringsfrågor, som i första rummet åvilade kollegii sjöfartsbyrå, visat sig vara av stor betydelse att uppehålla en intim kontakt mellan sagda byrå samt organen för såväl den preventiva som den represiva sjöfartssäkerhetskontrollen.

Vidare kunde erinras därom, att fartygsinspektionens centrala organ ursprungligen varit organiserat såsom en sektion av kollegii byrå för ärenden angående utrikes handeln och sjöfarten, vartill grunden varit åsikten att samtliga sjöfartsärenden borde handläggas å en och samma byrå. Den här för i främsta rummet bestämmande synpunkten syntes hava varit en önskan att trygga en enhetlig behandling av nämnda ärenden. Vid behandlingen av frågan om kollegii omorganisation, i samband varmed den nuvarande fartygsinspektionsbyrån tillkommit, hade föredragande departementschefen — efter att hava framhållit nyssberörda synpunkter i fråga om sjöfartsärendenas handläggning — anfört, att det med hänsyn till mångfalden av desamma och deras väsentligen olikartade beskaffenhet dock icke syntes bli va möjligt för byråchefen å en sjöfartsbyrå av föreslagen omfattning att i detalj övervaka arbetet å fartygsinspektionssektionen, utan skulle hans ingripande förmodligen komma att inskränka sig till mera viktiga frågor, särskilt sådana av principiell innebörd, och hade departementschefen härutinnan vidare yttrat: »Då dessa frågor alltid torde komma att föredragas inför generaldirektören, lär — även om sjöfartsärendena uppdelas å två byråer, nämligen en sjöfartsbyrå i egentlig mening och en fartygsinspektionsbyrå — samma enhetlighet i avgörandet med väsentligen minskat arbete för byråchefen å sjöfartsbyrån kunna ernås genom en föreskrift i en blivande instruktion, att den sistnämnde skall vara närvarande vid föredragningen och avgörandet av dylika frågor.»

Till ytterligare belysning av huru stor vikt förenämnde departementschef uppenbarligen tillagt betydelsen av att bereda sjöfartsnäringens intressen tillfälle att göra sin röst hörd jämväl vid behandling av rent sociala frågor kunde erinras om den behandling, han vid framläggande av proposition till 1919 års lagtima riksdag angående sjöarbetstidslagen underkastade väckt fråga om förläggande av ärenden rörande dispenser från sagda lag till arbetsrådet. Förslaget hade förkastats under hänvisning till nödvändigheten av att i så fall bereda plats i arbetsrådet åt en eller flera å sjöfartsnäringens område särskilt sakkunniga, vilket statsrådet emellertid befarat skola kunna komma att förrycka arbetsrådets sammansättning.

De skäl av internationell art, som ovan anförts såsom hindrande en tudelning av kontrollen, kunde med samma styrka anföras mot en förflyttning av fartygsinspektionen i dess helhet från sjöfartsorganet. Den särdeles stora betydelse, som å detta område måste tillmätas de internationella synpunkterna, hade också framhävts vid fartygsinspektionens tillkomst.

Kollegium erinrade vidare om det samarbete, som i fråga om förevarande kontroll författningsenligt redan ägde rum mellan kollegium och socialstyrelsen; och anförde kollegium i fråga härom följande.

Det genom förestående bestämmelser föreskrivna samarbetet mellan ämbetsverken hade naturligen i full utsträckning upprätthållits. Förutom det socialstyrelsen genom från såväl kollegium som fartygsinspektörerna översända rapporter och andra handlingar rörande fartygskontrollen erhållit vederbörlig kännedom om särskilda frågor, hade styrelsen genom dess byrå-

assistent för sjöfartsärenden underhållit så gott som daglig förbindelse med fartygsinspektionsbyrån. Därjämte hade socialstyrelsen vid beredning och avgörande av viktigare frågor å hithörande område städse beretts tillfälle att låta sig representera, vilket jämväl skett.

Som föreskrifterna om ämbetsverkens nu berörda samverkan samt socialstyrelsens därtill knutna åligganden tillkommit i akt och syfte att tillgodose just de synpunkter, som finge anses hava legat till grund för motionärernas förslag, syntes detta i första hand bort hava fotats å omständigheter, som givit vid handen, att de träffade anordningarna icke varit till fyllest för att tillförsäkra socialstyrelsen vederbörligt inflytande å ifrågakommande ärenden eller att socialstyrelsen av andra skäl icke kunnat fylla de uppgifter, som i detta avseende ålegat densamma. Att så varit förhållandet hade emellertid icke ens påståtts.

Kollegium slutade med det uttalandet, att, ehuru den statliga förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet här i landet helt visst måste anses fylla högt ställda anspråk, vore det givet, att dess effektivitet kunde ökas. Det rätta medlet härtill utgjordes emellertid, enligt kollegii förmenande, icke av en utbrytning av dessa ärenden ur deras sammanhang med övriga sjöfartsärenden, utan syntes fastmera vara att söka uti vidtagande av följande åtgärder:

- 1:o) ökning av antalet fartygsinspektörer;
- 2:o) anvisande av medel för resekostnads- och traktamentsersättning åt fartygsinspektörerna från det under tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar;
- 3:o) snar lösning av frågan om lönereglering för den lokala organisationen samt uppförande å ordinarie stat av såväl fartygsinspektionsbyrån som fartygsinspektörerna; samt
- 4:o) slutligt avgörande av till Kungl. Maj:t överlämnade förslag till nya eller överarbetade föreskrifter å här ifrågavarande lagstiftningsområde.

Socialstyrel-
sens yttrande
den 15 mars
1926.

I sitt den 15 mars 1926 avgivna yttrande anförde socialstyrelsen till en början följande.

Såsom av motionärerna framhölles, hade under förarbetena till den vid 1914 års senare riksdag genomförda sjöfartssäkerhetslagstiftningen utförligt dryftats frågan om den lämpliga anordningen och förläggningen av den centrala myndighet, fartygsinspektionens chefsmyndighet, som skulle handhava den av nämnda lagstiftning påkallade utvidgade statskontrollen å fartyg. Det huvudsakliga intresset hade härvid anknutit sig till frågan, huruvida chefsmyndigheten skulle förläggas till kommerskollegium, som i allmänhet hade att företräda sjöfartsintressena inom statsförvaltningen, eller, med hänsyn till de starkt framträdande sociala momenten i den tillämnade kontrollen, till socialstyrelsen. Ett annat alternativ, som övervägts, hade varit, att en tudelning av de sjöfartssäkerheten rörande förvaltningsfrågorna skulle göras därhän, att de, som enbart eller i övervägande grad rörde arbetarskydd, komme under direkt behandling av socialstyrelsen och denna underordnade organ. Från Kungl. Maj:ts sida hade emellertid kommerskollegium föreslagits som chefsmyndighet, vilket förslag även biträtts av riksdagen. För tryggheten av att de sociala uppgifterna inom fartygskontrollen skulle behörigen tillgodoses, hade emellertid uttalats, att en nära samverkan av fortlöpande och permanent karaktär skulle upprättas på ifrågavarande område mellan kommerskollegium och socialstyrelsen, därvid det

förutsatts, att socialstyrelsen i anledning härav skulle förstärkas med erforderliga arbetskrafter. Anslag för ändamålet hade även beviljats, avseende anställandet av en byråassistent för sjöfartsärenden med nautisk utbildning och avlöning motsvarande tjänstemans av dåvarande andra normalgraden, en nautiskt utbildad amanuens och ett kvinnligt biträde av dåvarande första graden. Från och med år 1915 hade också inom socialstyrelsens andra byrå varit inrättad en särskild avdelning för sjöfartsärenden, vars personal utgjorts av nyssnämnda befattningshavare. Amanuensbefattningen hade emellertid i sparsamhetssyfte indragits från och med den 1 juli 1923.

Efter att hava erinrat om gällande bestämmelser rörande samverkan mellan kommerskollegium och socialstyrelsen i fråga om tillsyn å fartyg anförde styrelsen vidare.

Den ordning för utövandet av den sociala delen av fartygskontrollen, som sålunda kommit till stånd, syntes knappast kunna anses fullt tillfredsställande. Den i och för sig rationellaste lösningen av den föreliggande frågan syntes även onekligen vara den, som av motionärerna närmast angåves, nämligen att en tudelning av de sjöfartssäkerheten rörande ärendena genomfördes, så att handläggningen av de ärenden, som helt eller huvudsakligen rörde arbetarskydd, överflyttades på socialstyrelsen. En dylik uppdelning av kontrollens utövande på skilda myndigheter skulle emellertid stöta på avsevärda praktiska svårigheter på grund av det intima samband, som i stor utsträckning ägde rum mellan den sjötekniska och den socialt betonade sidan av kontrollen. Ett genomförande av denna uppdelning syntes emellertid icke vara omöjligt, men de därmed förbundna svårigheterna och konsekvenserna syntes först efter en mer ingående utredning kunna med någon säkerhet bedömas. Tydligtvis kunde en sådan utredning icke lämpligen anförtros åt de av frågan berörda verken.

Styrelsen ansåge sig i detta sammanhang böra erinra om, att på vissa områden, exempelvis bergshantering, övervakandet av arbetarskyddet uppdragits åt befattningshavare, som huvudsakligen i annat syfte vore verk samma inom området. Beträffande arbetarskyddsfrågorna fungerade de såsom specialinspektörer inom yrkesinspektionen och sorterade i nämnda egenskap under socialstyrelsen såsom yrkesinspektionens chefsmyndighet. En liknande anordning läte sig givetvis tänka även ifråga om tillsynen å fartyg och skulle utan tvivel ur social synpunkt innebära en förbättring i jämförelse med nuvarande ordning; bland annat skulle socialstyrelsen därigenom vinna möjlighet att i dessa ärenden vända sig direkt till fartygsinspektörerna för skyddsåtgärders vidtagande samt dessa befattningshavare kunna åläggas direkt rapportskyldighet till styrelsen. En dylik anordning måste emellertid givetvis anses underlägsen en särskild inspektion med arbetarskyddet som huvuduppgift och kunde sålunda icke förordas annat än som i viss mån en nödfallsutväg.

Såsom förut anförts, hade i förordningen med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg föreskrivits skyldighet för fartygsinspektör att, där socialstyrelsen så förordnade och kommerskollegium funne hinder därför ej möta, vara sådan specialinspektör, varom stadgades i 23 § lagen om arbetarskydd, i avseende å arbete ombord å fartyg i bruk jämte med dylikt arbete i omedelbart samband stående arbete i land. Med här omnämnda arbete avsåges arbete med lastning och lossning av fartyg. I enlighet med be myndigande av Kungl. Maj:t hade emellertid tillsynen däröver överlämnats åt underinspektörerna inom yrkesinspektionen, vilken anordning visat sig

fungera tillfredsställande. Någon anledning att meddela förordnande för fartygsinspektör att tjänstgöra såsom specialinspektör inom yrkesinspektionen hade därför hittills icke förelegat.

Riksdagens
skrivelse nr
234 år 1926.

Riksdagen erinrade i sin skrivelse nr 234, att frågan om omorganisation av kommerskollegium vore föremål för utredning och att förslag därom inom en nära framtid torde komma att föreläggas riksdagen; och förklarade sig riksdagen beträffande det i motionen väckta förslaget om utredning av frågan om överflyttande från kommerskollegium till socialstyrelsen av de sjöfartssäkerhetskontrollen rörande frågor, som enbart eller i övervägande grad rörde arbetarskyddet, förutsätta, att detta spörsmål upptoges till prövning vid förstnämnda frågas behandling. Riksdagen ville i detta sammanhang erinra om att även frågan om en omorganisation av socialstyrelsen snart nog torde bli föremål för utredning.

1928 års riksdag.

Motioner i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om fartygsinspektionens uppförande å ordinarie stat.

I statsverkspropositionen till 1928 års riksdag (tionde huvudtiteln, p. 2 och 7) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att från och med den 1 juli 1928 överföra de å extra stat uppförda befattningarna å kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå och inom den lokala fartygsinspektionen på ordinarie stat. Avslag å Kungl. Maj:ts framställning yrkades i en inom andra kammaren väckt motion, nr 171. I två likalydande motioner, nr 183 i första kammaren och nr 319 i andra kammaren, hemställdes om avslag å framställningen, såvitt densamma avsåge uppförande å ordinarie stat av befattningarna å fartygsinspektionsbyrån, samt föreslogs tillika, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning av frågan om överflyttande från kommerskollegium till socialstyrelsen av de sjöfartskontrollen rörande frågor, som enbart eller i övervägande grad avsåge arbetarskyddet, samt framläggande för riksdagen snarast av förslag till sådan överflyttning i den omfattning, som genom utredningen kunde ådagaläggas vara ändamålsenlig.

Riksdagens
skrivelse nr
10 A år 1928.

Kungl. Maj:ts ovanberörda förslag blev endast så tillvida av riksdagen godkänt, som den lokala fartygsinspektionen uppfördes på ordinarie stat, medan fartygsinspektionsbyrån i kommerskollegium enligt riksdagens beslut jämväl för budgetåret 1928/1929 skulle kvarstå å extra stat. I sin skrivelse i ämnet, nr 10 A, anförde riksdagen, bland annat, att enligt vad riksdagen inhämtat utredningen av frågan om kommerskollegii organisation numera upptagits av 1926 års besparingssakkunniga, och torde inom kort de sakkunnigas arbete utsträckas även till socialstyrelsen. Då utredningen angående kommerskollegii organisation sålunda ännu icke vore slutförd, hade riksdagen enbart av denna anledning funnit sig böra avslå Kungl. Maj:ts förslag om fartygsinspektionsbyråns uppförande å ordinarie stat. Riksdagen förutsatte, att de synpunkter, som motionsvis framförts, toges i beaktande av 1926 års besparingssakkunniga, och förväntade, att förslaget rörande omorganisation av de statliga organen för förhandskontroll å fartygs sjövärdighet utarbetades på sådant sätt, att organisationen i fortsättningen bleve, så långt möjligt vore, i skilda hän-

seenden lämplig och effektiv. Nödig hänsyn torde, bland annat, tagas till frågan om en viss inskränkning i inspektionen å klassade fartyg. Riksdagen uttalade ock sin förväntan, att förslag i ämnet måtte kunna — även om utredningen skulle tarva tillkallande av särskilda sakkunniga — snarast föreläggas riksdagen.

Jag vill i detta sammanhang omförmäla, att personalen å kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå för närvarande utgöres av följande befattningshavare, som äro placerade i nedan angivna lönegrader:

*Nuvarande
personal å
fartygs-
inspektions-
byrån.*

- 1 byråchef B 30;
- 1 sekreterare B 24;
- 1 förste byråinspektör (med ingenjörsteknisk utbildning) B 24;
- 1 byråinspektör (med nautisk utbildning) B 21;
- 1 förste amanuens med nautisk utbildning, 6 timmars daglig tjänstgöring, 18:de lönegraden;
- 1 förste amanuens med juridisk utbildning, 5 timmars daglig tjänstgöring, 18:e lönegraden;
- 1 andre amanuens med juridisk utbildning, halvtidstjänstgöring, 14:e lönegraden;
- 1 extra befattningshavare med ingenjörsteknisk utbildning, halvtidstjänstgöring, 16:e lönegraden;
- 1 kansliskrivare B 11;
- 2 kontorsbiträden B 4;
- 1 e. o. tjänsteman 4:e lönegraden; samt
- 1 e. o. tjänsteman 2:a lönegraden.

Avlöningen till samtliga ifrågavarande befattningshavare med undantag av sekreteraren bestrides av det till förstärkning av arbetskrafterna i kommerskollegium anvisade extra anslaget, för budgetåret 1928/1929 bestämt till 56,100 kronor. Vad sekreterartjänsten angår, fanns tidigare för fartygsinspektionsbyråns räkning å extra stat inrättad en befattning såsom sekreterare. Denna befattning indrogs, såsom redan nämnts, från och med den 1 juli 1923, men härvid förutsattes, att den å handelsbyrån placerade ordinarie sekreteraren skulle överflyttas till tjänstgöring å fartygsinspektionsbyrån. För närvarande är på fartygsinspektionsbyrån placerad vikarien å en på kommerskollegii ordinarie stat uppförd vakant sekreterartjänst.

1926 års besparingssakkunniga ingå till en början å den av 1928 års riksdag särskilt omnämnda frågan om viss inskränkning av inspektionen å klassade fartyg. I avseende härå hava de sakkunniga uttalat sig på följande sätt:

**1926 års
besparings-
sakkunnigas
betänkande
den 15 decem-
ber 1928.**

»Vad till en början angår den av riksdagen särskilt omnämnda frågan om en viss inskränkning av inspektionen å klassade fartyg, få de sakkunniga erinra, att de förrättningar, genom vilka tillsyn å sjöfartssäkerhetslagstiftningens efterlevnad av fartygsinspektörerna utövas, äro:

*Inspektion å
klassade far-
tyg.*

I. Sjövärdighetsbesiktning, varmed förstås undersökning, som i särskilda fall anställs för utrönande, huruvida fartyg må anses sjövärdigt med hänsyn till dess användning och den fart, vari det nyttjas eller är avsett att nyttjas.

II. Inspektion, vilken företages när helst så finnes påkallat, och varvid undersökning må äga rum i olika hänseenden, exempelvis huruvida lastmärke, där sådant skall finnas, är vederbörligen åsatt, huru sig förhåller med bemanning, arbetsförhållanden samt besättningens bostäder och kosthåll ombord, huru fartyget är utrustat i olika avseenden o. s. v.

III. Passagerarfartygsbesiktning, varmed förstås undersökning, huruvida fartyg uppfyller de särskilda betingelser, som av Konungen må hava stadgats för fartygs förseende med passagerarfartygscertifikat, därvid särskilt skall utrönas och bestämmas, i vilken fart fartyget må nyttjas samt vilket antal passagerare fartyget äger högst medföra.

IV. Förbud mot nyttjande. Finnes fartyg hava sådana brister till skrov, maskin eller utrustning eller vara så illa bemannat eller så hårt eller olämpligt lastat eller så olämpligt barlastat, att resa därmed skäligen kan antagas föranleda livsfara för dem, som äro ombord, äger vederbörande tillsynsmyndighet i erforderlig utsträckning förbjuda fartygets nyttjande, intill dess missförhållandet blivit undanröjt.

V. Materialprovningar eller undersökningar, huruvida för fartyg avsett material fyller vissa uppställda fordringar.

VI. Fribordsuppmätningar och beräkningar.

Beträffande sjövärdighetsbesiktnings verkställande gäller följande. Å fartyg, som för svensk mans räkning nybygges, skall sjövärdighetsbesiktning verkställas, innan det må till sjöfart nyttjas. Har utländskt fartyg övergått i svensk mans ägo, skall, så snart ske kan, sjövärdighetsbesiktning å fartyget verkställas. Vad nu sagts gäller ej om fartyg, som har mindre brutto-dräktighet än 100 registerton. Sjövärdighetsbesiktning skall vidare äga rum, innan fartyg må förses med passagerarfartygscertifikat. Därjämte skall förnyad sjövärdighetsbesiktning företagas med nedannämnda mellan-tider:

a) för passagerarfartyg i fart bortom linjen Skagen—Lindesnäs och linjen Esbjerg—Texel ett år och för sådant fartyg i inskränktare fart två år; samt

b) för annat fartyg än passagerarfartyg, om det är maskindrivet eller segelfartyg av järn, fyra år och eljest sex år, skolandet dessutom segelfartyg i fart bortom linjen Skagen—Lindesnäs och linjen Esbjerg—Texel beträffande botten utvändigt, ävensom maskindrivet fartyg i avseende å botten utvändigt, propelleraxel, bottenkranar och dylikt undergå förnyad sjövärdighetsbesiktning vid utgången av halva den stadgade mellantiden.

Vad inspektion beträffar, skall i samband med sjövärdighetsbesiktning eller passagerarfartygsbesiktning jämväl inspektion av fartyget i de avseenden besiktningen ej omfattar verkställas till den utsträckning ske kan. I övrigt finnas icke några bestämmelser om tiden för inspektionsförrättnings verkställande.

I fråga om *klassade* fartyg gäller enligt stadgande i 8 § i lagen om tillsyn å fartyg den 16 oktober 1914, att det ankommer på Konungen att bestämma, att av viss utländsk myndighet eller av viss klassificeringsanstalt företagen undersökning rörande fartyg må godkännas såsom vore den verkställd av vederbörande svenska tillsynsmyndighet, ävensom att över sådan undersökning utfärdat certifikat skall äga enahanda giltighet, som om det utfärdats av svensk myndighet. I § 34 i förordningen den 31

december 1914 med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg har därefter föreskrivits, att i fråga om fartyg, som innehar klass i godkänd klassificeringsanstalt, skall tills vidare den undersökning rörande säkerheten, som fartyget undergått för erhållande eller bibehållande av klassen, godkännas såsom sjövärdighetsbesiktning *i de delar undersökningen omfattar*. Härvid må fogas den anmärkningen, att den av vederbörande klassificeringsanstalt anordnade besiktningen icke tager befattning med eldsläcknings- och säkerhetsanordningar ombord, livbärningsredskap m. m. eller med de sociala förhållandena å fartyget, såsom bostäderna för fartygets personal.

På sätt framgår av den i 1928 års statsverksproposition (tionde huvudtiteln sid. 13 ff.) lämnade redogörelsen, uttalade sig 1923 års besparingskommitté (den s. k. statens besparingskommitté) för en sådan inskränkning i sjöfartssäkerhetskontrollen, att i fråga om sjövärdigheten beträffande klassade fartyg de olika klassificeringssällskapens kontroll i allmänhet borde vara tillfyllest samt att kontrollmyndigheternas skyldighet att verkställa inspektioner i fråga om klassade fartyg borde utbytas mot rättighet att företaga inspektioner. Med hänsyn bland annat till de sålunda ifrågasatta förenklingarna i inspektionsarbetet föreslog kommittén en betydande minskning av den lokala fartygsinspektionens personal. Kommitténs förslag mötte från de hörda myndigheternas sida ett starkt motstånd och vann icke heller föredragande departementschefens understöd.

I ovannämnda motion nr 171 i andra kammaren vid 1928 års riksdag berördes även nyssnämnda förslag och uttalades, att »kontentan av kommittéförslaget, nämligen att fartygsinspektionen icke bör träda in, där klassen ger den tillbörliga garantien för fartygets sjövärdighet», borde accepteras som en sund och riktig grundsats.

Med anledning av riksdagens ovan återgivna uttalande rörande ifrågasatt inskränkning av inspektionen å klassade fartyg hava besparingssakkunniga sökt bilda sig en föreställning om i vilken utsträckning i verkligheten de klassade fartygen göras till föremål för inspektion från fartygsinspektörernas sida i sådana delar, som omfattas av klassificeringssällskapens undersökning. Härvid har från fartygsinspektionens sida upplysts, att inspektion av klassade fartyg i sådana avseenden, som falla under klassificeringsbestämmelserna, i regel icke företages i andra fall än då på grund av till inspektionen gjord anmälan eller eljest särskild anledning föreligger att verkställa dylik förrättning på klassat fartyg.

Med hänsyn till ovan återgivna stadganden angående de klassade fartygens ställning till sjöfartssäkerhetskontrollen och i betraktande jämväl av vad som meddelats de sakkunniga rörande den av fartygsinspektionen tillämpade praxis beträffande tillsynen å klassade fartyg, hava de sakkunniga — som icke funnit anledning ingå på frågan, huruvida de svenska bestämmelserna i något avseende innefatta strängare fordringar än de av klassificeringsanstalterna uppställda reglerna — ansett sig icke böra förorda någon inskränkning i tillsynen å klassade fartyg, sådan denna tillsyn nu läres utövas. De sakkunniga hava funnit sig så mycket hellre böra intaga denna ståndpunkt, som frågan om en inskränkning av inspektionen å klassade fartyg endast i ganska obetydlig grad torde påverka personalbehovet å fartygsinspektionsbyrån, vars organisation nu närmast är föremål för de sakkunnigas granskning.»

De sakkunniga övergå härefter till frågan om förläggningen och organisationen av den centrala ledningen av fartygsinspektionen och anföra i detta ämne bland annat följande:

*Fartygsinspektionens
föreläggning.*
Nu gällande
ordning.

»I lagen om tillsyn å fartyg den 16 oktober 1914 intogs ett uttryckligt stadgande om att fartygsinspektionens chefsmyndighet skulle utöva tillsynen under samverkan i vissa avseenden med yrkesinspektionens chefsmyndighet. Närmare föreskrifter rörande socialstyrelsens medverkan vid tillsynen hava meddelats i förordningen den 31 december 1914 med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg, enligt vars § 2 socialstyrelsen i förevarande hänseende har

a) att med noggrannhet uppmärksamma de förhållanden, som äro av betydelse för att bereda ombord å fartyg anställda skydd mot olycksfall eller ohälsa, varunder inbegripas jämväl frågor rörande bostäder och bemanning;

b) att från vederbörande tillsynsorgan eller genom för ändamålet utsänd person införskaffa de ytterligare upplysningar rörande under a) omförmälda förhållanden, som styrelsen finner erforderliga;

c) att hos kommerskollegium göra framställning om de åtgärder, som styrelsen finner behöfliga för beredande av nödigt skydd av under a) angivet slag; samt

d) att föra anteckningar såväl om de upplysningar, som vunnits vid tillämpning av bestämmelserna under a) och b), som ock om de åtgärder, vartill tillämpningen av stadgandet under c) kunnat leda.

I anslutning härtill har i § 4 i nämnda förordning föreskrivits, att rapport av fartygsinspektör över verkställd förrättning skall, i vad den berör förhållande av betydelse för att bereda ombord anställda skydd mot olycksfall eller ohälsa, ofördröjligen tillställas socialstyrelsen samt att det åligger fartygsinspektör att, där så låter sig göra utan särskild tillsynsåtgärd, ofördröjligen tillhandagå socialstyrelsen med infordrade upplysningar rörande sådant förhållande, som nyss nämnts.

På grund av stadgande i 3 § i förordningen den 13 juli 1926 (nr 399; förut förordningen den 24 oktober 1919, nr 664) med närmare föreskrifter rörande tillämpningen av lagen om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbets-tidslagen) åligger det kommerskollegium att skyndsamt lämna socialstyrelsen del av inkomna rapporter och meddelanden om beslut i fråga om undantag från tillämpningen av sistnämnda lag.

I instruktionen för kommerskollegium (den 23 oktober 1925, nr 446) har vidare i § 21 införts en bestämmelse av innehåll, att vid föredragning och avgörande av ärenden rörande förhållanden av betydelse i fråga om skyddet av ombord å fartyg anställda mot olycksfall eller ohälsa, varunder här inbegripas frågor jämväl rörande bostäder och bemanning, ävensom i fråga om arbetstiden ombord socialstyrelsen skall, där kollegium eller styrelsen så påkallar, vara representerad på sätt i styrelsens instruktion stadgas; och åligger det med hänsyn härtill kollegium att, när ärende av berörda innebörd, varav styrelsen ej på annat sätt erhåller del, förekommer hos kollegium, utan dröjsmål lämna styrelsen meddelande därom och tillhandahålla styrelsen samtliga till ärendet hörande handlingar. Föreskrift rörande sättet för socialstyrelsens representation vid sammanträde i kommerskollegium innehålles i § 15 i instruktionen för socialstyrelsen (den 30 juni 1920, nr 544).

I fråga om samarbetet mellan kommerskollegium och socialstyrelsen med avseende å förevarande ärendens handläggning få de sakkunniga vidare, på grundval av en från socialstyrelsen överlämnad promemoria ävensom i övrigt inhämtade upplysningar, meddela följande.

Socialstyrelsens fortlöpande deltagande i fartygsinspektionens verksamhet utövas genom byråassistenten för sjöfartsärenden, vilken genomgår de rapporter, som från fartygsinspektörerna genom kommerskollegium inkomma till socialstyrelsen, ävensom andra handlingar, som kunna vara av betydelse för hans verksamhet. De önskemål och erinringar, vartill denna granskning giver anledning, göras, i händelse de äro av mindre vikt, muntligen till fartygsinspektionsbyråns chef eller annan tjänsteman i ansvarig ställning, varemot de i andra fall framställas i särskild skrivelse till fartygsinspektionsbyrån. Till belysande av omfattningen av detta arbete kan anföras, att under år 1927 880 rapporter, vilka genom kommerskollegium inkommo till styrelsen från fartygsinspektörerna, blevo föremål för granskning. Av dessa gävo 471 anledning till närmare behandling från socialstyrelsens sida. De frågor, som sålunda behandlades, avsågo i 11 fall bemanning, i 360 bostäder, i 49 kosthåll, i 229 läkemedel och förbandsartiklar samt i 825 fall arbetsförhållanden av skilda slag.

Huvudparten av samarbetet mellan kommerskollegium och socialstyrelsen på fartygskontrollens område avser ärenden, som handläggas å kollegii fartygsinspektionsbyrå. Men även med kommerskollegii sjöfartsbyrå äger en ingående samverkan rum, i det byråassistenten genomgår och granskar varje till kollegium inkommen rapport om sjöolycka samt protokoll över sjöförklaring och sjöförhör. Dels äger härvid muntlig förhandling rum med det i kommerskollegium anställda sjötekniska biträdet beträffande frågor av skyddsteknisk natur, dels avlätas, under hänvisning till vid granskningen av förenämnda rapporter och handlingar framkomna omständigheter, skriftlig hemställan till fartygsinspektionsbyrån om behövliga åtgärders vidtagande. De olika ärenden, som byråassistenten i detta sammanhang tagit del av, uppgingo för år 1927 till ett antal av 512, av vilka 105 varit föremål för närmare behandling av byråassistenten.

Enligt uppdrag av socialstyrelsen har byråassistenten vidare att, i den mån förhållandena det påkalla, bevista sjöförklaringar och sjöförhör inom riket för att därvid införskaffa de upplysningar, som kunna vara av betydelse för styrelsens ifrågavarande verksamhet.

Vid handläggning inom kommerskollegium av sådana ärenden rörande arbetsförhållandena ombord å fartyg, som anses påkalla socialstyrelsens närvaro genom särskild representant, företrädes styrelsen regelmässigt av byråassistenten.

Enligt vad för de sakkunniga vid överläggningar med representanter för kommerskollegium och socialstyrelsen vitsordats, har det sålunda anordnats samarbetet mellan kommerskollegium och socialstyrelsen på ifrågavarande område försiggått utan slitningar och givit goda resultat.»

Efter att därefter hava erinrat om de olika tidigare förslag, som förekommit i fråga om lämpligaste anordningen och förläggningen av den centrala tillsynsmyndigheten, ävensom att de uttalanden, som vid dessa tillfällen från vederbörande departementschefer sida gjorts, av riksdagen lämnats utan erinran, upptaga de sakkunniga till behandling det sedermera i 1926 och 1928 års riksdagars ovannämnda skrivelser omförmälda spörsmålet

om överflyttande från kommerskollegium till socialstyrelsen av de sjöfarts-säkerhetskontrollen rörande frågor, som enbart eller i övervägande grad av-såge arbetarskydd. I fråga härom anförde de sakkunniga följande:

»Med hänsyn till vad sålunda förekommit kan onekligen med visst fog göras gällande, att den anordning, som nu tillämpas, icke kan i allo be-traktas såsom en slutgiltig lösning av förevarande organisationsfråga. Det är också väl bekant, att vid skilda tillfällen och i olika sammanhang från organisationer och enskilda, representerande de ombord å fartyg anställda, framkommit starka yrkanden på ändring i den nuvarande organisationen i syfte att tillföra socialstyrelsen ett större inflytande vid fartygskontrollens handhavande, särskilt i vad angår frågor rörande arbetarskyddsbestämme-lernas övervakande. Då vidare förslag framförts om uppförande å ordina-rie stat av såväl fartygsinspektionsbyrå i kommerskollegium som befatt-ningen såsom byråassistent för sjöfartsärenden i socialstyrelsen och såsom en förutsättning härför väl måste krävas, att frågan om inspektionens för-läggning erhåller en mera definitiv lösning, hava besparingssakkunniga, jämväl med hänsyn till det inledningsvis återgivna uttalandet av 1928 års riksdag, ansett sig böra undersöka, huruvida förläggningen och organisa-tionen av den centrala tillsynsmyndigheten för sjöfartssäkerhetskontrollen kunna ordnas så, att nyssberörda önskemål om större trygghet för de soci-ala synpunkternas beaktande vid kontrollens handhavande må tillgodoses utan att andra berättigade intressen skjutas åt sidan. Med hänsyn till det allmänna syftet för besparingssakkunnigas arbete har det därvid givetvis framstått såsom angeläget, att en eventuell organisationsändring icke må medföra några nämnvärt ökade administrationskostnader.

Uppdelning av
tillsynen mel-
lan kommers-
kollegium och
socialstyrelsen.

De yrkanden, som vid 1926 och 1928 års riksdagar motionsvis framförts rörande ändring i den nuvarande organisationen av tillsynsmyndigheten, hava närmast äsyftat en tudelning av tillsynen så, att till socialstyrelsen såsom yrkesinspektionens chefsmyndighet överflyttades de fartygsinspek-tionsfrågor, som enbart eller i övervägande grad röra arbetarskyddet. Prin-cipiellt sett vore en dylik lösning onekligen tilltalande. Därigenom skulle ju samtliga ärenden rörande arbetarskydd, oavsett vilken näring desamma avsåge, komma att handhavas av en enda central myndighet. De tekniska sjöfartssäkerhetsfrågorna åter skulle kvarligga hos det näringsförvaltande ämbetsverket. Av den undersökning de sakkunniga företagit har emellertid framgått, att denna lösning visserligen icke kan betecknas såsom ogenom-förbar, men att densamma dock ur administrativ synpunkt erbjuder bety-dande praktiska svårigheter. Anledningen härtill är förnämligast att söka däri, att på fartygskontrollens område de tekniska förhållanden, som be-tinga fartygets sjösäkerhet i vidsträcktaste mening, och sådana anordningar, som vidtagas i arbetarskyddssyfte, ofta äro så intimt förbundna med var-andra, att de svårigen låta sig behandlas såsom helt skilda frågor. Åtgär-der, som avse att skydda de ombord anställda mot olycksfall eller ohälsa, att sörja för deras bekvämlighet o. s. v., måste med andra ord även skär-skådas ur tekniska — ingenjörstekniska eller nautiska — synpunkter. Även om man lyckades från fartygsinspektionens chefsmyndighet avskilja vissa ärenden, som specifikt röra arbetarskyddet, och förlade dessa till annan myndighet, torde därför alltid för en betydande del av ifrågavarande för-valtningsområde komma att kvarstå behovet av en regelbunden samverkan mellan den myndighet, som handhar arbetarskyddsåtgärderna, och fartygs-inspektionens chefsmyndighet. Tänkbart är ju också, att ur rederinäringens

synpunkt en splittring av kontrollen på två skilda myndigheter kan befaras komma att vid tillämpningen medföra olägenheter för näringsens utöfvare.

En klyvning av den centrala tillsynen å sjöfartssäkerheten skulle vidare, såsom förhållandena för närvarande gestalta sig, knappast kunna undgå att medföra en ökning av administrationskostnaderna. Ett överflyttande till socialstyrelsen av frågor rörande arbetarskyddet till sjöss torde nämligen knappast kunna ske utan samtidig förstärkning av den tekniskt utbildade personalen i styrelsen, under det att den lättnad, som för kommerskollegii del genom överflyttningen vunnas, näppeligen kunde komma till uttryck i en motsvarande personalminskning å fartygsinspektionsbyrån, å vilken även i fortsättningen såväl den ingenjörstekniska som den nautiska fackkunskapen måste vara representerade.

En tudelning av den centrala tillsynen måste tydligen även komma att påverka den lokala inspektionens ställning. I detta sammanhang hava de sakkunniga övervägt frågan, huruvida fartygsinspektörerna lämpligen skulle kunna tagas i anspråk såsom specialinspektörer inom yrkesinspektionen, såvitt angår frågor om arbetarskydd ombord å fartyg, och i denna egenskap ställas under socialstyrelsen såsom yrkesinspektionens chefsmyndighet. En motsvarande anordning har som bekant genomförts på vissa andra områden. Så är fallet exempelvis inom bergshanteringen, i det att tillsynen å arbetarskyddslagens efterlevnad inom gruvhanteringen och stenindustrien är uppdragen åt bergmästarna. Denna anordning lär på de områden, där den hittills tillämpats, hava fungerat tillfredsställande. För fartygsinspektionens del föreligger emellertid det särskilda förhållandet, att de bestämmelser, vilka reglera arbetarskyddet ombord å fartyg, innehållas i samma författningskomplex som de föreskrifter av teknisk innebörd, vilkas efterlevnad fartygsinspektörerna skulle hava att övervaka i egenskap av inspektörer under kommerskollegium. Med hänsyn till detta förhållande, som icke torde hava motsvarighet beträffande något av de områden, å vilka specialinspektörer för yrkesinspektionen nu äro verksamma, skulle det antagligen komma att uppstå vissa svårigheter att på ett ur arbetssynpunkt tillfredsställande sätt reglera fartygsinspektörernas ställning såsom specialinspektörer.

En annan utväg för det här ifrågavarande organisationsspörsmålets lösning, som ju även tidigare framförts, är att från kommerskollegium utbryta samtliga ärenden rörande förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet och förlägga dem till yrkesinspektionens chefsmyndighet, för närvarande socialstyrelsen. De invändningar, som rests mot denna tanke, hava företrädesvis grundats på det nära sambandet mellan fartygsinspektionsärendena och övriga sjöfartsärenden, vilka nu handläggas av kommerskollegii sjöfartsbyrå. I främsta rummet torde härvid komma i betraktande ärenden rörande efterhandskontrollen å fartygs sjövärdighet, den s. k. repressiva kontrollen, vilken enligt gällande sjölag åligger kommerskollegium. Mellan fartygsinspektionsbyrån och de befattningshavare, som inom sjöfartsbyrån närmast handhåva den repressiva kontrollen — sjötekniska biträdet och sjöåklagaren — äger ett regelbundet och intimt samarbete rum. Ifrågavarande båda grenar av sjöfartssäkerhetskontrollen sammanhånga i själva verket så nära med varandra, att det, därest en överflyttning av fartygsinspektionen till socialstyrelsen skulle komma till stånd, torde kunna ifrågasättas att dit förlägga även efterhandskontrollen. Vad särskilt sjöåklagaren angår, är att märka, att denne utför åtal ej endast i samband med den repressiva kontrollens utövande utan också för fartygsinspektionens räkning. Men enligt vad för de sakkunniga blivit upplyst, har fartygsinspektionsbyrån att samarbeta

Fartygsinspektionens överflyttande till socialstyrelsen.

även med vissa andra grenar av sjöfartsadministrationen, bland annat med fartygsregistreringssektionen samt med de tjänstemän inom sjöfartsbyrån, som handlägga ärenden rörande förordningen angående befäl å svenska handelsfartyg m. m. Erinras må ock, att ombudsmännen vid sjömanshusen — vilka höra under kommerskollegii inseende — enligt gällande föreskrifter hava att utöva viss tillsyn å fartygs bemanning. Det är tydligt, att ett dylikt samarbete kan ske under i viss mån enklare former, om de olika förvaltningsgrenarna äro förlagda till samma ämbetsverk. Att åter till socialstyrelsen överflytta ej endast fartygsinspektionen utan jämväl den repressiva kontrollen, eventuellt också uppsikten över sjömanshusen, skulle innefatta en så genomgripande förändring av kommerskollegii befattning med sjöfartsärendena, att de sakkunniga icke funnit sig böra i detta sammanhang närmare ingå på frågan om lämpligheten av en sådan anordning.

Vid en överflyttning av fartygsinspektionens ledning till socialstyrelsen bleve det antagligen erforderligt att hos styrelsen inrätta en särskild byrå för ärenden rörande sjöfartskontrollen. Det torde nämligen knappast kunna ifrågakomma att inordna denna betydelsefulla ärendegrupp inom yrkesinspektionsbyråns redan nu ganska vidsträckt verksamhetsområde. En utvidgning av socialstyrelsens organisation med ytterligare en byrå måste emellertid föranleda svårigheter för verkets ledning att sammanhålla arbetet inom ämbetsverket, som ju redan under nuvarande förhållanden omfattar ett stort antal, delvis ganska vitt skilda förvaltningsgrenar. I detta sammanhang få de sakkunniga erinra, att 1926 års arbetslöshetssakkunniga, vilka i sitt den 25 april 1928 avgivna betänkande föreslagit, att ledningen av arbetslöshetsförsäkringen och de s. k. reservarbetena skall inordnas i socialstyrelsen, samtidigt förordat, att yrkesinspektionen och sjukförsäkringen skola avskiljas från socialstyrelsens ämbetsbefattning, varvid nämnda sakkunniga tänkt sig, att yrkesinspektionsbyrån skulle överflyttas till riks-försäkringsanstalten.

Vid överbägande av de olika spörsmål, som äro förbundna med en överflyttning av fartygsinspektionen i dess helhet till socialstyrelsen, hava de sakkunniga icke funnit sig kunna tillstyrka en dylik lösning av frågan om inspektionens förläggning.

Inrättande av ett särskilt ämbetsverk för fartygsinspektionens ledning.

Ännu en möjlighet har under den föregående diskussionen i frågan blivit berörd, nämligen att för fartygsinspektionens ledning inrätta ett fristående centralt ämbetsverk. Då denna tanke uppenbarligen icke kan förverkligas utan en betydande kostnadsökning för statsverket och för övrigt de på fartygsinspektionens ledning ankommande arbetsuppgifterna icke för närvarande hava nått en sådan omfattning, att de kunna motivera upprättandet av en särskild myndighet, hava de sakkunniga icke funnit sig böra närmare ingå på detta spörsmål.

Gemensam handläggning av vissa fartygsinspektionsfrågor.

Om man emellertid vill tillmötesgå de krav, som vid olika tillfällen framförts, att starkare garantier böra skapas för att sociala hänsyn icke skjutas åt sidan vid handläggningen av sådana fartygsinspektionsärenden, som gälla övervakandet av arbetarskyddsbestämmelsernas efterlevnad eller andra frågor av företrädesvis social innebörd, återstår möjligheten att giva yrkesinspektionens chefsmyndighet tillfälle att jämte fartygsinspektionens chefsmyndighet deltaga i avgörandet av dylika frågor. Utan att ändra fartygsinspektionsärendenas förläggning och fartygsinspektionsbyråns organisation skulle man härigenom i nära anslutning till den utveckling på området, som redan ägt rum, skänka fastare former åt socialstyrelsens med-

verkan vid ifrågavarande ärendens handläggning. Genom en dylik anordning undviker man de praktiska svårigheter av olika art, som, på sätt ovan blivit antytt, äro förenade med att välja någon av de vägar för problemets lösning, som i det föregående diskuterats. Det samarbete, som inom kommerskollegium äger rum mellan fartygsinspektionsbyrån och organen för den repressiva kontrollen, kan alltjämt fortgå. Med en ur organisatorisk synpunkt ganska litet framträdande ändring vinner man på denna väg en organisationsform, som borde kunna omfattas med förtroende såväl av rederinäringens representanter som av de ombord å fartyg anställda. På sätt de sakkunniga nedan skola visa kan en dylik ändring även genomföras utan någon nämnvärd ökning av administrationskostnaderna.

Enligt denna tanke skulle alltså socialstyrelsen jämte kommerskollegium deltaga i avgörandet beträffande ärenden, som enbart eller i övervägande grad röra arbetarskyddet ombord å fartyg. Rörande sättet för behandlingen av ärenden, som skola gemensamt handläggas och avgöras av två eller flera centrala ämbetsverk, finnas bestämmelser meddelade i kungörelsen den 16 februari 1900 (nr 8). Dessa bestämmelser äro av huvudsakligen följande innehåll.

Då ärende, som skall förekomma vid gemensamt sammanträde, inkommit till ämbetsverk, skall det för beredning till föredragning överlämnas till vederbörande ledamot i det ämbetsverk, dit ärendet efter dess huvudsakliga beskaffenhet i följd av verkets instruktion hör. I händelse av meningskiljaktighet i sistnämnda hänseende, bör frågan därom avgöras vid förberedande gemensamt sammanträde. Sedan nämnda ledamot, efter det nödiga förklaringar, utlåtanden eller andra upplysningar inhämtats, anmält att han tagit fullständig kännedom om handlingarna, översändas dessa till det andra ämbetsverket och tillställas där den ledamot, till vilkens föredragning ärendet därstädes hör, för behörig beredning efter infordrande av de upplysningar, som ytterligare kunna finnas erforderliga. Skall ärendet förekomma vid gemensamt sammanträde mellan flera ämbetsverk, förhållles på enahanda sätt. Sedan ärendet sålunda förekommit i de särskilda ämbetsverken återlämnas samtliga handlingarna till det ämbetsverk, dit ärendet huvudsakligen hör.

För ärendets behandling och avgörande skola chefen och två ledamöter från varje deltagande ämbetsverk, bland de sistnämnda den, till vilkens föredragning i ämbetsverket ärendet hör, gemensamt sammanträda i det äldsta ämbetsverket, där ej annorlunda av cheferna bestämmes, vid tid, varom dessa överenskomma; och skall denna personal, såvitt ske kan, vara fulltalig, då ärendet slutligen avgöres. Är chef av laga förfall hindrad, och finnes enligt gällande bestämmelser eller på grund av särskilt förordnande ställföreträdare för honom, deltagar denne i chefs ställe; finnes icke sådan ställföreträdare, skola, såvitt ske kan, tre ledamöter i stället för två infinna sig från ämbetsverket. Ordförande vid sammanträdet är den främste i rang, efter vilken grund ordningen för övriga närvarandes platser jämväl bestämmes. Ledamöter, för vilka rang icke finnes bestämd, taga plats efter fullmakts datum.

Vid sammanträdet föredrages ärendet av vederbörande ledamot i det ämbetsverk, dit ärendet huvudsakligen hör, där icke i följd av ärendets särskilda beskaffenhet eller andra omständigheter annorlunda överenskommes. Skulle härvid upplysningar utöver de redan inhämtade finnas behövliga, må beslut fattas om deras infordrande, på sätt lämpligt finnes, samt ärendet utsättas att vid nytt sammanträde förekomma.

Uppstå vid ärendets avgörande olika meningar, skall, om i sammanträdet endast deltaga ämbetsverk med uteslutande kollegialt arbetssätt eller ärendet eljest är av beskaffenhet att i alla eller något av de sammanträdande verken böra enligt gällande bestämmelser kollegialt handläggas, den mening gälla, som de flesta biträda, och, i händelse av lika antal röster, ordförandens. Är åter ärendet sådant, att enligt gällande bestämmelser vid detsamma avgörande i vart och ett av de deltagande verken endast chefen har beslutanderätt, skola cheferna och ensamma deltaga i beslut, som vid gemensamt sammanträde fattas, därvid nyss givna regler för omröstning följas. Leda-mot, vilkens vid sammanträdet uttalade mening strider mot den av hans chef omfattade, är pliktig att låta anteckna sin skiljaktiga mening i protokollet.

Den något ålderdomliga och omständliga formuleringen av ifrågavarande stadganden giver onekligen vid en genomläsning ett intryck av omgång och tyngande former i handläggningen. I tillämpningen torde det emellertid hava visat sig, att ärendens handläggning av två eller flera ämbetsverk gemensamt ingalunda behöver lämna rum för dylika farhågor. I de mycket talrika fall, då ärende skall handläggas av två eller flera ämbetsverk gemensamt, torde formliga sammanträden mellan ämbetsverken såsom regel icke förekomma, utan erforderliga muntliga överläggningar mellan ämbetsverkens representanter ske genom telefon eller annorledes under hand.

Härtill kommer, att såsom förhållandena på nu förevarande förvaltningsområde gestalta sig, en enklare form för de löpande ärendenas handläggning erbjuder sig. Med stöd av stadgande i § 18 mom. 1 i instruktionen för kommerskollegium har detta ämbetsverk till chefen för fartygsinspektionsbyrån överlämnat utövändet av den generaldirektören eljest tillkommande beslutanderätten i ärenden angående:

förordnande om sjövärdighetsbesiktning å fartyg; medgivande av sjövärdighetsbesiktnings fortsättande eller avslutande å annan ort;

anstånd med förnyad sjövärdighetsbesiktning eller förkortning av härför i allmänhet gällande tid;

medgivande av passagerarfartygsbesiktnings fortsättande eller avslutande å annan ort;

förordnande om inspektion å fartyg;

utfärdande av certifikat;

utsträckande av giltighetstiden för certifikat;

ogiltigförklarande av passagerarfartygscertifikat;

utfärdande av cirkulär och andra skrivelser av teknisk innebörd till ledning för de lokala tillsynsmyndigheternas verksamhet;

meddelande av godkännande eller dispens av teknisk natur, där sådant ankommer på kollegium;

granskning av ritningar enligt § 1 mom. 3 av förordningen den 31 december 1914 med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg;

tillhandagaående, på offentlig myndighets framställning, med teknisk utredning i frågor, som beröra fartygs säkerhet eller arbetstiden å svenska fartyg;

meddelande av råd och upplysningar enligt § 1 mom. 1 g) av förordningen med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg den 31 december 1914 och enligt § 3 e) av förordningen med närmare föreskrifter rörande tillämpningen av lagen om arbetstiden å svenska fartyg den 24 oktober 1919;

uppdrag åt förste fartygsinspektör enligt § 5 mom. 3 och 4 i förordningen med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg den 31 december 1914

att verkställa materialprovningar samt att biträda med granskning av ritningar; samt

i § 2 mom. 1 av förordningen den 24 oktober 1919 med närmare föreskrifter rörande tillämpningen av lagen om arbetstiden å svenska fartyg omförmälda undantag från samma lag.

De ärenden, beträffande vilka beslutanderätten sålunda uppdragits åt chefen för fartygsinspektionsbyrån, utgöra, enligt vad de sakkunniga inhämtat, det övervägande flertalet ärenden å byrån.

Inom socialstyrelsen förekommer icke för närvarande någon motsvarighet till den delegation av beslutanderätten från generaldirektören till vederbörande byråchef eller annan tjänsteman, som i stor utsträckning genomförts inom kommerskollegium. Besparingssakkunniga hava emellertid för avsikt att i sitt blivande utlåtande rörande socialstyrelsens organisation föreslå, att jämväl inom socialstyrelsen, efter förebild av vad som ägt rum icke blott inom kommerskollegium utan även inom vissa andra större förvaltande verk, beslutanderätten i löpande ärenden i större eller mindre utsträckning överlämnas åt byråchef eller annan tjänsteman. Vad särskilt beträffar de ärenden, vilkas avgörande enligt det förslag, som nu framlägges, skulle tillhöra kommerskollegium och socialstyrelsen gemensamt, synes den på sistnämnda styrelse ankommande beslutanderätten böra delegeras till byråassistenten för sjöfartsärenden i ungefär samma utsträckning som inom kommerskollegium beslutanderätten uppdragits åt chefen för fartygsinspektionsbyrån. Sådana ärenden, i vilka vartdera ämbetsverket på antytt sätt överlämnat beslutanderätten till fartygsinspektionsbyråns chef, respektive byråassistenten för sjöfartsärenden, synas böra avgöras av dessa tjänstemän gemensamt, därest de äro om beslutet ense. Endast för den händelse enighet mellan verkens representanter icke uppnås, torde dylika ärenden behöva hänskjutas till ämbetsverkens prövning i eljest gällande ordning. Genom den nu angivna anordningen med delegation av beslutanderätten inom vartdera ämbetsverket till en sakkunnig representant synes man kunna på ett effektivt sätt sörja för att den ifrågasatta formen för ärendenas avgörande icke kommer att vålla omgång eller tidsutdräkt. Det stora flertalet hit hörande ärenden kommer nämligen att behandlas i denna enklare form, som på det allra närmaste ansluter sig till den anordning, som redan nu gäller, i det att ju ifrågavarande ärenden för närvarande behandlas under samverkan mellan fartygsinspektionsbyråns chef och byråassistenten för sjöfartsärenden. Den enda ändringen blir, att den myndighet, vilken såsom yrkesinspektionens chefsmyndighet har att tillse, att arbetarskyddssynpunkterna bliva beaktade, även formellt erhåller medbestämmanderätt i ärendenas avgörande. Det psykologiska värdet av denna förändring bör enligt de sakkunnigas mening icke underskattas. De sakkunniga anse för sin del, att berättigade förhoppningar kunna hysas om att den misstro mot de statliga åtgärderna för arbetarskyddet å fartyg, som onekligen vid olika tillfällen kommit till uttryck från de ombord anställdas sida, genom den föreslagna anordningen skall kunna i väsentlig mån undanröjas.»

Under åberopande av vad de sakkunniga sålunda anfört och då de övriga vägar för frågans lösning, som tidigare ifrågasatts, synts de sakkunniga icke för närvarande framkomliga, hava de funnit sig böra föreslå följande grunder för handläggning av vissa frågor rörande arbetarskydd ombord å fartyg:

1. Ärenden rörande förhållanden, som äro av betydelse för att bereda

Av de sakkunniga föreslagna grunder för frågornas handläggning.

ombord å fartyg anställda skydd mot olycksfall eller ohälsa, varunder här inbegripas jämväl frågor angående bostäder och bemanning samt rörande arbetstiden ombord, handläggas av kommerskollegium och socialstyrelsen gemensamt.

2. Har vartdera ämbetsverket med stöd av den för verket gällande instruktion till byråchef eller annan tjänsteman överlämnat den på verket ankommande beslutanderätten i viss grupp av ärenden, om vilka här är fråga, må dylika ärenden avgöras av verkens representanter gemensamt, därest dessa äro om beslutet ense; i motsatt fall skall ärendet hänskjutas till ämbetsverkens prövning i eljest gällande ordning.

De ifrågavarande ärendena skulle alltjämt inkomma till kommerskollegium och deras beredning och föredragning skulle ankomma på detta ämbetsverk. I den lokala inspektionens ställning till de båda ämbetsverken skulle någon förändring icke inträda.

De sakkunniga anföra härefter följande:

»Någon uttömmande detaljredogörelse för de ärenden, som enligt de föreslagna grunderna komma att av kommerskollegium och socialstyrelsen gemensamt handläggas och avgöras, hava de sakkunniga ansett sig böra avstå från att söka lämna. Dit torde emellertid komma att hänföras, bland annat, ärenden rörande förordningen angående bostäder m. m. å fartyg för ombord anställda, sjöarbetstidslagen, kungörelsen angående spisordningen för besättningen å svenska handelsfartyg, medicinalstyrelsens kungörelse angående skeppsapotek ävensom i övrigt vissa frågor, som regleras i förordningarna angående fartygs byggnad och utrustning samt angående vissa säkerhetsåtgärder vid nyttjande av fartyg m. m. Därest de sakkunnigas förslag vinner beaktande, torde emellertid de ärenden, som äro avsedda att behandlas i nu ifrågasatt ordning, böra, för vinnande av säkerhet och reda i tillämpningen, i blivande föreskrifter i ämnet i detalj angivas.

Det nu framlagda förslaget torde för sitt genomförande icke påkalla någon ändring i lagen om tillsyn å fartyg eller övriga sjöfartssäkerheten rörande författningar av civillags karaktär. Däremot kräver förslagets genomförande ändring i flera i administrativ ordning utfärdade författningar. I allmänhet torde dock dessa ändringar bliva föga omfattande. I händelse förslaget vinner godkännande, torde utarbetande av författningsförslag i ämnet lämpligen böra uppdragas åt de båda ämbetsverken.»

De sakkunniga övergå härefter till frågan om organisationen av den centrala ledningen av fartygsinspektionen; och hava de i hithörande ämne anfört följande:

Organisatio-
nen av den
centrala led-
ningen av
fartygsin-
spektionen.

»I fråga om uppförande av fartygsinspektionsbyrån å ordinarie stat eller förändring av dess organisation hava tidigare vid flera tillfällen förslag framlagts. Utförliga redogörelser för vad i sådant hänseende förekommit hava lämnats i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag (tionde huvudtiteln sid. 9 ff., sid. 33 ff.). Hänvisande i övrigt till dessa redogörelser få de sakkunniga här allenast erinra, att 1923 års besparingskommitté i sitt förut omförmälda, den 4 februari 1925 avgivna betänkande föreslog, att fartygsinspektionsbyrån skulle ombildas till en fartygsinspektionssektion, vilken

Personal hos
kommerskolle-
gium.

skulle lyda under den av kommittén ifrågasatta handels- och sjöfartsbyrån. Sektionen skulle ställas under ledning av en byrådirektör samt i övrigt utrustas med, förutom amanuenser och kvinnliga biträden, en sekreterare och två byråinspektörer, varav den ene skulle hava ingenjörsteknisk och den andre nautisk utbildning. De båda byråinspektörerna borde placeras i 14:e lönegraden enligt då gällande löneplan.

De olika förslag, som framlagts angående byråns uppförande å ordinarie stat såsom självständig byrå, hava i fråga om löneställningen för de föreslagna ordinarie befattningarna inneburit, att dessa skulle å den ordinarie staten inplaceras i samma lönegrad, som gällt för de å extra stat uppförda befattningarna, med undantag dock för byråinspektörstjänsten. Beträffande sistnämnda tjänst — för närvarande, såsom ovan angivits, placerad i lönegraden B 21 — har kommerskollegium vid upprepade tillfällen påyrkat, att densamma måtte vid uppförande å ordinarie stat hänföras till lönegraden B 24, vilket yrkande även vunnit anslutning inom allmänna civilförvaltningens lönenämnd av två reservanter vid nämndens den 4 november 1927 avgivna utlåtande angående fartygsinspektionens uppförande å ordinarie stat. 1902 års löneregleringskommitté föreslog i ett den 12 september 1922 avgivet utlåtande i ämnet, att ifrågavarande tjänst måtte hänföras till lönegraden B 14, d. v. s. enligt nu gällande löneplan 22:a lönegraden. Detta förslag har i nyssnämnda utlåtande biträts av lönenämndens majoritet. Två ledamöter av lönenämnden ansågo emellertid byråinspektören böra bibehållas i 21:a lönegraden. Till sistberörda ståndpunkt anslöt sig även Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag framlagda förslag.

Enligt sagda förslag skulle å byrån finnas följande ordinarie befattningar:

Befattning.	Lönegrad.
1 byråchef	B 30
1 förste byråinspektör	B 24
1 sekreterare	B 24
1 byråinspektör	B 21
1 kansliskrivare	B 11
2 kontorsbiträden	B 4.

Med den ståndpunkt, besparingssakkunniga i det föregående intagit i fråga om förläggningen av den centrala ledningen av fartygsinspektionen, få de sakkunniga till en början tillstyrka, att fartygsinspektionsbyrån nu uppföres å ordinarie stat. De sakkunniga kunna alltså icke förorda det tidigare framställda förslaget, att fartygsinspektionens ledning inordnas såsom en sektion under annan byrå.

Vad härefter angår placeringen i lönegrad av byråinspektörstjänsten, få de sakkunniga ansluta sig till det i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag framlagda förslaget, enligt vilket nämnda tjänst bibehålles i 21:a lönegraden.

I detta sammanhang hava de sakkunniga uppmärksammat, att till tjänstens innehavare för närvarande utgår ett särskilt arvode å 1,000 kronor för biträde åt navigationsskoleinspektören. Ifrågavarande anordning avser huvudsakligen att under de tider, då navigationsskoleinspektören på grund av tjänsteresor för förrättande av examina och inspektioner vid navigations-skolorna är frånvarande från huvudstaden, bereda tillgång till en ställföreträdare för de löpande ärendenas handläggning. Anordningen föreslogs ursprungligen av kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade i dessas den 5 juli 1913 avgivna förslag angående omorganisation av kom-

merskollegium. Enligt kommittéernas förslag skulle sjötekniska biträdet anlitas för ändamålet. Kommerskollegium anförde i sitt över förslaget avgivna utlåtande, att det ej borde på förhand bestämmas, att sjötekniska biträdet skulle fungera såsom biträde åt navigationsskoleinspektören, utan förutsatte kollegium, att därtill kunde anlitas även annan ordinarie eller extra tjänsteman i kollegium, som besutte för ändamålet erforderlig kompetens. Den ifrågasatta anordningen förordades av föredragande departementschefen vid framläggande i statsverkspropositionen till 1919 års riksdag av förslag till omorganisation av kommerskollegium. Departementschefen uttalade härvid, att, på sätt kollegium föreslagit, såsom biträde borde få anlitas jämväl ordinarie tjänsteman i kollegium. Under den avsevärda tid, då navigationsskoleinspektören befunne sig på tjänsteresor, syntes nämligen erfordras en med nautiska kunskaper utrustad person att ombesörja de löpande navigationsskoleärendena. Härtill kunde förutom sjötekniska biträdet särskilt ifrågakomma byråinspektören å fartygsinspektionsbyrån. Mot vad departementschefen sålunda anfört uttalades från riksdagens sida icke någon erinran.

Besparingssakkunniga förutsätta, att, därest nuvarande innehavaren av byråinspektörsbefattningen förordnas att jämväl i fortsättningen på angivet sätt biträda navigationsskoleinspektören, ifrågavarande arvode må av honom bibehållas jämväl efter utnämning till ordinarie byråinspektör å byrån. I händelse av förordnandets upphörande och i varje fall efter byråinspektörens avgång från tjänsten torde emellertid böra tagas under övernående huruvida icke behovet av ställföreträdare för navigationsskoleinspektören under dennes tjänsteresor må kunna tillgodoses på sådant sätt, att något särskilt arvode för ifrågavarande göromåls bestridande icke vidare erfordras.

Kansliskrivaren å byrån är i främsta rummet sysselsatt med diarieföringen av de till byrån inkommande ärendena samt ansvarar för ordnandet av det till byrån hörande arkivet, vilket är ordnat efter dossiersystem. Därjämte tjänstgör kansliskrivaren sasom arbetsledare för de å byrån sysselsatta biträdena.

Besparingssakkunniga hava icke funnit sig övertygade om att de med ifrågavarande befattning förenade göromålen äro av sådan kvalitet, att de motivera uppförande å ordinarie stat av en för byråns räkning avsedd kansliskrivare. De till byrån hörande ärendena uppgå visserligen till ett betydande antal, men då desamma till en mycket avsevärd del utgöras av rapporter och alltså i stor utsträckning äro av jämförelsevis ensartad karaktär, synas diarieföringen på byrån och därmed sammanhängande göromål kunna ombesörjas av ett kanslibitråde. De sakkunniga få ock i detta sammanhang erinra, att enligt de sakkunnigas den 19 sistlidna oktober avgivna förslag rörande kommerskollegii organisation ingen av övriga byråer i kollegium, med undantag av statistiska byrån, skulle komma att utrustas med kansliskrivare. De sakkunniga få alltså föreslå, att för fartygsinspektionsbyrån å kollegii stat uppföres ett kanslibitråde i lönegraden B 7. Av billighets-skäl torde emellertid böra föreskrivas, att till nuvarande extra kansliskrivaren å byrån — vilken innehar ordinarie kontorsbiträdestjänst i kollegium — må, därest hon, i samband med byråns uppförande å ordinarie stat, utnåmes till ordinarie kanslibitråde i kollegium, utgå personligt lönetillägg med belopp, motsvarande skillnaden mellan hennes nuvarande avlöning och den avlöning, hon må komma att uppbära såsom ordinarie kanslibitråde.

I övrigt hava de sakkunniga med avseende å den på byrån anställda biträdespersonalen kommit till den uppfattningen, att någon minskning av

denna personal skulle kunna genomföras. De sakkunniga hava i sådant avseende funnit sig böra föreslå, att allenast en befattning såsom kontorsbiträde uppföres å ordinarie staten.

Då de sakkunniga funnit sig i övrigt kunna biträda det förslag rörande ordinarie personal å byrån, som i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag framlagts, få de sakkunniga alltså förorda, att å kommerskollegii ordinarie stat må utöver det antal befattningar, som upptagits i de sakkunnigas förut framlagda förslag rörande ordinarie avlöningsstaten för ämbetsverket, uppföras följande befattningar med nedan angivna lönegrader:

Befattning	Lönegrad
1 byråchef	B 30
1 förste byråinspektör	B 24
1 sekreterare	B 24
1 byråinspektör	B 21
1 kanslibiträde	B 7
1 kontorsbiträde	B 4.

Anslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän, som i de sakkunnigas tidigare förslag för budgetåret 1929/1930 beräknats till 362,800 kronor, torde i anslutning härtill böra för sagda budgetår höjas med 41,652 kronor till i avrundat belopp 404,500 kronor.

I sitt ovan åberopade utlåtande den 4 november 1927 föreslog allmänna civilförvaltningens lönenämnd, under förutsättning av byråns uppförande å ordinarie stat från och med ingången av budgetåret 1928/1929, att, därest dåvarande befattningshavare å byrån den 1 juli 1928 tillträdde ordinarie befattning å kommerskollegiets stat, som svarade mot den av honom före sagda dag innehavda tjänsten, i fråga om hans placering i löneklass avlöningsreglementet måtte å honom tillämpas, som om det varit gällande under hela hans tjänstetid vid fartygsinspektionsbyrån och han varit ordinarie innehavare av sistnämnda tjänst. Under erinran att detta förslag så till vida innebar en särskild förmån, att det eljest föreskrivna avdraget av tre år här icke skulle förekomma, hava besparingssakkunniga, ehuru med en viss tvekan, funnit sig icke böra motsätta sig meddelande av en föreskrift av dylikt innehåll.

Vidkommande de icke-ordinarie befattningshavarna å byrån hava de sakkunniga vid överläggning med chefen för byrån, ifrågasatt, huruvida icke någon minskning av den juridiskt utbildade amanuenspersonalen skulle kunna företagas. På grund av härvid inhämtade upplysningar hava de sakkunniga icke velat motsätta sig, att medel för nästkommande budgetår beräknas för fortsatt anställande å byrån av två amanuenser med juridisk utbildning, men förutsätta, att frågan, huruvida därefter någon minskning av ifrågasvarande personal må kunna ske, senare upptages till prövning.

I övrigt hava de sakkunniga icke något att erinra mot att medel beräknas för anställande å byrån, i likhet med vad nu är fallet, av en nautiskt utbildad amanuens, en extra befattningshavare med ingenjörsteknisk utbildning ävensom ett extra ordinarie kontorsbiträde och ett extra ordinarie skrivbiträde.

I sitt ovan omförmälda betänkande rörande kommerskollegii organisation hava de sakkunniga beräknat ämbetsverkets anslag till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare för nästkommande budgetår på följande sätt:

grundavlöningar till extra ordinarie tjänstemän, högst	kronor 63,700
avlöningsförhöjningar till d:o m. m., förslagsvis	» 5,300
extra befattningshavare m. m., högst	» 23,000

Summa kronor 92,000.

Vid uppförande å ordinarie stat av fartygsinspektionsbyrån torde anslaget ifråga böra höjas med 10,500 kronor till grundavlöningar till extra ordinarie tjänstemän, 900 kronor till avlöningsförhöjningar till extra ordinarie tjänstemän m. m. samt 1,600 kronor till extra befattningshavare m. m. eller med sammanlagt 13,000 kronor och alltså upptagas med 105,000 kronor.»

Personal hos
socialstyrelsen.

Såsom en konsekvens av förslaget om fartygsinspektionsbyråns uppförande å ordinarie stat hava de sakkunniga ansett sig böra förorda, att ordinarie anställning bereddes jämväl den personal, som inom socialstyrelsen erfordrades för handläggning av ärenden rörande sjöfartssäkerhetskontrollen, nämligen förenämnda byråassistent och kontorsbiträde.

Reservation.

I avseende å den av majoriteten inom de sakkunniga föreslagna ordningen för avgörande av vissa fartygsinspektionsärenden har herr Nordborg anmält avvikande mening, i det att han på anförda skäl förklarat sig för sin del avstyrka förslaget om ändring i fartygsinspektionens nuvarande organisation, såvitt anginge samarbetet mellan kommerskollegium och socialstyrelsen.

För närmare kännedom om innehållet i berörda reservation ävensom i tvenne inom fartygsinspektionsbyrån på framställning av de sakkunniga utarbetade promemorior rörande sjöfartssäkerhetskontrollens organisation i vissa främmande länder tillåter jag mig hänvisa till sagda handlingar.

Såsom redan nämnts, hava kommerskollegium den 26 och socialstyrelsen den 31 januari 1929 avgivit utlåtande över besparingssakkunnigas nu omhandlade betänkande rörande fartygsinspektionens förläggning och dess centrala organisation.

Kommerskollegii utlåtande den 26 januari 1929.

Den centrala ledningens förläggning.

Beträffande de sakkunnigas förslag att förläggningen i kommerskollegium av fartygsinspektionens centrala ledning skulle bibehållas och detta utan att någon tudelning av tillsynen mellan kollegium och annan myndighet genom vissa ärendesgruppers överflyttning ägde rum, framhåller kollegium, att, då betydelsen och lämpligheten av förslaget i denna del syntes kollegium hava genom tidigare uttalanden såväl av kollegium som från annat håll och nu senast genom de sakkunnigas utredning blivit tillräckligt ingående belyst, kollegium saknade anledning att därtill foga några särskilda erinringar.

Gemensam handläggning av vissa fartygsinspektionsfrågor.

Vidkommande det samarbete, som hittills förekommit mellan kollegium och socialstyrelsen i ärenden, där dylikt samarbete med hänsyn till ärendenas art varit påkallat, erinrar kollegium, att de sakkunniga framhållit, hurusom för dem vid överläggningar med representanter för kollegium och socialstyrelsen vitsordats, att samarbetet på ifrågavarande område försiggått

utan slitningar och givit gott resultat. Vid sådant förhållande och då, såvitt av de sakkunnigas utredning framginge, icke påvisats några fall, där brister i den hittillsvarande organisationen av samarbetet mellan de båda verken varit orsak till mindre tillfredsställande beaktande av de sociala momenten i den preventiva fartygskontrollen, ville det synas kollegium som om någon ändring i denna organisation icke skulle ens ur denna synpunkt vara behöfelig. Det torde emellertid, fortsätter kollegium, vara ganska naturligt, att man vid bedömandet av det förevarande spörsmålet skänkte visst beaktande åt det faktiskt förhandenvarande läget, som ostridigt karakteriserades av en hos åtminstone vissa grupper av de ombord anställda tydligen ganska djupt rotad misstro beträffande möjligheterna under nuvarande ordning att erhålla de sociala synpunkterna i tillräcklig grad beaktade. Det kunde givetvis icke vara annat än gagneligt för själva syftet med hithörande lagstiftning, att dess tillämpning ägde rum under former, till vilka de olika av denna tillämpning intresserade hyste förtroende. Självfallet borde också behörig hänsyn i varje särskilt fall tagas till alla befogade intressen hos de av förevarande lagstiftning och dess tillämpning berörda samt följaktligen ock till nyss framhållna synpunkter, varför kollegium med denna utgångspunkt av naturliga skäl icke hade anledning att motsätta sig de föreslagna nya anordningarna. Väl vore det synnerligen angeläget, att särskilt ett administrativt arbete av förevarande art så mycket som möjligt hölles fritt från former, som skulle kunna verka tyngande därå, men då de sakkunnigas förslag ju väsentligen byggde på och anslöte sig till det nuvarande systemet med därunder vunna erfarenheter, vilka varit fullt tillfredsställande, torde ej heller med hänsyn därtill något hinder föreligga för ett antagande av de nu föreslagna fastare formerna för samarbetet mellan kollegium och socialstyrelsen på förevarande område. Detta syntes kollegium för övrigt så mycket mindre vara fallet som ett behörigt tillgodoseende av alla de olika intressen, sociala och ekonomiska, vilka under alla förhållanden måste skänkas beaktande, säkerligen icke skulle, därest varken den nu tillämpade behandlingsformen eller den föreslagna skulle bliva gällande, kunna åstadkommas utan anordningar, innebärande ett dubbelarbete, som medförde än större omgång och tidsutdräkt än som i ogynnsammaste undantagsfall skulle kunna befaras uppstå med tillämpning av de sakkunnigas förslag.

Kollegium finge därför tillstyrka de sakkunnigas förslag även på denna punkt.

Kollegium, som biträder de sakkunnigas förslag i vad detta avser att även i fortsättningen i kollegium inordna fartygsinspektionens ledning såsom en självständig byrå, har däremot framställt vissa erinringar beträffande det av de sakkunniga föreslagna personalbeståndet å byrån. I detta hänseende har kollegium i fråga om till en början förslaget, att byråinspektörsbefattningen skulle placeras endast i 21:a lönegraden, erinrat om sin vid

Personalen å
fartygsinspek-
tionsbyrån.

upprepade tillfällen gjorda framställning om denna befattnings hänförande till lönegraden B 24. Kollegium anför härefter följande:

»Ett bibehållande av här ifrågavarande byråinspektörs placering allenast i lönegraden B 21 skulle enligt kollegii åsikt innebära ett uppenbart under-skattande av betydelsen av de nautiskt-tekniska intressenas tillgodoseende vid förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet. Foget för kollegii åsikt be-träffande denna tjänsts placering i lönehänseende synes tidigare hava varit från olika håll erkänt. Kollegium får härutinnan särskilt hänvisa till veder-börande departementschefs uttalande i statsverkspropositionen, tionde huvud-titeln, till 1921 års riksdag, varvid Eders Kungl. Maj:t framställde förslag om uppflyttning av befattningen i fråga, samt till formuleringen av samma års riksdags beslut i ämnet. Då några väsentliga förändringar beträffande skälen för befattningens uppflyttning i föreslagen lönegrad icke därefter inträtt och vad som vid vissa tillfällen anförts emot den av kollegium för-ordade lönegradsplaceringen icke synes kollegium kunna tillerkännas giltig-het, hemställer kollegium om sådan avvikelse från besparingssakkunnigas nu föreliggande förslag, som skulle betingas av byråinspektörsbefattningens hänförande till lönegraden B 24 under benämning för innehavaren av förste byråinspektör.»

Även de sakkunnigas förslag om nedflyttning av kansliskrivarebefattningen till kanslibiträdesbefattning vore i hög grad ägnat att väcka betänkligheter. Efter att hava erinrat om hurusom vid framläggande vid 1920 års riksdag av förslag rörande inrättande av ifrågavarande tjänst (då av tredje graden), vilket förslag av riksdagen bifölls, föredragande departementschefen fram-hållit, att arbetsuppgifterna för tjänstens innehavare syntes kunna jämföras med de uppgifter, vilka i allmänhet pålades kvinnliga biträden av tredje graden, anför kollegium i detta ämne, bland annat, följande:

»Besparingssakkunniga förmåla sig icke hava funnit sig övertygade om att de med ifrågavarande befattning förenade göromålen vore av sådan kvalitet, att de motiverade uppförande å ordinarie stat av en för byråns räkning avsedd kansliskrivare. De sakkunniga framhålla, att de till byrån hörande ärendena visserligen uppginge till att betydande antal, men då desamma till en mycket avsevärd del utgjordes av rapporter och alltså i stor utsträckning vore av jämförelsevis ensartad karaktär, syntes diarie-föringen på byrån och därmed sammanhängande göromål kunna ombesörjas av ett kanslibitråde. De sakkunniga erinra slutligen om att enligt de sak-kunnigas tidigare avgivna förslag rörande kollegii organisation ingen av övriga byråer i kollegium, med undantag av statistiska byrån, skulle komma att utrustas med kansliskrivare.

Av de sakkunnigas uttalanden att döma synes anledning förefinnas till antagande, att någon missuppfattning av lämnade uppgifter rörande före-varande biträdes (kansliskrivarens) arbetsuppgifter förelegat. Kansliskrivaren motsvarar beträffande fartygsinspektionsbyråns arbetsområde i avseende å sina funktioner i själva verket i huvudsak en registrator och förestår samt ansvarar i denna egenskap för byråns expedition och arkiv. Ärendenas antal på byrån växlar givetvis i någon mån men uppgår i regel till mellan 7,000 och 8,000. Av dessa ärenden utgöra omkring 4,000 rapporter och återstoden andra slag av ärenden, bland annat de viktiga frågorna rörande dispenser från olika föreskrifters tillämpning. Arbetet å byrån samt därmed

dess expedition och arkiv hava numera nått den omfattning, att kansliskrivaren ingalunda hinna taga befattning med diariet föringen av rapporterna och ej heller i annan mån med kortregistren, än att kansliskrivaren dels givetvis sasom förman för övriga biträden har överinseendet över kortregistrens förande, dels å korten inför en del särskilt viktiga uppgifter från vissa handlingar, varmed biträdet i annat sammanhang tager befattning. Däremot sköter kansliskrivaren diariet föringen av det stora flertalet andra inkommande, rätt så mångskiftande ärenden, varjämte kansliskrivaren ombestyr det utgående diariet. Arkivet är i stor utsträckning upplagt enligt dossiersystem, en anordning som med hänsyn till arbetets å byrån art är ofrånkomlig, samt består för närvarande av omkring 10,000 dossierer och en specialavdelning beträffande utländska författningar, varom ingående kännedom erfordras å byrån med hänsyn till kontrollverksamhetens internationella karaktär. Jämte skötseln av arkivet ansvarar kansliskrivaren för expeditionen av alla stämpelbelagda handlingar, vilka för närvarande för år uppgå till omkring 500 st. med stämpelredovisning till belopp av omkring 5,000 kronor, samt handhaver blankettförrådet med 85 olika slag av blanketter. Kansliskrivaren måste vidare med hänsyn till den ingående kännedom om arkivet, som hos henne måste förutsättas, anförtros verkställandet och övervakandet av åtskilliga specialutredningar av olika slag, vilka kräva stor noggrannhet och gott omdöme. Sålunda plägar kansliskrivaren numera, bland annat, i första hand utarbete fartygsinspektionens årsberättelse.

Att även förmanskapet och tillsynen av arbetet å expeditionen är makt-påliggande torde framgå av vissa av de uppgifter, som i övrigt åvila byråns expedition. Sålunda föras numera å byråns expedition icke mindre än tre kortregister, därav ett mycket omfattande, i syfte att kollegium skall kunna fullgöra sitt åliggande att övervaka de lokala tillsynsmyndigheternas verksamhet. Med ledning av från det stora kortregistret utarbetade förteckningar kontrolleras verkställandet av fartygens periodiska sjövärdighetsbesiktningar och uppsätts påminnelsekrifter angående försummade sådana. Å expeditionen upprättas vidare månatliga förteckningar över av inspektörerna förbrukade expens- och resemedel samt förteckningar över inkomna rapporter, vilka sedermera, försedda med kompletterande uppgifter, översändas till de olika distrikten.

En viktig funktion utövas å expeditionen genom besvarandet av talrika telefonpåringningar från inspektörerna i landsorten, från kollegii övriga olika sjöfartsavdelningar och från allmänheten. Ej minst med hänsyn härtill är det nödvändigt, att å expeditionen finnes att tillgå ett biträde i sådan ställning, att man av henne kan förvänta större allmänna kvalifikationer beträffande omdöme och kunskaper och därvid särskilt en mera ingående kännedom om vissa förhållanden inom byråns arbetsområde än som i allmänhet kan förutsättas hos ett biträde av lägre grad.

Fartygsinspektionsbyråns arbete är i alldeles särskilt hög grad inriktat på ett direkt betjärande av allmänheten. Det ligger givetvis synnerlig vikt uppå, att handläggningen av sådana ärenden, som sålunda mera direkt beröra trafiken, sker med nödig snabbhet. Tillgodoseendet av intresset härav underlättas, av naturliga skäl och enligt vad erfarenheten också visat, i hög grad genom tillgången till en person med tillräcklig kompetens för sådan systematisk skötsel av arkivet, som i själva verket kräves för ett fullt rationellt utnyttjande av detsamma i det dagliga arbetet. Såväl direkt för arbetet inom byrån som för förhållandet utåt till allmänheten är det därför av allra största vikt, att å byråns expedition står till förfogande en tillräckligt kva-

lifierad arbetskraft för de viktiga funktioner, som enligt vad ovan framgår måste åvila och faktiskt åvila det biträde, varom här är fråga. Därest för nu ifrågavarande ändamål stode till förfogande allenast en kanslibitrådesbefattning, kan med fog befaras, att för göromålen kompetenta innehavare av densamma få behållas å befattningen endast under jämförelsevis kortvariga tidsperioder och att sålunda måste räknas med tätare ombyten av innehavare än som för göromålens behöriga skötsel är lämpligt. Även för tillgodoseendet av den nödvändiga kontinuiteten i arbetet är det därför betydelsefullt, att befattningen genom att hänföras till kansliskrivargraden får karaktär av slutsyssla.

Bitrådesbefattningens jämförlighet med befattningar, tillhörande förutvarande tredje lönegraden, har ju tidigare blivit erkänd och sedan dess har, såvitt kollegium kunnat finna, inga andra förändringar beträffande befattningens arbetsuppgifter inträffat än som än ytterligare framhäva dess kvalificerade karaktär. Det synes kollegium vara en fråga av viss principiell vikt för olika delar av hela statsförvaltningen, att de bitrådesbefattningar, vilka, såsom den förevarande, i själva verket kräva alldeles speciellt goda kvalifikationer hos innehavarna och som hittills regelmässigt hänförts till lönegrad motsvarande den förutvarande tredje lönegraden, även i fortsättningen tillmätas den betydelse, de i verkligheten äga, och icke genom otillräckligt motiverade åtgärder i lönesänkande riktning göras till föremål för en för hithörande arbetsuppgifters behöriga fyllande i längden skadlig underskattning.»

De sakkunnigas förslag om indragning av en av de båda nu på byråns stat uppförda kontorsbitrådesbefattningarna mötte även det, med hänsyn till omfattningen av byråns arbete och den särskilda betydelsen av att arbetet icke alltför mycket fördröjdes, betänkligheter från kollegii sida, men ansågo kollegium sig i frågans nuvarande läge icke böra motsätta sig samma förslag.

I fråga slutligen om den nuvarande förste byråingenjörstjänstens och den för byrån avsedda sekreterartjänstens placering i lönegrad finge kollegium åberopa vad kollegium i sitt utlåtande den 12 november 1928 anfört beträffande vissa motsvarande befattningar i kollegium.

*Socialstyrel-
sens utlåtande
den 31 ja-
nuari 1929.*

I förberörda utlåtande den 31 januari 1929 har socialstyrelsen — efter att hava erinrat om de sakkunnigas förslag rörande gemensam handläggning av de fartygsinspektionsfrågor, som rörde arbetarskyddet — vidare anfört följande:

»Mot den av de sakkunniga sålunda föreslagna anordningen — vilken, i förbigående nämnt, såsom avseende gemensam beslutanderätt beträffande vissa grupper *löpande* ärenden torde sakna egentligt motstycke inom statsförvaltningen — kunna enligt styrelsens uppfattning vissa vägande invändningar göras. Då ärendena ifråga alltjämt skola beredas och föredragas inom kommerskollegium, ligger det i sakens natur, att socialstyrelsen aldrig kan få samma inflytande på deras behandling, som om ärendena helt handlades inom styrelsen. Vid ett intimt och förtroendefullt samarbete mellan verkens närmaste representanter kan visserligen denna olägenhet hos anordningen väsentligt minskas men aldrig helt undanröjas. Man vill givetvis hoppas, att samarbetet i regel skulle, såsom hittills, få angivna karak-

tär. I den man så icke bleve fallet, skulle emellertid säkerligen berörda olägenhet mer eller mindre starkt komma att göra sig gällande.

Ifråga om den personliga ledningen av fartygsinspektionskåren ha de sakkunniga icke tänkt sig någon ändring. Den skulle fortfarande närmast ligga hos fartygsinspektionsbyråns chef. Liksom nu är fallet skulle följaktligen denne men däremot ej socialstyrelsens representant för samarbetet äga i tjänsten besöka de olika fartygsinspektörerna för kontroll av deras tjänsteutövning samt meddelande muntligen av råd och anvisningar. Icke heller i berörda avseende kommer sålunda socialstyrelsens inflytande att bli likvärdigt med kommerskollegii.

Vissa vanskligheter kunna jämväl komma att framträda genom den föreslagna ordningen för samarbetet mellan verken in pleno, enär i ärenden, där verken hävda olika uppfattningar, avgörandet i likartade fall kan bli olika allt efter som ordförandeskapet utövas av representant från det ena eller andra verket. I regel lärär väl emellertid icke behöva befaras, att dessa svårigheter skola göra sig nämnvärt påmint, utan torde det kunna förväntas, att ärendena komma att avgöras likformigt samt i stort sett med samma skyndsamtighet som hittills. Den möjligheten förefinnes ju även, att dessa önskemål kunna tillgodoses genom avfattningen av de bestämmelser, som avses skola närmare reglera de båda ämbetsverkens samarbete på förevarande område.

Även om olägenheter i olika avseenden äro förenade med den av de sakkunniga förordade anordningen, synes den emellertid vara ägnad att i viss mån stärka socialstyrelsens inflytande på ifrågavarande ärendens behandling och sålunda att medföra ökad garanti för tillbörligt hänsynstagande till sociala synpunkter vid ärendenas avgörande. Med hänsyn härtill anser sig styrelsen därför icke böra motsätta sig förslagets genomförande.»

I anledning av de sakkunnigas förslag, att å fartygsinspektionsbyrån skulle i stället för den nuvarande i lönegraden B 11 placerade kansliskrivare-tjänsten uppföras en kanslibiträdesbefattning i lönegraden B 7, har Föreningen kvinnor i statens tjänst i en till handelsdepartementet ingiven skrift uttalat, att enligt föreningens åsikt måste de viktiga och omfattande arbetsuppgifter, som åvila nämnda tjänst, såväl med hänsyn till grunderna för inrättandet av bokhållar- (kansliskrivare-) befattningarna som vid jämförelse med i lönegraden B 11 placerade befattningar inom andra centrala ämbetsverk ovillkorligen anses mer än väl motivera sagda tjänsts bibehållande i sistnämnda lönegrad.

*Ingiven skrift
av Föreningen
kvinnor i sta-
tens tjänst.*

På sätt av den här förut lämnade redogörelsen framgår, utmynna de av 1926 års besparingssakkunniga avgivna betänkandena, i vad dessa röra kommerskollegium, i förslag, som dels avse direkta organisatoriska förändringar inom kollegium, dels ock äsyfta att nedbringa kollegii utgifter genom indragning av personal.

Departementschefen.

I förstnämnda hänseende hava de sakkunniga med hänsyn till de uttalanden, som vid 1925 års riksdag gjordes av dåvarande departementschefen och riksdagen vid behandlingen av det utav 1923 års besparingskommitté fram-

ställda förslaget om inskränkning av antalet byråer i kollegium, till en början upptagit till övervägande frågan om en dylik inskränkning nu borde eller kunde företagas. Därvid hava de sakkunniga — under erinran om den redan nu stora arbetsmängden å sjöfarts- och industribyråerna och med hänsyn såväl till den överflyttning av vissa ärenden, som efter organisationsfrågans behandling vid 1925 års riksdag ägt rum från industri- till bergsbyrån, varigenom en utjämning av arbetsmängden mellan sistnämnda byråer i viss mån skett, som även till samme departementschefs här förut återgivna uttalande rörande det oavvisliga behovet för kollegium av en ledamot med speciell bergsteknisk utbildning och erfarenhet — funnit sig icke kunna föreslå någon förändring med avseende å nämnda tre byråers ställning inom kollegium. Detsamma gäller om den statistiska byrån. Vad handelsbyrån däremot angår, hava de sakkunniga, om hänsyn endast toges till denna byrås *nuvarande* arbetsuppgifter, funnit det kunna ifrågasättas att indraga byrån. Därvid bleve det likväl erforderligt att uppdraga handläggningen av ärenden rörande hamntaxor m. fl. avgifter åt en särskild föredragande i exempelvis 26:te lönegraden. Övriga å handelsbyrån ankommande ärenden finge i sådant fall fördelas å övriga byråer, i främsta rummet industri- och sjöfartsbyråerna.

Vid överläggningar med de sakkunniga rörande ifrågavarande spörsmål har emellertid från kommerskollegii sida framhållits, att erfarenheten från arbetet i ämbetsverket under de senare åren ådagalagt nödvändigheten för kollegium att till sitt förfogande hava en i juridiska och allmänna administrativa spörsmål särskilt förfaren ledamot, vilken kunde deltaga i det mångskiftande och omfattande arbete med utarbetande av författningsförslag, som åvilar kollegium. Åt en ledamot med nu antydda kvalifikationer kunde vid sidan av författningsarbetet uppdragas handläggningen av åtminstone huvudparten av de på handelsbyrån nu ankommande ärendena ävensom ärenden angående kollegii organisation, ekonomi och personal. Med beaktande av vad sålunda från kollegii sida anförts hava de sakkunniga funnit sig icke heller böra påyrka någon indragning av handelsbyrån.

För egen del finner jag av de sakkunnigas utredning med tydlighet framgå, att, om man bortser från handelsbyrån, någon sammanslagning eller indragning av byråer inom kollegium icke rimligen kan ifrågasättas. Vad handelsbyrån beträffar, skulle en viss tvekan onekligen kunna råda, eftersom de, så att säga, »rena» handelsärendena icke torde vara särdeles många eller omfattande och en viss del av byråns arbete därför möjligen skulle kunna överföras till andra byråer. En dylik åtgärd skulle emellertid medföra en överbelastning av dessa och bör redan därför icke vidtagas. Härtill kommer, att den av besparingssakkunnige upptagna tanken på en omläggning av handelsbyrån till jämväl att utgöra en administrativ eller allmän byrå, dit vissa härför lämpade ärenden skulle kunna överföras från mera belastade byråer, synes mig synnerligen beaktansvärd. Alldeles särskilt

gäller detta om uppslaget att till chef för denna byrå söka förvärva en person, som genom sin utbildning och erfarenhet vore ägnad att inom kollegium representera den juridiska sakkunskapen och deltaga i det vidlyftiga arbete med granskning och utarbetande av författningar, som åligger ämbetsverket. Det råder enligt min mening intet tvivel om önskvärdheten av att bland kommerskollegii ledamöter finnes en person lämpad speciellt för dessa uppgifter, så mycket mera som man lär få räkna med att de övriga ledamöterna — eller i varje fall flertalet av dem — måste företräda sakkunskap av helt annat slag. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att den anordning, som här ifrågasatts, måste anses äga en ej ringa betydelse även för handelsdepartementets arbete, och jag håller för min del för troligt att, om icke det nu givna uppslaget skulle genomföras, behov av inrättande av en lagbyråchefstjänst på departementets stat inom kort skulle uppstå. Lika med kollegium anser jag, att handelsbyråns benämning i anslutning till den nu skisserade arbetsfördelningen bör bli »handels- och administrativa byrå».

Ett annat av de sakkunnigas förslag, som avser organisatoriska förändringar inom kollegium, är det, som åsyftar fartygsinspektionsbyråns uppförande å ordinarie stat.

Såsom skäl för avslaget å Kungl. Maj:ts vid 1928 års riksdag framlagda förslag i enahanda syfte anförde riksdagen, förutom att utredningen om kollegii organisation i övrigt icke vore slutförd, önskemålet om en utredning rörande de vid 1926 och 1928 års riksdagar motionsvis framställda yrkandena beträffande en ändring i förläggningen och organisationen av den centrala tillsynsmyndigheten för sjöfartssäkerhetskontrollen. Dessa yrkanden gingo närmast ut på en tudelning av ifrågavarande kontroll på sådant sätt, att till socialstyrelsen såsom yrkesinspektionens chefsmyndighet skulle överflyttas de fartygsinspektionsfrågor, som enbart eller i övervägande grad rörde arbetarskyddet. De tekniska sjöfartssäkerhetsfrågorna skulle alltjämt kvarstanna hos kommerskollegium. Vid den utredning, som sålunda av riksdagen önskades, borde nödig hänsyn jämväl tagas till det av 1923 års besparingskommitté framställda förslaget och även motionsvis gjorda yrkandet om viss inskränkning i inspektionen å klassade fartyg.

Beträffande till en början sistnämnda spörsmål hava de sakkunniga erinrat, hurusom undersökning rörande klassat fartyg, vilken företagits av en av Kungl. Maj:t godkänd utländsk myndighet eller klassificeringsanstalt, här i riket godkännes såsom vore den verkställd av vederbörande svenska tillsynsmyndighet. Vidare hava de sakkunniga påpekat, hurusom jämlikt bestämmelse i gällande tillsynsförordning ifråga om fartyg, som innehar klass i godkänd klassificeringsanstalt, den undersökning rörande säkerheten, som fartyget undergått för erhållande eller bibehållande av klassen, skall tills vidare godkännas såsom sjövärdighetsbesiktning i de delar undersökningen omfattar. Slutligen hava de framhållit, att inspektion av klassade

fartyg i sådana avseenden, som falla under klassificeringsbestämmelserna, i regel icke företages i andra fall, än då på grund av till inspektionen gjord anmälan eller av andra skäl särskild anledning föreligger att verkställa dylik förrättning. Med hänsyn till nyssnämnda stadgande angående sjöfartssäkerhetskontrollens ställning till de klassade fartygen och i betraktande jämväl av den av inspektionsmyndigheterna tillämpade praxis beträffade tillsynen å klassade fartyg hava de sakkunniga icke ansett sig böra förorda någon inskränkning av inspektionen å dylika fartyg, sådan densamma nu utövas.

Jag vill för egen del erinra om att det av 1923 års besparingskommitté på sin tid avgivna förslaget om viss inskränkning av sjöfartssäkerhetskontrollen beträffande klassade fartyg gjordes till föremål för bestämda gensagor och avstyrkanden från olika håll, såväl från vederbörande ämbetsmyndigheter — kommerskollegium och socialstyrelsen — som från rederinäringen och personalsammanslutningar, såsom Sveriges fartygsbefälsförning, Svenska maskinbefälsförbundet, Svenska sjömansunionen och Svenska eldareunionen, ävensom från mekaniska verkstäder och skeppsvarv. Man framhöll, bland annat, att ifrågavarande förslag, vars förverkligande endast i ganska obetydlig grad syntes inverka på personalbehovet, vore ägnat att ingiva mycket starka betänkligheter, samt att de förordade lättnaderna i kontrollen icke syntes uppväga de olägenheter, en minskning i kontrollens effektivitet ur såväl sjöfartssäkerhets- som arbetarskydds- och andra sociala synpunkter otvivelaktigt skulle medföra.

I föregående års statsverksproposition har min företrädare i ämbetet, efter att hava återgivit den utförliga kritik av besparingskommitténs förslag i detta stycke, som innefattas i kommerskollegii utlåtande den 28 februari 1925, avböjt tanken på ett eftergivande av den statliga kontrollen ifråga om klassade fartyg, i den utsträckning den hittills utövats.

För egen del kan jag fullt ansluta mig till nyss åberopade uttalande av min företrädare i ämbetet och finner mig förty icke böra tillstyrka någon inskränkning i den nuvarande tillsynen å klassade fartyg.

Vad därefter angår de vid 1926 och 1928 års riksdagar motionsvis framförda yrkandena om ändring i den nuvarande organisationen av tillsynsmyndigheten, har redan genom tidigare uttalanden från olika håll framhållits, att det icke torde vara vare sig lämpligt eller ens möjligt att uppdelade sjöfartssäkerhetskontrollen i en rent sjöteknisk kontroll och en ensidigt social tillsyn. Även de sakkunniga hava nu framhållit, att en sådan tudelning av kontrollen skulle erbjuda betydande praktiska svårigheter. Anledningen härtill är förnämligast att söka däri, att på fartygskontrollens område de tekniska förhållanden, som betinga fartygets sjösäkerhet i vidsträcktaste mening, och sådana anordningar, som vidtagas i arbetarskyddssyfte, ofta äro så intimt förbundna med varandra, att de svårligen låta sig behandlas såsom helt skilda frågor. Åtgärder, som avse att skydda de ombord anställda

mot olycksfall eller ohälsa, att sörja för deras bekvämlighet o. s. v., måste även skärskådas ur tekniska — ingenjörstekniska eller nautiska — synpunkter. De sakkunniga understryka i avseende härå, att, även om man lyekades från fartygsinspektionens nuvarande chefsmyndighet avskilja vissa ärenden, som specifikt röra arbetarskyddet, och förlade dessa till annan myndighet, för en betydande del av detta förvaltningsområde torde komma att kvarstå behovet av en regelbunden samverkan mellan den myndighet, som handhade arbetarskyddsåtgärderna, och fartygsinspektionens chefsmyndighet. Med hänsyn till dessa omständigheter och då dessutom ur rederinäringens synpunkt en splittring av kontrollen på två skilda myndigheter kunde befaras komma att vid tillämpningen medföra olägenheter för denna närings utövare samt knappast kunde undgå att medföra en ökning av administrationskostnaderna, hava de sakkunniga icke funnit sig kunna tillstyrka en tudelning av kontrollen på sätt motionsvis ifrågasatts.

I detta sammanhang hava de sakkunniga även övervägt frågan, huruvida fartygsinspektörerna lämpligen skulle kunna tagas i anspråk såsom specialinspektörer inom yrkesinspektionen, såvitt angår frågor om arbetarskydd ombord å fartyg, och i denna egenskap ställas under socialstyrelsen såsom yrkesinspektionens chefsmyndighet. Med avseende härå hava emellertid de sakkunniga framhållit, att, med hänsyn till det särskilda förhållandet att de bestämmelser, vilka reglera arbetarskyddet ombord å fartyg, innehållas i samma författningskomplex som de föreskrifter av teknisk innebörd, vilkas efterlevnad fartygsinspektörerna skulle hava att övervaka i egenskap av inspektörer under kommerskollegium, det antagligen skulle komma att uppstå vissa svårigheter att på ett ur arbetssynpunkt tillfredsställande sätt reglera fartygsinspektörernas ställning såsom specialinspektörer.

Under erinran att under den föregående diskussionen rörande fartygsinspektionens förläggning ifrågasatts jämväl två andra utvägar för denna frågas lösning, nämligen fartygsinspektionens överflyttning till socialstyrelsen eller inrättande för inspektionens ledning av ett helt fristående centralt ämbetsverk, framhålla de sakkunniga beträffande förstnämnda spörsmål, att förutom det regelbundna och intima samarbete, som äger rum mellan fartygsinspektionsbyrån och de befattningshavare, som närmast handhava den repressiva kontrollen — sjötekniska biträdet och sjöåklagaren — byrån har att samarbeta med vissa andra grenar av sjöfartsadministrationen samt de tjänstemän, som handlägga ärenden rörande förordningen angående befäl å svenska handelsfartyg m. m., varjämte ombudsmännen vid sjömanshusen hava att utöva viss tillsyn över fartygs bemanning. Ett överflyttande till socialstyrelsen av kontrollen å fartygs sjövärdighet skulle alltså innebära ett brytande av det samarbete i dessa frågor, som nu pågår inom samma ämbetsverks ram. En överföring till socialstyrelsen av även andra grenar av sjöfartsförvaltningen än sjövärdighetskontrollen skulle åter inne-

fatta en så genomgripande förändring av kommerskollegii befattning med sjöfartsärendena, att de sakkunniga icke ansett sig böra närmare ingå på frågan om lämpligheten av en sådan anordning. Redan en överflyttning av fartygsinspektionens ledning torde för övrigt för socialstyrelsens vidkommande med hänsyn till yrkesinspektionsbyråns redan nu vidsträckta verksamhetsområde komma att kräva inrättandet av en särskild byrå.

Tanken på inrättandet för fartygsinspektionens ledning av ett fristående centralt ämbetsverk kan enligt de sakkunnigas mening icke förverkligas utan en betydande kostnadsökning för statsverket. Med hänsyn härtill och då för övrigt de på fartygsinspektionens ledning ankommande arbetsuppgifterna icke för närvarande nått en sådan omfattning, att de kunde motivera upprättandet av en särskild myndighet, hava de sakkunniga icke heller funnit sig böra närmare ingå på detta spörsmål.

Efter att sålunda hava utmönstrat de olika förslag, som framförts i syfte att skapa starkare garantier för att sociala hänsyn icke skjutas åt sidan vid handläggningen av vissa fartygsinspektionsärenden, hava de sakkunniga framlagt ett eget förslag, som avser att giva yrkesinspektionens chefsmyndighet tillfälle att direkt deltaga i avgörandet av frågor av företrädesvis social innebörd. Detta förslag har tillstyrkts av båda de i ämnet hörda myndigheterna, kommerskollegium och socialstyrelsen. I sistnämnda ämbetsverks handläggning av ifrågavarande ärende hava även deltagit de båda socialfullmäktige von Sydow och Lindqvist.

Vidkommande det samarbete, som hittills förekommit mellan de båda ämbetsverken i fartygsinspektionsfrågor, har ju från dem båda vitsordats, att detta arbete försiggått utan slitningar och givit gott resultat. Det har icke heller från något håll påvisats, att med nuvarande arbetssätt de sociala momenten i den preventiva fartygskontrollen blivit åsidosatta. Icke desto mindre anser jag det vara i hög grad önskvärt att undanröja varje möjlighet för att de sociala synpunkterna vid handläggningen av ifrågavarande ärenden skulle kunna på ett obehörigt sätt undanskjutas. Vid bedömandet av förevarande spörsmål lärers också beaktande böra skänkas den omständigheten, att det är av stor betydelse för vinnande av själva syftet med ifrågavarande lagstiftning, att dess tillämpning äger rum under former, till vilka alla av lagstiftningen berörda medborgaregrupper och individer hysa förtroende. Jag finner mig därför, lika med de hörda myndigheterna, böra tillstyrka de sakkunnigas nu föreslagna anordning, varigenom fastare former skulle skänkas åt socialstyrelsens medverkan vid de sociala fartygsinspektionsfrågornas handläggning. Genom en dylik anordning undviker man de praktiska svårigheter av olika art, som äro förenade med att välja någon av de andra vägar för problemets lösning, som i det föregående diskuterats. Det samarbete, som inom kommerskollegium äger rum mellan fartygsinspektionsbyrån och organen för den repressiva kontrollen, kan alltjämt fortgå. Med en ur organisa-

torisk synpunkt ganska litet framträdande ändring vinner man på denna väg en form för arbetets anordnande, som borde kunna omfattas med förtroende såväl av rederinäringens representanter som av de ombord å fartyg anställda.

Den nu ifrågasatta, av mig tillstyrkta anordningen torde för sitt genomförande icke påkalla någon ändring i lagen om tillsyn å fartyg eller övriga sjöfartssäkerheten rörande författningar av civillags karaktär. Däremot kräves ändring i flera i administrativ väg utfärdade författningar. I allmänhet torde dock dessa ändringar bli mindre omfattande. Därest den föreslagna anordningen av riksdagen lämnas utan erinran, torde utarbetande av författningsförslag i ämnet böra uppdragas åt de båda ämbetsverken.

Då de av 1928 års riksdag återopade skälen för avslag å Kungl. Maj:ts då gjorda hemställan om fartygsinspektionsbyråns uppförande å ordinarie stat icke längre lära förefinnas, får jag nu förorda avlatande av framställning till riksdagen, att byrån överföres å dylik stat.

Ifråga om några av de å denna byrå anställda befattningshavarnes placering i lönegrader hava olika förslag framställts. Jag hänvisar i denna del till vad min förut lämnade redogörelse därutinnan innehåller. För egen del förordar jag, med undantag för — förutom sekreterartjänsten, till vilken tjänst jag i annat sammanhang strax skall återkomma — ytterligare två befattningar, den lönegradsplacering, som av de sakkunniga föreslagits.

Beträffande byråinspektörstjänsten har kommerskollegium, under erinran att innehavaren av denna tjänst vore den enda representanten å byrån för de nautiskt-tekniska intressena, vid upprepade tillfällen påyrkat, att samma tjänst måtte i likhet med den ingenjörsutbildade förste byråinspektören hänföras till lönegraden B 24. Detta yrkande har även vunnit anslutning av två ledamöter av allmänna civilförvaltningens lönenämnd. 1902 års löneregreringskommitté föreslog på sin tid, att ifrågavarande tjänst måtte hänföras till nuvarande lönegraden B 22, vilken uppfattning delades av lönenämndens majoritet. Två reservanter av lönenämnden ansågo emellertid byråinspektören böra bibehållas i 21:a lönegraden. Även de sakkunniga hava föreslagit sistnämnda lönegrad för byråinspektören. För egen del finner jag mycket starka skäl tala för att tillerkänna denne befattningshavare, vars betydelse för fartygsinspektionens arbete icke får underskattas, åtminstone den obetydliga löneförbättring som ligger i en uppflyttning till 22:a lönegraden, och anser mig alltså i denna punkt böra förorda en avvikelse från de sakkunnigas förslag.

Icke heller de sakkunnigas förslag om nedflyttning av kansliskrivarebefattningen till en kanslibiträdesbefattning anser jag mig kunna biträda. Alltsedan ifrågavarande befattning vid 1920 års riksdag inrättades har icke från något håll förrän nu av de sakkunniga ifrågasatts nedflyttning av densamma. Kollegium har också på ett enligt mitt förmenande övertygande sätt klarlagt, att de innehavaren av tjänsten påvilande arbetsuppgifterna

göra befattningen fullt jämförlig med andra dylika i samma lönegrad placerade.

Vidkommande härefter de av de sakkunniga framlagda förslagen till minskning av kollegii utgifter genom indragning av personal, som för närvarande är placerad å ordinarie stat, m. m. avse desamma *dels* indragning av tillhopa nio tjänster, nämligen den för närvarande vakanta, ursprungligen för handelsbyrån avsedda sekreterartjänsten, en förste byråingenjörstjänst å bergsbyrån, den tekniska konsulentbefattningen å industribyråns administrativa sektion, en aktuarietjänst å statistiska byrån, två notarietjänster, därav en å handels- och en å industribyrån, en kansli-skrivarbefattning å registratorskontoret och två kontorsbiträdesbefattningar å statistiska byrån, *dels* utbyte av den i 24:e lönegraden placerade kamrerartjänsten mot en revisors- och bokhållarbefattning i 21:a lönegraden, *dels* sänkning av den i 21:a lönegraden placerade registratorsbefattningen till 14:e lönegraden. I stället för den till indragning ifrågasatta kansli-skrivarbefattningen bör emellertid enligt de sakkunnigas mening inrättas en ny kontorsbiträdesbefattning.

Utav förenämnda till indragning, utbyte eller sänkning i lönegradsavseende föreslagna tjänster äro, förutom sekreterartjänsten, endast de båda kontorsbiträdesbefattningarna vakanta. Då de ordinarie befattningshavarna i kommerskollegium — liksom ordinarie statspersonal i allmänhet — äro berättigade att, såvida icke frivillig avgång ur tjänsten äger rum, uppbära sin avlöning till dess pensionsåldern uppnås eller annan befattning i statens tjänst erhålles, är sålunda även vid ett genomförande i full utsträckning av de sakkunnigas berörda förslag någon omedelbar besparingseffekt av större betydelse icke möjlig att uppnå. För tillvaratagande av de framtida besparingsmöjligheter, som kunna erbjuda sig, anser jag emellertid, i likhet med de sakkunniga, att sådana befattningar, vilka icke kunna omedelbart indragas men vilkas umbärlighet måste anses genom den verkställda utredningen ådagalagd, redan nu böra uteslutas ur kollegii ordinarie stat och upptagas å en särskild för ändamålet uppgjord övergångsstat.

Förevarande förslag till indragnings- och andra besparingsåtgärder hava i stort sett icke föranlett erinringar från kommerskollegii sida. Endast på ett par punkter har kollegium intagit en avvikande ställning. Sålunda har kollegium på anförda skäl hemställt, att den notarietjänst å handelsbyrån, vilken enligt de sakkunnigas förslag skulle finnas kvar, måtte utbytas mot en sekreterartjänst ävensom att notarietjänsten å industribyrån måtte bibehållas.

För egen del har jag, utan att vilja i allo ansluta mig till kollegii argumentering, icke kunnat undgå att finna vissa bärande skäl föreligga för ett biträdande av kollegii åsikt rörande behovet av ifrågavarande båda tjänster. Särskilt med hänsyn till de nya viktiga uppgifter, som nu avsetts skola komma att tillföras handelsbyrån, synes mig icke obefogat, att chefen för byrån till sin närmaste man flnge en tjänsteman i sekreterares ställning.

Då jag likväl, ehuru med tvekan, icke anser mig böra motsätta mig de sakkunnigas i hithörande ämne framställda förslag, vill jag emellertid förutskicka, att, därest erfarenheten framdeles skulle utvisa ett stadigvarande behov av tillgång till mera kvalificerade befattningshavare, kollegium bör förbehållas rätt att framlägga det förslag i ämnet, vartill omständigheterna då kunna föranleda.

Övriga av de sakkunniga framställda förslag till indragnings- och besparingsåtgärder hava icke föranlett någon erinran från kollegii sida. Även jag biträder vad de sakkunniga härutinnan föreslagit.

Emellertid har kommerskollegium, såsom redan omförmäls, dels föreslagit uppförande å kollegii ordinarie stat av en extra förste byråingenjörstjänst å industribyråns elektriska sektion — vilken befattning enligt de sakkunnigas förslag fortfarande skulle bibehållas å extra stat — dels ock till behandling upptagit några av de sakkunniga icke berörda spörsmål, nämligen frågan om förändrad benämning å det sjötekniska bitrådet, om placering i 26:te lönegraden av sådana tjänster, som tillhört den förutvarande s. k. andra normalgraden, samt om beredande av viss tids kostnadsfri ledighet åt sjöaklagaren.

Vidkommande frågan om överförande å ordinarie stat av nyssnämnda förste byråingenjörstjänst vill jag erinra om att ett av 1923 års besparingskommitté på sin tid framställt och av Kungl. Maj:t biträtt förslag om indragning av sagda tjänst inom riksdagen mötte gensagor och ej ledde till åtgärd. Vid den granskning de sakkunniga företagit rörande arbetet å sektionen hava de kommit till den uppfattningen, att ifrågavarande tjänst svårigen kunde för närvarande undvaras. Emellertid hava de, på sätt av den under nästföljande punkt lämnade redogörelsen beträffande sektionen och den lokala elektriska inspektionen närmare framgår, fått det intrycket, att vissa förenklingar i arbetet borde kunna vinnas genom en ändrad uppdelning av arbetsuppgifterna mellan sektionen och inspektörerna. De sakkunniga, som funnit sig ej böra i detalj ingå på denna fråga, hava inskränkt sig till att framhålla önskvärdheten av att frågan genom kollegii försorg upptoges till övervägande.

Med hänsyn till vad de sakkunniga sålunda uttalat och då det icke synes uteslutet, att genom en överflyttning å de lokala inspektörerna av vissa uppgifter, med vilka sektionen nu tager befattning, en minskning av den sektionen nu påvilande arbetsbördan kan åstadkommas — varom i sakens nuvarande läge icke torde vara möjligt att uttala något slutligt omdöme — finner jag mig icke kunna tillstyrka kollegii förslag om berörda tjänsts överflyttande å ordinarie stat. Emellertid lära, på sätt även de sakkunniga föreslagit, medel fortfarande böra beviljas till avlönande av innehavaren av ifrågavarande tjänst. Framställning härom skall jag göra under nästföljande punkt.

Med hänsyn till de viktiga och ansvarsfulla uppgifter, som åligga det å kollegii sjöfartsbyrå anställda sjötekniska biträdet, och då beteckningen »biträde» i varje fall numera i regel användes å befattningshavare med väsentligt lägre tjänsteställning, anser även jag, att en annan och mera lämplig benämning å förstnämnda befattning bör införas. Jag föreslår i sådant hänseende benämningen »sjöteknisk konsulent», vilken i huvudsak motsvarar vad kommerskollegium föreslagit.

I fråga om kollegii förslag om uppflyttning i högre lönegrad av vissa befattningshavare, tillhörande förutvarande andra normalgraden, ber jag att få erinra om att allmänna civilförvaltningens lönenämnd i ett på sin tid framlagt förslag i ämnet — som uteslutande avsåg ordinarie tjänster — föreslog uppflyttning i nuvarande 26:te lönegraden av sekreterarne å sjöfarts-, industri- och bergsbyråerna. Däremot fann lönenämnden icke skäl föreligga att föreslå ändrad placering i lönehänseende för någon av de övriga till nuvarande 24:e lönegraden hänförda befattningar inom kollegium. I sammanhang med att organisationen av kommerskollegium nu slutligt avgöres, lär även ställning böra tagas till denna fråga. Någon anledning att placera den nya sekreterartjänsten å fartygsinspektionsbyrån i lägre lönegrad än de tre övriga tjänsterna av dylikt slag förefinnes icke. Likaså torde med hänsyn till arten av de sjötekniska biträdet åvilande arbetsuppgifterna samt de särskilda kvalifikationer, som därför erfordras, även denne befattningshavare böra uppflyttas i 26:te lönegraden.

Slutligen biträder jag kollegii hemställan om utverkande av bemyndigande för ämbetsverket att bevilja sjöåklagaren kostnadsfri ledighet under högst en månad årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, ävensom att till vikarie under sådan ledighet utbetala ett arvode av högst 300 kronor per månad räknat jämte dyrtidstillägg därå.

Innehavarna av de befattningar, vilka av mig förordats till indragning, torde — i den mån de icke äro vakanta — tills vidare böra uppföras å övergångsstat. Mot de sakkunnigas beräkning av det till avlöningar åt dessa befattningshavare erforderliga anslagsbeloppet 42,700 kronor har jag icke någon erinran att göra.

De av de sakkunniga uppgjorda beräkningarna rörande anslaget till avlöningar åt ordinarie tjänstemän hava icke givit mig anledning till annan erinran än den, som påkallas av dels uppflyttningen till 26:te lönegraden av fem och till 22:dra lönegraden av en tjänst, dels ock bibehållande av kansli-skrivarebefattningen å fartygsinspektionsbyrån. Den ökade utgiftsbelastning å detta anslag, som av nyssberörda anledningar måste beräknas, synes kunna uppskattas till 6,000 kronor. I anslutning härtill torde det av de

sakkunniga beräknade anslagsbeloppet, 404,500 kronor, böra höjas till 410,500 kronor.

I överensstämmelse med de sakkunnigas beräkningar föreslår jag, att anslaget till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m. för nästkommande budgetår upptages med 105,000 kronor.

Slutligen torde, på sätt de sakkunniga föreslagit, i överensstämmelse med den ändring, som företagits i departementens och vissa andra verks stater, i staten för kommerskollegium vikariatersättningsanslaget — för innevarande budgetår 11,500 kronor — böra uteslutas.

Om nu gällande förbud för vissa befattningshavare å fartygsinspektionsbyrån att, utan Kungl. Maj:ts tillstånd, driva eller hava del i eller anställning vid rederiföretag m. m. synes mig lämpligen böra erinras i en särskild bestämmelse.

I anslutning till en av allmänna civilförvaltningens lönenämnd gjord hemställan föreslog Kungl. Maj:t i sin till 1928 års riksdag gjorda framställning om fartygsinspektionsbyråns uppförande å ordinarie stat, att, därest dåvarande befattningshavare å byrån den 1 juli sagda år tillträdde ordinarie befattning å kollegii stat, som svarade mot den av honom före sagda dag innehavda tjänsten, i fråga om hans placering i löneklass avlöningsreglementet måtte å honom tillämpas, som om det varit gällande under hela hans tjänstetid vid byrån och han varit ordinarie innehavare av sistnämnda tjänst.

En hemställan till riksdagen om lämnande av ett dylikt medgivande torde även nu böra göras.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels från och med den 1 juli 1929 bestämma antalet ordinarie befattningshavare hos kommerskollegium på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
6 byråchefer	B 30
1 byrådirektör och överinspektör	B 29
1 navigationsskoleinspektör	B 29
1 skeppsmättningsöverkontrollör och överinspektör	B 29
1 byrådirektör	B 28
4 sekreterare	B 26
1 sjöteknisk konsulent	B 26
3 förste aktuarier	B 24
3 förste byråingenjörer	B 24
1 förste byråinspektör	B 24

Kungl. Maj:ts proposition Nr 161.

Befattning	Lönegrad
1 kamrerare	B 24
1 redaktör	B 24
1 byråinspektör	B 22
2 aktuarier	B 21
3 notarier	B 21
1 registrator	B 21
4 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
7 kanslibiträden	B 7
5 expeditionsvakter	B 5
16 kontorsbiträden	B 4
2 skrivbiträden	B 2;

Anm. 1. Kamreraretjänsten, lönegrad B 24, utbytes vid inträffande ledighet mot en befattning såsom revisor och bokhållare i lönegraden B 21.

Anm. 2. Registratorstjänsten, lönegrad B 21, utbytes vid inträffande ledighet mot en likanämnd befattning i lönegraden B 14.

Anm. 3. En kontorsbiträdesbefattning skall hållas obesatt så länge den å övergångsstat uppförda kansliskrivaren kvarstår i tjänst.

dels besluta, att å övergångsstat skola från och med den 1 juli 1929 uppföras följande befattningar, nämligen:

Befattning	Lönegrad
1 förste byråingenjör	B 24
1 teknisk konsulent	B 24
1 aktuarie	B 21
2 notarier	B 21
1 kansliskrivare	B 11;

dels godkänna följande stat för kommerskollegium, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

Avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän,	
<i>förslagsanslag</i>	kronor 410,500
Avlöningar till icke-ordinarie befatt-	
ningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	» 105,000
	kronor 515,500

Övergångsstat.

Avlöningar, *förslagsanslag* kronor 42,700
Förslagsanslag kronor 558,200;

dels besluta följande särskilda bestämmelse att lända till efterrättelse beträffande vissa å kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå anställda befattningshavare:

Byråchefen, sekreteraren, förste byråinspektören och byråinspektören å kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå skola vara underkastade de bestämmelser, som i särskild ordning äro eller varda meddelade, rörande förbud att, utan Kungl. Maj:ts medgivande, för egen eller annans räkning driva eller hava del i eller anställning vid företag, som omfattar rederi-, skeppsbyggeri- eller sjöförsäkringsverksamhet, eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning eller vara anställda å fartyg;

dels medgiva, att därest nuvarande befattningshavare å kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå den 1 juli 1929 tillträder ordinarie befattning å kommerskollegii stat, som svarar mot den av honom före sagda dag innehavda tjänsten, i fråga om hans placering i löneklass avlöningsreglementet må å honom tillämpas som om det varit gällande under hela hans tjänstetid vid fartygsinspektionsbyrån och han varit ordinarie innehavare av sist-nämnda tjänst;

dels medgiva, att kommerskollegium må bevilja den å kollegii sjöfartsbyrå anställde sjöåklagaren kostnadsfri ledighet under högst en månad årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, ävensom till vikarie under sådan ledighet utbetala ett arvode av högst 300 kronor för månad räknat jämte dyrtidstillägg därå enligt de för reglerade verk gällande grunder;

dels ock höja det *ordinarie* förslagsanslaget till kommerskollegium,

nu kronor 511,040,
 med » 47,160
 till » 558,200.

[2.]

Kommers-
kollegii verk-
samhet.

(extra anslag.)

2. Kommerskollegii verksamhet. Såsom förut redan nämnts, har i riksstaten för budgetåret 1928/1929, utöver det ordinarie förslagsanslaget till kommerskollegium, till förstärkning av kollegii arbetskrafter anvisats ett extra anslag av 56,100 kronor.

Beträffande användningen av anslaget har Kungl. Maj:t den 8 juni 1928 meddelat närmare föreskrifter, därvid Kungl. Maj:t förklarat, att inom kommerskollegium finge tillsvidare under budgetåret 1928/1929 anställas icke-ordinarie befattningshavare — utöver de under föregående punkt omförmälda befattningshavare å kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå — med lön enligt vederbörande löneplan på sätt av följande sammanställning framgår:

Befattning	Lönegrad
<i>A kamrerar- och kassakontoret:</i>	
1 extra kanslibiträde	B 7
<i>A industribyråns elektriska sektion:</i>	
1 extra förste byråingenjör	B 24
1 extra kontorsbiträde	B 4.

1. Kassakontoret.

Sedan år 1919 har å kommerskollegii kamrerar- och kassakontor varit å extra stat anställt ett kvinnligt biträde, från och med den 1 juli 1925 med placering i lönegrad B 7.

På sätt av den under nästföregående punkt lämnade redogörelsen framgår, hava 1926 års besparingssakkunniga uttalat sig för fortsatt anvisande av medel till avlönande av ett dylikt biträde.

Departements-
chefen.

Då behov av ett kvalificerat biträde å nämnda kontor alltjämt torde föreligga, tillstyrker jag, att jämväl för nästkommande budgetår anslag för ändamålet beräknas.

2. Kommerskollegii industribyrås elektriska sektion.

Såsom den vid behandlingen av frågan om det ordinarie anslaget till kommerskollegium lämnade redogörelsen utvisar, har kollegium i sitt utlåtande den 12 november 1928 föreslagit överflyttning till ordinarie stat av en extra förste byråingenjörstjänst å den elektriska sektionen. 1926 års besparingssakkunniga däremot hava tillstyrkt befattningens fortsatta bibehållande å extra stat och i anslutning härtill hemställt, att medel måtte beviljas till avlönande av såväl ifrågavarande förste byråingenjör som ett extra kontorsbiträde.

Med hänsyn till att arbetet å den elektriska sektionen står i nära samband med verksamheten inom den lokala inspektionen — statens elektriska inspektion — tillåter jag mig att i detta sammanhang behandla även nämnda inspektion.

Vid 1902 års riksdag antogs lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, vilken utfärdades den 27 juni 1902 och trädde i kraft den 1 januari 1903. Enligt 15 § i sagda lag äger Konungen meddela de närmare föreskrifter, vilka utöver vad lagen innehåller må erfordras med avseende å elektriska anläggningars utförande och skötsel. Med stöd härav utfärdade Kungl. Maj:t den 31 december 1902 stadga om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring. Genom denna stadga uppdrogs tillsynen över dylika anläggningars utförande och skötsel åt kommerskollegium samt under kollegium lydande inspektörer, vilka skulle förordnas av Konungen. Tidigare hade inspektionen över elektriska starkströmsanläggningar utövats av därtill av Kungl. Maj:t förordnade distriktsingenjörer vid telegrafverket.

*Elektriska
sektionen och
statens elek-
triska inspek-
tion.*

*Tillkomsten av
nuvarande
organisation.*

Sedan Kungl. Maj:t den 31 december 1902 meddelat föreskrift om anställande tillsvidare av fyra inspektörer, anvisade 1903 års riksdag för anordnande av inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring på extra stat för år 1904 medel till arvoden under år 1903 åt fyra och under år 1904 åt två inspektörer. För vart och ett av åren 1905-1919 anvisade riksdagen sedermera på extra stat medel för anställande av fyra inspektörer.

Inspektörerna stationerades i Stockholm. Någon bestämd uppdelning av landet i inspektionsdistrikt föreskrevs icke, men kommerskollegium, som hade att meddela förordnande för viss inspektör att utöva tillsyn över anläggning, iakttog därvid en viss distriktsindelning, så att alla förordnanden inom ett område i regel lämnades till en och samma inspektör, dock under iakttagande att tillsynen över olika delar av samma kraftnät ej delades på flera inspektörer. De fyra inspektionsområdena — södra, östra, västra och norra — anordnades så, att ett av dem, östra inspektionsområdet, erbjöd väsentligt mindre inspektionsarbete än de övriga. Denna anordning ansågs erforderlig för att tillförsäkra kommerskollegium regelbundet biträde av en inspektör, vilken övertog beredningen av ärenden, som kollegium hänsköt till gemensamt utlåtande av inspektörerna.

I samband med den vid 1919 års riksdag beslutade omorganisationen av kommerskollegium uppfördes elektriska inspektionen på ordinarie stat. Med utgångspunkt från den anordning, som under åren före omorganisationen utvecklats sig, uppfördes å den lokala inspektionens stat tre inspektörer, varjämte å kommerskollegii industribyrå upprättades en elektrisk sektion under ledning av en byrådirektör och överinspektör, vilken jämväl skulle hava att ombesörja lokalt inspektionsarbete. Den ordinarie personalen å sektionen bestämdes att utgöras, förutom av byrådirektören och överinspektören, av en förste byråingenjör och två kvinnliga biträden (ett av första och ett av andra graden), varjämte skulle å sektionen vara anställd en amanuens med administrativ utbildning. Såsom biträden åt de lokala inspektörerna anställdes två assistenter, för vilka arvoden anvisades å extra stat. Lönereglering för

inspektionens befattningshavare beslöts vid 1923 års riksdag, och inspektörerna placerades därvid i lönegraden B 17, nu motsvarande 27:de lönegraden.

Under åren efter omorganisationen anvisades vid olika tillfällen till förstärkning av arbetskrafterna å elektriska sektionen anslag till växlande belopp. Genom upprepade indragningar har den extra personalen efter hand minskats; efter den 1 juli 1923 kvarstå å extra stat allenast en förste byråingenjör och ett biträde (nu kontorsbiträde). I enlighet med hemställan av 1923 års besparingskommitté föreslogs i förut omförmälda proposition nr 178 till 1925 års riksdag indragning av nämnda förste byråingenjörsbefattning från och med den 1 juli 1925. Inom riksdagen påyrkades däremot motionsvis befattningens uppförande på ordinarie stat. Riksdagen beslöt, på statsutskottets hemställan, att anvisa medel på extra stat för den ifrågavarande befattningshavarens fortsatta anställning.

Nuvarande
arbets-
uppgifter.

För befattningshavarne inom elektriska inspektionen är instruktion utfärdad den 31 december 1919 (nr 829). I kungörelse samma dag (nr 837) hava bestämmelser meddelats angående de skyldigheter, som åvila inspektörerna såsom specialinspektörer inom yrkesinspektionen. Enligt nämnda instruktion hava inspektionens befattningshavare att i görligaste mån med uppmärksamhet följa starkströmsteknikens utveckling samt de åtgärder, som inom och utom riket vidtagas för befrämjande av dess praktiska tillämpning och av skydd mot de med sådana anläggningar förenade faror. Befattningshavare är, i den mån kommerskollegium meddelat honom förordnande som tillsyningsman över elektrisk anläggning för belysning eller arbetsöverföring, skyldig att ställa sig till efterrättelse vad honom i sådan egenskap tillhör. Inspektör är skyldig att vid behov biträda kommerskollegium vid beredningen av visst ärende inom området för hans särskilda sakkunskap. Assistent är skyldig att inom inspektionen eller elektriska sektionen tjänstgöra, där kommerskollegium finner behov av hans arbetskraft föreligga, ävensom att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som i tjänsten meddelas honom av den befattningshavare, han på grund härav har att biträda. I sådant avseende är han förutom annat skyldig, där ej kollegium annorlunda förordnar, att av befattningshavare, som han biträder, mottaga uppdrag att på eget ansvar utöva viss andel i den tillsyn över elektriska anläggningar, vilken må åligga denne, därvid befattningshavaren dock äger pröva och, då anledning därtill förekommer, ändra de av assistenten givna anvisningarna och föreskrifterna.

Byrådirektören och överinspektören å elektriska sektionen har att under vederbörande kommerseråds inseende utöva den närmaste tillsynen över befattningshavarna inom den lokala inspektionen. Till byrådirektören har med stöd av ovan omförmälda bemyndigande i instruktionen för ämbetsverket överlämnats beslutanderätten i en stor mängd av de löpande ärendena å sektionen.

Från och med 1928 års ingång har inspektionen inom Stockholmsdistriktet

(östra distriktet), som vid 1919 års omorganisation förutsattes skola åvila byrådirektören, uppdragits åt ordinarie förste byråingenjören å sektionen. Redan förut torde denne i praktiken hava i huvudsak utfört inspektionsarbetet inom nämnda distrikt.

På sätt ovan nämnts, äro samtliga inspektörer stationerade i Stockholm. Vid åtskilliga tillfällen har emellertid ifrågasatts, huruvida det icke vore lämpligare, att inspektörerna vore bosatta var och en inom sitt distrikt. Redan 1903 års statsutskott uttalade önskemål om utredning, huruvida icke ändamålet med inspektionen bättre skulle främjas därigenom, att inspektörerna vore bosatta på skilda orter inom landet. Utredning i sådant hänseende verkställdes inom kommerskollegium, och resultatet därav framlades i statsverkspropositionen till 1904 års riksdag (sjätte huvudtiteln, sid. 296 ff). Föredragande departementschefen anförde därvid, att utredningen syntes visa, att den för det dåvarande bestämda anordningen med inspektörernas placering vore den för inspektionens behöriga utövande i alla avseenden lämpligaste. Från statsutskottets sida gjordes vid nämnda riksdag icke någon erinran mot den av departementschefen förordade placeringen av inspektörerna i Stockholm.

Frågan om
inspektionens
förläggning.
Historik.

Jämväl kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade upptogo i sitt ovannämnda, den 5 juli 1913 avgivna betänkande frågan om inspektionens förläggning till övervägande. Kommittéerna anförde härvid, bland annat, att en förläggning av inspektionen i orterna skulle innebära, att inspektörernas direkta biträde inom kommerskollegium icke skulle kunna påräknas, vilket otvivelaktigt kunde medföra vissa olägenheter, och då det därjämte med hänsyn till de på detta område mötande spörsmålens beskaffenhet samt teknikens snabba utveckling vore av synnerlig vikt såväl för centralförvaltningen som för inspektörerna, att ständig tillgång bereddes till överläggningar dem emellan för vinnande av enhetlighet i föreskrifter och likformighet i författningarnas tillämpning, hade kommittéerna funnit lämpligast, att inspektörerna stationerades i Stockholm.

I samband med behandling av förslaget om löneroglering för befattningshavare vid elektriska inspektionen framfördes vid 1923 års riksdag av en ledamot av andra kammaren anmärkning emot att inspektionens samtliga befattningshavare vore bosatta i Stockholm. I anledning härav verkställdes på uppdrag av vederbörande departementschef utredning inom kommerskollegium, huruvida med hänsyn såväl till allmänhetens intresse av bekväm tillgång till inspektörerna som till övriga omständigheter av vikt för inspektionens effektiva utnyttjande den förändringen borde vidtagas, att inspektörerna stationerades inom sina respektive tjänstgöringsdistrikt. Resultatet av denna utredning torde kunna sammanfattas sålunda.

I vart och ett av de tre distrikt, vilkas inspektörer skulle stationeras i landsorten, erfordrades till inspektörens hjälp en assistent och ett kontorsbiträde. Dessutom krävdes, att den i Stockholm kvarvarande personalen

utökades med en byråingenjör jämte biträde för sammanfattande av olycksfallsstatistiken från de olika distrikten, för behandling av de mycket viktiga tekniska spörsmålen angående material m. m. Vad olycksfallsstatistiken beträffar, framhölls av kollegium, att under densamma jämväl inbegrepes erforderlig, ofta ganska vidlyftig korrespondens och teknisk utredning angående de närmare omständigheterna vid samt anledningen till inträffade elektriska olycksfall. Dessa utredningar jämte därå grundad statistik utförde en nödvändig grundval för utfärdande av erforderliga säkerhetsföreskrifter samt i övrigt för inspektionens verksamhet. Även bortsett från nu sist anförda behov av personalökning i Stockholm beräknades inspektionens utflyttning i landsorten medföra en ökad personalkostnad av minst 4,452 kronor. Besparingen i resekostnader genom den ifrågasatta anordningen beräknades icke bliva synnerligen stor, bland annat till följd av de resor till Stockholm för gemensamma överläggningar, vilka ansågos bliva nödvändiga vid en decentraliserad förläggning av inspektörerna. Vad expeditionskostnaderna angår, beräknades kostnaderna för lokalhyror komma att ökas genom förläggningen till landsorten av tre inspektörer. Dessutom skulle tillkomma en ej så obetydlig engångskostnad för anskaffande av möbler, erforderlig litteratur och avskrifter av arkivhandlingar hos kollegium. Såsom skäl emot den ifrågasatta förflyttningen anförde kommerskollegium, att den nya anordningen skulle komma att verka hämmande för det viktiga samarbetet mellan inspektörerna. Vad angår fördelarna av den decentraliserade förläggningen framhöll kollegium, att fördelen tydligen vore avsevärd för innehavare av elektriska anläggningar, som låge eller komme att ligga i närheten av förläggningssorten för vederbörande inspektör. Även inspektören hade fördel härav. Dessa fördelar skulle i varje fall huvudsakligen erhållas endast för en ganska ringa del av samtliga företag. Beträffande det norra distriktet med Sundsvall eller Östersund såsom eventuell förläggningssort kunde det vara fråga om, huruvida icke Stockholm med hänsyn till de bekväma kommunikationerna hit i vissa fall vore att föredraga.

Föredragande departementschefen anförde, efter att hava refererat utredningens resultat, i statsverkspropositionen till 1924 års riksdag (tionde huvudtiteln, sid. 19) bland annat följande. För egen del kunde departementschefen icke undgå att finna nog så starka skäl tala för en omläggning av de nuvarande anordningarna därhän, att inspektörerna utplacerades i sina respektive tjänstgöringsdistrikt. Särskilt vore departementschefen böjd för att tro, att en dylik omläggning skulle för den allmänhet, som hade att vända sig till inspektörerna, medföra beaktansvärda fördelar. Vad som vid bedömande av föreliggande spörsmål måste tillmätas avgörande betydelse syntes departementschefen likväl i dåvarande budgetära läge vara den omständigheten att, på sätt den av kommerskollegium verkställda utredningen gäve vid handen, en utplacering av inspektörerna skulle vara ägnad att avsevärt öka statsverkets kostnader för ifrågavarande förvaltningsgren. Då

en dylik ökning icke för det dåvarande syntes kunna ifrågasättas, nödgades departementschefen — även om han hade vissa sympatier för en organisationsförändring — avstå från att nu framlägga något förslag i dylikt hänseende.

1923 års besparingskommitté ansåg i sitt ovan omnämnda betänkande den 4 februari 1925 någon förflyttning av inspektörerna för det dåvarande ej vara att tillråda.

Efter att hava i huvudsak lämnat här ovan återgivna redogörelse för de elektriska inspektionsmyndigheternas organisation och arbetsuppgifter m. m. utlåta sig 1926 års besparingssakkunniga i sitt meranämnda betänkande den 19 oktober 1928 vidare på följande sätt:

»Då även under 1928 års riksdag vid behandlingen av frågan om anslag till kommerskollegium och underlydande stater under överläggningen i andra kammaren spörsmålet om inspektörernas förläggning bragts på tal, hava besparingssakkunniga ansett sig böra på sätt nu skett lämna en redogörelse för vad som tidigare förekommit i detta ärende. För egen del hava besparingssakkunniga vid sitt övervägande av frågan kommit till den uppfattningen, att vissa fördelar skulle vara förenade med att inspektörerna stationerades var och en inom sitt inspektionsområde. Särskilt torde en lokal förläggning av inspektionen vara förmånligare för utövandet av en rådgivande och upplysande verksamhet från inspektionens sida. Det är väl också att antaga, att en dylik förläggning skulle verka befrämjande med avseende å den omedelbara kontakten mellan inspektionens befattningshavare och de företag, över vilka de skola utöva tillsyn. Jämväl med hänsyn till inspektörernas åligganden för yrkesinspektionens räkning bör en lokal förläggning kunna äga värde. Å andra sidan hava de sakkunniga ansett vad från kommerskollegii sida vid olika tillfällen anförts till förmån för inspektionens förläggning till huvudstaden förtjäna allt beaktande. Härtill kommer, att, såvitt de sakkunniga kunnat finna, en förläggning av inspektörerna till orterna icke är möjlig att genomföra utan en avsevärd kostnadsökning för statsverket. Under sådana förhållanden hava de sakkunniga ansett sig icke böra framföra något förslag om förändring med avseende å inspektionens förläggning.

1926 års besparingssakkunniga.

Den lokala inspektionens förläggning.

Vad beträffar personalförhållandena å elektriska sektionen och vid inspektionen, innefattade, såsom förut nämnts, 1925 års proposition rörande kommerskollegium med underlydande myndigheter och kårer förslag om indragning av den å sektionen anställda extra förste byråingenjören, vilket förslag emellertid inom riksdagen mötte gensagor och ej ledde till åtgärd. Vid den nu företagna granskningen av arbetet å sektionen hava besparingssakkunniga kommit till den uppfattningen, att den ifrågavarande befattningen — till vars åligganden i främsta rummet höra beredningen av ärenden rörande lån från kraftlednings- och vattenkraftslänefonderna samt granskning av årsredogörelser från företag, som innehava dylika lån — svårligen kan för närvarande undvaras. Ej heller i övrigt hava de sakkunniga funnit skäl föreslå någon personalinskränkning inom sektionen eller inspektionen. Medel för fortsatt anställning på extra stat av en förste byråingenjör och ett kontorsbiträde böra därför tillsvidare anvisas.

Personalfrågor.

I samband med framläggande av förslag om indragning av nyssnämnda förste byråingenjörsbefattning riktade 1923 års besparingskommitté åtskilliga

Arbetsfördelning.

anmärkningar mot den rådande arbetsfördelningen mellan elektriska sektionen och den lokala inspektionen. Även föredragande departementschefen uttalade sig för en rationellare fördelning av arbetet mellan central- och lokalmyndigheten. Jämväl besparingssakkunniga hava vid sin granskning av verksamheten å sektionen fått det intrycket, att vissa förenklingar i arbetet borde kunna vinnas genom en ändrad uppdelning av arbetsuppgifterna mellan sektionen och inspektörerna. Besparingssakkunniga hava emellertid funnit sig ej böra i detalj ingå på denna fråga utan vilja inskränka sig till att framhålla önskvärdheten av att frågan genom ämbetsverkets försorg upptages till förnyat överbäggande.»

Departements-
chefen.

I fråga om förste byråingenjörstjänstens bibehållande å extra stat har jag redan under nästföregående punkt uttalat mig. Vid bifall till mitt därvid gjorda förslag lära jämväl medel fortsättningsvis böra beräknas till avlönande av ett hos bemålde befattningshavare anställt extra kontorsbiträde.

Vidkommande frågan om den lokala elektriska inspektionens förläggning hava de sakkunniga ansett vad från kommerskollegii sida vid olika tillfällen anförts till förmån för inspektionens fortsatta förläggning till Stockholm förtjäna beaktande.

Onekligen skulle vissa fördelar vara förenade med att inspektörerna stationerades i sina respektive inspektionsdistrikt. Särskilt torde en sådan förläggning av inspektionen i vissa fall vara förmånlig beträffande utövädet av inspektionens rådgivande och upplysande verksamhet. Då emellertid, såsom framgår såväl av den utav kommerskollegium på sin tid som av de sakkunniga nu verkställda utredningen i ämnet, en dylik decentraliserad förläggning av inspektörerna icke lärer vara möjlig att genomföra utan en avsevärd kostnadsökning för statsverket, finner jag mig för närvarande icke böra framlägga något förslag till organisationsförändring å nu ifrågavarande område.

Vid bifall till vad jag här ovan föreslagit skulle alltså för budgetåret 1929/1930 kommerskollegii ordinarie arbetskrafter förstärkas med av extra anslagsmedel avlönade befattningshavare till det antal, i den lönegrad och med den begynnelseavlönning, som framgår av följande tabell:

Befattning	Lönegrad	Begynnelseavlönning
<i>A kamrerar- och kassakontoret:</i>		
1 kanslibiträde	B 7	kronor 2,520
<i>A industribyråns elektriska sektion:</i>		
1 förste byråingenjör	B 24	» 7,212
1 kontorsbiträde	B 4	» 2,052
Summa kronor 11,784.		

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till uppehållande av kommerskollegii verksamhet, utöver det ordinarie förslagsanslaget, för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag av kronor 11,784.

3. **Bergsstaten.** Den för bergsstatens personal nu gällande staten, vilken fastställdes vid 1919 års riksdag, har följande utseende:

[3.]
Bergsstaten.
(ordinarie
anslag.)

Bergsstatens
nuvarande
organisation.

Norra distriktet.	Lön	Tjänstgörings- penningar	Orttillägg	Summa
1 bergmästare med bostadsstation i Luleå eller annan inom distriktet nära postkontor belägen ort, på ett avstånd av högst 10 mil från nämnda stad.....	5,000	2,500	300	7,800
1 gruvingenjör med bostadsstation inom distriktet	3,600	1,800	200	5,600
1 kvinnligt biträde av första graden.....	1,100	300	100	1,500
<i>Gävle-Dala distrikt.</i>				
1 bergmästare med bostadsstation i Falun eller något inom 3 mil därifrån i närheten av järnväg beläget ställe	5,000	2,500	—	7,500
1 gruvingenjör med bostadsstation inom distriktet	3,600	1,800	—	5,400
1 kvinnligt biträde av första graden.....	1,100	300	—	1,400
<i>Östra distriktet.</i>				
1 bergmästare med bostadsstation i Stockholm eller något inom 3 mil därifrån i närheten av järnväg beläget ställe ...	5,000	2,500	600	8,100
1 gruvingenjör med bostadsstation inom distriktet	3,600	1,800	400	5,800
1 kvinnligt biträde av första graden.....	1,100	300	200	1,600
<i>Mellersta distriktet.</i>				
1 bergmästare med bostadsstation å bostället Knutsberg med Lilla Älvstorp i staden Nora eller annat inom 3 mil därifrån i närheten av järnväg beläget ställe	5,000	2,500	—	7,500
1 gruvingenjör med bostadsstation å Stora gården vid Kopparberg.....	3,600	1,800	—	5,400
1 kvinnligt biträde av första graden.....	1,100	300	—	1,400
<i>Västra distriktet.</i>				
1 bergmästare med bostadsstation i Filipstad	5,000	2,500	—	7,500
1 kvinnligt biträde av första graden.....	1,100	300	—	1,400
<i>Södra distriktet.</i>				
1 bergmästare med bostadsstation i Hälsingborg eller något inom 3 mil därifrån i närheten av järnväg beläget ställe	5,000	2,500	—	7,500
1 kvinnligt biträde av första graden.....	1,100	300	—	1,400
Säger	51,000	24,000	1,800	76,800
Expenser m. m.				7,500
Vikariatsersättningar för bergsstatstjänstemän				500
Summa kronor				84,800

Anm.: 1. För bergmästare kan lönen efter 5 år höjas med 600 kronor. För gruvingenjör kan lönen efter 5 år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. För kvinnligt biträde kan avlöningen efter 5 år höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolkande av varje avlöningsförhöjning 100 kronor anses tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.

2. I de fall rätt att uppbära sportler tillkommer en tjänsteman, må sådana icke åtnjutas till högre belopp än 1,000 kronor årligen.

På sätt framgår av anmärkning till staten, äger befattningshavare vid bergsstaten i vissa fall och i begränsad omfattning rätt att uppbära sportler. Till bergsstatens personal utgår vidare dyrtidstillägg enligt gällande bestämmelser men däremot icke tillfällig löneförbättring.

Till bergsstatens förfogande stå sedan äldre tid tre boställen, vilka för ändamålet till övervägande del donerats av bruksägare och bergsmän, nämligen det vid Nora belägna bergmästarbostället Knutsberg med det därtill hörande hemmanet Lilla Älvstorp, bergmästarbostället i Filipstad samt den del av gruvingenjörsbostället Stora gården vid Kopparberg, som återstår efter en år 1915 av riksdagen medgiven försäljning. Rörande tillkomsten av nämnda boställen hänvisas till den redogörelse, som i sådant hänseende lämnas i kommerskollegiikommitténs och departementalkommitterades ovan nämnda, den 5 juli 1913 avgivna betänkande angående handelsdepartementet (sid. 546 ff.). Numera tillkommer boställsförmån även bergmästaren i södra distriktet, i det att enligt kungl. brev den 24 september 1920 såsom boställe åt denne tjänsteman anvisats en av Höganäs-Billesholms aktiebolag såsom gåva till Kungl. Maj:t och kronan överlämnad, i Hälsingborg belägen fastighet.

**Bergsstatens
arbetsupp-
gifter.**

Den för befattningshavarne vid bergsstaten gällande instruktionen är utfärdad den 31 december 1919 (nr 892). Bergsstatens arbetsuppgifter äro i huvudsak följande.

Bergsstaten har att såsom första instans handlägga ärenden rörande gruvors förvärvande och försvar enligt gruvstadgan, såsom inmutnings-, utmåls-, vilostands- och dylika ärenden. Den skall anvisa det område i dagen, som innehavare av stenkolskoncession behöver för sitt arbete, samt äger bevilja viss tids befrielse från stadgad arbetsskyldighet vid stenkolsfyndighet. Bergsstaten skall utöva teknisk inspektion av såväl inmutningsbara fyndigheter som stenkolsfyndigheter. Vidare skall bergsstaten upprätta utmålskartor samt verkställa kopior av nya gruvkartor och komplettera dessa kopior. Bergsstaten skall hava tillsyn över att vederbörliga gruvkartor bliva upprättade av gruvägare. Upprättade gruvkartor skola av bergsstaten granskas och översändas till kommerskollegium. Bergsstaten skall biträda vid utarbetandet av specialbeskrivningar över fyndigheter, särskilt genom att utföra härför erforderliga undersökningar på ort och ställe. Med gruvskogarna har bergsstaten även att taga viss befattning. Det tillhör bergsstaten att hålla tillsyn över användningen av hammarsmeds- och masmästarkassorna samt gruv- och malmöreskassorna ävensom att årligen till kollegium avgiva förslag å personer till erhållande av understöd ur armbössefonden och åtskilliga andra kassor, som stå under kommerskollegii förvaltning. Bergsstaten har att insamla och granska de statistiska primäruppgifterna rörande bergverken och bruken samt insända desamma till kollegium. Därjämte skall bergsstaten i allmänhet med uppmärksamhet följa bergshanteringens och stenindustriens utveckling, i första hand inom sina respektive förvaltningsområden, men även,

i den utsträckning så kan ske, inom övriga delar av riket samt utom riket ävensom hos kollegium väcka förslag om åtgärder till befrämjande av dessa näringsgrenar. Vidare åligger det bergsstaten att årligen till kollegium avgiva tjänsteberättelse för det nästförflutna året.

Härtill kommer den inspektionsverksamhet, bergsstaten enligt gällande bestämmelser har att i arbetarskyddshänseende utöva vid bearbetningen av inmutningsbara fyndigheter och stenkolsfyndigheter samt annat bergverksarbete. Genom kungörelse den 5 december 1919 (nr 821) ha under bergsstatens tillsyn i berörda hänseende lagts även stenbrott.

På sätt framgår av den förut återgivna staten är riket uppdelat i sex bergmästardistrikt. Distriktens omfattning, vilken jämlikt stadgande i nyssnämnda instruktion för bergsstatens befattningshavare bestämmes av Kungl. Maj:t, är för närvarande följande:

norra distriktet: Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län;

Gävle-Dala distrikt: Gävleborgs och Kopparbergs län;

östra distriktet: Stockholms stad, Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län;

mellersta distriktet: Örebro och Skaraborgs län;

västra distriktet: Värmlands, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län;

södra distriktet: Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län.

Förslag om inskränkning av bergmästardistriktens antal väcktes under förarbetena till den år 1919 beslutade omorganisationen av kommerskollegium och underlydande myndigheter. Även sedermera hava vid olika tillfällen yrkanden i samma riktning framkommit.

Före omorganisationen funnos i vart och ett av de sex bergmästardistrikten anställda en bergmästare och en gruvingenjör. Endast bergmästarna voro dock uppförda å ordinarie stat; gruvingenjörerna voro anställda mot visst, jämförelsevis obetydligt arvode och beräknades icke vara helt upptagna av tjänsten. De flesta gruvingenjörer innehade vid sidan av sin statstjänst anställning hos enskilda företag inom bergshanteringen eller lärarbefattningar vid bergsskolorna. Gruvingenjörstjänsterna torde huvudsakligen hava varit avsedda att underlätta rekryteringen av bergmästarkåren. Några expeditionsbiträden hade bergmästarna icke till sitt förfogande, där de icke själva avlönade dem.

Kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade föreslog i sitt förutnämnda betänkande, att gruvingenjörstjänsterna skulle omorganiseras på det sätt, att de bleve ordinarie befattningar, åt vilkas skötande innehavarna skulle uteslutande ägna sig. Vidare borde bergsstaten erhålla expeditionsbiträde i erforderlig utsträckning. Under sådana förhållanden ansågo sig

Distriktsin-
delningen.

Förslag om
minskning av
distriktens
antal.

Tiden före
1919 års om-
organisation.

Kommerskol-
legiikomit-
téns och de-
partemental-
kommittera-
des betänkande
den 5 juli
1913.

kommittéerna emellertid kunna föreslå en nedsättning av antalet bergsstats-tjänstemän till att utgöra fyra bergmästare och fyra gruvingenjörer, vilka borde fördelas på fyra distrikt så, att varje distrikt finge sin bergmästare och sin gruvingenjör. För utförandet av de rena expeditionsgöromålen skulle på varje bergmästarexpedition anställas ett kvinnligt skriv- och ritbiträde. Distriktsindelningen borde lämpligen kunna bli i stort sett den, att nordliga delen och sydliga delen av riket bildade var sitt distrikt, mellersta Sveriges västra del ett distrikt och dess östra del ett distrikt.

Yttranden
över kom-
mittéför-
slaget.

Över kommittéförslaget hördes bergmästarna. Vad antalet bergmästar-distrikt beträffar, anslöto sig fyra av bergmästarna till förslaget om rikets indelning i fyra distrikt, under det att två bergmästare förordade fem distrikt. Kommerskollegium anförde i sitt den 9 november 1917 avgivna utlåtande över förslaget, att kollegium för egen del, såvitt då kunde bedömas, funne förslaget motsvara behovet av arbetskrafter. Oaktat de egentliga bergsstatstjänstemännens antal minskades, måste nämligen enligt kollegii mening förslaget anses tillföra bergsstaten ett betydande tillskott av arbetskraft såväl genom gruvingenjörsbefattningarnas fulla utnyttjande för bergsstatens arbete som genom rit- och skrivbiträdens anställande. Vad däremot förslaget till distriktsindelning beträffade, ansåg kollegium detta innebära en alltför omfattande och ur flera synpunkter olämplig rubbning i de då bestående förhållandena. Kollegium höll i stället före, att ett av dåvarande t. f. bergmästaren i södra distriktet, numera kommerserådet K. Sidenvall upprättat förslag kunde åtminstone i huvudsak läggas till grund för den blivande distriktsindelningen, som borde ankomma på Kungl. Maj:t. Enligt nämnda förslag skulle distrikten, som lämpligen borde benämnas norra, mellersta, östra och södra bergmästardistriktet, erhålla följande omfattning:

norra distriktet: Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län;

östra distriktet: Stockholms stad, Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Örebro, Södermanlands och Gotlands län;

mellersta distriktet: Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län;

södra distriktet: Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län.

Framställning
från före-
ningen »Bergs-
hanterings-
vänner» samt
förnyat yt-
trande av kom-
merskol-
legium.

Mot förslaget om minskning av bergmästardistriktens antal framkommo emellertid gensagor från vissa intresserade kretsar. Till Kungl. Maj:t inkom sålunda i februari 1918 föreningen »Bergshanteringsvänner» med en framställning i ämnet. Föreningen anförde därvid, att, sedan kommittéförslaget avgivits, några år förflutit, varunder gruvhanteringen varit föremål för stark utveckling i flerfaldiga avseenden. Behovet av lätt tillgång till bergsstatens tjänstemän och ämbetslokaler hade därunder skarpt framträtt och hos föreningen stadgat den övertygelsen, att det bleve till stor och kännbar olägenhet, om bergmästardistriktet inskränktes i antal. Där-

jämte påpekade föreningen de skäl mot den av kommittéerna föreslagna förändringen, som enligt föreningens mening låge i gruvlagstiftningens pågående omarbetning och nödvändigheten av att den lokala bergsstatens tjänstemän hade tid till vida tätare besök vid gruvfälten än vad då förekomme. Föreningen föreslog därför den dåvarande distriktsindelningens bibehållande.

Kommerskollegium, som den 16 mars 1918 avgav utlåtande över framställningen, fann därvid icke anledning att frångå sin uti ifrågavarande hänseende förut angivna uppfattning men betonade tillika, att de arbetskrafter, med vilka bergsstaten enligt kommittéernas av kollegium biträdda förslag skulle utrustas, måste under alla omständigheter anses vara det minsta, som erfordrades.

I en gemensam skrivelse till kommerskollegium den 3 juni 1918 hemställde därefter samtliga bergmästarna, att till tryggande av den blivande organisationens effektivitet och för bibringande av en sådan elasticitet hos organisationen, att den måtte kunna under en avsevärd tid motstå trycket av en växande arbetsbörda, bergsstaten måtte utrustas med sex bergmästare och sex gruvingenjörer jämte ett skriv- och ritbiträde hos varje bergmästare. Med överlämnande av bergmästarnas framställning till Kungl. Maj:t anförde kollegium i skrivelse den 18 juni 1918, att kollegium vid avgivande av sitt nyssberörda utlåtande den 9 november 1917 över kommittéförslaget ansett sig böra i fråga om bergsstatens förseende med arbetskrafter inskränka sig till vad som kunde anses vara oundgängligen erforderligt. Förslaget avsåge alltså ett minimum av arbetskrafter och vore givetvis i särskild grad betingat av sparsamhetshänsyn. De arbetsuppgifter, som redan föreläge för den lokala bergsstatens tjänstemän eller vore avsedda att till dem förläggas, vore emellertid i flera hänseenden av den stora omfattning och betydelse, att de utan tvivel komme att bereda full sysselsättning även åt en så utökad personal, som bergmästarna föreslagit. Att detta förslag innebure en förstärkning av den lokala bergsstatens organisation, som måste komma de intressen, densamma vore satt att tjäna, till godo, syntes kollegium säga sig självt.

Framställning från bergmästarna och kommerskollegii yttrande däröver.

Vid omorganisationsfrågans framläggande i statsverkspropositionen till 1919 års riksdag anförde chefen för finansdepartementet, att han till fullo biträdde syftet med kommittéernas förslag att öka bergsstatens arbetskapacitet genom att bättre tillvarataga bergmästarnas och gruvingenjörernas kvalificerade arbetskraft, medan för de mera mekaniska göromålen skulle anlitas kvinnliga biträden. Med hänsyn till vad däremot anförts, syntes det emellertid departementschefen ej lämpligt vidtaga den av kommittéerna föreslagna inskränkningen av bergsstatstjänstemännens antal. Att alltför knappt utrusta en tjänstemannakår, som hade att främja och i det allmännas intresse övervaka en i kraftig utveckling stadd, för landet mycket viktig näring, syntes departementschefen icke vara tillrådligt. Med hänsyn emellertid, vad

1919 års riksdag.

gruvingenjörerna anginge, till svårigheten att redan då bedöma, huruvida, utom beträffande de mest arbetstyngda distrikten, nämligen norra, Gävle-Dala, östra och mellersta distrikten, förhållandena betingade stadigvarande anställning, på sätt föreslagits, av gruvingenjörer — helst genom anställandet av skriv- och ritbiträden hos bergmästarna en del av dessas arbetsbörda avlyftes — fann departementschefen sig böra föreslå, att av gruvingenjörerna tillsvidare endast fyra anställdes på ordinarie stat samt de två övriga på extra stat.

Kungl. Maj:ts i överensstämmelse härmed avlätna framställning i ämnet blev av riksdagen bifallen.

1902 års löne-
regleringskom-
mittés betänk-
ande den 19
september
1922.

Frågan om en minskning av antalet bergmästardistrikt upptogs emellertid kort därefter ånyo av 1902 års lönerregleringskommitté, som i betänkande den 19 september 1922 framlade förslag till lönerreglering för bergsstatens personal i överensstämmelse med de principer, som kommit till uttryck i det för den civila statsförvaltningen i allmänhet vid 1921 års riksdag antagna avlöningsreglementet. Att kommittén i samband med frågan om ny definitiv lönerreglering för bergsstatens befattningshavare ansett sig böra upptaga spörsmålet om ändring av bergsstatens organisation, vore, yttrade kommittén, beroende på att kommittén vid behandlingen av lönerregleringsfrågan fått det bestämda intrycket, att organisationen av bergsstaten rönt en tydlig inverkan av det av kristiden föranledda kraftiga uppsvinget inom bergshanteringen, men att med avseende å dåmera inträdda förhållanden en begränsning av bergsstatens arbetskrafter utan olägenhet borde kunna ske; och hade kommittén funnit sig i sådant hänseende böra återupptaga det av kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade framlagda förslaget om inskränkning av antalet bergmästardistrikt från sex till fyra. Vad anginge den geografiska omfattningen av de sålunda ifrågasatta fyra distrikten, syntes kommittén någon erinran icke skäligen kunna göras mot vad kommerskollegium i sådant hänseende förordat i sitt förutberörda utlåtande den 9 november 1917, om ock till äventyrs erfarenheten kunde befinnas giva vid handen, att en eller annan jämkning i den avsedda distriktsindelningen kunde visa sig behövlig.

Yttranden över
lönerreglerings-
kommitténs
förslag.

Fullmäktige i järnkontoret, vilka avgåvo yttrande över lönerregleringskommitténs förslag, förklarade sig icke vilja motsätta sig den av kommittén föreslagna minskningen av bergmästardistriktens antal.

Kommerskollegium anförde i sitt över kommittéförslaget avgivna utlåtande bland annat följande. Ehuru naturligtvis en omreglering av distrikten med därav följande delningar och flyttningar av arkiven samt omflyttning av personalen ingalunda verkställdes utan olägenhet och kostnad samt mindre distrikt erbjöde praktiska fördelar framför större, ville kollegium dock ej uttala sig mot den föreslagna inskränkningen av distriktens antal. Då kommittén sammankopplat frågan om tjänstemännens antal med den om beredande åt bergmästarna av så hög avlöning, som kollegium ansåge erfor-

derlig som minimum, vore detta ett ytterligare skäl för kollegium att ej vilja i detta hänseende motsätta sig den nya omorganisationen.

I statsverkspropositionen till 1923 års riksdag (tionde huvudtiteln, sid. 27 ff.) framlade Kungl. Maj:t härpå i anslutning till lönerегleringskommitténs betänkande förslag till ny lönerегlering för bergsstatens befattningshavare. Förslaget innefattade minskning av bergmästardistriktens antal till fyra. I vart och ett av distrikten skulle vara anställda en bergmästare, en gruvingenjör och ett expeditionsbiträde. Den övertaliga personalen, nämligen två bergmästare och två skrivbiträden skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag uppföras på övergångsstat. Ändringen i distriktsindelnin-gen skulle genomföras successivt i mån av inträffande ledighet å bergmästar-tjänsterna.

1923 års riks-
dag.

I skrivelse den 16 maj 1923, nr 10 A, anmälde riksdagen, bland annat, att riksdagen, vid den prövning, riksdagen ägnat Kungl. Maj:ts ifrågava-rande förslag, kommit till den uppfattningen, att starka skäl talade för att genomförandet av lönerегlering för bergsstaten icke borde komma till stånd vid 1923 års riksdag. Visserligen syntes den ifrågasatta begränsningen av antalet bergmästardistrikt i och för sig vara fullt motiverad. Men då en sådan inskränkning för det dåvarande icke syntes kunna ske, utan att stats-verkets utgifter för bergsstaten i allt fall närmade sig det kostnadsbelopp, som bibehållandet tills vidare av samtliga distrikt skulle innebära, syntes fattande av beslut om sådan omreglering skäligen kunna anstå, åtminstone till 1924 års riksdag. Ett uppskov med antagandet av ny lönestat med därmed förbundna villkor för bergsstatens befattningshavare syntes riksdagen så mycket mindre kunna möta befogade gensagor, som bergsstatens be-fattningshavare så sent som vid 1919 års lagtima riksdag erhållit lönerег-lering. I enlighet med vad sålunda anförts fann riksdagen sig icke böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag utan upptog det ordinarie anslaget till bergs-staten för budgetåret 1923/1924 med oförändrat belopp. Några medel för anställande av extra gruvingenjörer anvisades i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag icke för tiden efter den 1 juli 1923.

Förslaget om minskning av bergmästardistriktens antal från sex till fyra återupptogs av 1923 års besparingskommitté i dess ovannämnda betänkande den 4 februari 1925 och tillstyrktes av kommerskollegium i överkommitté-förslaget avgivet utlåtande.

1923 års be-
sparingskom-
mittés betän-
kande den 4
februari 1925.

I anledning härav framlade Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 178 till 1925 års riksdag förslag till ny ordinarie stat för bergsstaten, uppta-gande fyra bergmästare, fyra gruvingenjörer och fyra kvinnliga biträden. De övertaliga befattningshavarna, två bergmästare och två kvinnliga biträden, skulle enligt förslaget,¹ på sätt jämväl år 1923 avsetts, upptagas på över-gångsstat. Någon ny lönerегlering för bergsstatens befattningshavare ifrå-gasattes icke i detta sammanhang. Vid förslagets framläggande anförde

1925 års riks-
dag.

föredragande departementschefen bland annat följande. Departementschefen funne för egen del förslaget om minskning av antalet bergmästardistrikt från sex till fyra välgrundat. Detta vore så mycket mera förhållandet, som redan den utredning, som föregått det vid 1923 års riksdag i samma ämne framlagda förslaget, otvetydigt syntes departementschefen giva vid handen, att en dylik omläggning av distriktsindelningen utan större men för arbetet låte sig genomföra. Att så vore fallet hade ytterligare bekräftats, i det att ju kommerskollegium — givetvis med stöd av de erfarenheter, som efter uppgörandet av 1923 års förslag vunnits rörande arbetsbördan inom de olika bergmästardistrikten — alltjämt funnit sig böra biträda sistnämnda förslag.

Ej heller denna gång vann förslaget riksdagens bifall. I enlighet med motionsvis framförda yrkanden uppförde riksdagen för budgetåret 1925/1926 ordinarie anslaget till bergsstaten med oförändrat belopp. Vid anmälan av detta beslut anförde riksdagen i skrivelse den 31 maj 1925, nr 280, bland annat följande. Beträffande den ifrågasatta indragningen av vissa bergmästardistrikt hade i väckta motioner utförligt belysts vanskligheterna av att under pågående revision av gruvlagstiftningen och gruvinspektionen skrida till en dylik omorganisation, desto mer som dess verkningar ur besparingssynpunkt syntes bli mycket ringa. Med spörsmålet om bergsstatsens framtida organisation vore också nära förbunden frågan om nyreglering av bergstatstjänstemännens löner, vilken fråga alltjämt avvaktade sin lösning.

Änjo ifrågasatt omorganisation av bergsstaten och lönerreglering för dess befattningshavare. Förslagen om minskning av bergmästardistriktens antal ävensom om ny lönerreglering för bergsstatens befattningshavare hava nu återupptagits av 1926 års besparingssakkunniga.

I sitt förberörda betänkande den 19 oktober 1928 utlåta sig de sakkunniga — efter att hava erinrat om vad förut i dessa ämnen förekommit — på följande sätt:

»Besparingssakkunniga hava för sin del ansett sig icke kunna i föreva-
 1926 års besparingssakkunniga.
 Distriktsindelningen.
 de sammanhang förbigå frågan om en minskning av antalet bergmästardistrikt. Det lär svårligen kunna bestridas, att den högst betydligt utvidgade organisation av den lokala bergsstaten, som år 1919 tillkom, samtidigt med att inom den centrala förvaltningen en särskild bergsbyrå upprättades, till stor del var påverkad av den högkonjunktur, under vilken den svenska bergverksindustrien vid tiden för omorganisationen arbetade. Chefsmyndigheten för bergsstaten, kommerskollegium, har också vid upprepade tillfällen och senast år 1925 vitsordat, att en inskränkning av antalet bergmästardistrikt till fyra låter sig genomföras. De uppgifter rörande arbetet inom de olika bergmästardistrikten, varav de sakkunniga varit i tillfälle att taga del, hava också synts de sakkunniga visa, att en koncentration på detta förvaltningsområde är möjlig och lämplig.

Ett skäl, som under den föregående behandlingen av föreliggande fråga anförts mot att nu företaga en inskränkning av organisationen, har varit, att det med hänsyn till pågående revision av gruvlagstiftningen vore ovisst, huru bergsstatens arbetsuppgifter för framtiden komme att gestalta sig, och

att man kunde räkna med en utvidgning av omfattningen för bergsstatens arbete såsom resultat av nämnda revision. Med hänsyn till ovissheten om tidpunkten, när berörda omfattande lagstiftningsspörsmål kan erhålla sin definitiva lösning, torde emellertid detta skäl icke böra tillmätas alltför stor betydelse. Statsförvaltningens organisation på denna liksom på andra punkter torde böra anpassas efter de arbetsuppgifter, som med gällande lagstiftning åvila förvaltningen. Men härtill kommer, att även vid en utvidgning av bergsstatens uppgifter arbetet enligt de sakkunnigas förmenande med fördel bör kunna koncentreras på ett färre antal bergmästardistrikt och arbetsökningen i stället mötas genom att bereda bergmästarna biträde av befattningshavare i underordnad ställning, d. v. s. gruvingenjörer. Med ett dylikt betraktelsesätt förlorar givetvis den nyss antydda invändningen mot en inskränkning av antalet bergmästardistrikt varje berättigande.

En omständighet, som gör, att spørgsmålet om bergsstatens organisation nu icke längre bör undanskjutas, är enligt de sakkunnigas uppfattning, att sagda spørsmål är på det närmaste förbundet med frågan om lönereglering för befattningshavarna vid bergsstaten. Det måste anses vara ett berättigat önskemål, att även dessa befattningshavare snarast möjligt överföres inom det nya lönesystemets ram. Men att företaga en lönereglering för bergsstatens personal utan att samtidigt bringa organisationsfrågan till lösning lär med hänsyn till vad tidigare i ärendet förekommit knappast kunna ifrågakomma.

Sedan riksdagen år 1925 prövade frågan om antalet bergmästardistrikt, har ock tillkommit den nya omständigheten, att ledighet uppstått å en bergmästartjänst, vilken för närvarande uppehålls medelst förordnande. En minskning av bergmästardistriktens antal låter sig därför numera omedelbart genomföra med därav följande kostnadsminskning.

Under de sakkunnigas överläggningar i frågan hava diskuterats olika alternativ för genomförandet av en inskränkning av bergmästardistriktens antal. En möjlighet, som därvid liksom även tidigare framförts, är att organisera bergsstaten på fem distrikt. Härvid skulle lämpligen norra, Gävle-Dala och södra distrikten lämnas oförändrade, medan från mellersta distriktet Örebro län skulle hänföras till östra och Skaraborgs län till västra distriktet. Besparingssakkunniga hava emellertid stannat vid att i enlighet med de för 1923 och 1925 års riksdagar framlagda förslagen förorda, att bergmästarnas antal, såsom också kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade tänkt sig, begränsas till fyra.

Hemställan.

Vad distriktsindelningen beträffar, hava olika utvägar varit föremål för de sakkunnigas överväganden. Enligt de sakkunnigas mening bör man vid en inskränkning av distriktens antal söka såvitt möjligt är undvika en uppdelning av något av de nuvarande distrikten på två eller flera andra distrikt. En dylik uppdelning kan nämligen alltid befaras medföra vissa olägenheter och föranleda mer eller mindre dryga kostnader för delning och flyttning av arkiven. De sakkunniga hava vid sådant förhållande stannat vid att för sin del föreslå, att minskningen av distriktens antal genomföres så, att mellersta och västra distrikten sammanslås till ett distrikt samt östra distriktet sammanföres med Gävle-Dala distrikt; norra och södra distrikten skulle alltså bibehållas oförändrade. I östra distriktet torde bergmästarexpeditionen efter sammanslagningen med Gävle-Dala distrikt lämpligen böra förläggas till Falun. Vad mellersta och västra distrikten angår, synes tvekan kunna råda, huruvida bergmästarens förläggningssort bör bli Nora eller Filipstad.

I vartdera fallet kommer ett av de till bergsstaten upplåtna boställena att ej längre kunna tagas i bruk för ändamålet. Detta är emellertid en omständighet, som enligt de sakkunnigas mening icke rimligen kan få utgöra hinder för den föreslagna omorganisationen, om denna eljest befinnes välgrundad.

De båda nybildade distrikten torde böra utrustas vartdera med en bergmästare, en ordinarie och en extra ordinarie gruvingenjör samt ett kontorsbiträde.

Löneregleringsfrågan.

På sätt nyss blivit antytt, anse besparingssakkunniga, att i förevarande sammanhang även bör upptagas frågan om lönereglering för bergsstatens befattningshavare i syfte att inordna dessa under det för civilförvaltningen i allmänhet gällande avlöningsreglementet.

De nu till bergsstatens personal utgående avlöningsförmånerna framgå av den här förut återgivna staten. Vad angår den vissa befattningshavare vid bergsstaten tillkommande rätten till sportler, hava de sakkunniga inhemtat uppgifter rörande de belopp, vartill sportlerna för varje särskild befattningshavare uppgått under åren 1925—1927. Härav har framgått, att under denna tid bergmästarnas inkomster av lösen uppgått i medeltal för befattningshavare och år till omkring 586 kronor. Endast för en befattningshavare har inkomsten (under två år) stigit till maximibeloppet, 1,000 kronor. För gruvingenjörernas del hava löseninkomsterna, på ett undantag när, uppgått till jämförelsevis obetydliga belopp.

I fråga om befattningarnas placering å löneskalan enligt det nya avlöningsystemet anförde 1902 års löneregleringskommitté i sitt förut omnämda betänkande den 19 september 1922 bland annat följande.

Vad först anginge bergmästarna, hade kommittén, med fäst avseende å kompetensfordringarna för sådan befattning och de bergmästarna åliggande arbetsuppgifter samt under förutsättning, att kommitténs förslag om inskränkning av antalet bergmästardistrikt från sex till fyra bleve godkänt, ansett ifrågavarande befattningshavare skäligen böra hänföras till lönegraden B 19. Kommittén förutsatte emellertid härvid ock, att frånsett den stämpelprovision, som kunde tillkomma bergmästare enligt gällande författning angående stämpelavgiften, övriga bergmästare dittills tillkommande sportler skulle indragas och redovisas till statsverket. Bergmästarna hade visserligen vid den vid 1919 års lagtima riksdag genomförda löneregleringen erhållit en löneställning, som, vad de fasta avlöningsförmånerna anginge, vore lika med den, som vid sagda tid varit fastställd för tjänstemän av dåvarande tredje normalgraden, vilka tjänstemän vid dittills nyreglerade verk och institutioner i regel placerats i lönegraden B 20. Erinras borde emellertid, dels att 1919 års lagtima riksdag icke utan viss tvekan biträtt Kungl. Maj:ts förslag om avlöningsarna för bergmästare såväl som för gruvingenjörer, dels ock att bergmästarna icke kommit i åtnjutande av den tillfälliga löneförbättring å 1,000 kronor om året, tjänstemän i tredje normalgraden allt sedan år 1919 uppburit.

Vidkommande den vissa bergmästare dittills tillkommande förmånen av fri bostad syntes med hänsyn till de förhållanden, varunder dylik förmån upplåtits, avdrag å lön för innehav av denna förmån, såsom dittills, icke böra äga rum; och syntes bestämmelserna i 22 § av avlöningsreglementet i fråga om tjänstebostad i lägenhet, som disponeras av statsverket, icke vara tillämpliga å ifrågavarande befattningshavare.

Beträffande därefter gruvingenjörerna, uppginge deras fasta löneförmåner

till samma belopp som de för tjänstemän av förutvarande andra normalgraden fastställda, vilka tjänstemän i nyreglerade verk i regel placerats i lönegraden B 15. Gruvingenjörerna hade emellertid icke tillerkänts den tillfälliga löneförbättring, varav nämnda befattningshavare i andra normalgraden kommit i åtnjutande. Med hänsyn härtill och då befodringsmöjligheterna för gruvingenjör till bergmästare syntes — även efter inskränkning av antalet bergmästarbefattningar — kunna anses synnerligen gynnsamma, hade kommittén funnit en placering av gruvingenjörerna i lönegraden B 14 kunna vara skälig.

De å bergmästarexpeditionerna fast anställda kvinnliga skriv- och ritbiträdena vore uppförda i dittillsvarande första normala lönegraden. De av dem, som komme att ingå i den nya organisationen, syntes under benämningen expeditiionsbiträden böra hänföras till lönegraden C 2.

Kommerskollegium anförde beträffande kommitténs förslag i denna del huvudsakligen, att förslaget innebure en relativ sänkning av bergmästarnas löneförmåner, i det att, såsom kommittén påpekat, bergmästarna genom 1919 års lönereglering fått en löneställning, som, i vad de fasta avlöningsförmåner anginge, vore lika med den, som vid sagda tid varit fastställd för tjänstemän av dåvarande tredje normalgraden, vilka tjänstemän i dittills nyreglerade verk och institutioner i regel placerats i lönegraden B 20. Då kommittén vid framställandet av sitt förslag erinrat, bland annat, att bergmästarna däremot icke kommit i åtnjutande av den tillfälliga löneförbättring å 1,000 kronor om året, vilken tjänstemän i tredje normalgraden alltsedan år 1919 uppburit, finge kollegium emellertid framhålla, att å andra sidan bergmästarna hade förmånen att få behålla intill 1,000 kronor årligen av uppburen lösen, vilket förhållande givetvis minskade det avstånd mellan bergmästarnas och avsedda övriga tredjegradstjänstemäns avlöning, som annars skulle hava förelegat. Ehuru, med hänsyn till önskvärdheten att bergmästarna av sin tjänst åtnjöte sådana förmåner, att skickliga bergsingenjörer kunde lockas att söka anställning å bergsstaten, kollegium helst sett, att bergmästarnas avlöning kunnat utgå efter lönegraden B 20, ansåge kollegium sig dock ej böra påyrka högre avlöning för bergmästarna än den av löneregeringskommittén föreslagna. Mot den för gruvingenjörerna föreslagna placeringen i lönegraden B 14 hade i till kollegium inkomna yttranden flera anmärkningar gjorts och även vid sammanträde, som inför kollegium hållits med bergmästarna, uttalats betänkligheter. Ehuru kollegium av nyss anförda rekryteringsskäl även beträffande dessa tjänstemän hölle före, att högre avlöning vore eftersträfvansvärd, funne sig kollegium böra biträda kommitténs förslag. Mot de kvinnliga biträdenas placering å löneskalan hade kollegium icke heller något att erinra.

Kungl. Maj:ts framställning anslöt sig beträffande lönegradsplaceringen till kommitténs förslag.

Enligt gällande bestämmelser hava bergmästarna och gruvingenjörerna icke rätt till semester. Löneregeringskommittén föreslog, att bergmästarna skulle erhålla dylik rätt i vanlig ordning, i den omfattning 21 § i avlöningsreglementet avser. Beträffande gruvingenjörerna åter ansåg kommittén, att för dessa befattningshavare tillgång till kompetenta och i övrigt lämpliga vikarier knappast kunde i erforderlig omfattning påräknas, och föreslog därför, att gruvingenjör skulle, i den mån sådant kunde ske utan hinder för göromålens behöriga gång och utan kostnad för statsverket, kunna medgivas tjänstfrihet med bibehållen oavkortad avlöning under högst 35 dagar inom ett och samma kalenderår. Kommerskollegium uttalade i sitt ovan-

nämnda utlåtande, att någon stadigvarande omöjlighet att erhålla vikarie för gruvingenjör icke föreläge. Då det i vissa fall kunde vara av behovet påkallat att förordna vikarie för gruvingenjör under sådan ledighet, som här avsåges, syntes även gruvingenjör böra medgivas semester. Enär emellertid långt ifrån alltid vikarie skulle förordnas, bleve merkostnaden sannolikt ej avsevärd; och ansåge kollegium förslagsanslaget till vikariatsersättningar ej behöva för här omförmälda ändamål höjas.

Departementschefen förklarade vad kommerskollegium anfört icke hava givit honom anledning att förorda frångående av den av löneregleringskommittén föreslagna anordningen, och Kungl. Maj:ts förslag följde jämväl på denna punkt kommitténs framställning.

I anslutning till ett av löneregleringskommittén framställt och av kommerskollegium tillstyrkt förslag intogs bland de av Kungl. Maj:t föreslagna avlöningsbestämmelserna en föreskrift av innehåll, att befattningshavare vid bergsstaten skulle vara underkastad de bestämmelser, som i särskild ordning vore eller bleve meddelade rörande förbud att för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställning i vissa företag eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning.

Hemställan.

Besparingssakkunniga hava för egen del ansett det år 1923 sålunda framlagda förslaget väl ägnat att läggas till grund för en lönereglering för bergsstatens personal. Enligt förslaget skulle bergmästarna placeras i dåvarande 19:e och gruvingenjörerna i dåvarande 14:e lönegraderna, d. v. s. enligt nu gällande löneplan 29:e respektive 22:a lönegraderna. Enligt besparingssakkunnigas förmenande måste dessa placeringar å löneskalan med hänsyn tagen såväl till nu utgående löneförmåner som ock till de för ifrågakvarande befattningar gällande kompetensfordringar och de med befattningarna förenade arbetsuppgifterna anses fullt skäliga. De sakkunniga kunna alltså för sin del icke biträda de yrkanden på bergmästarnas och gruvingenjörernas placering i 30:e respektive 24:e lönegraderna, som framförts i en av samtliga bergmästare till Kungl. Maj:t ingiven, i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag (tionde huvudtiteln sid. 58) omnämnd framställning. Till jämförelse kan erinras, att yrkesinspektörerna samt sprängämnesinspektören åtnjuta avlöning enligt 28:e och inspektörerna över elektriska starkströmsanläggningar enligt 27:e lönegraden.

Semester torde böra i vanlig ordning beredas bergmästarna, medan beträffande gruvingenjörerna den av löneregleringskommittén föreslagna och av departementschefen år 1923 förordade anordningen med tjänstfrihet synes böra tillämpas.

Mot den i 1923 års förslag ifrågasatta föreskriften om skyldighet för befattningshavare vid bergsstaten att underkasta sig i särskild ordning meddelade bestämmelser rörande förbud att för vissa företag åtaga sig uppdrag mot ersättning hava besparingssakkunniga icke något att erinra.

I likhet med vad som skett vid tillämpning av det nya avlöningsreglementet å andra grupper av statens befattningshavare bör även beträffande bergsstatens personal särskild övergångsbestämmelse meddelas för att ordna övergången från den hittillsvarande förskottsutbetalningen av lönen till den blivande efterskottsutbetalningen. Kostnaderna för övergångsanordningen synas böra bestridas av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän.

Särskild föreskrift torde böra meddelas, att medel, som hittills tillkommit bergmästarna såsom sportler av expeditionslösen, skola för tiden efter löne-regleringens ikraftträdande redovisas till statsverket.

Enligt den av de sakkunniga ovan föreslagna organisationen skulle bergsstaten komma att bestå av följande ordinarie befattningshavare, nämligen fyra bergmästare, tre gruvingenjörer, och fyra kontorsbiträden, vartill skulle komma två extra ordinarie gruvingenjörer. Då för närvarande finnas fem ordinarie innehavare av bergmästartjänst samt fyra ordinarie gruvingenjörer och fyra ordinarie kvinnliga biträden, bliva en bergmästare och en gruvingenjör övertaliga och torde böra uppföras å övergångsstat. De sakkunniga förutsetta, att till uppförande å övergångsstat i första hand skulle ifrågakomma de till levnadsåren äldsta befattningshavarna, nämligen bergmästaren i Gävle-Dala distrikt, vilken i december 1930 uppnår pensionsåldern, och gruvingenjören i östra distriktet. Medan sammanslagningen av mellersta och västra distrikten bör kunna genomföras fr. o. m. ingången av budgetåret 1929/1930, synes motsvarande åtgärd beträffande Gävle-Dala distrikt och östra distriktet icke böra företagas, så länge nyssnämnda bergmästare kvarstår å övergångsstat.

I enlighet med de sakkunnigas ovan framställda förslag torde antalet ordinarie befattningar vid bergsstaten höra bestämmas sålunda:

Anslags-
beräkning

Befattning	Lönegrad
4 bergmästare	B 29
3 gruvingenjörer	B 22
4 kontorsbiträden	B 4.

Anslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän vid bergsstaten lärer böra beräknas på följande sätt:

	Lönegrad	Dyrortsgrupp	Summa
1 bergmästare i Luleå	B 29	C	10,980
1 gruvingenjör i Luleå	B 22	C	7,668
1 kontorsbiträde i Luleå	B 4	C	2,676
1 bergmästare i Falun	B 29	E	10,500
1 gruvingenjör i Falun	B 22	E	7,212
1 kontorsbiträde i Falun	B 4	E	2,484
1 bergmästare i Nora eller Filipstad	B 29	C	10,020
1 gruvingenjör i Kopparberg	B 22	C	6,756
1 kontorsbiträde i Nora eller Filipstad	B 4	C	2,292
1 bergmästare i Hälsingborg	B 29	D	10,260
1 kontorsbiträde i Hälsingborg	B 4	D	2,388

Summa kronor 73,236.

I överensstämmelse med den anordning, de sakkunniga ovan föreslagit beträffande kommerskollegii stat, torde från ordinarie avlöningsanslaget böra utgå samtliga vikariatskostnader för uppehållande av ordinarie befattningar. Från samma anslag synas jämväl kunna under övergångstiden bestridas förekommande vikariatsersättningar för de befattningar, som uppföras å övergångsstat.

I staten för bergsstaten bör vid bifall till de sakkunnigas organisationsförslag vidare uppföras ett anslag till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Då de extra ordinarie gruvingenjörerna enligt de sakkunnigas mening böra i likhet med motsvarande ordinarie befattningar placeras i 22:a lönegraden, omfattande löneklasserna 20—24, skulle nämnda anslag — med tillämpning av de regler, som enligt det ovan framställda

förslaget lagts till grund för beräkningen av motsvarande anslag å kommerskollegii stat — komma att beräknas sålunda:

	Grund- avlöningar kronor	Avlönings- förhöj- ningar kronor
1 e. o. gruvingenjör i Falun (dyrortsgrupp E)	5,652	348
1 e. o. gruvingenjör i Nora eller Filipstad (dyrorts- grupp C)	5,256	324
Summa kronor	10,908	672.

I enlighet härmed och med iakttagande av att i anslaget bör ingå visst belopp, förslagsvis 2,000 kronor, för bestridande av kostnaderna för, bland annat, eventuellt erforderligt inkallande av tillfällig personal under ledighet för extra ordinarie tjänsteman, bör anslaget upptagas på följande sätt:

grundavlöningar till extra ordinarie tjänstemän, högst	kronor 10,908
avlöningsförhöjningar till extra ordinarie tjänstemän m. m., förslagsvis	» 672
tillfällig personal m. m., högst	» 2,000
Summa kronor	13,580.

Därest den i staten för bergsstaten nu ingående anslagsposten till expenser m. m., 7,500 kronor, med oförändrat belopp upptages i den nya staten, skulle denna komma att erhålla följande lydelse:

avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 73,200
avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., för- slagsanslag	» 13,600
expenser m. m.	» 7,500
Summa kronor	94,300.

Övergångsstaten för bergsstaten skulle i enlighet med ovanstående förslag erhålla följande utseende:

	Lön kronor	Tjänst- görings- penningar kronor	Summa kronor
1 bergmästare	5,000	2,500	7,500
1 gruvingenjör	3,600	1,800	5,400
Summa kronor			12,900.

Anm. Lönen till bergmästaren kan efter 5 år höjas med 600 kronor. För gruvingenjören kan lönen efter 5 år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. Ortstillägg utgår till gruvingenjören vid förläggning i Stockholm med 400 kronor och vid förläggning i Luleå med 200 kronor. I de fall rätt att uppbära sportler tillkommer en tjänsteman, må sådana icke åtnjutas till högre belopp än 1,000 kronor årligen.

Så länge en ordinarie gruvingenjör kvarstår å övergångsstat, torde förordnande böra meddelas å allenast en av de båda föreslagna extra ordinarie gruvingenjörsbefattningarna. Med hänsyn härtill bör anslaget till bergsstaten kunna upptagas till ett belopp, som med 6,000 kronor understiger de båda staternas slutsumma, eller med 101,200 kronor.

Den nuvarande staten för bergsstaten slutar, såsom ovan nämnts, på ett belopp av 84,800 kronor, medan slutsumman av den av de sakkunniga föreslagna nya ordinarie avlöningsstaten belöper sig till 94,300 kronor, vilket följaktligen innebär en höjning av 9,500 kronor. Med hänsyn till de lägre

kostnaderna för dyrtidstillägg vid den föreslagna staten ävensom därtill, att de bergsstatens befattningshavare nu tillkommande sportlerna hädanefter skulle tillfalla statsverket, kommer den föreslagna organisationen, fullt genomförd, att i själva verket medföra en viss kostnadsminskning för statsverket.»

I sitt förberörda utlåtande den 12 november 1928 anmälde kommerskollegium, jämte erinran att kollegium på sin tid anmodats att gemensamt med socialstyrelsen avgiva yttrande över en av svenska stenindustriarbetareförbundet gjord framställning rörande förbättrad yrkesinspektion inom stenindustrien, att kollegium ansett sig böra i samband med avgivande av sagda yttrande utlåta sig rörande de sakkunnigas nu ifrågavarande förslag beträffande bergsstaten.

I nyssnämnda, den 12 september 1928 dagtecknade framställning har sagda förbund uttalat bland annat, att stenindustrien, som efter krigsutbrottet legat lamslagen under en följd av år, först år 1922 börjat att återhämta sig men sedan i stort sett år för år gått framåt, så att produktionen år 1927 uppnått samma nivå som före kriget.

Framställning från svenska stenindustriarbetareförbundet.

Förbundet påpekar därefter, att stenindustrien vore företrädd huvudsakligen inom västra och södra gruvdistrikten samt att dessa i motsats till de övriga distrikten saknade vid bergsstaten anställda gruvingenjörer. Genom brist på arbetskraft bleve inspektionsverksamheten lidande. Detta vore så mycket mera beklagligt, som den nuvarande tendensen inom stenindustrien mot mer intensiv storbrottsdrift innebure ökade risker för olycksfall m. m. för arbetspersonalen.

Vid 1925 års riksdag hade motionsvis yrkats avslag å då föreliggande, i huvudsak på 1913 års kommittéförslag grundade proposition om inskränkning av bergmästardistriktens antal till fyra, enär bergsstatens arbetsuppgifter från år 1920, då bergsstaten fått taga befattning med stenindustrien, ökats i mycket stor omfattning, en omständighet vartill hänsyn icke syntes hava tagits vid förslaget om fastställande av distriktens antal. Med hänsyn till det ökade inspektionsarbetet hade i motionen föreslagits, att distriktens antal skulle bestämmas till fem. Det syntes förbundet som om utan större svårigheter och utan ökade kostnader för statsverket det i berörda motion framlagda förslaget om en indelning i fem distrikt, vart och ett med sin bergmästare och gruvingenjör, skulle leda till ett bättre utnyttjande av tillgängliga arbetskrafter, så att stenindustrien komme i åtnjutande av den ökade yrkesinspektion, varav densamma på grund av sin omfattning och stora olycksfallsfrekvens numera vore i trängande behov.

Förbundet anhåller slutligen, att erforderliga åtgärder snarast möjligt måtte vidtagas för ernående av ökad skyddsinspektion inom stenindustrien.

I två särskilda, den 15 november 1928 dagtecknade utlåtanden hava dels kommerskollegium och socialstyrelsen avgivit gemensamt yttrande över svenska stenindustriarbetarförbundets nyss berörda framställning, dels ock kommerskollegium uttalat sig över besparingssakkunnigas förslag beträffande bergsstaten. Vid utlåtandena ifråga äro fogade till kollegium inkomna yttranden från samtliga bergmästare och gruvingenjörer ävensom från järnkontoret, Värmländska bergsmannaföreningen och sekreteraren i föreningen Bergshanteringens vänner.

*Kommers-
kollegii och
social-
styrelsens ge-
mensamma ut-
låtande den
15 november
1928.*

I nyssnämnda gemensamma utlåtande den 15 november 1928 anmäla ämbetsverken till en början, att, enär frågan om en tillfredsställande yrkesinspektionsverksamhet i själva verket enligt ämbetsverkens åsikt kunde lösas endast under förutsättning att densamma behörigen beaktades vid lösningen av organisationsfrågan, denna sistnämnda fråga av berörda skäl gjorts till det huvudsakliga föremålet för ämbetsverkens nu förevarande utlåtande. Därvid har socialstyrelsen anmält, att styrelsen väsentligen begränsat sitt deltagande till vad som kunde anses mera direkt sammanhöra med bergstatstjänstemännens verksamhet som specialinspektörer inom yrkesinspektionen.

Efter att bland annat hava erinrat om de sakkunnigas förslag, enligt vilket antalet bergmästardistrikt skulle utgöra fyra och bergsstatens personal bestå av fyra bergmästare, tre gruvingenjörer och fyra kontorsbiträden å ordinarie stat ävensom två extra gruvingenjörer, anföra ämbetsverken vidare följande:

»Såsom kollegium förut haft tillfälle meddela har kollegium, då kollegium sålunda gått in på avskaffande av två bergmästartjänster, i hög grad låtit leda sig av sparsamhetshänsyn.

Vid varje tillfälle, då kollegium ansett sig kunna bedöma frågan endast ur synpunkten av gagneligheten för de intressen, kollegium har att såsom bergsöverstyrelse bevaka, har kollegium däremot uttalat sig för bergsstatens utrustande med ett större antal arbetskrafter.

Då efterkrigsårens tryck på statsfinanserna numera betydligt lättats, synes ju föga anledning föreligga att nu taga en sådan hänsyn till besparingar av den ringa storleksordning, varom här är fråga, att sådana skulle få motivera bergsstatens berövande av de arbetskrafter, som må överstiga minimibehovet under depressionstider.

Man kan givetvis utgå från att kommerskollegiikommittén vid avgivandet av sitt förslag, som upptog sammanlagt åtta manliga bergsstatstjänster i fyra distrikt, avsåg en organisation, tillräcklig för de behov, som då förelågo och kunde förutses, och alltså tog hänsyn till bergsstatens göromål med den tillökning däri, som kunde förväntas bli en följd av bergsstatens befattning med yrkesinspektionen enligt 1912 års arbetarskyddslag. Som kommitténs betänkande är dagtecknat den 5 juli 1913, bör den kunna hava haft kännedom om bergsstatens arbeten under år 1912 eller åtminstone 1911.

Kollegium har sökt med ledning av uppgifter om antalet in och utgående tjänsteskrivelser å bergmästarexpeditionerna samt antalet av bergs-

statens rese- och förrättningsdagar å tjänsteresor ävensom av vissa statistiskt påvisbara förhållanden i avseende å bergshanteringen skapa sig en uppfattning om förhållandet mellan behovet av arbetskrafter å bergsstaten vid den tidpunkt, kommerskollegiikommittén bör hava haft i sikte, samt för närvarande och för den framtid, varunder den nyorganisation, varom nu är fråga, rimligen må anses böra kunna bibehållas.

Därvid förbiser collegium icke, att på grund av olika diarieförings-system jämförelse mellan arbetets mängd inom de särskilda distrikten ej kan göras på grundval av en utredning om antalet skrivelser. Men däremot bör, trots de med de särskilda ärendena förbundna större eller mindre svårigheterna, som naturligtvis omöjliggöra en verklig direkt jämförelse även inom samma distrikt, en sådan statistik angående mängden av skrivelser kunna giva en viss ledning vid bedömandet av frågan, huruvida arbetet inom distriktet ökats eller minskats.

Ett mera jämförbart material erbjuder antalet dagar, använda på tjänsteresor under olika år.

Antalet rese- och förrättningsdagar för hela bergsstaten uppgick 1913 till 317, steg under kriget till en högsta siffra av 438 år 1917, sjönk under depressionstiden till lägst 262 år 1922 och steg sedermera över 1913 års siffra, så att det 1927 utgjorde 364.

Vissa för alla distrikt gemensamma slutsatser av en sådan undersökning torde härvid få i första hand påpekas.

Så gott som undantagslöst betecknar året 1913 en ganska avsevärd ökning i arbetet genom arbetarskyddslagens ikraftträdande med detta år. Krigsutbrottet medförde för 1914 i regel sänkning, men krigets fortsättning med därav följande högkonjunktur inom bergshanteringen en så mycket starkare stegring i arbetets mängd. Maxima nåddes i vissa distrikt redan 1916, i andra 1917 eller först 1918. Den härpå följande allmänna avmattningen i affärslivet gav sig i nu förevarande avseende tillkänna genom nedgång i antalet skrivelser och på tjänsteresor använda dagar, vilken gjorde sig starkast gällande olika år inom olika distrikt, men som åtminstone i vissa distrikt avbröts av uppåtgående rörelser på grund av dels den från och med 1920 inträdda skyldigheten för bergmästarna att i allmänhet utöva yrkesinspektion vid stenbrotten, dels det åliggande att insamla primär-materialet för den stenindustrien angående delen av bergsstatistiken, vilket bergmästarna med år 1922 fingo att fullgöra, dels ock särskilda lokala omständigheter, vartill collegium nedan återkommer. Under de senaste åren har emellertid i allmänhet en uppåtgående rörelse gjort sig märkbar.

Om vid en jämförelse mellan de av kommerskollegiikommittén avsedda förhållandena och de nuvarande till den ena jämförelsepunkten väljes året 1913, varmed, som nämnts, arbetarskyddslagen trädde i kraft, har därmed valts ett år, som i förevarande avseende visade en i allmänhet ganska starkt stigande tendens, och de krav, som på grund av en sådan jämförelse uppställas på bergsstatens förseende med arbetskrafter, kunna alltså icke sägas vara mindre välgrundade än kommerskollegiikommitténs. Vid en sådan undergranskning av utvecklingen under tiden 1913—1927 distriktsvis företagen jämförelse torde följande beaktas.

Trots efterkrigsårens depression även i Norra distriktet visar året 1921 en tillfällig fördubbling av skrivelsernas antal, beroende på den då pågående starka inmutningsverksamheten i Västerbottens län. Den uppåtgående rörelsen är här sedan flera år tydlig.

I Gävle-Dala distrikt torde i huvudsak en viss nedgång hava ägt rum, men synes nu tendensen snarast vara något uppåtgående.

Östra distriktet uppvisar på det hela taget en avsevärd nedgång.

icke heller i mellersta distriktet torde arbetsbördan hava uppnått förkrigsnivån, även om stenindustrien här föranlett åtskilligt arbete.

En säregen utveckling har ägt rum i västra distriktet, där den starkt utvecklade stenindustrien i Bohuslän givit anledning till starkt ökat arbete. I yrkesinspektionshänseende inträdde 1920 en mångdubbling av skrivelsernas antal, vilket även absolut taget ökades avsevärt och senare undergått nya stegringar. Det statistiska arbetet med stenindustrien föranledde vidare 1922 en stark ökning av arbetet.

Även södra distriktet hyser en stor stenindustriell verksamhet och företer därför en i åtskilliga avseenden likartad bild.

En tydlig föreställning om den stenindustriella utvecklingen i landet torde erhållas av bilagda inom socialstyrelsen uppgjorda tabell.

Av det anförda torde framgå, att stenindustrien såsom nytt arbetsfält för bergsstaten haft sin synnerligen stora betydelse.

Att även i norra distriktet arbetet ökats torde få hänföras till den omständigheten, att exportgruvorna icke lida av den eljest inom gruvhanteringen så utbredda depressionen och att i Västerbotten håller på att uppstå en ny gruvhantering, grundad på därvarande sulfidmalmer.

Även i vissa mellansvenska län synes, särskilt i den mån exportfält där förekomma, gruvhanteringen gå framåt, i vissa fall till och med i jämförelse med förhållandena år 1913.

Förhoppningar kunna även hysas om gynnsammare tider för tillgodogörandet av ädlare malmer.

Dessa förhållanden inom gruvhanteringen jämte den i stort sett framåtgående rörelsen inom stenindustrien under den tid, bergsstaten haft att taga befattning därmed, tyda redan de på att åtminstone i vissa avseenden ökat arbete kan väntas för bergsstaten.

Skulle emellertid gruvhanteringen jämväl i övrigt återvinna den ställning, den hade före kriget, vilket väl icke är så otänkbart, att man utan vidare bör organisera bergsstaten med utgångspunkt från att så ej kommer att ske, torde alltså bergsstatens arbete bliva av betydligt större omfattning än som förutsågs 1913.

Då redan nu arbetet inom norra, västra och södra distrikten synes hava vuxit utöver sin omfattning år 1913 samt det inom Gävle-Dala distrikt och mellersta distriktet ingalunda synes uteslutet, att en stegring av arbetsmängden förestår, samt då härtill kommer, att den nedåtgående rörelsen även i östra distriktets arbete synes hålla på att avstanna, torde en ny allmän utveckling i uppåtgående riktning åtminstone vara en eventualitet, varmed man bör allvarligt räkna.

Att inom de mellansvenska distrikten för närvarande det arbete, tjänsten omedelbart medför, icke fullt upptager den tid, bergsstaten skulle, om sådant arbete föreläge, vara skyldig nedlägga därå, torde emellertid ej kunna bestridas.

Innan de sannolika framtida förhållandena göras till föremål för vidare utredningar, torde dock en ytterligare omständighet böra beaktas.

Bergsstaten ärenligt gruvstadgan utrustad med ovanligt kraftiga befogenheter. Detta är nödvändigt med hänsyn till den fara, som åsidosättande av nödiga säkerhetsanordningar i en gruva medför. Men härav följer också, att den inspekterande, rådgivande och eventuellt befallande myndigheten verkligen

måste företräda en akttningsbjudande fond av ej blott praktisk erfarenhet utan även teoretisk kunskap på alla de områden av tekniskt vetande, som här finna användning. Det måste fordras av bergstatstjänstemannen, att han även inför en erfaren, teoretiskt kunnig gruvchef kan verka övertygande eller åtminstone att den maktbefogenhet, som är lagd i hans hand, ej skall genom någon hans okunnighet bliva missbrukad. Bergsstatstjänstemannen bör därför hava såväl skyldighet som möjlighet till att grundligt följa med utvecklingen inom sina särskilda grenar av vetenskaperna.

Till allt detta kommer nu frågan om inspektionsverksamhetens framtida utveckling.

Sedan länge hava förhållandena ansetts pakalla en avsevärt ökad aktivitet ur arbetarskyddssynpunkt såväl inom gruvhanteringen som inom stenindustrin. I anledning av en vid 1924 års riksdag väckt motion, åsyftande överflyttande av yrkesinspektionen i gruvorna från bergsstaten till en ny inspektionsmyndighet, begärde också riksdagen nämnda år, sedan den avvisat det i motionen framförda förslaget, att Kungl. Maj:t bland annat ville låta verkställa utredning, på vilket sätt inspektionen inom gruvindustrin kunde göras ur yrkesfaresynpunkt så tillfredsställande som möjligt. Sedan kommerskollegium och socialstyrelsen därefter av Kungl. Maj:t erhållit i uppdrag att gemensamt verkställa den av riksdagen begärda utredningen, hava ämbetsverken den 21 april 1928 avgivit utlåtande i ärendet.

Vid verkställandet av nyssberörda utredning framgick tydligt, att inspektionsfrekvensen inom gruv- och stenindustrin måste anses alltför låg. Efter samråd med kollegium utsände därför socialstyrelsen den 10 april 1928 till samtliga bergmästare en cirkulärskrivelse, vari bergmästarnas uppmärksamhet fästes på angelägenheten av att för framtiden i största möjliga mån beakta behovet av ökad inspektionsverksamhet. Styrelsen uppställde som önskemål, att varje i drift varande gruvföretag av något större omfattning såvitt möjligt gjordes till föremål för genomgående grundlig inspektion två gånger om året samt att mindre gruvföretag ävensom stenbrott inspekterades om möjligt en gång varje år.

I skrivelse av den 29 påföljande maj till kollegium, av vilken härmed bilägges avskrift, erinrade i anledning av detta cirkulär bergmästaren i västra distriktet om den stora ökningen av ämbetsgöromålen på grund av bergsstatens befattning med stenindustrin. Anhopningen av expeditiöngöromål till första halvåret omöjliggjorde för honom inspektionsresor i avsevärd omfattning annat än under andra halvåret. Mer än tre månader kunde han alltså icke disponera för inspektioner och därunder medhunnas ungefär hälften av tillsynsområdet och icke ens det, om inspektionen skulle ske med önskvärd grundlighet. Bergmästaren vitsordade behovet av grundligare inspektion, men förklarade sådan icke under nuvarande förhållanden möjlig att åstadkomma.

Han framhöll därför som ett önskemål, att med frångående av nuvarande bergsstatsorganisation gruvingenjör anställdes i varje distrikt.

Av hänsyn till besparingssträvandena föreslog han en indelning i fem distrikt, vart och ett med bergmästare och fast anställd gruvingenjör.»

Sedan ämbetsverken härefter redogjort för innehållet i den av svenska stenindustriförbundet gjorda, här förut återgivna framställningen, fortsätta de vidare sålunda:

»Mättet av den ökade inspektionsverksamhet, som sålunda från åtskilliga håll påyrkats och om vars behövlighet tvivel ej torde kunna råda, har kollegium sökt erfara genom bergmästarna.

Av dessas uppgifter samt av vad kollegium eljest har sig bekant angående även andra delar av tjänsten, vilka erfordra företagande av tjänsteresor, framgår, att man för östra distriktet bör kunna i framtiden beräkna mellan 60 och 70 rese- och förrättningsdagar årligen, i norra, Gävle-Dala, mellersta och södra distrikten ungefär ett 100-tal samt i västra distriktet mellan 170 och 180.

Då vidare det statistiska arbetet på grundval av ingående primäruppgifter skall utföras under förra delen av året för att kunna bilda grundval för tabellbilagorna i bergmästarrelationerna, vilka skola vara ingivna till kollegium senast den 15 maj, och särskilt stenindustristatistiken är synnerligen omständlig, kunna i de stenindustriellt betonade distrikten resorna knappast i större utsträckning påbörjas förrän vid sommarens början. Åtminstone gäller detta den med det statistiska arbetet sysselsatta personalen.

De sakkunniga yttra, att de uppgifter rörande arbetet inom de olika bergmästardistrikten, varav de varit i tillfälle att taga del, synts dem visa, att en koncentration på detta område vore möjlig och lämplig.

Att en sådan koncentration är möjlig säger sig självt, men om skälen för de sakkunnigas omdöme om dess lämplighet lämnas icke någon närmare upplysning. Emellertid uttala de fortsättningsvis, att de vid uppgörandet av sitt förslag ej kunnat taga hänsyn till de ytterligare arbetsuppgifter, en ny gruvlagstiftning må kunna medföra för bergsstaten, och att även vid en utvidgning av bergsstatens uppgifter arbetsökningen bör kunna mötas genom att bereda bergmästarna biträde av gruvingenjörer.

Häremot kan emellertid invändas, att i bergmästarnas tjänsteutövning så mycket beror på den personliga kontakten med bergshanteringen inom distriktet, dess utöware och däri anställda, att allt, som motverkar denna, är till skada. Det har i ett senare från bergmästaren i västra distriktet inkommet yttrande, däri denne frångår sin hittills intagna ståndpunkt i avseende å organisationen och biträder de sakkunnigas förslag härutinnan, uttalats, att med nutida kommunikationsmedel olägenheten av distriktens ökade storlek skulle motvägas. Det bör emellertid beaktas, att, då för en mera brådskande tid skaffas snabbare kommunikationer, det därmed ej är sagt, att därigenom tillgodoses något mera än det behov av tidsbesparing, som den hastigare arbetstakten påkallar. Man kan numera icke ödsla så mycken tid på en resa som i forna tider, och en resa, som nu kostar samma tid som i äldre, lugnare tider, betyder säkerligen en relativt större tidsförlust än förut. Om också detta har sin betydelse mest vid jämförelse mellan skilda tider, kan det ej bestridas, att vid en jämförelse mellan helt närliggande tidpunkter en fördubbling av storleken av ett distrikt måste medföra dels ökade svårigheter för bergmästaren att hålla sig på det löpande med vad som därinom bör vara av intresse för honom samt dels ökad kostnad och tidsspillan för såväl bergsstatens förrättningsresor som allmänhetens besök å bergmästarexpeditionen. Det torde få anses föga lyckligt om bergmästarexpeditionerna skulle komma att utvecklas till ett slags ämbetsverk under chefskap av bergmästare, som mera skulle komma att utöva en arbetsledande verksamhet å expeditionen än träda i direkt förbindelse med bergshanteringen och allmänheten.

Hemställan
beträffande
antalet
distrikt.

Varje inskränkning i distriktens antal anser kollegium av anförda skäl i och för sig vara ägnad att medföra olägenheter, men med hänsyn till det läge, vari hela denna fråga kommit, vill kollegium, om därmed kan vinnas en önskvärd lönereglering, som tillgodoser behovet att erhålla väl kvalifi-

cerade befattningshavare å bergsstaten, ej motsätta sig minskning av antalet distrikt.

Mot indragningen av två bergmästartjänster måste göras invändningar även på grund av den försväring av bergsstatens rekrytering, som blir en följd härav. För närvarande äro ju de högre tjänsterna å bergsstaten till antalet två flera än de lägre, enligt förslaget bleve de lägre till antalet en mera än de högre. Då redan nu vissa rekryteringssvårigheter yppat sig, måste kollegium även av detta skäl varna för en sådan anordning.

En utredning om befodringsutsikterna för nuvarande gruvingenjörer har förebragts i gruvingenjören Stahres yttrande. Även om däri gjorda beräkningar angående sannolika befodringsmöjligheter kanske icke i varje fall äro de sannolikaste, kvarstår dock, att befodringsutsikterna, i händelse de sakkunnigas förslag genomföres, skulle vara synnerligen oförmånliga.

De sakkunniga hava haft under öfvervägande en organisation med fem distrikt, men utan närmare angivande av skälen därför stannat vid att föreslå allenast fyra distrikt.

Skulle skälet ligga i den besparing, de sakkunniga beräkna skola uppkomma av att i båda fallen lika stort antal tjänstemän fördelas på fyra distrikt i stället för på fem, må erinras, att denna besparing skulle uppgå till allenast skillnaden mellan en bergmästares och en gruvingenjörs avlöning samt inbesparande av en biträdeslön och vissa av kostnaderna för en bergmästarexpeditions expenser, varemot skulle tillkomma kostnaden för den extra skrivhjälp, som kunde bliva erforderlig genom minskningen av antalet biträden, och jämväl kostnaden för längre tjänsteresor. Därjämte blir ju själva organisationskostnaden större ju mera genomgripande omorganisationen blir.

Det belopp, varmed kostnaden för en organisation å fem distrikt skulle överskjuta den för organisation å fyra distrikt, bleve följaktligen obetydligt eller i varje fall ej av den storleksordning, att merkostnaden bör få inverka avgörande.

Då av ovan belysta synpunkter torde tydligt framgå, att indelning i fem distrikt är att vida föredraga framför indelning i fyra med hänsyn till effektiviteten av bergsstatens verksamhet, och kostnadsskillnaden är obetydlig, får kollegium alltså tillstyrka, att bergsstaten i överensstämmelse med ett av de sakkunniga öfvervägt förslag organiseras å fem distrikt.

Vid avgörandet av frågan huruvida antalet bergmästare och gruvingenjörer kan sänkas från nuvarande 10 till föreslagna 9, måste hänsyn tagas till föreliggande möjligheter att utnyttja bergsstatens arbetskrafter på ett praktiskt sätt. Kollegium förutsätter, att nu förefintliga sådana möjligheter ej skola komma att beskäras. I sådant avseende bör beaktas, att enligt den för bergsstatens befattningshavare nu gällande instruktionen av den 31 december 1919 (nr 892) Kungl. Maj:t bestämmer omfattningen av bergmästarnas distrikt och kollegium de i stat uppförda befattningshavarnas förlägningsorter, varjämte, bland annat, gruvingenjör är skyldig att dels vid förordnande inträda som vikarie för bergmästaren i distriktet dels ock under högst tre månader årligen tjänstgöra hos kollegium eller inom annat distrikt. En ytterligare instruktionsbestämmelse till befodrande, bland annat, av förvarande syfte är given i § 3, enligt vilken befattningshavarna hava att ställa sig till efterrättelse kollegii föreskrifter rörande göromålens art och fördelning mellan befattningshavarna, om dessas inbördes befogenhet samt om tjänsteutövningen i övrigt.

Hemställan
beträffande
antalet
tjänster.

Erinrande om vad ovan anförts angående bergsstatens arbete och arbetsbördans sannolika ökning får kollegium särskilt betona, att, då kollegium den 28 februari 1925 senast uttalade sig i omorganisationsfrågan, kollegium saknade kännedom om senare statistiska uppgifter angående stenindustrien än dem, som avsågo år 1923. Sedan dess har emellertid, såsom framgår av socialstyrelsens förut åberopade, bilagda tabell, arbetarantalet inom denna hantering ökats med mer än sextio procent samt även i övrigt en mycket stark utveckling skett, varför nu föreligga helt andra förutsättningar för kollegii ståndpunktstagande än vid avgivandet av 1925 års yttrande. Kollegium kan numera ej biträda förslag om en sådan beskärning av bergsstaten som 1925 ifrågasattes. Däremot finner kollegium den nu föreslagna sänkningen av antalet tekniskt utbildade befattningshavare å bergsstaten kunna tagas under övervägande.

I flera av de inkomna yttrandena avstyrkes visserligen en sådan sänkning, men kollegium har övertygat sig om att en sådan indelning i fem distrikt kan verkställas, att antalet befattningshavare, om kollegii ovan nämnda befogenheter utnyttjas, kan under nu rådande förhållanden begränsas till 9.

Med hänsyn till ej blott sannolikheten av en ökning av det arbete, som föranledes av bergsstaten nu åvilande uppgifter, utan även möjligheten av att genom ny gruvlagstiftning nya arbetsuppgifter tillkomma, synes dock varaktigheten av denna lösning ej säkrad. Givetvis kommer, om förhållandena utveckla sig i sådan riktning, att förstärkning av arbetskrafterna åter erfordras, framställning därom att göras.

Kollegium får alltså under ovan angivna förutsättningar tillstyrka, att, i anledning av förbundets framställning och de sakkunnigas förslag, åtgärd vidtages av Kungl. Maj:t för bergsstatens omorganisation på det sätt, att å densamma, sedan omorganisationen fullständigt genomförts, skola vara anställda 5 befattningshavare i bergmästares och 4 befattningshavare i gruvingenjörs tjänsteställning samt 5 kontorsbiträden.»

Särskilt uttalande av socialstyrelsen.

Socialstyrelsen, som ansett sig icke hava haft anledning att ingå på ett bedömande i detalj av den föreliggande organisationsfrågan, har för sin del i allmänhet framhållit den synnerliga vikten av att icke sådana beskärningar vidtoges i bergsstatens nuvarande organisation, som kunde äventyra tillgodoseendet av det starkt grundade kravet på en effektiv arbetarskyddstillsyn inom ifrågasvarande särskilt riskfyllda arbetsområden. Med avseende härå har det av de sakkunniga framlagda organisationsförslaget icke synts styrelsen erbjuda tillräcklig garanti, utan måste styrelsen uttala den uppfattningen, att en beskärning, som ginge utöver vad kommerskollegium nu ansett sig kunna godtaga, skulle innebära risk för att nyssberörda krav på en effektiv arbetarskyddsinspektion icke kunde förverkligas.

Den i ämbetsverkens utlåtande åberopade, inom socialstyrelsen upprättade tablån över tillsynsverksamheten inom gruvindustrin har följande utseende:

Uppgifter rörande stenindustrien ¹					Uppgifter rörande bergmästarnas hela tillsynsverksamhet för arbetarskyddet			
Tillsynsorgan	År	Regist- rerade arbets- ställen	Inspekterade ar- betställen		Totala an- talet arbe- tare vid stenin- dustriella anlägg- ningar ²	Rese- och förrätt- ningsdagar	Arbets- ställen, till vilka läm- nats skrift- lig anvis- ning	Inkomna olycksfalls- anmälningar
			Antal	Därvid sysselsatta arbetare				
Yrkesinspek- törer	1918	479	56	1,311				
	1919	472	140	2,546				
Bergmästare ...	1920	407	143	2,524		224	33	2,110
	1921	667	189	4,220	7,898	196	27	2,004
	1922	644	107	2,499	8,271	174	21	2,450
	1923	691	146	3,020	10,329	202	31	2,920
	1924	891	210	6,023	13,219	225	37	3,554
	1925	1,235	359	10,273	16,410	317	75	4,110
	1926	1,306	215	4,725	16,738	263	28	3,286
	1927	1,381	315	8,697	16,646	308	50	4,986

Kommerskollegium erinrar till en början om att kollegium redan till-
sammans med socialstyrelsen i nyss återgivna utlåtande tagit ställning till
frågan om bergsstatens organisation, därvid kollegium, under förutsättning
av en sådan lönerreglering, som tillgodosåge behovet av att erhålla väl kvali-
ficerade befattningshavare å bergsstaten, samt av bibehållandet av vissa
organisationens anpassningsförmåga tryggande föreskrifter, förordnat en in-
delning i fem distrikt. De organisatoriska föreskrifter, som utgjorde en
förutsättning för att kollegium kunnat tillstyrka antagandet av en sådan
organisation, avsåge huvudsakligen Kungl. Maj:ts rätt att reglera distriktens
gränser samt kollegii befogenhet att bestämma befattningshavarnas förlägg-
ningsorter ävensom medgivandet för kollegium att förordna gruvingenjör att
viss tid årligen tjänstgöra utom det distrikt, dit han vore förlagd.

Kollegium ingår härefter på frågan, huruvida de sakkunnigas förslag
beträffande lönesatserna kunde anses tillfredsställande. I detta hänseende
utlåter sig kollegium på följande sätt:

»De lönesatser, som de sakkunniga föreslå för bergmästare och gruvingen-
jörer, äro desamma, som lönerregleringskommittén förut funnit skäligt före-
slå för dem. Över detta förslag yttrade kollegium, att det innebure
en relativ sänkning av bergmästarnas löneförmåner. Ehuru det vore
önskvärt, att bergmästarna av sin tjänst åtnjöte sådana förmåner, att
skickliga bergsingenjörer kunde lockas att söka anställning å bergsstaten,

¹ Siffrorna för yrkesinspektörerna åren 1918 och 1919 avse hela stenindustrien, siffrorna för bergmästarna åren 1920—1927 avse den grövre stenindustrien. Siffrorna för yrkesinspek-
törerna för samma tid rörande den till sin omfattning väsentligt mindre betydande finare
stenindustrien hava utelämnats.

² Enligt statistiken över bergshantering.

*Kommers-
kollegii ut-
låtande den
15 november
1928.*

samt kollegium därför helst sett, att bergmästarnas avlöning kunnat utgå efter lönegraden B 20 — vilken enligt 1921 års lönesystem svarade mot den av bergmästarna för dem enligt vad nedan nämnts nu påyrkade lönegraden B 30 — ansåg sig kollegium dock ej böra påyrka högre avlöning för bergmästarna än den av löneregleringskommittén föreslagna. Ehuru av nyss berörda rekryteringsskäl även beträffande gruvingenjörerna en högre avlöning än den av kommittén föreslagna enligt lönegraden B 14 — d. v. s. nuvarande B 22 — varit eftersträfvansvärd, biträdde kollegium kommitténs förslag också härutinnan.

En avskrift av den av de sakkunniga omnämnda framställningen om lönereglering, som bergmästarna i december 1926 ingåvo till kollegium, finnes bilagd det från bergmästaren i västra distriktet ingångna yttrandet över de sakkunnigas förslag, och kollegium tillåter sig hänvisa till den däri gjorda grundliga utredningen angående utvecklingen av bergsstatens lönefråga. På grund av denna utredning framställde bergmästarna förslag om placering i 30:e lönegraden för sig och i 24:de för gruvingenjörerna.

I den skrivelse, varmed kollegium överlämnade framställningen till Eders Kungl. Maj:t, erinrade kollegium om löneregleringskommitténs förslag och vad kollegium anfört däröver, varefter kollegium tillfogade, att kollegium funnit, att med de av kommittén föreslagna avlöningarna begynnelse-avlöningsförmånerna skulle för två bergmästare bli så sämre än vad som kunde påräknas enligt nuvarande lönesystem. Då detta icke borde bli följderna av en lönereglering samt då kollegium i sitt förberörda utlåtande i annat sammanhang tydliggjort, att kollegium vid avfattandet av detsamma i särskilt hög grad låtit sig ledas av sparsamhetshänsyn, uttalade kollegium, att, om kollegium nu finge i mindre mån taga hänsyn till dessa, det enligt kollegii mening vore önskvärt och rättvist, att bergmästarna erhöles den högre avlöning, varom de gjort framställning.

Beträffande gruvingenjörernas avlöning yttrade kollegium, att kollegium vid avgivandet av sitt förberörda utlåtande bortsett från gruvingenjörernas eventuella sportelrätt, enär på grund av rådande faktiska förhållanden endast en av dem kunde som ett regelbundet tillägg till avlöningen påräkna sportler i avsevärdare omfattning. Att teoretiskt taget sportelrätt kunde inträda för dem alla vore dock obestriddligt. För ifrågavarande gruvingenjör skulle avlöning enligt löneregleringskommitténs förslag icke hava inneburit någon förbättring och för en gruvingenjörstjänst skulle detta förslag hava medfört till och med sämre såväl begynnelse- som slutavlöning. Finge kollegium jämväl i detta avseende taga mindre hänsyn till sparsamhetssynpunkten än till billighet och omsorg om bergsstatens rekrytering med personer, som genom sin duglighet besuttede erforderlig auktoritet, skulle kollegium med stor tillfredsställelse hälsa en lönereglering, varigenom gruvingenjörerna erhöles avlöning enligt lönegraden B 24.

På grund av den uppgående rörelsen inom bergshanteringens hava sportlerna numera i regel stigit och det ånyo upptagna förslaget om den för bergsstaten så ogynnsamma löneregleringen har alltså icke vunnit i förmånlighet.

De av de sakkunniga föreslagna lönerna skulle, om man därå tillämpar nu gällande regler för dyrtidstillägg och tager hänsyn till sportlerna, sådana de utföllo år 1927, men bortser från barntilläggen, innebära i jämförelse med de nuvarande löneförmånerna de förändringar, som framgå av nedanstående siffror:

	Begynnelseavlönning.	Slutavlönning.
Bergmästare i Luleå	+ 335: —	+ 1,175: —
» » Falun	+ 260: 95	+ 1,003: 75
» » å Knutsberg	— 517: 40	+ 355: —
(ev. i Filipstad)	(— 11: 70)	(+ 817: 50)
» » i Hälsingborg	+ 582: —	+ 1,368: —
Gruvingenjör i Luleå	— 244: 74	= 64: 18
» » Falun	+ 106: 62	+ 249: 02
» » Kopparberg	— 320: 64	= 220: 72
Biträde i Luleå	+ 944: 52	+ 864: 84
» » Falun	+ 690: 16	+ 553: 84
» » Filipstad	+ 491: 92	+ 298: 96
» » Hälsingborg	+ 591: 04	+ 426: 40

Sålunda äro visserligen biträdeslönerna tillfredsställande reglerade, men är detta långtifrån fallet med lönerna för de kvalificerade tjänstemännen. Tvärtom uppvisar ju beträffande dessa i åtskilliga fall den föreslagna placeringen en lönereglering bakåt och i de fall, där någon lönesats visar avsevärd förbättring, är detta så gott som undantagslöst vid bergmästarnes slutavlönning. I jämförelse med nuvarande organisation skulle emellertid den av kollegium förordade organisationen innebära en försämring av utsikterna för befordran till bergmästare, ehuru långt ifrån i samma grad som enligt de sakkunnigas förslag. Det kan därför befaras, att ofta nog bergmästare ej hinna införtjäna de ålderstillägg, som betinga en sådan högre slutavlönning.

Kollegium har redan under nuvarande bättre befordringsutsikter funnit avsevärda svårigheter råda vid rekryteringen av bergsstaten. Dessa bero givetvis till en del på den osäkerhet om framtidsutsikterna å denna bana, organisationsfrågans oupphörliga upprivande måste framkalla. Då senast ett förordnande som gruvingenjör fanns ledigt, anmälde sig sålunda endast en sökande. Men även förut under den tid, då nuvarande organisation och avlöningsbestämmelser gällt, har tilloppet av sökande till bergsstatstjänster ingalunda varit sådant, att därav skulle hava kunna slutas, att dessa i allmänhet vore begärliga. De ekonomiska förmåner, som bergsstatstjänsterna erbjuda, äro ej heller sådana, att kollegium kan annat än under depressions-tider, då icke ens dugliga bergsingenjörer alltid kunna få anställning i privat tjänst, påräkna att erhålla dugliga sökande utom kretsen av de på bergsstaten redan anställda. Med de avlöningar, de sakkunniga förordade, skulle icke ens med inräknande av dyrtidstillägg och samtliga förmåner enligt avlöningsreglementet en gruvingenjörs slutavlönning uppgå till värdet av de avlöningsförmåner han i tjänst hos ett större enskilt företag skulle hava kunnat betinga sig. Kollegium vill i detta sammanhang erinra därom, att enligt § 12 av bergsstatens instruktion till erhållande av befattning som bergmästare eller gruvingenjör kan förekomma endast den, som vid gruvfält fullgjort praktisk tjänstgöring av mera maktpåliggande beskaflenhet.

Att bergmästares avlöning icke ens tillnärmelsevis uppgår till den avlöning, som de hans kontrollerande verksamhet underkastade enskilda gruvcheferna merendels åtnjuta, torde vara uppenbart. Härtill kommer, att innehav av tjänst å bergsstaten icke erbjuder någon trygghet för andra än de tjänstemän, som erhållit fullmakt, d. v. s. blivit anställda vid sådan tidpunkt då för tillfället omorganisation ej avvaktats, något som för bergsstatens vidkommande alltsedan 1910 varit fallet blott några år närmast

Lönegrader.

efter genomförandet av 1919 års organisation. Slutligen bör beaktas, att icke ens det företrädre framför enskild tjänst, vilket statstjänsten haft på grund av därmed förbunden rätt till pension, kvarstår i samma mån som hittills, då de privatanställdas pensionsfråga börjar ljusna. På de områden, där staten måste konkurrera med näringarna om de dugligaste arbetskrafterna, kunna fördenskull icke längre statstjänstemännens löner hållas på samma låga nivå som hittills. Då ej heller statsverkets ekonomiska läge numera är sådant, att en i och för sig lovvärd sparsamhetssynpunkt måste utesluta hänsynstagande till andra skäligen intressen, får kollegium tillstyrka, att bergmästarna placeras i lönegraden B 30 och gruvingenjörerna i lönegraden B 24.»

Kollegium upptager här efter till behandling övriga av de sakkunniga beträffande bergsstaten framställda förslag och anför beträffande dessa spörsmål följande:

Antalet ordinarie befattningshavare.

»Såsom torde framgå av vad i det gemensamt med socialstyrelsen avgivna yttrandet anförts angående bergsstatens arbetsbörda, finner kollegium ej någon anledning att vid omorganisationen utgå från att vissa tjänstemän skulle framdeles ej erfordras och därför nu icke böra uppföras på ordinarie stat. Kollegium får därför påyrka, att samtliga 9 kvarstående bergsstatsbefattningar uppföras å ordinarie stat.

Vid en indelning av riket i 5 bergmästardistrikt skulle givetvis erfordras 5 ordinarie kontorsbiträden. Därtill komme eventuellt av bergmästaren i västra distriktet i yttrande över besparingssakkunnigas förslag uppgivet behov av extra skrivhjälp inom nämnda distrikt. Huruvida sådant behov kommer att föreligga även vid en indelning i 5 distrikt kan kollegium ej nu bedöma, men då för närvarande 6 biträden äro anställda å bergsstaten och indragning av ett distrikt knappast minskar skrivgöromålens omfattning, skulle det kunna ifrågasättas, huruvida ej för säkerhets skull anslag till ett extra skrivbiträde bör förefinnas eller ock en däremot svarande ökning ske i expensanslaget. Å andra sidan torde indragningen av en bergmästarexpedition komma att medföra någon minskning i behovet av expensmedel, vilken besparing emellertid, med hänsyn till sannolikheten av att indragningen komme att träffa en av de billigaste expeditionerna, ej torde böra beräknas till mera än 500 kronor. Vid sådant förhållande synes det icke uteslutet, att det nuvarande expensanslaget kan komma att räcka även till den extra skrivhjälp, som blir erforderlig, och kollegium vill därför ej nu göra framställning om höjning därav.

Rätt till semester för gruvingenjörerna.

De sakkunniga föreslå, att gruvingenjörerna ej skola erhålla semesterrätt utan endast rätt till tjänstfrihet med bibehållen oavkortad avlöning under högst 35 dagar inom ett och samma kalenderår.

De återgå även härutinnan till löneregleringskommitténs förslag.

Mot det härför åberopade skälet, nämligen att tillgång till kompetenta och i övrigt lämpliga vikarier knappast kunde i erforderlig omfattning påräknas, uttalade kollegium, att någon stadigvarande omöjlighet att erhålla vikarie för gruvingenjör icke föreläge, enär å bergsstaten funnes extra ordinarie tjänstemän, och det vid tillfällen kunde inträffa, att kollegium förfogade över lämplig sådan. Då det i vissa fall kunde vara av behovet påkallat att förordna vikarie för gruvingenjör under sådan ledighet, ansåg kollegium även gruvingenjör böra medgivas semester. Enär emel-

lertid långt ifrån alltid vikarie skulle förordnas, bleve merkostnaden sannolikt ej avsevärd.

Något motskäl, på grund varav de sakkunniga ej kunnat tillstyrka sådan semesterrätt, har ej av dem anförts, och collegium, som önskar hava denna möjlighet att genom förordnande som gruvingenjör giva e. o. tjänsteman tillfälle att visa sin duglighet för bergsstatstjänsten, har alltså icke någon anledning att frångå sin ståndpunkt.

I anledning av de sakkunnigas uttalande om skyldighet för befattningshavare vid bergsstaten att underkasta sig i särskild ordning meddelade bestämmelser rörande, bland annat, förbud att för vissa företag åtaga sig uppdrag mot ersättning hava fullmäktige i järnkontoret påpekat sammanhanget mellan ett sådant förbud och löneförmånerna och hava därvid uttalat förhoppningen, att detta förbud icke göres alltför snävt, utan att tillfälle beredes befattningshavarna att genom speciella uppdrag komma i den kontakt med hanteringen och dess utövare, som är så nödvändig för att de skola kunna följa med utvecklingen inom densamma.

Kollegium, som icke i och för sig har något att erinra mot de avsedda inskränkande bestämmelserna, förutsätter som givet, att desamma komma att givas den avfattningen och handhavas på sådant sätt, att därav icke följer någon sådan skada, som fullmäktige befara, utan att de endast komma att verka i en för tjänsten gynnsam riktning.»

Beträffande för den nya organisationens genomförande erforderliga förberedande åtgärder m. m. har collegium uttalat sig på följande sätt:

»Enligt kollegii förslag skulle antalet ordinarie befattningar å bergsstaten efter genomförd omorganisation bliva följande:

	Lönegrad
5 bergmästare	B 30
4 gruvingenjörer	B 24
5 kontorsbiträden	B 4.

Särskilda bestämmelser för befattningshavare vid bergsstaten.

För organisationens genomförande erforderliga förberedande åtgärder m. m.

Före den nya organisationens fullständiga genomförande skulle vissa förberedande åtgärder bliva erforderliga. Främst skulle erfordras beslut om den nya distriktsindelingen och om förläggningsorterna. Först härefter kunna befattningshavare, som på grund härav måste flytta till annan ort, träffa avgöranden angående sin bostadsfråga, erforderliga åtgärder vidtagas i avseende å arkiven, inventarierna och bokbestånden i distrikt, som i något avseende skola undergå förändringar, o. s. v. En viss övergångstid skulle därför kunna bliva till visst gagn för det allmänna, och därunder finge även sådan befattningshavare, som på grund av naturen av sin anställning ej kan påräkna att vinna inträde å den nya staten, tid och tillfälle att skaffa sig annan anställning.

Vid den senaste stora omregleringen av bergmästardistriktet enligt nådiga skrivelsen till collegium den 30 november 1874 (Sv. förf.-saml. nr 103) fingo vissa personliga hänsyn till dåvarande befattningshavare göra sig hörda. På samma sätt torde nu billighets- och skälighetshänsyn böra föranleda, dels att den nuvarande bergmästaren i östra distriktet, vilken nästa januari månad uppnår en ålder av 62 år, i enlighet med sin önskan får behålla sitt nuvarande distrikt och kvarbo i Stockholm till sitt avskedstagande, dels att de båda bergsstatstjänstemän, som under förra året förflyttades till Knutsberg vid Nora och Kopparberg i mellersta distriktet, icke skola behöva företaga nya flyttningar därifrån för att måhända efter endast något år even-

tuellt åter ditflytta och dels slutligen att den tjänsteman, som nu uppehåller gruvingenjörstjänsten i norra distriktet, ej heller skall behöva den 1 juli 1929 lämna sin tjänst för att, om han vid nästa ledighet å gruvingenjörs-tjänst, d. v. s. sannolikt i december 1930, söker sådan tjänst, förmodligen återfå den.

Med hänsyn till den synnerliga önskvärdheten att undvika dessa flyttningar med därav följande kostnader och andra olägenheter, icke minst beträffande tjänsteutövningen, vore det av värde, om med distriktens om-reglering kunde få anstå så länge bergmästaren i östra distriktet kvarstår, alltså till januari 1932.

Vid bifall härtill har kollegium, med utgångspunkt från nuvarande personalförhållanden å bergsstaten, tänkt sig personalfrågans ordnande under övergångstiden på följande sätt.

Den enda omflyttning, som kollegium förutser bliva erforderlig snarast möjligt, är överflyttandet av en gruvingenjör till Filipstad. Lämpligast torde bliva att ditflytta gruvingenjören i Stockholm. Som bergmästaren i Stockholm har tjänsterum i kollegii lokal, kan i regel visst biträde beredas honom på kollegii bergsbyrå, och skulle behov av hjälp med besiktningar erfordras, torde härför kunna erhållas tillfälligt biträde av gruvingenjör i angränsande distrikt.

Under övergångstiden skulle givetvis icke flera än 5 bergmästartjänster, 4 gruvingenjörstjänster och 5 kontorsbiträdesbefattningar få vara besatta med ordinarie innehavare och de vakanta tjänsterna skötas på förordnande.»

Beträffande anslagsberäkningarna utlåter sig kollegium sålunda:

Anslagsberäkningar. »För 1929/1930 skulle i enlighet med vad ovan uttalats staten för bergsstaten bliva följande:

	Lönegrad	Dyrortsgrupp	Summa
1 bergmästare i Luleå	B 30	G	11,460
1 gruvingenjör i Luleå	B 24	G	8,580
1 kontorsbiträde i Luleå	B 4	G	2,676
1 bergmästare i Falun	B 30	E	10,980
1 gruvingenjör i Falun	B 24	E	8,100
1 kontorsbiträde i Falun	B 4	E	2,484
1 bergmästare i Stockholm	B 30	G	11,460
1 kontorsbiträde i Stockholm	B 4	G	2,676
1 bergmästare på Knutsberg i Nora socken	B 30	B	10,260
1 gruvingenjör i Kopparberg	B 24	C	7,620
1 kontorsbiträde i Nora socken	B 4	B	2,196
1 bergmästare i Filipstad	B 30	C	10,500
1 gruvingenjör i Filipstad	B 24	C	7,620
1 kontorsbiträde i Filipstad	B 4	C	2,292
1 bergmästare i Hälsingborg	B 30	D	10,740
1 kontorsbiträde i Hälsingborg	B 4	D	2,388
			112,032.
Expensanslag			7,500
			119,532.

Därvid skulle bergmästartjänsten i mellersta distriktet stå vakant och såsom nu är fallet uppehållas av ordinarie gruvingenjören i distriktet. Å

gruvingenjörstjänsten i samma distrikt skulle som nu gruvingenjören i norra distriktet förbli placerad och dennes tjänst i norra distriktet uppehållas på förordnande av den nu därtill förordnade e. o. bergsstatstjänstemannen.

Då nu endast fyra kontorsbiträdesbefattningar äro besatta med ordinarie innehavare, skulle den ena av de två nu på förordnande uppehållna kontorsbiträdesbefattningarna förses med ordinarie innehavare.

För budgetåret 1930/1931 skulle staten bliva densamma. Under detta år skulle bergmästaren i Falun avgå. Bergmästartjänsten i Falun torde, då någon ändring av Gävle-Dala bergmästartdistrikt icke skulle äga rum, i samband härmed givas ny ordinarie innehavare. Efter den gruvingenjör, som då läser bliva befördrad, torde nuvarande t. f. gruvingenjören bliva ordinarie, men skulle under tiden därefter intill organisationens slutliga genomförande efterträdare åt honom icke nämnas.

Under en del av detta år komme alltså avlöningen till en gruvingenjör att besparas.

Under det sista övergångsåret bleve staten fortfarande densamma, men komme att inbesparas under första halvåret en gruvingenjörsavlöning och, sedan bergmästaren i Stockholm avgått, dennes och hans kontorsbiträdes avlöningar.

Vid bergmästarens avgång skulle nämligen kontorsbiträdet i Stockholm flyttas till en dittills på förordnande uppehållen biträdesbefattning.

Bergmästarens i Stockholm avgång skulle också medföra, att bergmästartjänsten å Knutsberg vid Nora finge besättas med ordinarie innehavare och jämväl en ny gruvingenjör tillsättas.

Härmed vore omorganisationen genomförd.

Under ovan angivna förutsättningar komme alltså 1932/1933 års stat att få följande utseende:

	Lönegrad	Dyrortsgrupp	Summa
1 bergmästare i Luleå	B 30	G	11,460
1 gruvingenjör i Luleå	B 24	G	8,580
1 kontorsbiträde i Luleå	B 4	G	2,676
1 bergmästare i Falun	B 30	E	10,980
1 gruvingenjör i Falun	B 24	E	8,100
1 kontorsbiträde i Falun	B 4	E	2,484
1 bergmästare på Knutsberg i Nora socken	B 30	B	10,260
1 gruvingenjör i Kopparberg	B 24	C	7,620
1 kontorsbiträde i Nora socken	B 4	B	2,196
1 bergmästare i Filipstad	B 30	C	10,500
1 gruvingenjör i Filipstad	B 24	C	7,620
1 kontorsbiträde i Filipstad	B 4	C	2,292
1 bergmästare i Hälsingborg	B 30	D	10,740
1 kontorsbiträde i Hälsingborg	B 4	D	2,388
			97,896

Expensanslag 7,500

Summa kronor 105,396.»

Slutligen erinrar kollegium om att vid genomförande av de sakkunnigas förslag behov komme att föreligga av ett femte kontorsbiträde på extra stat under tiden intill dess att fyradistriktorganisationen blivit efter den äldste bergmästarens avgång från tjänsten genomförd. Då de sakkunniga syntes

hava förbisett detta, borde, om deras förslag genomfördes, anslag beräknas för ett sådant biträde.

*Departements-
chefen.*

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har tanken på en minskning av antalet bergmästardistrikt redan tidigare vid några tillfällen varit föremål för allvarligt övervägande, ehuru den hittills icke förverkligats. Då saken nu återupptagits av 1926 års besparingssakkunniga och det av de sakkunniga i dylikt hänseende framställda förslaget i viss utsträckning — om än med tvekan — biträtts av chefsmyndigheten för bergsstaten, kommerskollegium, har jag så mycket större anledning att nu till behandling upptaga detta spörsmål, som ju en dylik åtgärd står i god överensstämmelse med de allmänna strävandena att genom personalminskningar åstadkomma en begränsning av statsutgifterna.

Det synes mig| också av de verkställda utredningarna klarligen framgå, att ur sakliga synpunkter hinder icke böra möta för en organisering av bergsstaten på ett mindre antal distrikt än det nuvarande. Mera tvekan kan däremot råda, huruvida man med de sakkunniga bör gå ända ned till fyra distrikt eller med kommerskollegium stanna vid fem — en siffra, som ju även varit föremål för de sakkunnigas övervägande.

Det viktigaste av de skäl, som av kommerskollegium anförts för att inskränkningen icke måtte göras så omfattande som de sakkunniga föreslagit, är det behov av ökad inspektionsverksamhet inom gruv- och stenindustrien, som på senare åren kommit till uttryck från åtskilliga håll. Även socialstyrelsen har i avseende härå uttalat, att en beskärning av bergsstatens organisation, som ginge utöver vad kollegium ansett sig kunna godtaga, skulle innebära risk för att det starkt grundade kravet på en effektiv arbetsskyddstillsyn inom ifrågavarande särskilt riskfyllda arbetsområden icke kunde förverkligas.

Med hänsyn till bland annat vad sålunda från yrkesinspektionens chefsmyndighet uttalats, finner jag mig böra tillstyrka, att bergsstaten organiseras i fem distrikt. Beträffande distriktens geografiska gränser skall jag i sinom tid göra framställning hos Kungl. Maj:t.

Med denna utgångspunkt lärer jämväl kollegii, av socialstyrelsen biträdda förslag om det antal befattningshavare, som skulle bibehållas å staten, böra vinna beaktande. I anslutning härtill torde alltså en bergmästartjänst och en kvinnlig biträdesbefattning, vilka båda befattningar för närvarande äro vakanta, uteslutas ur staten.

Kollegii förslag att omorganisationen skulle träda i full kraft först i och med ingången av budgetåret 1932/1933 kan jag däremot icke biträda. Då kollegium äger befogenhet att självt bestämma de i staten uppförda befattningshavarnas förlägningsorter, synas mig vissa utav de av kollegium för ett uppskov med den nya organisationens ikraftträdande åberopade skäl icke böra tillerkännas någon avgörande betydelse. I övrigt torde i de fall, då särskilda föreskrifter enligt kollegii mening skulle krävas för

underlättande av den nya organisationens genomförande, på vederbörlig framställning av kollegium få tagas under övervägande, om och i vad mån hänsyn till personalen i förekommande fall bör föranleda särskilda åtgärder.

Vid bifall till vad jag här ovan föreslagit rörande genomförande av minskning i antalet bergmästardistrikt, lärer jämväl, på sätt de sakkunniga föreslagit, ny lönereglering för bergsstatens befattningshavare böra träda i tillämpning den 1 juli 1929. Jag tillstyrker alltså, att så må ske.

I fråga om bergmästarnas och gruvingenjörernas placering i lönegrader hava de sakkunniga upptagit de av löneregleringskommittén på sin tid för dessa befattningshavare föreslagna eller nuvarande lönegraderna B 29 respektive B 22. För egen del anser jag mig icke böra gå utöver vad sålunda från två olika sakkunnigehåll föreslagits utan tillstyrker denna lönegradsplacering för båda dessa grupper befattningshavare. Mot biträdenas placering å lönestaten har jag icke någon erinran att göra.

Beträffande frågan om befattningshavarnas vid bergsstaten semesterrätt tillstyrker jag, med hänsyn till vad kollegium i dylikt hänseende upplyst och anfört, att sådan rätt må tillkomma jämväl gruvingenjörerna.

Mot den även av löneregleringskommittén ifrågasatta föreskriften om skyldighet för vissa befattningshavare vid bergsstaten att underkasta sig i särskild ordning meddelade bestämmelser rörande förbud att för vissa företag åtaga sig uppdrag mot ersättning har jag icke någon erinran att göra.

Icke heller de av de sakkunniga förordade övergångsbestämmelserna samt utfärdandet av särskild föreskrift rörande redovisning till statsverket av de medel, som hittills tillkommit bergmästarna såsom sportler av expeditiönslösen, föranleda någon erinran från min sida.

Beträffande slutligen de utav de sakkunniga uppgjorda anslagsberäkningarna har jag icke någon annan erinran att göra än den, som betingas av den utav mig i samband med mitt yttrande angående antalet bergmästardistrikt förordade avvikelsen från de sakkunnigas förslag rörande den personal, som skulle kvarbliva å staten. Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän torde i anslutning härtill böra bestämmas till 91,968 kronor eller, i avrundat tal, 92,000 kronor. Med tillägg av anslagsposten till expenser m. m., 7,500 kronor, skulle alltså staten sluta på sammanlagt 99,500 kronor.

I överensstämmelse med den anordning, som av mig förordats beträffande kommerskollegii stat, torde från det ordinarie anslaget böra utgå samtliga vikariatskostnader.

Under återopande av vad jag här ovan anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels förklara, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 juli 1929 äga tillämpning på befattningshavare vid bergsstaten;

dels bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid bergsstaten på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
5 bergmästare.....	B 29
4 gruvingenjörer	B 22
5 kontorsbiträden	B 4;

dels godkänna följande stat för bergsstaten, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän,

<i>förslagsanslag</i>	kronor 92,000
Expenser m. m.	» 7,500

Summa *förslagsanslag* kronor 99,500;

dels besluta, att lösen för expeditioner, som utfärdas av befattningshavare vid bergsstaten, skall i sin helhet redovisas till statsverket;

dels besluta följande särskilda bestämmelse att lända till efterrättelse beträffande befattningshavarna vid bergsstaten:

Befattningshavare vid bergsstaten skall vara underkastad de bestämmelser, som i särskild ordning äro eller varda meddelade, rörande förbud att för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställning i vissa företag eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning;

dels besluta, att, där ordinarie befattningshavare vid bergsstaten enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen i förskott, vid ingången av juli månad 1929 till honom skall på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad befattningshavaren skulle hava i den befattning, han vid utgången av juni månad 1929 innehar, i förskott uppburit för juli månad 1929, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande;

dels medgiva, att kostnaderna för berörda övergångs-anordning må bestridas av den i staten för bergsstaten upptagna anslagsposten till avlöningar åt ordinarie tjänstemän;

dels förklara, att övriga av riksdagen med avseende å den definitiva löneregleringen för statsdepartement

m. fl. verk lämnade medgivanden må i tillämpliga delar gälla även beträffande befattningshavare vid bergsstaten; *dels ock* under riksstatens tionde huvudtitel, med utslutande av det under avdelningen B 3, Bergsstaten, uppförda ordinarie anslaget till bergsstaten, under samma avdelning uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av kronor 99,500.

Sprängämnesinspektionen.

4. Inspektionen. Å ordinarie staten för sprängämnesinspektionen är [4.]
uppförd endast en befattningshavare, nämligen sprängämnesinspektören med *Inspektionen.*
placering i lönegraden B 28. Inspektionens stat har nu följande utseende: (ordinarie
anslag.)
Avlöning till den ordinarie tjänstemannen, *förslagsanslag* ... kronor 10,500
Vikariatsersättning, *förslagsanslag* » 1,000
Summa kronor 11,500.

På Kungl. Maj:ts framställning har riksdagen för budgetåret 1928/1929, i likhet med vad allt sedan år 1923 ägt rum, till arvode åt en assistent åt sprängämnesinspektören anvisat ett extra anslag, vilket för närvarande utgår med ett belopp av 6,048 kronor för år.

I sitt betänkande den 19 oktober 1928 hava 1926 års besparingssakkunniga beträffande sprängämnesinspektionen anfört följande:

»Beträffande här ifrågavarande personal hava besparingssakkunniga icke funnit anledning föreslå några förändringar.

Vad beträffar uppställningen av staten för sprängämnesinspektionen torde det särskilda anslaget till vikariatsersättningar, i enlighet med vad ovan anförts i fråga om kommerskollegii stat, böra utgå. Att härvid kostnaderna för inspektionen kunna komma att i viss mån överskrida statens slutsumma synes icke böra utgöra hinder för en dylik förändring, då det givetvis bör tillses, att inom de olika förvaltningsgrenarna likartade regler för avlöningsanslagens beräkning komma till användning.

I enlighet med det förfarande, som tillämpats vid beräkning av anslag för viss å extra stat anställd personal i statsdepartement, torde anslaget till arvode åt assistenten böra hädanefter anvisas såsom förslagsanslag, beräknat på följande sätt:

	Grundavlöning kronor	Avlöningsför- höjningar kronor	Summa kronor
1 assistent (i lönegraden B 21)	6,048	768	6,816.

Anslaget synes i anslutning härtill böra bestämmas till i avrundat belopp 6,800 kronor.»

De sakkunnigas ifrågavarande förslag har icke föranlett något uttalande från kommerskollegii sida.

Departements-
chefen.

Sprängämnesinspektionens nuvarande organisation har icke givit de sakkunniga anledning till erinran. Med hänsyn härtill och då de sakkunnigas förslag i fråga om förändrat beräkningssätt beträffande de till inspektionen nu utgående anslagen stå i överensstämmelse med de principer, som de senaste åren tillämpats i samband med ändringar i statsdepartementens och vissa andra verks stater, förordar jag, att anslagen för nästinstundande budgetår upptagas med de utav de sakkunniga föreslagna beloppen. Framställning rörande anvisande av det extra anslaget skall jag göra under nästföljande punkt.

Jag hemställer alltså nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande ordinarie stat för sprängämnesinspektionen, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

Avlöning till den ordinarie tjänstemannen, <i>förslagsanslag</i>	kronor 10,500;
<i>dels ock</i> minska det <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till sprängämnesinspektionen, nu	kronor 11,500,
med	» 1,000
till	» 10,500.

[5.] 5. Arvode åt en assistent. Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Arvode åt en
assistent.
(extra anslag.)

att till arvode åt en assistent vid sprängämnesinspektionen för budgetåret 1929/1930 under tionde huvudtiteln anvisa ett *extra* förslagsanslag av.... kronor 6,800.

Statens elektriska inspektion.

[6.] 6. Inspektionen. Ordinarie staten för inspektionen har följande utseende:

Inspektionen.
(ordinarie
anslag.)

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 30,100
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 1,400
Summa kronor 31,500.	

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen för budgetåret 1928/1929, i likhet med vad allt sedan år 1920 ägt rum, till arvoden åt två assistenter vid inspektionen anvisat ett extra anslag, vilket för närvarande utgår med ett belopp av 12,096 kronor för år.

1926 års
besparings-
sakkunniga.

På sätt framgår av den under punkt 2 lämnade redogörelsen hava 1926 års besparingssakkunniga icke funnit anledning föreslå någon förändring beträffande organisationen av elektriska inspektionen.

Däremot hava de sakkunniga, i likhet med vad som ifrågasatts beträffande sprängämnesinspektionen, framlagt förslag till förändrat beräkningssätt rörande de till nu ifrågavarande inspektion utgående anslagen. I enlighet därmed skulle anslaget till vikariatsersättningar uteslutas ur staten och vikariatskostnaderna för inspektörerna helt bestridas av det ordinarie avlöningsanslaget. Vidare skulle i anslutning till det förfarande, som tillämpats vid beräkning av anslag för viss å extra stat anställd personal, anslaget till arvoden åt de två assistenterna upptagas såsom förslagsanslag; och hava de sakkunniga för sin del beräknat sistnämnda anslag på följande sätt:

Grund- avlöningar	Avlönings- förhöjningar	Summa kronor
12,096	1,536	13,632.

Anslaget borde enligt de sakkunnigas mening upptagas med ett avrundat belopp av 13,600 kronor.

Vad de sakkunniga sålunda föreslagit har icke föranlett något uttalande från kommerskollegii sida.

Då icke heller jag har någon erinran att göra mot de sakkunnigas beräkningar av de anslag, varom nu är fråga, tillstyrker jag, att anslagen för nästkommande budgetår upptagas med de av de sakkunniga föreslagna beloppen. Framställning rörande anvisande av det extra anslaget skall jag göra under nästföljande punkt.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande ordinarie stat för statens elektriska inspektion, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän,
förslagsanslag kronor 30,100;

dels ock minska det *ordinarie* förslagsanslaget till statens elektriska inspektion, nu kronor 31,500,
med » 1,400
till » 30,100.

7. Arvoden åt två assistenter. Under återopande av vad jag under nästföregående punkt anför, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[7.]

*Arvoden åt två
assistenter.*

(extra anslag.)

att till arvoden åt två assistenter vid statens elektriska inspektion för budgetåret 1929/1930 under tionde huvudtiteln anvisa ett *extra* förslagsanslag
av kronor 13,600.

Fartygsinspektionen.

[8.] **8. Inspektionen.** Den av 1928 års riksdag fastställda ordinarie staten för fartygsinspektionen har följande utseende:

Inspektionen.
(ordinarie anslag.)

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 185,700
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 2,000
Summa kronor 187,700.	

I fråga om denna stat hava, såsom av det förut sagda framgår, 1926 års besparingssakkunniga icke föreslagit någon ändring.

Då det emellertid synes riktigast, att, i likhet med vad som senast föreslagits beträffande sprängämnesinspektionen och statens elektriska inspektion, vikariatskostnader för uppehållande av ordinarie befattningar vid fartygsinspektionen bestridas från avlöningsanslaget till de ordinarie tjänstemännen, lärer särskild anslagspost för vikariatsersättningar icke längre böra upptagas i staten.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande ordinarie stat för fartygsinspektionen, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän,	
<i>förslagsanslag</i>	kronor 185,700;
<i>dels</i> och minska det ordinarie förslagsanslaget till fartygsinspektionen, nu	» 187,700,
med	» 2,000
till	» 185,700.

[9.] **9. Inspektionens verksamhet.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen till upprätthållande av fartygsinspektionens verksamhet utöver det ordinarie förslagsanslaget för budgetåret 1928/1929 anvisat ett extra anslag av 95,678 kronor.

Nämnda anslag är, på sätt framgår av den till 1928 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen, punkt 2 under tionde huvudtiteln, samt riksdagens skrivelse nr 10 A, avsett att användas på följande sätt:

Avlöning åt en extra funktionär med förläggningsort i Stockholm	4,932	
Avlöning åt en extra funktionär med förläggningsort i Göteborg	4,770	9,702
Avlöning åt ett extra skrivbiträde med förläggningsort i Sundsvall	1,770	
Avlöning åt ett extra skrivbiträde med förläggningsort i Stockholm	1,836	

Avlöning åt ett extra skrivbiträde med förläggningssort i Göteborg	1,770	5,376
Sakkunniga biträden vid förrättningar inom Sverige		1,000
Ersättning för skrivmaterialier, lokalhyra och andra kontorskostnader för fartygsinspektörerna och extra funktionärerna, kostnaderna för överdragskostymer inberäknade		32,050
Resekostnader och traktamentsersättning till fartygsinspektörerna och extra funktionärerna		47,550
Summa kronor		95,678.

Anslag till enahanda belopp som det för löpande budgetår beviljade er- *Departements-*
fordras för ifrågavarande ändamål jämväl för budgetåret 1929/1930. *chefen.*

På sätt för närvarande gäller, torde medgivande böra lämnas, att i den mån besparing vinnes å anslagspost med andra poster åsyftade utgifter — dock icke till avlöningar — må efter kommerskollegii närmare bestämmande till totalsumman ökas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till uppehållande av fartygsinspektionens verksamhet, utöver det ordinarie förslagsanslaget, för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag av kronor 95,678.

Undervisningsanstalter för sjöfart.

10. Navigationsskolorna. Det ordinarie anslaget till navigationsskolorna är i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptaget med 171,000 kronor. Av detta anslag äro enligt den för navigationsskolorna gällande staten 86,300 kronor avsedda till löner åt föreståndare och ordinarie lärare, 64,665 kronor till arvoden åt extra lärare, 9,850 kronor till böckers, undervisningsmateriells och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m., 1,200 kronor till arvode åt en särskild examensförrättare i vissa klasser, 7,975 kronor till extra lärarkrafter vid behov, vikariatsarvoden m. m., varjämte till Kungl. Maj:ts disposition ställts ett belopp av 1,010 kronor.

[10.]
Navigationsskolorna.
(ordinarie anslag.)

Utöver ovannämnda anslag till navigationsskolorna äro i riksstaten under rubriken »Undervisningsanstalter för sjöfart» uppförda ytterligare två ordinarie anslag, nämligen ett reservationsanslag å 2,200 kronor till navigationslärarkursen och ett förslagsanslag å 23,000 kronor till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalter för sjöfart.

Navigationsskolorna äro för närvarande fem till antalet, förlagda till Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand och Kalmar.

Av dessa skolor äro de fyra förstnämnda fullständiga, d. v. s. inrymma

Navigationsskolornas nuvarande organisation.

såväl en navigationsavdelning för utbildande av fartygsbefäl som en maskinistavdelning för utbildande av maskinbefäl. Vid navigationsskolan i Kalmar finnes däremot endast navigationsavdelning. Navigationsavdelning omfattar sjökaptens-, styrmans- och skepparklass, maskinistavdelning 1:e maskinist- (övermaskinist-), 2:e maskinist- och 3:e maskinistklass. Lärokursen i skepparklass och 3:e maskinistklass pågår omkring tre månader, under det att undervisningen i övriga klasser pågår ett läsår, fördelat på höst- och vårtermin.

Vid varje navigationsskola finnes en föreståndare, som jämväl undervisar i sjökaptensklassen. Föreståndare utnämnes av Kungl. Maj:t. Därjämte finnas vid varje skola en eller flera, vid samtliga skolor tillhopa 18, ordinarie lärare, som utnämnas av överstyrelsen för skolorna. Såsom överstyrelse fungerade marinförvaltningen till och med år 1919, varefter kommerskollegium övertagit uppdraget. I staten för skolorna avsedda extra lärare förordnas jämväl av överstyrelsen.

Vid de fem navigationsskolorna finnas för närvarande följande antal klasser inrättade:

Navigationsskolan i	K l a s s e r					
	Sjö- kaptens-	Styr- mans-	Skeppar	1:e ma- skinist-	2:e ma- skinist-	3:e ma- skinist-
Stockholm	1	2	1	1	1	1
Göteborg	2	2	1	2	2	1
Malmö	1	2	1	1	1	—
Härnösand	1	1	1	1	1	1
Kalmar	1	1	1	—	—	—
Summa	6	8	5	5	5	3

Vid 1926 års riksdag framlagt förslag till viss omorganisation av navigations-skolorna.

I sitt ovannämnda den 4 februari 1925 avgivna betänkande föreslog 1923 års besparingskommitté indragning av navigationsskolorna i Härnösand och Kalmar samt av två klasser, en 1:e maskinist- och en 2:e maskinistklass, vid navigationsskolan i Göteborg, dock att, i mån av behov, i Härnösand skulle anordnas skeppar- och 3:e maskinistkurser samt i Kalmar skepparkurser.

På grundval av den ytterligare utredning, som i anledning av kommitténs framställning ägde rum, framlade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag förslag rörande vissa inskränkningar i navigations-skolornas organisation. I huvudsaklig anslutning till en av kommerskollegium gjord hemställan föreslog Kungl. Maj:t därvid indragning av sjökaptens- och förste maskinistklassen vid skolan i Härnösand från och med utgången av läsåret 1925/1926.

Förslaget vann ej riksdagens bifall. I anledning av väckta motioner beslöt emellertid riksdagen, som för budgetåret 1926/1927 uppförde ordinarie anslaget till navigationsskolorna med oförändrat belopp, i skrivelse till

Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning av frågan, huru befälsutbildningen för den svenska handelsflottan måtte kunna lämpligen ordnas, och vidtaga de åtgärder, som med anledning av denna utredning kunde visa sig erforderliga.

Efter att bland annat hava erinrat om vad sålunda i förevarande ämne tidigare förekommit hava 1926 års besparingssakkunniga i sitt meranämnda betänkande den 19 oktober 1928 anfört följande:

»Enligt vad de sakkunniga inhämtat, har kommerskollegium åt läraren å navigationssavdelningen vid navigationsskolan i Stockholm, sjökaptenen E. W. Kinberg och verkställande direktören i Svenska Maskinbefälsförbundet, övermaskinisten S. L. Åström uppdragit att såsom sakkunniga tills vidare biträda kollegium, den förre vid handläggningen av ärende rörande revision av navigationsskolereglementet och åtskilliga frågor av beskaffenhet att böra i samband med nämnda revision upptagas till behandling samt den senare vid vissa pågående undersökningar rörande utbildningen av maskinister för den svenska handelsflottan. I anledning härav har Kinberg utarbetat visst utkast till nytt navigationsskolereglemente. Slutligen har examensförrättaren i 1:e och 2:e maskinistklasserna, mariningenjören C. C:son Böös *dels*, på uppdrag av kollegium, utarbetat och den 15 oktober 1927 till kollegium överlämnat viss utredning rörande de åtgärder, som borde vidtagas för vinnande av en förbättrad undervisning vid navigationsskolornas maskinistavdelningar, innefattande förslag till timplan, kursplaner, kunskapsfordringar för inträde i maskinistklasserna vid skolorna, erforderliga undervisningsmateriel, ämnesfördelning för lärarna samt ändringar i navigationsskolereglementet, *dels ock*, i anslutning till erfarenheterna vid en på uppdrag av kollegium verkställd undersökning rörande förhållandena vid navigationsskolans i Malmö maskinistavdelning liksom även på grund av erfarenheterna i övrigt under utövningen av sin befattning, utarbetat och till kollegium avlämnat ett den 28 mars 1928 dagtecknat utlåtande, avseende vissa organisatoriska förändringar beträffande maskinistavdelningarna, bland annat indragning av 1:e och 2:e maskinistklasserna i Härnösand samt eventuellt överflyttning av maskinistavdelningen i Malmö till Stockholm ävensom utbyte i viss utsträckning av extra lärare mot ordinarie lärare.

Med hänsyn till det läge, vari spörsmålet om reformer i navigationskoleundervisningen för närvarande befinner sig, hava besparingssakkunniga ansett sig ej böra närmare ingå på frågan om navigationsskolornas organisation.

I förbigående må här slutligen anmärkas, att de sakkunniga under behandlingen av frågan om navigationsskolornas organisation fått sin uppmärksamhet riktad på det förhållandet, att till en var av föreståndarne för navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö utgår från handels- och sjöfartsfonden särskilt årligt arvode med 1,200 kronor för bestyret med den dagliga signaleringen med s. k. tidkula. Även om tidigare, när särskilda observationer och beräkningar måste av föreståndarne anställas för bestämmande av den exakta tiden, ett dylikt arvode var motiverat, synes det kunna ifrågasättas, huruvida numera, då tidsuppgifter ju lämnas genom radioutsändning, några särskilda ersättningar för ifrågavarande ändamål behöva utgå.»

1926 års besparingssakkunniga.

Kommers-
kollegium.

I sitt utlåtande den 12 november 1928 har kommerskollegium anmält, att kollegium med hänsyn till det läge, vari frågan om navigationsskoleundervisningens organisation för närvarande, på sätt de sakkunniga omförmält, befunne sig, icke ansett sig böra ifrågasätta några ändringar i förenämnda tre anslag, sådana de äro fastställda för löpande budgetår. Kollegium finge emellertid erinra om att, därest förslag till ny lönereglering för lärarpersonalen vid navigationsskolorna komme att föreläggas 1929 års riksdag, samma anslag givetvis borde i motsvarande grad omräknas.

Vidare har kollegium, under förutsättning att förslag till lönereglering för nämnda personal icke förelades årets riksdag, hemställt, att åt denna personal måtte beredas ytterligare höjning av den tillfälliga löneförbättring, som sedan år 1921 utgår till densamma.

Än vidare har kollegium jämte erinran, att riksdagen under de senare åren anvisat anslag till resestipendier åt, bland andra, viss lärarpersonal vid åtskilliga undervisningsanstalter, återupprepat en under år 1927 gjord framställning i syfte att under rubriken »Undervisningsanstalter för sjöfart» måtte uppföras ett nytt anslag till belopp av 1,000 kronor till resestipendier åt föreståndare och lärare vid rikets navigationsskolor för att bereda dem tillfälle att, bland annat, deltaga i uti främmande länder anordnade kurser å hithörande område, vilkas beivrande enligt kollegii mening otvivelaktigt skulle bliva till stort gagn för dessa lärare och därmed jämväl för undervisningen vid våra navigationsskolor.

I anledning av den utav de sakkunniga ifrågasatta indragningen av nu utgående ersättningar för bestyret med tidsignalering vid vissa navigations-skolor har kollegium slutligen anfört följande:

»För kontroll av fartygs kronometrar äro tidsignaler av stor betydelse. Genom desamma erhåller navigatören kännedom om kronometerns stånd och dagliga dragning samt därigenom tiden, vilket allt för ett fartygs säkra navigering är nödvändigt att känna. Varje befälhavare torde också begagna alla de tillfällen, som bjudas, att kontrollera sin kronometer. Fartyg försedda med radio hava härvid radiotidsignaler att tillgå; för fartyg åter, som icke äro försedda med radio, äro de tidsignaler (optiska eller akustiska), som givas i flertalet mera betydande sjöfartsstäder, av betydande värde. Att indraga tidsignaleringen i förenämnda städer torde därför icke böra ifrågakomma.

Genom nådigt brev den 16 februari 1849 infördes tidsignalering i Stockholm. Arvodet bestämdes då till 400 riksdaler banko (600 kronor), och skulle daglig tidsignalering äga rum. Genom nådigt brev den 11 september 1863 infördes tidsignalering i Göteborg. Arvodet bestämdes till 600 kronor och skulle signalering äga rum tre gånger i veckan. Genom nådigt brev den 8 juli 1864 bestämdes, att tidsignaleringen i Stockholm endast skulle äga rum tre gånger i veckan, mot ett arvode av 600 kronor. Genom särskilda nådiga brev den 9 mars 1883 och den 25 augusti 1893 höjdes arvodet för tidsignaleringen i Göteborg respektive Stockholm till 1,000 kronor och föreskrevs, att tidsignalering skulle äga rum varje dag hela året om. Genom nådigt beslut den 23 maj 1884 infördes slutligen tidsignalering jämväl i

Malmö, varvid arvodet bestämdes till 1,000 kronor och föreskrevs då daglig signalering.

De till 1,000 kronor för varje skola bestämda arvodena höjdes år 1914 till 1,200 kronor och har därefter, med undantag för visst år, då särskilda omständigheter föranledde viss tillfällig höjning, icke någon förändring i arvodenas storlek ägt rum, ej heller har, sedan dyrtidstilläggen tillkommo, något sådant utgått därå.

Nu ifrågavarande arvoden avsågos skola utgöra ersättning för bestyret med ifrågavarande signalering och därmed förenade astronomiska observationers verkställande och hava icke ställts i något som helst förhållande till vederbörande föreståndares eljest utgående löneförmåner. Visserligen har sedermera genom radions tillkomst bestyret med signaleringen i viss grad förenklats, men samma krav på noggrannhet och bundenhet som förr är dock alltså för handen. Den förenkling, som genom radions tillkomst inträtt ifråga om signaleringens handhavande, kan emellertid enligt kollegii åsikt i själva verket icke tillerkännas större räckvidd än som kan anses ungefärligen motsvaras av den omständigheten, att de nu utgående arvodenas storlek bestämts med hänsyn till penningvärdet år 1914. Någon ändring av arvoden i fråga anser kollegium därför icke skäligen böra nu företagas.»

Såsom den lämnade redogörelsen utvisar, är den för ett par år sedan väckta frågan om förändringar i navigationsskolornas organisation beroende av resultatet av den utav riksdagen begärda, ännu icke slutförda utredningen rörande ordnandet av utbildningen av befäl för den svenska handelsflottan. Utöver de av 1926 års besparingssakkunniga omförmälda åtgärder och utredningsarbeten, som hittills utförts å hithörande område, må erinras om den utredning, som inom kommerskollegium med biträde av tvenne sakkunniga för närvarande pågår rörande utbildningen av *däcks*-befälet för den svenska handelsflottan, vilket sakkunniguppdrag beräknas vara slutfört före den 1 oktober 1929. Med hänsyn till det läge, vari spörsmålet om undervisningen vid navigationsskolorna och andra därmed sammanhängande frågor alltså för närvarande befinner sig, lär dessa skolors nuvarande organisation böra förbli gällande även under nästkommande budgetår.

Jag tillåter mig att i detta sammanhang erinra om att särskilda, av chefen för ecklesiastikdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunniga efter verkställd utredning avgivit betänkande med förslag till ny definitiv lönereglering för vissa lärargrupper, bland andra lärarpersonalen vid navigationsskolorna. Då någon framställning om lönereglering för övriga i berörda betänkande omhandlade lärargrupper icke kommer att avlåtas till innevarande års riksdag, lär så icke heller böra ske i vad angår navigationsskolorna. Även för budgetåret 1929/1930 torde anslagsbehovet för dessa skolor sålunda böra beräknas med utgångspunkt från den för skolorna nu gällande staten.

I denna stat liksom beträffande de båda övriga under rubriken »Undervisningsanstalter för sjöfart» nu uppförda anslagen hava varken de sakkunniga eller kommerskollegium ifrågasatt någon ändring. Då icke heller

*Departements-
chefen.*

jag har något förslag härutinnan att framställa, lära samtliga ifrågavarande anslag böra upptagas med oförändrade belopp.

Vad därefter angår kollegii nu ånyo gjorda framställning, att under nyssnämnda rubrik skulle uppföras ett nytt anslag för beredande av resestipendier åt lärarpersonalen vid navigationsskolorna, ber jag att få erinra om att min företrädare i ämbetet, med hänsyn till den inskränkning i utdelningen av resestipendier till bland andra lärarne vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, som då fortfarande ägde rum, nödgades avstyrka bifall till en av kollegium under år 1927 gjord, med nu förevarande framställning likartad hemställan. Av enahanda skäl finner även jag mig icke kunna förorda kollegii i förevarande hänseende nu framställda förslag.

Beträffande kollegii hemställan om ytterligare förhöjning av den tillfälliga löneförbättring, som för närvarande utgår till navigationsskolornas personal, torde här ävenledes få erinras om att en av kollegium under år 1927 avlåten framställning i enahanda syfte av min företrädare i ämbetet överlämnades till finansdepartementet för att tagas under övervägande vid uppgörandet av förslag angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1928/1929 för viss personal inom den civila statsförvaltningen. På sätt närmare framgår av propositionen nr 91 till 1928 års riksdag förklarade sig emellertid dåvarande chefen för finansdepartementet på vissa av statskontoret anförda skäl icke kunna tillstyrka, att personalen vid navigationsskolorna tillerkändes förhöjning av den tillfälliga löneförbättring, som då utgick till dem. Med hänsyn härtill läser tillfällig löneförbättring för budgetåret 1929/1930 böra utgå till ifrågavarande personal med enahanda belopp som för innevarande budgetår beviljats. Emellertid kommer, vid bifall till en på chefens för ekklesiastikdepartementet föredragning denna dag beslutad proposition om provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid allmänna läroverken m. fl., vid sidan av ifrågavarande tillfälliga löneförbättring en avlöningsförhöjning å 300 kronor att utgå till de ordinarie lärarna vid navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg och Härnösand. I nyssberörda proposition har tillika framställning blivit gjord om anvisande under tionde huvudtiteln av erforderligt belopp, 3,900 kronor.

Slutligen hava 1926 års besparingssakkunniga, med hänsyn till att tidssignalering numera äger rum genom radioutsändning, ifrågasatt indragning av de från handels- och sjöfartsfonden nu utgående arvodena å 1,200 kronor till envar av föreståndarne för navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö för bestyret med den dagliga signaleringen med s. k. tidkula. Även riksdagens revisorer hava i sin till innevarande års riksdag avgivna berättelse av samma skäl förklarat sig vilja ifrågasätta, huruvida tillräcklig anledning föreläge för statsverket att fortfarande bekosta dylik signalering med tidkula.

För egen del har kommerskollegium framhållit, hurusom för kontroll av fartygs kronometrar tids signaler äro av stor betydelse. Genom desamma erhöles navigatören kännedom om kronometerns stånd och dagliga drag-

ning samt därigenom tiden, vilket allt för ett fartygs säkra navigering vore nödvändigt att känna. Varje befälhavare torde också begagna alla de tillfällen, som bjödes, att kontrollera sin kronometer. Fartyg, som vore försedda med radio, hade därvid radiotids signaler att tillgå. För fartyg åter, vilka icke vore försedda med radio, vore de tids signaler, optiska eller akustiska, som gäves i flertalet mera betydande sjöfartsstäder av betydande värde. Att indraga signaleringen med tidkula i förenämnda tre städer borde därför enligt kollegii mening icke ifrågakomma.

Då ifrågavarande signalering med tidkula torde vara av betydelse i allt fall för det stora antal fartyg, som icke äro försedda med radio, och ett upphörande av signaleringen därför kan tänkas medföra vissa svårigheter för sistnämnda fartyg, synes det mig tveksamt, huruvida det kan vara tillrådligt att indraga signaleringen i fråga. Emellertid lär detta spörsmål icke nu behöva avgöras, då kostnaden för förevarande anordning icke belastar riksstaten.

Å riksstaten för budgetåret 1929/1930 bör alltså uppföras:

Navigationsskolorna, *oförändrat ordinarie* anslag kronor 171,000.

11. Navigationslärarkursen, *oförändrat ordinarie* reservat-
tionsanslag kronor 2,200.

12. Ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalter för sjöfart,
oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 23,000.

13. Skeppsmättningskostnad. Från det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda ordinarie förslagsanslaget till skeppsmättningskostnad — för innevarande budgetår upptaget med 32,200 kronor — bestridas bland annat arvoden till fyra skeppsmättningskontrollörer, placerade i Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall.

[11.]
Skeppsmät-
ningskostnad.
(ordinarie
anslag.)

Under de senaste årtiondena har på skeppsmättningsväsendets område ett synnerligen vidlyftigt utredningsarbete genom ett flertal olika sakkunnigberedningar ägt rum utan att hittills hava resulterat i någon revision av våra skeppsmättningsförfattningar. Härvid har förslag framkommit bland annat om övergång från den i Sverige tillämpade s. k. tyska skeppsmättningsregeln till den s. k. engelska mättningsregeln, som på de allra flesta andra håll lägges till grund för skeppsmätningen. I ett den 30 september 1911 dagtecknat betänkande avgåvo de s. k. skeppsmättningskommitterade författningsförslag på den engelska regelns grund och framlade härvid även förslag om avskaffande av den lokala kontrollen å skeppsmätningen, vilken skulle ersättas av en till generaltullstyrelsen — skeppsmätningens dåvarande chefsmyndighet — förlagd centralrevision.

1923 års besparingskommitté erinrade i sitt förut omförmälda betänkande om skeppsmättningskommitterades förslag angående den lokala kontrollens avskaffande vid en övergång till den engelska regeln. Föredragande departe-

mentschefen uttalade sig i den ovannämnda propositionen nr 178 till 1925 års riksdag för ett förnyat övervägande av frågan om en omläggning av det i vårt land tillämpade skeppsmätningssystemet, vilket övervägande emellertid borde föregås av förarbeten och utredningar i olika hänseenden.

I meranämnda betänkande den 19 oktober 1928 hava 1926 års besparings-sakkunniga — efter erinran om vad i detta ämne tidigare förekommit — för egen del anfört följande:

1926 års
besparings-
sakkunniga.

»Enligt vad besparingssakkunniga inhämtat pågå för närvarande vissa på Nationernas förbunds initiativ igångsatta internationella arbeten, åsyftande förenhetligande av skeppsmätningen. I en subkommitté, som för ändamålet tillsatts, är även vårt land representerat. Under sådana förhållanden hava de sakkunniga ansett sig icke böra närmare ingå på frågan om skeppsmätningsväsendets organisation.»

Icke heller kommerskollegium har i sitt utlåtande den 12 november 1928 föreslagit några ändringar beträffande skeppsmätningsväsendets nuvarande organisation.

Departements-
chefen.

På sätt de sakkunniga omförmält, pågå för närvarande vissa på Nationernas förbunds initiativ igångsatta internationella arbeten, som åsyfta skapande av enhetliga normer för skeppsmätningen. I avvaktan på den vidare utvecklingen av denna fråga läser i allt fall i riksstaten för nästinstundande budgetår anslag till skeppsmätningsskostnad bära, med utgångspunkt från nu gällande kontrollorganisation, i vanlig ordning uppföras.

Å riksstaten för budgetåret 1929/1930 bör alltså uppföras:

Skeppsmätningsskostnad, *oförändrat ordinarie* förslagsanslag kronor 32,200.

[12.]
Arvoden åt
torvingenjörer
m. m.
(extra anslag.)

14. Arvoden åt torvingenjörer m. m. Sedan 1901 års riksdag anvisat medel för anställande av en torvingenjör, erhöll denne från och med år 1903 till sitt biträde en assistent. Härefter ägde ett successivt utökande av personalen rum såväl före världskriget som framför allt under kristiden, så att slutligen under år 1920 torvstaten utgjordes av 1 förste torvingenjör, 4 torvingenjörer, 3 torvassistenten — därav en särskilt avsedd för den då pågående undersökningen av staten tillhöriga mossar — samt 3 torvbiträden. Sedermera vidtogos emellertid betydande inskränkningar ifråga om denna personal; från och med den 1 juli 1923 kvarstodo vid torvstaten en förste torvingenjör och tre torvingenjörer, samtliga anställda å extra stat.

Enligt beslut vid 1928 års riksdag skall — på sätt förut omförmäls — befattningen såsom förste torvingenjör i samband med den nuvarande innehavarens avgång från tjänsten från och med den 1 maj 1929 indragas. Vidare har genom tjänstinnehavarens fränfalle numera ledighet uppstått å en av de tre torvingenjörbefattningar, för vilkas fortsatta uppehållande under budgetåret 1928/1929 medel å extra stat beviljats.

Det av 1928 års riksdag till arvoden åt torvingenjörer m. m. för innevarande budgetår anvisade anslaget å 30,700 kronor har jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 8 juni 1928 disponerats på följande sätt:

till arvode åt en förste torvingenjör för tiden 1 juli 1928—

30 april 1929 efter 6,000 kronor för helt år räknat	kronor	5,000: —
» ortstillägg åt densamme under sagda tid efter 400 kronor för helt år räknat	»	333: 33
» arvoden å 4,000 kronor åt tre torvingenjörer	»	12,000: —
» personliga ålderstillägg åt förste torvingenjören för tiden 1 juli 1928—30 april 1929 och åt tre torvingenjörer å 1,000 kronor för helt år räknat	»	3,833: 33
» resekostnads- och traktamentsersättningar åt torvtjänstemännen samt, i den mån anslaget sådant medger, expensersättningar till ett sammanlagt belopp av 1,500 kronor, att med lika belopp tilldelas envar av torvingenjörerna vid budgetårets utgång	»	8,000: —
» skrivhjälp åt förste torvingenjören och efter dennes avgång åt den tjänsteman inom kommerskollegium, som kommer att handlägga de förste torvingenjören förut åvilande göromål	kronor	1,500: —

Summa kronor 30,666: 66,

vilket belopp avrundats uppåt till 30,700 kronor.

I sitt den 19 oktober 1928 avgivna betänkande hava 1926 års besparings-sakkunniga uttalat, att enligt de sakkunnigas mening borde den nu lediga torvingenjörsbefattningen ej återbesättas och anslag från och med nästkommande budgetår alltså beviljas allenast för de två kvarstående torvingenjörerna.

1926 års
besparings-
sakkunniga.

I sitt utlåtande den 12 november 1928 över de sakkunnigas nyssnämnda betänkande uttalar kommerskollegium i nu ifrågavarande ämne följande:

Kommers-
kollegium.

»Mot vad de sakkunniga anfört angående torvstaten har kollegium i huvudsak icke något att erinra. Dock bör beaktas, att torvstatens kontrollerande och rådgivande verksamhet till mycket stor del måste utövas å resor och att dessa till övervägande del måste företagas sommartiden. Under år 1927 uppgick sammanlagda tiden för torvtjänstemännens tjänsteresor till ungefär 8 månader och någon minskning häri är ej att påräkna genom den avgång av tjänstemän, som sedan dess skett eller före ingången av budgetåret 1929/1930 kommer att äga rum. Då det knappast torde bli möjligt för de två återstående torvingenjörerna att ensamma verkställa dessa resor i rätt tid, anser sig kollegium böra hemställa om medel för avlönande av en extra torvingenjör för biträde huvudsakligen härmed. Då torvingenjörsarvodet utgör 4,000 kronor årligen och den extra torvingenjören ej torde bli en erforderlig större del av budgetåret än sammanlagt sex månader, synes till arvode åt honom böra beräknas 2,000 kronor.

I den mån extra torvingenjören har behov av tjänsterum, skrivhjälp m. m., torde sådant få tillhandahållas honom av kollegium, i vilket fall ersättning för expenser ej behöver beräknas för honom. I avseende å rätt till dyrtids-tillägg samt till rese- och traktamentsersättning torde denne befattningshavare böra jämföras med övriga torvingenjörer.

Såsom kollegium förut nämnt, avser kollegium att överflytta en del av förste torvingenjörens arbete på en förste byråingenjör å bergsbyrån. Så länge denna anordning kvarstår samt under förutsättning att en extra torvingenjör får tillsättas under halva året, hoppas kollegium, att ökningen av varje torvingenjörs expeditjonsarbete skall kunna hållas inom sådana gränser, att en höjning med allenast 250 kronor av den expensersättning, vartill varje torvingenjör skall vara berättigad, må kunna utgöra en tillräcklig kompensation. Detta belopp skulle liksom de nuvarande expensersättningarna vid budgetårets slut utgå ur det för reseersättningar avsedda beloppet, i den mån behållningen därå sådant medger. Reseanslaget skulle alltså förbli oförändrat.

För budgetåret 1929/1930 skulle i enlighet härmed erfordras arvoden till två torvingenjörer å 4,000 kronor	8,000
rese- och traktamentsersättningar jämte expensersättningar	
å 750 kronor för vardera torvingenjören	» 8,000
ålderstillägg å 1,000 kronor till vardera av torvingenjörerna	» 2,000
arvode till extra torvingenjör	» 2,000

Summa kronor 20,000.»

Departements-
chefen.

I avseende å torvstatens personal innebär de sakkunnigas förslag, att denna personal från och med nästkommande budgetår skulle utgöras av endast två torvingenjörer.

I anledning härav har kommerskollegium uttalat farhågor, att dessa båda befattningshavare icke ensamma skulle medhinna dem åliggande tjänsteresor. I anslutning härtill har kollegium påyrkat, att ytterligare en torvingenjör måtte få anställas under högst hälften av budgetåret.

Med hänsyn till de senaste årens utveckling på torvhanteringens område, som medfört, att nya anläggningar endast ytterst sällan komma till stånd och att en successiv avveckling av den statliga torvlåneverksamheten för närvarande äger rum, och den i samband härmed inträdda minskningen i torvstatens arbetsbörda bör torvstatens personal reduceras. Utöver de minskningar, som successivt under de senare åren vidtagits beträffande torvstatens personal, är ju också avsett att från och med den 1 maj 1929 indraga förste torvingenjörstjänsten. Att märka är emellertid, att i torvstatstjänstemännens arbetsuppgifter ingår icke blott att verkställa de undersökningar, som erfordras för erhållande av nya torvlån, utan jämväl bland annat att medverka vid tillsynen över de olika lånens vederbörliga återbetalande. Då statskontoret, som ju i främsta rummet har att vaka över lånebeloppens återbetalande, härvid icke lär kunna undvara sakkunnigt biträde, som på ort och ställe kan följa företagets skötsel, är det tydligt, att det arbete, som påvilar de återstående båda torvtjänstemännen, är av stor betydelse. För att bland annat nämnda nödvändiga tillsyn skall kunna i erforderlig

utsträckning utövas, finner jag mig böra tillstyrka kollegii i nu förevarande hänseende gjorda framställning.

Till avlönande av två torvingenjörer under hela budgetåret 1929/1930 och en torvingenjör under en tid av högst sex månader av samma budgetår lärers sålunda böra avses ett belopp av $(4,000 + 4,000 + 2,000)$ 10,000 kronor. För personliga ålderstillägg åt förstnämnda båda torvingenjörer torde upptagas en anslagspost å $(1,000 + 1,000)$ 2,000 kronor. Vad slutligen angår den i nu ifrågavarande anslag ingående posten till resekostnads- och traktamentsersättningar m. m., har kollegium hemställt, att med hänsyn till den genom en torvingenjörs frånfälle uppkomna ökningen av expeditiönsarbetet för de kvarvarande båda torvingenjörerna den expensersättning, vartill de under vissa villkor nu äro berättigade, måtte höjas med 250 kronor. Då jag, lika med kollegium, finner en dylik höjning vara väl motiverad av det för dem ökade expeditiönsarbetet, tillstyrker jag, att expensersättningen till envar av dem bestämmes till 750 kronor att utgå i den ordning, som av kollegium förordats. För beredande av dessa expensersättningar erfordras emellertid icke någon höjning av postens nuvarande belopp.

Vid bifall till vad jag här ovan förordat skulle anslaget till torvstaten, nu 30,700 kronor, för nästinstundande budgetår komma att uppgå till $(10,000 + 2,000 + 8,000)$ 20,000 kronor.

För åtnjutande av de personliga ålderstilläggen torde, i likhet med vad senast för löpande budgetår varit fastställt, böra föreskrivas, att vederbörande torvingenjörer fortfarande med gott vitsord tjänstgöra i nämnda egenskap.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till arvoden åt torvingenjörer m. m., i enlighet
med vad av mig förordats, för budgetåret 1929/1930 an-
visa ett *extra* anslag av kronor 20,000.

15. Ålderstillägg. Det under tionde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg (F 1) tages för närvarande uteslutande i anspråk för beredande av dylika tillägg åt befattningshavarna vid bergsstaten. Vid bifall till det av mig framlagda förslaget om ny lönereglering för samma befattningshavare skola de i avlöningen ingående belopp, som motsvara de nuvarande ålderstilläggen, för framtiden bestridas av den å bergsstatens stat uppförda anslagsposten till »Avlöningar till ordinarie tjänstemän». Nu ifrågavarande anslag till ålderstillägg kan följaktligen uteslutas ur rikstaten.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att ur riksstaten utesluta det under tionde huvudtiteln
upptagna ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg.

[13.]
Ålderstillägg.
(ordinarie
anslag.)

Vad föredragande departementschefen här ovan under punkterna 1—13 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall utlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Einar Engelstedt.

Sammandrag och register.

Punkt	Sida	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
	1		Inledning		
			Kommerskollegium:		
1	3	1	Kommerskollegium, <i>förslagsanslag</i>	558,200	
2	90	2	Kommerskollegii verksamhet		11,784
3	97	3	Bergsstaten	99,500	
			Sprängämnesinspektionen:		
4	129	4	Inspektionen, <i>förslagsanslag</i>	10,500	
5	130	5	Arvode åt en assistent, <i>förslagsanslag</i>		6,800
			Statens elektriska inspektion:		
6	130	6	Inspektionen, <i>förslagsanslag</i>	30,100	
7	131	7	Arvoden åt två assistenter, <i>förslagsanslag</i> ...		13,600
			Fartygsinspektionen:		
8	132	8	Inspektionen, <i>förslagsanslag</i>	185,700	
9	132	9	Inspektionens verksamhet		95,678
			Undervisningsanstalter för sjöfart:		
10	133	10	Navigationssskolorna	171,000	
	139	11	Navigationslärarkursen, <i>reservationsanslag</i> ...	2,200	
	139	12	Ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalter för sjöfart, <i>förslagsanslag</i> ...	23,000	
11	139	13	Skeppsmätningenskostnad, <i>förslagsanslag</i>	32,200	
12	140	14	Arvoden åt torvingenjörer m. m.		20,000
13	143	15	Ålderstillägg	—	